

EU4ED

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

**Activitate Jean Monnet, „*The Economic Diplomacy of the European Union as an Instrument of Foreign Policy Action*”
(620069)**

Liliana BENIUC

ACȚIUNEA DE POLITICĂ EXTERNĂ A UNIUNII EUROPENE

Suport de curs

Chișinău 2023

CZU 327:061.1EU(075.8)

B 45

Autor:

Liliana Beniuc, doctor în științe politice, conferențiar universitar
Universitatea de Stat din Moldova

Suportul de curs este elaborat și editat cu finanțarea Programului Erasmus+ al Uniunii Europene

Publicația de față reflectă numai punctul de vedere al autorului, iar Comisia Europeană nu este responsabilă de conținutul informațiilor expuse.

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Beniuc, Liliana.

Acțiunea de politică externă a Uniunii Europene: Suport de curs / Liliana Beniuc. – Chișinău: [S. n.], 2023 (CEP USM). – 181 p.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Referințe bibliogr.: p. 173-181 (105 tit.). – Apare cu sprijinul financiar al Programului Erasmus+ al Uniunii Europene.

ISBN 978-9975-62-583-8 (PDF).

327:061.1EU(075.8)

B 45

ISBN 978-9975-62-583-8 (PDF)

CUPRINS

LISTA ABREVIERILOR	7
---------------------------------	---

PREFAȚĂ	9
----------------------	---

Tema 1. INTRODUCERE ÎN STUDIAREA ACȚIUNII DE POLITICĂ EXTERNĂ A UE

1.1. Delimitări conceptuale: „politica externă a UE” și „acțiune de politică externă a UE”	11
1.2. Metodologia cercetării politicii externe a UE	13
1.3. Premisele lansării și evoluția politicii externe a UE	15
1.4. Relevanța studierii acțiunii de politică externă a UE.....	17

Tema 2. ETAPELE DEZVOLTĂRII POLITICII EXTERNE A UE. FORMAREA ȘI TEMEIUL JURIDIC AL PESC

2.1. Premisele lansării Cooperării Politice Europene	19
2.2. Semnificația Actului Unic European pentru Cooperarea Politică Europeană	22
2.3. Dispozițiile PESC ale Tratatului de la Maastricht (1992).....	24
2.4. Prevederile PESC ale Tratatului de la Amsterdam (1997).....	26
2.5. Semnificația Tratatului de la Nisa (2001) pentru PESC	28

Tema 3. PREROGATIVELE DE POLITICĂ EXTERNĂ ALE INSTITUȚIILOR EUROPENE. REFORMA PESC ÎN TEMEIUL TRATATULUI DE LA LISABONA

3.1. Implicare Consiliului European în adoptarea deciziilor de politică externă.....	31
3.2. Rolul Comisiei Europene în elaborarea și realizarea politicii externe europene.....	35
3.3. Atribuțiile Consiliului Afaceri Externe	36
3.4. Funcțiile consultative, legislative, de supraveghere și control ale Parlamentului European în domeniul PESC	38
3.5. Reformarea PESC conform Tratatului de la Lisabona.....	39

Tema 4. STRUCTURA ȘI ACTIVITĂȚILE SERVICIULUI EUROPEAN PENTRU ACȚIUNE EXTERNĂ. ÎNALTUL REPREZENTANT AL UE PENTRU AFACERI EXTERNE ȘI POLITICA DE SECURITATE

4.1. Misiunea SEAE și a Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate	42
4.2. Organizarea și funcționarea SEAE	44
4.3. Activitatea SEAE în anul 2022	47
4.4. Atribuțiile Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate	49

Tema 5. DEZVOLTAREA ROLULUI GLOBAL AL UE ÎN PROCESELE INTERNAȚIONALE. DELEGAȚIILE UE ȘI REPREZENTANȚI SPECIALI

5.1. Caracteristica rolului global al Uniunii Europene	52
5.2. Evoluția rolului global al UE. Rezultatele notabile ale politicii externe și de securitate a UE.....	53
5.3. Organizarea și funcționarea delegațiilor UE.....	55
5.4. Rolul reprezentanților speciali ai UE	57
5.5. Oportunități și beneficii pentru Republica Moldova în cadrul politicii externe a UE.....	59

Tema 6. PRINCIPALELE INSTRUMENTE ALE POLITICII EXTERNE A UE. SANȚIUNI INTERNAȚIONALE

6.1. Strategia politicii externe a UE în contextul implementării obiectivului „O Europă mai puternică în lume”.....	61
6.2. Busola Strategică pentru securitate și apărare	63
6.3. Instrumentul European pentru Pace	65
6.4. Instrumentul de Vecinătate, Cooperare pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională – „Europa Globală” (2021-2027).....	67
6.5. Sancțiunile, ca instrument esențial al PESC	69

Tema 7. PROBLEMA UTILIZĂRII FORȚEI MILITARE ÎN POLITICA EXTERNĂ A UE. „PUTEREA BLÂNDĂ” A UE

7.1. Bazele teoretice și normative ale Politicii de Securitate și Apărare Comună.....	73
---	----

7.2. Structurile de conducere a PSAC: Comitetul Politic de Securitate, Comitetul Militar al UE, Grupul Politico-Militar	76
7.3. Operațiunile PSAC (Operația ALTHEA, Operația EUNAVFOR MED IRINI, Operația ATALANTA)	78
7.4. Cooperarea Structurată Permanentă.....	83
7.5. Dimensiunea „puterii blânde” în politica externă a UE.....	84

Tema 8. RELAȚIILE UE-SUA: O NOUĂ RELAȚIE TRANSATLANTICĂ

8.1. Noțiune de „relații transatlantice”	88
8.2. Evoluția relațiilor transatlantice.....	89
8.3. Caracteristica Parteneriatului Transatlantic	91
8.4. Dimensiunea politică a relațiilor transatlantice.....	93
8.5. Relațiile economice dintre UE și SUA.....	94

Tema 9. RELAȚIILE UE-RUSIA. CALITATEA „PUTERII NORMATIVE” A UNIUNII EUROPENE

9.1. Cadrul normativ-juridic al relațiilor dintre UE și Rusia	97
9.2. Caracteristica relațiilor dintre UE și Rusia (2014 – prezent).....	98
9.3. Rolul Parlamentului European în relațiile dintre UE și Rusia	104
9.4. Calitatea „puterii normative” a Uniunii Europene.....	106

Tema 10. POLITICA EUROPEANĂ DE VECINĂTATE ȘI INFLUENȚA ASUPRA ȚĂRILOR PARTENERIATULUI ESTIC

10.1. Aspecte definitorii ale Politicii Europene de Vecinătate.....	111
10.2. Scopurile Politicii Europene de Vecinătate.....	114
10.3. Instrumentele Politicii Europene de Vecinătate	116
10.4. Principiile Politicii Europene de Vecinătate.....	117
10.5. Prioritățile Politicii Europene de Vecinătate	122

Tema 11. COOPERAREA ÎN CADRUL PARTENERIATULUI ESTIC: DOMENII PRIORITARE. ACORDURI DE ASOCIERE ALE UE CU REPUBLICA MOLDOVA, UCRAINA ȘI GEORGIA

11.1. Parteneriatul Estic. Succesele Republicii Moldova în cadrul Parteneriatului Estic	128
--	-----

11.2. Caracteristica Acordului de Asociere în UE și Republica Moldova	133
11.3. Caracteristica Acordului de Asociere între UE și Ucraina	135
11.4. Relațiile politice, economice și comerciale dintre UE și Georgia	136

**Tema 12. UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI CONFLICTUL
TRANSNISTREAN. POLITICA UE PRIVIND PAȘII MICI**

12.1. Pîrghiile de influență ale Rusiei în conflictul transnistrean	140
12.2. Impactul statutului de candidat al Republicii Moldova de aderare la UE asupra situației interne din Transnistria	143
12.3. Formatele de negociere ale conflictului transnistrean: „5+1” și „1+1”. Esența Strategiei „Pașilor Mici”	144
12.4. Vectorul integrării europene a Republicii Moldova	146

**Tema 13. INTERACȚIUNEA UE CU ȚĂRILE DIN CAUCAZUL DE SUD
ÎN SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR ETNOPOLITICE REGIONALE**

13.1. Misiunea UE în Armenia (EUMA)	150
13.2. Misiunea de monitorizare a UE în Georgia (EUMM)	154
13.3. Relațiile UE cu Azerbaidjan	156

Tema 14. UE ȘI ȚĂRILE DIN REGIUNEA ASIA-PACIFIC

14.1. Dimensiunea politică a cooperării UE cu statele din regiunea Indo-Pacific	159
14.2. Reuniunile Asia-Europa (ASEM)	160
14.3. Parteneriatul strategic între UE și ASEAN	162
14.4. Vizibilitatea și prezența UE în zona oceanului pacific	163

**Tema 15. ACȚIUNILE EXTERNE ALE UE PENTRU A ASIGURA
SECURITATEA MEDIULUI, CLIMATULUI ȘI A ENERGIEI**

15.1. Diplomația de mediu a UE	166
15.2. Diplomația climatică a UE	169
15.3. Diplomația energetică a UE	171

BIBLIOGRAFIE DE REFERINȚĂ	173
--	------------

LISTA ABREVIERILOR

AA – Acordul de Asociere
ACP – Arica, Caraib, Pacific
AEA - Agenției Europene de Apărare
AEE - Arealului Economic European
ALSAC - Acord de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător
APC – Acordul de Parteneriat și Cooperare
ASEAN - Asociația Națiunilor din Sud-Estul Asiei
ASEM - Întâlnirea Asia-Europa
AUE – Actul Unic European
BiH – Bosnia și Herțegovina
CAGRE - Consiliul pentru Afaceri Generale și Relații Externe al UE
CE – Comunitatea Europeană
CECO – Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului
CEE – Comunitatea Economică Europeană
CIG – Conferința Interguvernamentală
Coreper - Comitetul Reprezentanților Permanenți
COVID-19 – Epidemia de coronavirus 2019
CPC – Comisia Parlamentară pentru Cooperare
CPE - Cooperarea Politică Europeană
CPS – Comitetul Politic și de Securitate
CSCE – Comisia pentru securitate și Cooperare în Europa
CSONU - Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite
ECHO – Agenția specializată a UE de Protecție Civilă și Ajutor Umanitar
ENPARD - Programul European de Vecinătate pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală
EUBAM - Misiunea de Asistență la Frontieră a Uniunii Europene pentru Moldova și Ucraina
EUCAP - Misiunea Uniunii Europene de Consolidare a Capacităților
EUDEL - Delegația Uniunii Europene
EUFOR - Forța Uniunii Europene
EUMA - Misiunea Uniunii Europene în Armenia
EUMAM - Misiunea de Asistență Militară a UE
EUMM - Misiunea de monitorizare a UE
EUMPM – Misiunea de Parteneriat Militar al UE
EUMS - Statului-Major al UE
EUNAVFOR - Forța Navală a Uniunii Europene
EURATOM - Comunitatea Europeană a Energiei Atomice
EUTM – Misiunea de Instruire a UE
FMI – Fondul Monetar Internațional

GOFR - Grup Operațional al Forțelor Ruse
IEP – Instrumentul European pentru Pace
IEV - Instrumentului European de Vecinătate
IMM – Întreprinderile Mici și Mijlocii
ISD - Investiții Străine Directe
IVCDCI - Instrumentul de Vecinătate, Cooperare pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională
ÎR – Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate
MENA – Orientul Mijlociu și Africa de Nord
NATO – Organizația Tratatului Atlanticului de Nord
OCEMN – Organizația Cooperării Economice la Marea Neagră
ODD – Obiectivele de Dezvoltare Durabilă
OIM – Organizația Internațională a Muncii
OMC – Organizația Mondială a Comerțului
ONG – Organizații Neguvernamentale
ONU – Organizația Națiunilor Unite
OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
PaE – Parteneriatul Estic
PE – Parlamentul European
PESA - Politică Europeană de Securitate și Apărare
PESC – Politica Externă și de Securitate Comună
PESCO - Cooperare Structurată Permanentă
PEV – Politica Europeană de Vecinătate
PIB – Produsul Intern Brut
PSAC – Politica de Securitate și Apărare Comună
RCSONU – Rezoluția Consiliului de Securitate a Organizației Națiunilor Unite
RELEX - Grupul de lucru al consilierilor pentru relații externe
RSUE – Reprezentant Special al Uniunii Europene
SEAE – Serviciul European de Acțiune Externă
SEDE - Subcomisia pentru Securitate și Apărare a Parlamentului European
SFOR - Forța de Stabilizare
SGUE - Strategia globală pentru politica externă și de securitate a UE (2016)
SUA – Statele Unite ale Americii
TFUE – Tratatul de Funcționare a UE
TUE – Tratatul Uniunii Europene
UA – Ucraina
UE – Uniunea Europeană
URSS - Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste
VNB – Venitul Național Brut
VP – Vicepreședinte al Comisiei Europene
ZLSAC – Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător

PREFAȚĂ

Suportul de curs „Acțiunea de politică externă a Uniunii Europene” a fost elaborat în contextul implementării proiectului Modulul Academic Jean Monnet „The Economic Diplomacy of the European Union as an Instrument of Foreign Policy Action” (620069-EPP-1-2020-1-MD-EPPJMO-MODULE), care a fost implementat în perioada 2020-2023, în cadrul Departamentului Relații internaționale, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative a USM.

Abordând teme variate, de la instituții și procese decizionale până la relațiile transatlantice și influența UE în anumite regiuni, suportul de curs oferă o perspectivă detaliată și cuprinzătoare privind evoluția, structura și instrumentele acțiunii de politică externă a Uniunii Europene, reprezentând o sursă esențială pentru studenți, cercetători și profesioniști interesați de afacerile internaționale europene.

Structurat în cincisprezece capitole coerente, suportul de curs „Acțiunea de politică externă a Uniunii Europene” se începe cu introducerea în studierea acțiunii de politică externă a UE, în cadrul căruia cititorii vor găsi definiții ale conceptelor „politica externă a UE” și „acțiunea de politică externă a UE”, inclusiv prezentarea metodologiei de cercetare specifice acestui domeniu.

Continuând cu analiza etapelor de dezvoltare a politicii externe a UE și constituirea temeiului juridic al Politicii Externe și de Securitate Comună, suportul de curs oferă o perspectivă istorică privind evoluția acestui fenomen complex politic. Un aspect important al politicii externe al UE îl constituie prerogativele instituțiilor europene. Capitolul trei detaliază rolul Consiliului European, Comisiei Europene, Consiliului Afaceri Externe și Parlamentului European în elaborarea și implementarea politicilor externe europene, facilitând astfel înțelegerea procesului decizional al UE în domeniul politicii externe a UE. Structura și activitățile Serviciului European pentru Acțiune Externă, precum și rolul Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate, sunt dezvoltate în capitolul patru, oferind o imagine detaliată a instituției specializate, care contribuie la realizarea obiectivelor politicii externe a UE.

Suportul de curs continuă prin a explora rolul global al UE în procesele internaționale, analizând organizarea și funcționarea delegațiilor UE și contribuția reprezentanților speciali în realizarea politicii externe a UE, evidențiind oportunitățile și beneficiile pentru Republica Moldova. Instrumentele principale ale politicii externe a UE, inclusiv sancțiunile internaționale, sunt subiectul temei a șasea, care elucidează strategiile politice ale UE și instrumentele specifice, pentru realizarea obiectivelor Uniunii în context global. Problema utilizării forței militare în politica externă a UE și conceptul de „putere blândă” sunt dezvoltate în temele șapte și opt, prezentând o perspectivă

echilibrată asupra abordării UE în chestiunile de securitate internațională și relațiile transatlantice.

Conținutul suportului de curs abordează relațiile specifice ale UE cu Rusia și parteneriatul strategic cu SUA, oferind o analiză a cadrului normativ-juridic, a evoluției relațiilor și a rolului Parlamentului European. Politica Europeană de Vecinătate și influența UE asupra țărilor din Parteneriatul Estic sunt subiectele temelor zece și unsprezece, care evidențiază prioritățile și instrumentele UE. Conflictul transnistrean și rolul UE în această problemă sunt dezvoltate în tema doisprezece, care oferă o analiză a pârghiilor de influență a Rusiei și a strategiei UE pentru soluționarea acestei probleme sensibile. Interacțiunea UE cu țările din Caucazul de Sud și din regiunea Asia-Pacific sunt subiectele temelor treisprezece și paisprezece, care evidențiază obiectivele UE în aceste regiuni și parteneriate strategice dezvoltate. Suportul de curs se încheie cu analiza acțiunilor externe ale UE, pentru asigurarea securității mediului, climatului și a energiei, evidențiind angajamentul Uniunii Europene în promovarea diplomației de mediu, climatice și energetice în context global.

Sperăm că prezentul suport de curs va fi util în studierea și analiza acțiunilor de politică externă a UE, inclusiv va contribui la dezvoltarea unei perspective obiective privind subsistemul european al relațiilor internaționale și direcțiile politicii externe a Uniunii Europene.

Autorul

Tema 1. INTRODUCERE ÎN STUDIAREA ACȚIUNII DE POLITICĂ EXTERNĂ A UE

I. Obiectivele temei de studiu:	<ul style="list-style-type: none">- de a defini conceptele de „politică externă a UE”, „acțiune de politică externă a UE”, „politică externă și de securitate comună”, „sistem european de acțiune externă”, „politica internațională a UE”;- de a indica metodele de cercetare a politicii externe a UE;- de a identifica premisele lansării și periodiza evoluția politicii externe a UE;- de a caracteriza relevanța studierii acțiunii de politică externă a UE
II. Cuvinte-cheie:	politică externă europeană, acțiunea de politică externă UE, sistem european de acțiune externă, acțiune externă, sistem de politică externă a UE
III. Planul temei:	<ol style="list-style-type: none">1.1 Delimitări conceptuale: „politica externă a UE” și „acțiune de politică externă a UE”1.2 Metodologia cercetării politicii externe a UE1.3 premisele lansării și evoluția politicii externe a UE1.4 Relevanța studierii acțiunii de politică externă a UE

1.1. Delimitări conceptuale: „politica externă a UE” și „acțiune de politică externă a UE”

Politica externă a Uniunii Europene întrunește unele limite și necesită o abordare specială, deosebită decât în cazul politicii externe a unui stat. Unii cercetători, precum Christopher Hill, Stephan Keukeleire și Jennifer MacNaughtan, manifestă rezerve față de sintagma *politica externă a Uniunii Europene*, deoarece consideră că aprobarea ei științifică este evazivă și problematică.

Definirea politicii externe a UE poate varia în funcție de perspectiva autorului și contextul istoric. Karen E. Smith definește *politica externă a UE* drept un set coerent și coordonat de acțiuni externe și strategii adoptate de către UE și statele membre, pentru a-și promova interesele și valorile în afara Uniunii [1]. Karen E. Smith subliniază că UE își propune să promoveze pacea, securitatea, democrația, drepturile omului și dezvoltarea economică durabilă în relațiile sale cu lumea exterioară. Aceste obiective reprezintă nucleul ideologic al politicii externe a UE și sunt reflectate în multiplele inițiative și acțiuni desfășurate la nivel

global. În opinia lui Jolyon Howorth *politica externă a UE* implică coordonarea și consolidarea acțiunilor diplomatice, de securitate și de apărare ale statelor membre ale UE, pentru a aborda problemele și amenințările comune în relațiile externe [2].

Generalizând cele menționate, *politica externă a Uniunii Europene* reprezintă un domeniu complex și interdisciplinar, care implică strategii, acțiuni și decizii adoptate de către UE în relațiile sale cu alte state și organizații internaționale din afara granițelor sale. Din perspectiva instrumentarului, *politica externă a UE* desemnează inițiativele diplomatice, negocierile comerciale, acordurile internaționale, ajutorul umanitar și alte acțiuni de ordin economic, de securitate, dezvoltare și promovare a valorilor democratice, aplicate de UE, pentru realizarea obiectivelor în exterior.

Potrivit abordării lui Richard Whitman *politica externă a UE* este ansamblul de acțiuni externe ale UE, care urmăresc să îmbunătățească stabilitatea, securitatea, prosperitatea și valorile democratice atât în interiorul UE, cât și în afara sa [3]. Michael Smith, în lucrarea sa „Europe’s Foreign and Security Policy: The Institutionalization of Cooperation”, analizează dezvoltarea și evoluția instituțiilor și mecanismelor prin care UE își gestionează politica externă și de securitate [4]. Prin sintagma „*sistem de politică externă a Uniunii Europene*” se subînțelege instituțiile și normele, care determină elaborarea și realizarea politicilor externe comune în numele Uniunii. În viziunea lui Ben Tonra și Thomas Christiansen „*subsistemele politicii externe europene* sunt următoarele:

1) „*Politica externă comunitară*” se referă la politica externă a Comunității Europene, care a fost lansată în urma creării Comunităților Europene conform Tratatului de la Roma, care a codificat consecințele externe ale Politicii Comerciale Comune și a cuprins comerțul și relațiile de dezvoltare cu terți. În consecință, s-a dedus că politica externă comunitară a constituit dimensiunea economică a politicii externe europene.

2) „*Politica externă a Uniunii*” se atribuie la dimensiunile deschise ale politicii externe europene și constă în coordonarea politicilor externe ale statelor membre într-un proces, care până la Actul Unic European (1986) s-a desfășurat în afara cadrului juridic al Comunității. Acest tip de politică externă a fost stabilit în anii 1970 ca un proces interguvernamental, cunoscut sub denumirea de „Comunitatea Politică Europeană”. TUE a înlocuit Cooperarea Politică Europeană cu Politica Externă și de Securitate Comună, care a devenit un pilon separat al UE.

3) „*Politicile externe ale statelor membre*” se aplică pentru politica externă separată a statelor membre.

Politica externă a UE este un proces complex și dinamic, care implică coordonarea și cooperarea între statele membre ale UE, pentru a promova interesele și valorile comune ale Uniunii pe scena internațională. Obiectivele politicii externe comune sunt următoarele: 1) să protejeze valorile UE, interesele fundamentale, se-

curitatea, independența și integritatea; 2) să consolideze și să susțină democrația, statul de drept, drepturile omului și principiile dreptului internațional; 3) pentru păstrarea păcii, prevenirea conflictelor și consolidarea securității internaționale; 4) să asiste populațiile, țările și regiunile, care se confruntă cu dezastre naturale sau provocate de om.

Politica externă și de securitate comună (PESC) a Uniunii Europene a fost instituită în 1993, prin Tratatul privind Uniunea Europeană (1992) și actualizată prin Tratatul de la Lisabona (2007), cu scopul de a menține pacea, a consolida securitatea internațională, a promova cooperarea internațională, dezvoltarea, democrația, statul de drept, drepturile omului și libertățile fundamentale.

Capacitatea Uniunii Europene de acțiune pe plan internațional este reprezentată de conceptul *sistemul european de acțiune externă*, pe când sintagma *politica internațională a Uniunii Europene* desemnează ansamblul de acțiuni, discursuri, proceduri imputabile Uniunii, destinate de a produce efecte în plan internațional.

Sintagma *acțiune externă* se regăsește în proiectul Tratatului de Constituție pentru Europa, propus în anul 2003. Spre deosebire de politica externă europeană (limitată la Politica Externă și de Securitate Comună) sau de relațiile externe ale Uniunii Europene (reduse de Comisia Europeană la activitățile administrare), acțiunea externă a Uniunii comportă un caracter global.

Prin sintagma *acțiune externă a Uniunii Europene* se subînțelege ansamblul de politici atât supranaționale, cât și interguvernamentale realizate de către toți actorii europeni pe arena internațională, care fac parte din „sistemul european de acțiune externă”. *Acțiunea de politică externă a Uniunii Europene* este parte componentă a acțiunii externe, care cuprinde ansamblul de politici externe realizate în cadrul guvernantei europene, la care participă instituțiile europene, statele membre și actorii neguvernamentali din spațiul european, în vederea realizării obiectivelor PESC. Spre deosebire de PESC și relațiile externe ale Uniunii Europene, sintagma *acțiunea de politică externă a Uniunii Europene* comportă un caracter instituțional și reflectă formele de manifestare a politicii externe europene după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona.

1.2. Metodologia cercetării politicii externe a UE

Studiul acțiunii de politică externă a UE reprezintă o componentă crucială a cercetării în domeniul relațiilor internaționale și al politicii internaționale. Pentru a analiza și înțelege modul în care UE acționează pe arena internațională, este necesar să se aplice o metodologie riguroasă, care să permită abordarea complexă a acestui subiect. Cercetarea politicii externe a UE presupune adesea *analiza documentelor și surselor primare*, de ex. a tratatelor, acordurilor internaționale, declarațiilor oficiale și a altor documente semnificative, emise de instituțiile eu-

ropene. Aceste surse primare oferă o perspectivă detaliată asupra obiectivelor, strategiilor și acțiunilor UE în relațiile internaționale. Autorii, precum R. Keohane și J. Nye, au subliniat importanța analizei documentelor oficiale în înțelegerea comportamentului actorilor internaționali, inclusiv a UE.

Un alt aspect crucial al cercetării politicii externe a UE constă în *analiza proceselor decizionale*, a modului în care se iau deciziile în cadrul instituțiilor europene. Metodele de cercetare, care se concentrează pe procesele decizionale includ analiza de rețea (*network analysis*) și studiile de caz, care urmăresc parcursul decizional în situații specifice. Puterea decizională în cadrul UE poate fi influențată de factori, precum interesele naționale, negocierile interinstituționale și presiunile din partea actorilor externi. A. Moravcsik (1998) a dezvoltat o teorie interguvernamentală, care analizează modul în care statele membre influențează procesul decizional în UE.

Pentru a înțelege acțiunile și comportamentul Uniunii Europene în relațiile internaționale, cercetătorii recurg frecvent la *analiza comportamentului și intereselor acțiunii de politică externă*, a intereselor și preferințelor actorilor implicați. Utilizarea modelelor de analiză a preferințelor (*preference formation models*) și a actorilor (*actor-centered analysis*) poate oferi o perspectivă asupra motivațiilor, care stau la baza deciziilor UE în domeniul politicii externe. Puterea, vulnerabilitatea și resursele politice ale actorilor influențează în mod semnificativ politica externă a UE. P.J. Katzenstein (1996) a contribuit la dezvoltarea unor modele analitice ce explorează comportamentul actorilor internaționali în contextul politicii externe.

Abordări teoretice în cercetarea politicii externe a UE corespund curentelor teoretice ale relațiilor internaționale. *Perspectivile liberale* oferă o analiză aprofundată a integrării europene și a rolului jucat de instituțiile supranaționale în formularea politicii externe a UE. *Teoria interdependenței complexe* (complex interdependence) propusă de R. Keohane și J. Nye (1977) argumentează că integrarea economică și politică reduce probabilitatea conflictelor între state. Această perspectivă evidențiază importanța relațiilor interdependente în cadrul UE și modul în care acestea influențează politica externă.

Abordările realiste joacă un rol semnificativ în analiza politicii externe a UE. Teoreticienii realiști subliniază că statele membre ale UE continuă să aibă interese naționale distincte și că politica externă a UE poate fi înțeleasă în contextul competiției pentru resurse și influență. H. Morgenthau (1948) a dezvoltat teoria realismului politic, care pune accent pe importanța puterii și a intereselor naționale în acțiunile statelor.

Pentru a valida și aprofunda teoriile și modelele analitice menționate anterior, cercetătorii recurg adesea la studii de caz și cercetarea empirică, care implică analiza detaliată a evenimentelor specifice sau a politicii externe a UE în contexte particulare. Studiile de caz oferă date concrete și contexte specifice, permițând

cercetătorilor să testeze și să valideze ipotezele teoretice. De exemplu, analiza deciziei de extindere a UE în Balcani, precum și impactul acesteia asupra stabilității regionale, poate fi investigată printr-o abordare bazată pe studii de caz.

1.3. Premisele lansării și evoluția politicii externe a UE

Politica externă a Uniunii Europene a evoluat semnificativ de-a lungul decadelor, trecând de la o organizație economică la un actor global în domeniul relațiilor internaționale. Pentru a înțelege această evoluție complexă, este esențial să analizăm premisele lansării politicii externe a UE, să explorăm cauzele, care au determinat creșterea importanței sale în peisajul geopolitic global și să realizăm o periodizare a acestei evoluții.

În 1950, ministrul francez de externe Robert Schuman a prezentat o propunere inovatoare, pentru integrarea economică a Franței și Germaniei în domeniul cărbunelui și oțelului. Această inițiativă a fost fundamentul pe crearea Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO) în anul 1951. Obiectivul era de a institui o cooperare economică, care să lege statele membre și să evite conflictele.

Uniunea Europeană provine din cadrul Comunității Economice Europene (CEE), înființată în 1957 prin Tratatul de la Roma. Inițial, CEE și-a concentrat eforturile pe integrarea economică și comercială. Cu toate acestea, Războiul Rece și dorința de a preveni viitoarele conflicte europene au contribuit la dezvoltarea unei dimensiuni politice și de securitate, la promovarea stabilității în Europa. Inițiativele de integrare europeană au fost motivate de dorința de a construi o pace durabilă și de a asigura prosperitatea statelor membre. Războiul Rece a reprezentat un factor esențial în evoluția politicii externe a CE/UE. Diviziunea ideologică între Est și Vest a influențat relațiile internaționale, iar CE a căutat să-și stabilească un rol independent în această paradigmă bipolară.

În perioada Războiului Rece, CE a jucat un rol mai limitat în politica externă, fiind dominată de puterile SUA și URSS. După căderea Zidului Berlinului și încheierea Războiului Rece, UE a devenit un actor mai independent, având posibilitatea de a-și dezvolta politica externă.

Semnarea Tratatului de la Maastricht în 1992 a marcat o etapă importantă în dezvoltarea politicii externe a UE, transformând Comunitatea Europeană în Uniunea Europeană și introducând o dimensiune politică și de securitate puternică prin crearea Politicii Externe și de Securitate Comune (PESC). Acest tratat a permis UE să joace un rol mai activ în soluționarea conflictelor, prevenirea războaielor și promovarea valorilor europene în lume. Uniunea Europeană a devenit o forță economică majoră în lume, având o piață unică și o monedă comună, euro. Această putere economică i-a oferit UE o influență semnificativă în relațiile internaționale și a contribuit la consolidarea politicii externe.

Procesul de extindere a UE către statele din Europa Centrală și de Est a avut un impact semnificativ asupra politicii externe a Uniunii. Noile state membre au adus cu ele perspective și interese diferite, ceea ce a condus la o adaptare a agendei politicii externe. UE a fost nevoită să-și reevalueze prioritățile și să-și dezvolte capacitatea de a acționa în mod coerent și unitar pe scena internațională.

Războaiele din Balcani în anii 1990 au demonstrat nevoia urgentă a UE de a se implica în stabilizarea și reconstrucția regiunii. Acest context a dus la crearea Politicii Europene de Vecinătate (PEV), pentru a consolida legăturile cu statele din vecinătatea UE și a promova reformele democratice și economice.

Atentatele teroriste din 11 septembrie 2001 au schimbat radical peisajul securității globale și au forțat UE să-și dezvolte capacitățile de gestionare a amenințărilor la adresa securității. Acest lucru a dus la crearea Politicii de Securitate și Apărare Comună (PSAC), pentru a răspunde mai bine la amenințările globale.

Tratatul de la Lisabona, intrat în vigoare în 2009, a reprezentat un pas important în consolidarea politicii externe a UE. Acest tratat a creat funcția de Înalt Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate, oferind UE o voce mai puternică în politica externă. De asemenea, tratatul a introdus cooperarea structurată în domeniul apărării, consolidând capacitatea UE de a acționa în chestiuni de securitate.

Periodizarea evoluției politicii externe a UE:

Perioada de formare (1950-1970). În această primă etapă, UE a pus bazele cooperării economice și politice între statele membre. CECO a fost un prim pas important, oferind o platformă pentru integrarea economică. De asemenea, au fost dezvoltate primele instrumente de cooperare în domeniul afacerilor externe.

Consolidarea politicii externe (1970-1989). În această perioadă, UE a avut de-a face cu provocări, precum crizele energetice și extinderea comunităților. Prin intermediul Actului Unic European din 1986, s-au întreprins eforturi de consolidare a politicilor externe și de securitate.

Adaptarea la noi realități geopolitice (1989-1992). Prăbușirea Zidului Berlinului și destrămarea Uniunii Sovietice au reprezentat schimbări majore în peisajul geopolitic. UE a trebuit să se adapteze la noile realități și să-și redefinească rolul într-un context global în transformare rapidă.

Tratatul de la Maastricht și dezvoltarea PESC (1992-2009). Tratatul de la Maastricht (1992) a marcat o transformare semnificativă, consolidând dimensiunea politică și de securitate a UE prin crearea PESC. Tratatul de la Amsterdam a introdus funcția de Înalt Reprezentant pentru PESC, iar Tratatul de la Nisa (2001) a condiționat reformele majore instituționale în cadrul UE, pregătind terenul pentru expansiunea Uniunii Europene către Est. În această perioadă UE s-a implicat activ în Balcani, a inițiat PEV (2003) și PSAC (2009).

Consolidarea rolului global (2010-prezent). După Tratatul de la Lisabona, UE și-a consolidat rolul global și a dezvoltat o serie de instrumente și Serviciul

European de Acțiune Externă, pentru a-și gestiona politica externă. Această perioadă a marcat implicarea semnificativă a UE în gestionarea crizelor globale, precum criza financiară și criza refugiaților.

1.4. Relevanța studierii acțiunii de politică externă a UE

Studierea acțiunii de politică externă a Uniunii Europene reprezintă un domeniu de cercetare important în contextul actual al relațiilor internaționale. UE s-a dezvoltat de la o comunitate economică la un actor global de importanță majoră. Pe măsură ce UE a devenit un actor global din ce în ce mai influent, înțelegerea politicilor și acțiunilor sale externe a devenit esențială pentru cercetători, politicieni și cetățeni. În acest context, este esențial să înțelegem motivele, pentru care studiarea politicilor externe ale UE este relevantă și ce contribuții aduce la înțelegerea dinamicii globale.

UE a avut la început un caracter predominant economic, fiind creată pentru a promova cooperarea în domeniul comerțului și al pieței comune. Cu timpul, UE a evoluat și a început să își asume un rol politic și de securitate în afara granițelor sale. Semnarea Tratatului de la Maastricht în 1992 a cauzat o schimbare semnificativă în structura UE, introducând PESC, a marcat o etapă crucială în dezvoltarea politicilor externe ale UE, conferindu-i o voce mai puternică în afacerile internaționale.

Motivele pentru studiarea acțiunii de politică externă a UE sunt următoarele:

1) *Impactul UE asupra relațiilor internaționale.* Politica externă a UE are un impact semnificativ asupra relațiilor internaționale, deoarece UE este un actor global, iar deciziile sale au consecințe profunde asupra altor state și organizații internaționale. Prin urmărirea și analiza acțiunilor sale externe, putem înțelege modul în care UE contribuie la dinamica globală.

2) *Rolul UE în soluționarea conflictelor.* Uniunea Europeană a fost implicată în medierea și soluționarea unor conflicte majore la nivel global. Studiarea abordărilor și strategiilor UE în aceste situații oferă o perspectivă asupra capacităților sale diplomatice și a contribuției sale la menținerea păcii și stabilității în lume.

3) *Promovarea valorilor europene.* UE promovează valori, precum democrația, drepturile omului și statul de drept în relațiile sale cu alte state și organizații. Analizarea modului în care UE își pune în practică aceste valori în politicile sale externe oferă o înțelegere a angajamentului său față de principii fundamentale.

4) *Impactul asupra cetățenilor europeni.* Acțiunile de politică externă ale UE au implicații directe asupra cetățenilor europeni, în special în ceea ce privește securitatea, comerțul internațional și cooperarea internațională. Studiarea modului în care politica externă a UE influențează viața de zi cu zi a cetățenilor aduce relevanță și înțelegere profundă.

Bibliografie de referință:

1. SMITH, Karen E. *European Union Foreign Policy in a Changing World*. Publisher: Polity Press, 3rd edition. ISBN: 9780745664705. Disponibil: <https://www.cejiss.org/european-union-foreign-policy-in-a-changing-world> (vizitat: 20 iunie 2023)
2. HOWORTH, Jolyon. *European integration and defence: the ultimate challenge?* Paris, 2000. ISSN 1017-7565. Disponibil: <https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/cp043e.pdf> (vizitat: 20 iunie 2023)
3. WHITMAN, Richard. *The Foreign Policy of the European Union: Assessing Europe's Role in the World*. Lynne Rienner Publishers, 2010. ISBN: 978-1588266989
4. KEUKELEIRE, Stephan, DELREUX, Tom. *The Foreign Policy of the European Union*. Palgrave Macmillan, 2015.
5. WHITE, Brian. *Understanding European Foreign Policy*. Palgrave Macmillan, 2014.
6. HILL, Christopher. *European Foreign Policy: The EC's External Relations*. Oxford University Press, 1998.
7. BOGDAN, Ana Maria. *Diplomația și politica externă a Uniunii Europene*. Editura Universității din București, 2015.
8. BÂRGĂOANU, Alina și PREDA, Dumitru. *Politica externă și de securitate comună a Uniunii Europene. Tratatul de la Lisabona*. Editura C.H. Beck, 2012.
9. Juc Victor, Beniuc Liliana. *Acțiunea de politică externă a Uniunii Europene*. Chișinău: S.n., 2019, 300 p., ISBN 978-9975-146-95-1.

Tema 2. ETAPELE DEZVOLTĂRII POLITICII EXTERNE A UE. FORMAREA ȘI TEMEIUL JURIDIC AL PESC

I. Obiectivele temei de studiu:	<ul style="list-style-type: none">- de a identifica premisele lansării Cooperării Politice Europene- de a evalua semnificația Actului Unic European pentru Cooperarea Politică Europeană- de a caracteriza dispozițiile PESC ale Tratatului de la Maastricht (1992)- de a analiza prevederile PESC ale Tratatului de la Amsterdam (1997)- de a stabili semnificația Tratatului de la Nisa (2001) pentru PESC
II. Cuvinte-cheie:	Cooperarea Politică Europeană; Actul Unic European; Tratatul de la Maastricht; Tratatul de la Amsterdam; Tratatul de la Nisa; PESC; Tratatul Uniunii Europene
III. Planul temei:	<ol style="list-style-type: none">1.1 Premisele lansării Cooperării Politice Europene1.2 Semnificația Actului Unic European pentru Cooperarea Politică Europeană1.3 Dispozițiile PESC ale Tratatului de la Maastricht (1992)1.4 Prevederile PESC ale Tratatului de la Amsterdam (1997)1.5 Semnificația Tratatului de la Nisa (2001) pentru PESC

2.1. Premisele lansării Cooperării Politice Europene

Perioada 1957-1992 a fost marcată de schimbări geopolitice semnificative la nivel global. După cel de-al Doilea Război Mondial, Europa a fost împărțită în două blocuri: Vestul, condus de Statele Unite și Uniunea Sovietică - în Est. Războiul Rece a definit politicile internaționale, iar Europa a devenit un teren important în confruntarea ideologică dintre capitalism și comunism. După devastarea provocată de cele două războaie mondiale, construirea unei Europe stabile și pașnice a devenit o prioritate esențială.

CEE a fost concepută, în primul rând, pentru a preveni un nou război în Europa și a asigura prosperitatea prin integrarea economică. Odată cu succesul inițial al CEE în domeniul economic, exista un interes crescut, pentru extinderea cooperării în alte domenii, inclusiv în politică.

Tratatul de la Roma din 1957 a reprezentat un pas semnificativ către integrarea europeană, stabilind principiile fundamentale ale pieței comune. Totuși, acesta nu a inclus inițial dispoziții clare privind cooperarea politică. Criza „*fotoliului gol*” (1965), declanșată din cauza divergențelor majore între statele membre ale CEE cu privire la procesul de luare a deciziilor în cadrul comunității, a ilustrat neînțelegerile dintre statele membre.

Tratatul de la Luxemburg, semnat în 1966, a reprezentat o etapă importantă în dezvoltarea integrării europene, în special în ceea ce privește coordonarea politicilor externe ale statelor membre ale CEE, punând bazele, pentru o abordare mai unitară a chestiunilor internaționale. Mecanismul de consultare și cooperare politică între statele membre ale CEE, prevăzut de Tratatul de la Luxemburg, prevedea întâlniri regulate ale miniștrilor afacerilor externe, oferindu-le posibilitatea de a discuta și de a coordona pozițiile în chestiuni internaționale.

Xavier de Villepin menționează că la inițiativa Franței șefii de state și de guverne ai celor șase țări membre au solicitat, în cadrul Conferinței de la Haga din decembrie 1969, miniștrilor de afaceri externe să „studieze cel mai bun mod de a realiza progrese în domeniul unificării politice” [1]. Acest obiectiv a fost realizat la 27 octombrie 1970, la Copenhaga când miniștrii afacerilor externe ai celor șase state membre au adoptat *Raportul Davignon*, prin care s-a fondat Cooperarea Politică Europeană (CPE) și s-au pus bazele unui mecanism de informare și consultare reciprocă în domeniul politicii externe [1].

Lansarea CPE urmărea scopul de a accentua rolul de actor global în sistemul internațional și a spori eficiența acțiunii externe a Comunităților Europene [2, p. 1]. Etienne Davignon nu propunea o politică externă comună, dar sugera o cooperare politică între statele partenere a Comunităților Europene, pentru a înțelege mai bine problemele majore ale politicii internaționale, a consolida solidaritatea și a favoriza convergența pozițiilor, concertarea atitudinilor și punerea în aplicare a acțiunilor comune [4].

CPE funcționa prin reuniuni la fiecare șase luni ale miniștrilor afacerilor externe, care puteau fi substituiți de șefii de state și de guverne, dacă circumstanțele le justificau [3, p. 255]. Astfel, în anul 1973 au fost adoptate două acte importante, care au constituit o etapă importantă spre elaborarea unei politici externe europene comune: pe de o parte, a fost introdusă „*procedura de urgență*”, care permitea miniștrilor de externe să se întâlnească în caz de criză, pentru a găsi modalități de a crea o poziție europeană comună, iar pe de alta, a fost adoptat cel de-al doilea Raport Davignon, care a angajat statele membre să nu-și definitiveze pozițiile pe problemele de politică externă, fără a consulta partenerii din Cooperarea Politică Europeană.

Notăm că schimbul de informații și consultațiile cu regularitate din cadrul CPE solicitau minimă solidaritate. La 10 septembrie 1973, la Copenhaga, miniștrii afacerilor externe ale celor nouă state comunitare au adoptat *Declarația privind*

identitatea europeană, care a definit direcțiile principale ale politicii externe ale statelor membre privind statele terțe, în special, față de SUA, și responsabilitatea Europei în afacerile mondiale [5, p. 68]. În contextul crizelor internaționale de la începutul anilor 1970 în cadrul CPE au fost adoptate *Declarația comună privind conflictul israelo-arab* (6 noiembrie 1973) și o *poziție comună privind situația din Cipru* (20 iulie 1974) [5, p. 68]. Războiul din Kippour și criza energetică din 1973 au scos în evidență necesitatea creării unui cadru formal de discuții, care ar permite abordarea problemelor comunitare și aspectelor politice privind Europa [6, p. 225].

Charles Zorgbibe precizează că în cadrul CPE funcționa un Comitet Politic, constituit din directori pentru afaceri politice, miniștri ai afacerilor externe și un membru al Comisiei, care se reuneau cel puțin de patru ori pe an, pentru a discuta probleme de politică externă [7, p. 116]. Reuniunile CPE se convocau în timpul sesiunilor Consiliului European, Comisia Europeană fiind implicată în totalitate la dezbaterile consacrate cooperării politice, iar Parlamentul European era asociat cu CPE prin informarea cu regularitate asupra problemelor de politică externă și garantarea că opiniile lui vor fi luate în considerare [8]. În anul 1976, Consiliul European de la Haga a împuternicit pentru prima dată CPE „*să elaboreze politica externă comună*” [1]. Politicile externe ale Comunității Europene și politicile convenite în cadrul CPE trebuiau să fie compatibile, iar Președinția și Comisia au fost desemnate responsabile, pentru a le garanta. În opinia noastră, aceste misiuni s-au dovedit a fi destul de dificile de realizat.

CPE, care cuprindea majoritatea domeniilor și practic toate zonele geografice, nu dispunea de o structură instituțională proprie, fiind realizată de instituții comunitare dotate cu roluri specifice. Astfel, președinția CPE, care coincidea cu președinția Consiliului de Miniștri, propunea și elabora ordinea de zi, organiza reuniunile și dirija dezbaterile, fiind responsabilă de inițierea măsurilor, coordonarea și reprezentarea statelor membre în relațiile cu țările terțe. În cadrul Consiliului CPE erau responsabili Directorii politici, care pregăteau discuțiile miniștrilor afacerilor externe din cadrul Comitetului Politic; Grupul Corespondenților Europeni monitoriza punerea în aplicare a deciziilor CPE; Secretariatul, cu sediul la Bruxelles, creat pentru a asista Președintele, pregătea și pune în aplicare activitățile CPE [8]. În opinia noastră, această distribuție fragmentară a competențelor în domeniul CPE crea numeroase dificultăți funcționale și evidenția de fapt frica statelor de a ceda prerogativele suverane instituțiilor comunitare.

Alain Fenet notează că fondarea Consiliului European, în anul 1974, a consolidat CPE, oferindu-i cadrul formal și stabilind legături cu dimensiunea comunitară, deși Consiliul European nu era instituție [3, p. 256]. Regulile, după care funcționa CPE, au fost precizate în Raportul interministerial de la Londra din octombrie 1981. Alain Fenet îi citează pe Jean-Michel Dumond și Philippe Setton, care susțin că pentru unii CPE era o *diplomație declarativă*, exprimată

printr-un mic numitor comun al pozițiilor naționale, iar pentru alții reprezenta un efort de coordonare aprofundat și reușit, axat pe domeniul politicii externe al statelor membre [3, p. 256]. În accepția noastră, CPE a avut un dublu merit. În primul rând, a oferit diplomației europene o bază instituțională, pentru adoptarea și dezvoltarea PESC, celui de-al doilea pilon din TUE, semnat la Maastricht, la 7 februarie 1992. În al doilea rând, a obișnuit statele membre să se consulte reciproc privind activitatea în cadrul organizațiilor internaționale și a favorizat apropierea treptată a pozițiilor expuse. Printre deficiențele CPE menționăm neasumarea unor angajamente privind aspectele de politică externă, decât doar desfășurarea unor consultații cu privire la „orice subiect de politică externă de interes comun” [1].

În concluzie, CPE a avut roluri semnificative în medierea conflictelor, cum ar fi rolul din procesul de pace din Irlanda de Nord. CPE a marcat o etapă importantă în procesul de integrare europeană, aducând dimensiunea politică în prim-plan; a influențat dezvoltarea ulterioară a PESC și a stabilit temeiul pentru Tratatul de la Maastricht din 1992.

2.2. Semnificația Actului Unic European pentru Cooperarea Politică Europeană

Actul Unic European (AUE), semnat în 1986 și intrat în vigoare în 1987, a constituit o etapă semnificativă în dezvoltarea Uniunii Europene și a adus schimbări importante în numeroase domenii, inclusiv în CPE. Prin AUE CPE a fost oficial instituționalizată, s-a stabilit o structură formalizată de consultare și cooperare politică între statele membre, având în vedere armonizarea politicilor externe și o mai bună coeziune în abordările politice.

Apariția CPE a lansat o nouă dimensiune a integrării europene, punând accent pe coordonarea politicilor externe dintre statele membre și consolidarea capacității de reacție a CEE la provocările internaționale. AUE a determinat modul în care statele membre abordează cooperarea politică și securitatea comună; a consolidat mecanismele de colaborare în cadrul Comunităților Europene și a pregătit terenul, pentru evoluțiile ulterioare în politica externă europeană.

Obiectivele AUE. Unul dintre principalele obiective ale AUE a fost extinderea competențelor Comunităților Europene (CECO, CEE și EURATOM), pentru a include CPE. Acest lucru a fost considerat necesar, pentru a aborda o serie de probleme globale și pentru a spori coeziunea și eficacitatea acțiunilor europene pe scena internațională. Iată câteva dintre obiectivele-cheie ale AUE privind Cooperarea Politică Europeană:

1) *Armonizarea politicilor externe:* AUE a avut ca scop să aducă o mai mare coeziune în abordările politice externe ale statelor membre, promovând astfel o imagine unitară a Comunităților Europene pe scena internațională.

2) *Creșterea eficacității acțiunilor europene*: Prin CPE se urmărea creșterea eficacității acțiunilor europene în domeniul relațiilor externe, astfel încât Europa să poată juca un rol mai important pe arena internațională.

3) *Consolidarea capacității de reacție a Comunităților Europene*: AUE a prevăzut posibilitatea de a dezvolta PESC, care să ofere Comunităților Europene instrumentele necesare, pentru a răspunde rapid și eficient la crizele internaționale și la amenințările la adresa securității.

4) *Promovarea valorilor europene*: AUE a subliniat angajamentul Comunitățile Europene față de valorile democratice, statul de drept și drepturile omului în politica sa externă.

Stabilirea votului majorității calificate în domeniile prioritare de acțiune comunitară a diminuat influența intereselor naționale ale statelor membre, eliberând politica europeană. În consecință, AUE a echilibrat aspectul federal din interiorul Consiliului de Miniștri cu caracterul interguvernamental, iar Comisia Europeană a devenit una din instituțiile principale ale Comunităților Europene.

CPE, fixată în Titlu III al AUE, a rămas circumspectă, fiind determinată de acordurile politice dintre statele membre încheiate în decursul a 30 de ani. Obiectivul CPE a vizat formularea și punerea în aplicare a politicii externe europene, iar natura ei interguvernamentală era realizată „între părțile contractante, membri ai Comunităților Europene”, prin excluderea transferului total al suveranității. Obligația statelor nu reprezenta decât o obligație consultativă, prealabilă până la adoptarea unei poziții definitive. Marie-France Christophe-Tchakaloff consideră că deși consensul n-a fost prevăzut în texte, el a devenit o regulă, deoarece nici o decizie de politică externă nu putea fi adoptată fără acordul tuturor statelor membre [5, p. 72]. Alain Fenet susține că AUE puțin a contribuit la dezvoltarea CPE, constituind o simplă codificare, prin înscriere într-un tratat a angajamentelor conținute în Raporturile Davignon, care au indicat direcțiile de activitate ale CPE și a practicilor stabilite între statele membre [3, p. 257]. Astfel, CPE practic n-a depășit nivelul *diplomației declarative*, diminuând etapa de afirmare a Comunității Europene ca actor credibil pe arena internațională.

Sancțiunile adoptate de către ONU împotriva Irakului, ca urmare a invaziei în Kuweit (august 1990) [9] și conflictul militar dintre Slovenia și Armata Populară Yougoslavă (iunie 1991) [10], au evidențiat slăbiciunea CPE, în special caracterul declarativ, conform aprecierii lui Alain Fenet [3, p. 258]. Considerăm că instituirea unor mecanisme și proceduri, care ar permite statelor comunitare să acționeze mai rapid și eficient pe arena internațională, a devenit o premisă a negocierii Tratatului de la Maastricht [11, p. 104].

În concluzie, AUE privind CPE a reprezentat o etapă semnificativă în procesul de integrare europeană, consolidând cooperarea politică și definind cadrul pentru evoluțiile ulterioare în politica externă și de securitate a UE. Prin stabilirea mecanismelor și obiectivelor clare, AUE a demonstrat capacitatea Comunităților

Europene de a acționa în mod coerent și eficient în afacerile internaționale. Astfel, acest document constituie un pilon esențial în construcția și consolidarea identității politice a Uniunii Europene.

2.3. Dispozițiile PESC ale Tratatului de la Maastricht (1992)

Tratatul de la Maastricht, semnat în 1992 și intrat în vigoare în 1993, a reprezentat o etapă importantă în dezvoltarea UE, având un impact semnificativ asupra structurii și funcționării UE. TUE a realizat o mișcare fundamentală în domeniul acțiunii externe a UE prin instituirea PESC, fiind caracterizată ca un mijloc de afirmare a identității UE pe arena internațională. În acest context, TUE a legalizat trecerea de la sfera economică spre sfera politică, evidențiind că în competența Uniunii în PESC intră toate domeniile politicii externe [12, p. 30]. Dispozițiile PESC au reprezentat un efort de a conferi UE o voce coerentă și influentă pe arena internațională.

Contextul și premisele TUE. Pentru a înțelege dispozițiile PESC ale TUE, este important să analizăm contextul și premisele, care au condiționat semnarea acestui tratat.

1) *Sfârșitul Războiului Rece și integrarea europeană:* Semnarea Tratatului de la Maastricht a avut loc într-un moment de transformare a peisajului internațional. Sfârșitul Războiului Rece și destrămarea Uniunii Sovietice au lansat perspective noi, pentru integrarea europeană și au creat oportunitatea pentru UE de a juca un rol mai important în politica internațională.

2) *Necesitatea consolidării politicii externe:* UE a recunoscut necesitatea dezvoltării unei politici externe și de securitate comune, pentru a face față noilor provocări și pentru a-și proteja interesele într-un mediu internațional în schimbare.

3) *Provocări regionale și globale:* Evenimentele tragice din fosta Iugoslavia și dificultățile UE de a reacționa eficient la aceste crize au subliniat necesitatea consolidării capacității de acțiune în domeniul politicii externe, de a aborda problemele legate de dezvoltarea și cooperarea internațională.

Principalele dispoziții ale politicii externe și de securitate comună din Tratatul de la Maastricht. TUE a introdus mai multe dispoziții privind politica externă și de securitate comună a UE, care au reprezentat o etapă semnificativă în dezvoltarea capacității de acțiune a UE în domeniul politicii externe și de securitate. Iată câteva dintre cele mai importante dispoziții ale tratatului:

1) *Instituirea PESC:* TUE a introdus PESC ca o componentă distinctă a politicii externe a UE, consolidând astfel angajamentul statelor membre de a aborda o abordare comună în domeniul politicii externe. Aceasta a reprezentat o mișcare semnificativă de la o abordare predominant economică și comercială la o abordare mai cuprinzătoare, care includea dimensiunea politică și de securitate.

2) *Obiectivele PESC*: TUE a stabilit mai multe obiective pentru PESC, precum promovarea valorilor și intereselor UE la nivel internațional; menținerea păcii și consolidarea securității internaționale; dezvoltarea cooperării cu alte organizații internaționale.

3) *Adoptarea deciziilor PESC*: TUE a stabilit că deciziile importante în cadrul PESC trebuie să fie adoptate de către Consiliul European cu unanimitate. Cu toate acestea, pentru anumite decizii mai puțin sensibile, majoritatea calificată putea fi folosită.

4) *Cooperare între statele membre*: TUE a prevăzut mecanisme pentru cooperarea între statele membre în cadrul PESC, inclusiv posibilitatea de a iniția acțiuni comune și coordonarea politicilor externe.

5) *Cooperarea cu ONU și NATO*: TUE a subliniat importanța cooperării dintre UE cu ONU și NATO. UE trebuia să-și dezvolte propria capacitate de apărare, dar a lăsat deschisă posibilitatea cooperării cu NATO, pentru a evita duplicarea eforturilor.

6) *Instrumentele de acțiune*: PESC a fost dotată cu instrumente, precum dialogul politic, acțiunile comune, pozițiile comune și misiunile internaționale, care să permită UE să acționeze în mod coordonat și coerent pe scena internațională.

7) *Misiuni de gestionare a crizelor*: Tratatul a deschis calea, pentru desfășurarea de misiuni de gestionare a crizelor în afara teritoriului UE. Conform dispozițiilor PESC, UE a fost implicată în gestionarea unor conflicte majore, precum crizele din Bosnia și Herțegovina sau Kosovo. Acest lucru a implicat desfășurarea de misiuni internaționale pentru promovarea păcii și a securității.

Impactul dispozițiilor PESC ale Tratatului de la Maastricht. Dispozițiile PESC ale TUE au avut un impact semnificativ asupra politicii externe și de securitate a UE, reprezentând un punct de cotitură în evoluția Uniunii ca actor pe scena internațională. PESC a contribuit la consolidarea influenței UE pe scena internațională, permițând Uniunii să acționeze ca un actor coerent și să-și promoveze valorile și interesele la nivel global. Iată câteva dintre efectele notabile ale acestor dispoziții:

1) *Cooperarea cu NATO*: Tratatul a deschis calea pentru o cooperare mai strânsă între UE și NATO, consolidând astfel capacitatea de apărare a Uniunii.

2) *Gestionarea crizelor și a conflictelor*: Posibilitatea de a desfășura misiuni de gestionare a crizelor a permis UE să reacționeze mai eficient la conflicte și crize internaționale, contribuind la promovarea păcii și securității globale. 3) *Consolidarea identității europene*: PESC a jucat un rol semnificativ în consolidarea unei identități europene în domeniul politicii externe, conferind UE o voce distinctă și puternică în relațiile internaționale.

După intrarea în vigoare a Tratatului de la Maastricht, UE, care a devenit actul constitutiv al UE, fiind numit Tratatul Uniunii Europene, n-au fost substituite Comunitățile Europene și n-a determinat dispariția tratatelor fondatoare, din

contra UE s-a fondat pe Comunitățile Europene și s-a completat prin politicile și formele de cooperare. Comunitățile Europene au fost redefinite în „*Comunitatea Europeană*”, practic fiind abandonat calificativul „economic” din titlul Comunitatea Economică Europeană, fapt care a reprezentat un salt calitativ. Marie-France Christophe-Tchakaloff menționează că substituirea adjectivului „comunitar” cu cel de „european” risca să genereze echivoce cu altă organizație de ordin regional, cea a Consiliului Europei de la Strasbourg [5, p. 112].

2.4. Prevederile PESC ale Tratatului de la Amsterdam (1997)

Tratatul de la Amsterdam, semnat în 1997 și intrat în vigoare în 1999, a reprezentat un moment semnificativ în dezvoltarea Politicii Externe și de Securitate Comună a Uniunii Europene, care a consolidat rolul politicii externe a UE pe arena internațională.

Contextul negocierii Tratatului de la Amsterdam. Înainte de semnarea Tratatului de la Amsterdam, UE a avut o politică externă caracterizată de o preocupare predominantă pentru dimensiunea economică și comercială. În această perioadă, prioritățile UE se concentrau în special pe integrarea economică și consolidarea pieței unice. Politica externă era abordată ca o extensie a obiectivelor economice ale UE, cu eforturi concentrate în principal pe promovarea comerțului și a relațiilor economice cu alte state. Un exemplu concret al acestei priorități economice este evoluția pieței unice europene, care a fost o realizare semnificativă înaintea semnării Tratatului de la Amsterdam. Această inițiativă a avut ca scop eliminarea barierelor comerciale dintre statele membre, facilitând astfel libera circulație a bunurilor, serviciilor, capitalurilor și a forței de muncă în interiorul UE. Totuși, evenimente majore la nivel internațional au pus în evidență necesitatea consolidării capacității UE de a acționa ca un actor global în domeniul politicii externe și de securitate. Unul dintre aceste evenimente definitorii a fost seria de conflicte și războaie, care au avut loc în fosta Iugoslavia în anii 1990. Incapacitatea UE de a aborda aceste crize într-un mod coerent și eficace a subliniat necesitatea unei politici externe mai puternice și mai coordonate. Un alt factor major care a influențat evoluția politicii externe a UE a fost schimbarea peisajului geopolitic. După prăbușirea Uniunii Sovietice și reunificarea Germaniei în 1990, s-au produs transformări semnificative în cadrul relațiilor internaționale. Aceste schimbări au creat oportunități și provocări noi pentru UE, care a trebuit să-și adapteze politica externă pentru a răspunde acestui nou context global.

Consolidarea dimensiunii politice a UE. Unul dintre obiectivele cheie ale Tratatului de la Amsterdam a fost consolidarea dimensiunii politice a Uniunii Europene. Tratatul a reafirmat angajamentul UE față de dezvoltarea unei politici externe și de securitate comune și a introdus o serie de dispoziții pentru a atinge acest scop. Una dintre cele mai importante prevederi ale Tratatului a fost institui-

rea funcției de Înalt Reprezentant pentru Politica Externă și de Securitate Comună. Această inițiativă a marcat o schimbare semnificativă a modului de abordare a politicii externe de către UE. În conformitate cu articolul J.8 din Tratatul de la Amsterdam, Înaltul Reprezentant a devenit figura centrală în formularea și implementarea PESC. Acesta a fost numit ca Reprezentant special al Consiliului pentru Afaceri Externe și a avut rolul de a coordona politica externă și de securitate a UE. Funcția de Înalt Reprezentant pentru PESC a fost creată, pentru a asigura o mai mare coerență și eficacitate în acțiunile externe ale UE.

Un exemplu al influenței Înaltului Reprezentant pentru PESC a fost rolul său în gestionarea crizelor și în promovarea dialogului în zonele afectate de conflicte. Înaltul Reprezentant a avut capacitatea de a reprezenta UE în discuțiile și negocierile internaționale, contribuind astfel la promovarea valorilor și intereselor UE la nivel global. De exemplu, Înaltul Reprezentant Javier Solana a avut un rol semnificativ în gestionarea crizei din Kosovo în anii 1990. El a fost un actor cheie în negocierile pentru soluționarea conflictului și a avut un impact substanțial asupra modului în care UE a gestionat și a reacționat la această criză. În plus, funcția de Înalt Reprezentant a contribuit la creșterea coerenței și eficacității politicii externe a UE. Prin intermediul acestei funcții, UE a putut să-și formuleze poziții mai clare și să acționeze mai rapid în fața provocărilor externe. Acest lucru a fost esențial în consolidarea influenței UE și în asigurarea că Uniunea poate să-și promoveze interesele și valorile într-un mod eficient.

Cooperarea cu organizațiile internaționale. Tratatul de la Amsterdam a consolidat cooperarea UE cu alte organizații internaționale, precum ONU și OSCE. Acest lucru a subliniat importanța cooperării globale în gestionarea problemelor internaționale și a reflectat angajamentul UE față de un sistem internațional bazat pe reguli. De asemenea, Tratatul de la Amsterdam a confirmat faptul că UE poate acționa în numele statelor membre la nivelul organizațiilor internaționale, obținând o voce mai puternică și o poziție mai influentă în negocierea și formularea politicilor la nivel global.

Exemple concrete de acțiuni PESC. După intrarea în vigoare a Tratatului de la Amsterdam, UE a început să dezvolte mai activ capacitatea de acțiune în domeniul PESC, care a inclus participarea la misiuni internaționale de gestionare a crizelor și de promovare a păcii. Iată câteva exemple concrete:

1) *Misiunile de gestionare a crizelor:* UE a desfășurat o serie de misiuni de gestionare a crizelor în diferite părți ale lumii, cum ar fi misiunile din Bosnia și Herțegovina sau Kosovo. Aceste misiuni au avut scopul de a contribui la stabilizarea și reconstrucția zonelor afectate de conflicte.

2) *Participarea la operațiuni umanitare:* UE a oferit ajutor umanitar și a desfășurat operațiuni umanitare în cazul unor crize majore, cum ar fi catastrofe naturale sau epidemii.

3) *Promovarea democrației și a drepturilor omului:* UE a fost activă în

promovarea valorilor democratice, a statului de drept și a drepturilor omului în diferite părți ale lumii prin intermediul proiectelor de asistență și a dialogurilor politice.

În concluzie menționăm că Tratatul de la Amsterdam a reprezentat un moment de tranziție important în dezvoltarea PESC a UE, a consolidat dimensiunea politică și de securitate a UE, a extins competențele PESC și a promovat o abordare mai coerentă în acțiunile externe ale UE. Totodată Tratatul de la Amsterdam a stabilit bazele pentru implicarea activă a UE în gestionarea afacerilor externe și a securității internaționale, care au contribuit la consolidarea rolului UE ca actor global pe arena internațională.

2.5. Semnificația Tratatului de la Nisa (2001) pentru PESC

Tratatul de la Nisa, semnat în decembrie 2000 și intrat în vigoare în februarie 2003, a reprezentat un pas semnificativ în evoluția PESC a UE. Acest tratat a fost conceput pentru a depăși anumite deficiențe și limite ale politicii externe a UE, identificate în timpul perioadei anterioare. UE se confrunta cu dificultăți în gestionarea unor crize majore, cum ar fi conflictele din Balcani și Kosovo, și avea nevoie de o capacitate mai mare de a reacționa rapid și eficient în fața acestor situații. Procesul decizional în cadrul PESC a fost caracterizat de dificultatea de a ajunge la un consens între statele membre și de încetinirea deciziilor importante. Prin consolidarea capacităților și îmbunătățirea instituțiilor de decizie, Tratatul de la Nisa a urmărit să facă PESC mai eficientă și mai coezivă. UE dorea să-și consolideze capacitatea de a acționa independent în domeniul securității și să-și redefească relația cu NATO și cu Statele Unite ale Americii.

Obiectivele Tratatului de la Nisa:

1) *Să îmbunătățească eficacitatea procesului decizional:* Tratatul de la Nisa a adus modificări semnificative în procedurile de luare a deciziilor în cadrul PESC, având ca scop creșterea rapidității și eficacității procesului.

2) *Să consolideze rolul Înantului Reprezentant PESC:* Tratatul de la Nisa a consolidat rolul Înantului Reprezentant, conferindu-i mai multă autoritate și clarificând competențele sale în formularea și implementarea politicii externe a UE.

3) *Să faciliteze cooperarea între instituțiile UE:* Tratatul de la Nisa a introdus măsuri pentru a facilita cooperarea între Comisia Europeană, Parlamentul European și alte instituții UE în ceea ce privește politica externă.

Reformele produse de Tratatul de la Nisa în domeniul PESC:

1) *Extinderea domeniilor de acțiune:* Tratatul de la Nisa a extins domeniile în care PESC putea acționa, inclusiv în cazul prevenirii conflictelor, gestionării crizelor și consolidării păcii. Această extindere a permis UE să aibă o prezență mai activă în rezolvarea conflictelor la nivel internațional.

2) *Consolidarea rolului Înantului Reprezentant:* Tratatul de la Nisa a conso-

lidad rolul Înaltului Reprezentant pentru PESC, precizând că acesta va prezenta Consiliului Afaceri Externe rapoarte privind realizarea obiectivelor comune ale PESC și va susține formularea și punerea în aplicare a deciziilor PESC. Înaltul Reprezentant a devenit și Vicepreședinte al Comisiei Europene, ceea ce a creat o legătură mai strânsă între politica externă și alte dimensiuni ale acțiunii UE.

3) *Îmbunătățirea procedurilor decizionale*: Tratatul de la Nisa a introdus proceduri de luare a deciziilor mai eficiente, precum introducerea votului cu „majoritate calificată extinsă” pentru anumite decizii în cadrul PESC, ceea ce a redus posibilitatea blocării deciziilor importante de către un singur stat membru.

4) *Mai multă transparență și implicare a Parlamentului European*: Tratatul a oferit Parlamentului European un rol mai mare în ceea ce privește controlul democratic al politicii externe a UE, contribuind astfel la o mai mare transparență și responsabilitate în procesul decizional.

5) *Crearea Comitetului Politic și de Securitate (CPS)*: Tratatul de la Nisa a instituit CPS, care a avut rolul de a monitoriza situațiile care pot afecta securitatea și politica externă a UE. Acest comitet a fost conceput pentru a facilita luarea deciziilor și gestionarea crizelor.

Exemple concrete de acțiuni în urma Tratatului de la Nisa. După intrarea în vigoare a Tratatului de la Nisa, UE a început să-și consolideze prezența și influența în cadrul politicii externe și de securitate. Iată câteva exemple concrete de acțiuni:

1) *Misiuni de gestionare a crizelor*: UE a desfășurat misiuni de gestionare a crizelor în diferite părți ale lumii, cum ar fi misiunile din Bosnia și Herțegovina sau Congo, care au avut ca scop contribuirea la stabilizarea și reconstrucția zonelor afectate de conflicte.

2) *Participarea la operațiuni umanitare*: UE a oferit ajutor umanitar și a desfășurat operațiuni umanitare în cazul unor crize majore, cum ar fi calamități naturale sau epidemii.

3) *Promovarea democrației și a drepturilor omului*: UE a fost activă în promovarea valorilor democratice, a statului de drept și a drepturilor omului în diferite părți ale lumii prin intermediul proiectelor de asistență și a dialogurilor politice.

Bibliografie de referință:

1. VILLEPIN, Xavier de. *Une politique étrangère commune pour l'Union européenne*. [online]. Disponibil: <https://www.senat.fr/rap/r95-394/r95-394.html> (vizitat: 16.11.2022)
2. WESSELS, Wolfgang, BOPP, Franziska. *The institutional architecture of CFSP after the Lisbon Treaty: Constitutional breakthrough or challenges ahead?* În: Challenge Research Paper, 2008. Nr.10, pp. 1-36.

3. FENET Alain, AKANDJI-KOMBÉ, Jean-Francois, LAMBLIN-GOURDIN, Anne-Sophie, MONDIELLE, Éric, PROUTIERE-MAULION, Gwenaëlle. *Droit des relations extérieures de l'Union européenne*. Paris: LexisNexis SA, 2006. 396 p.
4. *Rapport Davignon* (Luxembourg, 27 octobre 1970). [online]. Disponibil: https://www.cvce.eu/obj/rapport_davignon_luxembourg_27_octobre_1970-fr-4176efc3-c734-41e5-bb90-d34c4d17bbb5.html (vizitat: 16.11.2022)
5. CHRISTOPHE-TCHAKALOFF, Marie-France. *Les grandes etapes de l'organisation de l'Europe (1945-1996)*. Paris: Presses Universitaires de France, 1996, 127p.
6. OLIVI, Bino. *L'Europe difficile. Histoire politique de construction européenne*. Paris: Gallimard, 1998, 800 p.
7. ZORGBIBE, Charles. *Histoire de l'Union européenne*. Paris: Édition Albin Michel et Fondation Robert-Schuman, 2005, 404 p.
8. *Actul Unic European*. [online]. Disponibil: <http://cursdeguvernare.ro/wpcontent/uploads/2014/07/actul-unic-european-1986.pdf> (vizitat: 06.04.2023)
9. RESOLUTION 661 (1990). Adopted by the Security Council at its 2933rd meeting on 6 August 1990 [online]. Disponibil: <https://web.archive.org/web/20000818054602/https://fas.org/news/un/iraq/sres/sres0661.htm> (vizitat: 06.04.2023)
10. CRISTESCU, Florin. *Războiul de zece ani pentru independența Sloveniei*. [online]. Disponibil: <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/razboiul-de-zece-zile-pentru-independenta-sloveniei> (vizitat: 21.06.2023)
11. BENIUC, Liliana. *Impactul mediului internațional asupra demarării acțiunii externe a Uniunii Europene în lumea postrăzboi rece*. În: *Relații Internaționale*. Plus. 2015. Nr.2. pp. 99-116.
12. Versiune consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*. Comunicări și informări. Ediția în limba română. 26 octombrie 2012, C-326/01, p.1-390.

Tema 3. PREROGATIVELE DE POLITICĂ EXTERNĂ ALE INSTITUȚIILOR EUROPENE. REFORMA PESC ÎN TEMEIUL TRATATULUI DE LA LISABONA

I. Obiectivele temei de studiu:	- de a identifica implicarea Consiliului European în adoptarea deciziilor de politică externă;- de a evalua rolul Comisiei Europene în elaborarea și realizarea politicii externe europene;- de a caracteriza atribuțiilor Consiliului Afaceri Externe;- de a analiza funcțiile consultative, legislative, de supraveghere și de control ale Parlamentului European în domeniul PESC;- de a examina reforma PESC conform Tratatului de la Lisabona.
II. Cuvinte-cheie:	Consiliul European; Comisia Europeană; Consiliul Afaceri Externe; Parlamentul European; Tratatul de la Lisabona; PESC
III. Planul temei:	III.1 Implicare Consiliului European în adoptarea deciziilor de politică externăIII.2 Rolul Comisiei Europene în elaborarea și realizarea politicii externe europeneIII.3 Atribuțiile Consiliului Afaceri ExterneIII.4 Funcțiile consultative, legislative, de supraveghere și control ale Parlamentului European în domeniul PESCIII.5 Reformarea PESC conform Tratatului de la Lisabona

3.1. Implicare Consiliului European în adoptarea deciziilor de politică externă

Consiliul European este format din șefii de stat sau de guvern ai statelor membre, asigură impulsul necesar pentru dezvoltarea UE și prevede orientările politice generale. Președintele Comisiei Europene este membru fără drept de vot. Președintele Parlamentului European se adresează Consiliului European la începutul reuniunilor sale. Tratatul de la Lisabona (2007) a instituit Consiliul European ca instituție a Uniunii și l-a înzestrat cu o președinție pe termen lung.

Consiliul European reprezintă în prezent conferința la nivel înalt (summit) a șefilor de stat sau de guvern ai statelor membre ale Uniunii Europene. Primul „summit european” a avut loc la Paris în 1961, devenind frecvent începând cu

anul 1969. La summitul european de la Paris din februarie 1974 s-a hotărât ca în viitor reuniunile șefilor de stat sau de guvern să aibă loc regulat sub denumirea de „*Consiliul European*”, care urma să adopte abordarea generală a problemelor privind integrarea europeană și să garanteze că activitățile UE sunt bine coordonate.

Actul Unic European (1986) a inclus pentru prima dată Consiliul European în tratatele comunitare, definindu-i componența și stabilind că se reunește de două ori pe an. Tratatul de la Maastricht (1992) a formalizat rolul acestuia în cadrul procesului instituțional al UE. Tratatul de la Lisabona (2007) a transformat Consiliul European într-o instituție a UE și i-a definit atribuțiile, care sunt de a „oferi Uniunii impulsurile necesare dezvoltării acesteia, a-i defini orientările și prioritățile politice generale”.

Consiliul European reunește șefii de stat sau de guvern ai celor 27 de state membre și președintele Comisiei Europene. Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate participă la lucrările Consiliului European. Președintele Parlamentului European este, de obicei, invitat să intervină la începutul reuniunii. Președintele este ales de însuși Consiliul European, pentru un mandat de doi ani și jumătate, care poate fi reînnoit o singură dată, și acesta reprezintă UE pe plan internațional.

Consiliul European ia deciziile prin consens, însă multe numiri importante se fac cu o majoritate calificată (în special în ceea ce privește președintele său, alegerea candidatului la funcția de președinte al Comisiei Europene și numirea Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate și a președintelui Băncii Centrale Europene).

Consiliul European se reunește în mod normal de cel puțin patru ori pe an. Membrii Consiliului European se reunesc în formatul „conferințelor interguvernamentale” (CIG), constituite din reprezentanți ale guvernelor statelor membre, convocate pentru a dezbate și a stabili de comun acord modificări ale tratatelor UE. Înainte de intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona în 2009, CIG era singura procedură pentru revizuirea tratatelor, care în prezent se numește „*procedura de revizuire ordinară*”. CIG, convocată de președintele Consiliului European, decide asupra modificărilor tratatului în unanimitate.

Consiliul European definește principiile și orientările generale ale PESC și adoptă deciziile privind strategiile comune de punere în aplicare a acesteia; decide în unanimitate dacă este cazul să recomande statelor membre să adopte măsuri vizând definirea treptată a unei politici de apărare comune a UE.

Recomandarea nr. 21 a cetățenilor adoptată de Conferința privind viitorul Europei solicită ca UE să își îmbunătățească capacitatea de a lua decizii rapide și eficace, în special prin trecerea de la unanimitate la votul cu majoritate calificată în domeniul PESC și prin consolidarea rolului Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate. În rezoluția sa din 9

iunie 2022 referitoare la convocarea unei convenții pentru revizuirea tratatelor, Parlamentul a prezentat Consiliului propuneri de modificare a tratatelor, în special pentru a permite luarea de decizii în cadrul Consiliului prin vot cu majoritate calificată în loc de unanimitate în domenii relevante, cum ar fi adoptarea de sancțiuni și în caz de urgență. Comisia pentru afaceri constituționale a Parlamentului pregătește un raport privind aplicarea *clauzelor pasarelă* din tratatele UE (adică clauzele care permit modificarea unei proceduri legislative fără o modificare formală a tratatelor), propunând activarea *clauzelor-pasarelă* în anumite domenii de politică prioritare, cum ar fi politica externă și de securitate comună.

Consiliul European a stabilit o agendă strategică pe cinci ani (2019-2024), care identifică domeniile prioritare, pentru acțiunea și orientarea UE pe termen lung. De exemplu, Agenda orientativă a liderilor publicată în februarie 2023 stabilește prioritățile orientative pentru perioada ianuarie-iulie 2023, care includ mai ales continuarea sprijinului acordat de UE Ucrainei ca răspuns la războiul de agresiune al Rusiei, economia și stimularea competitivității pe termen lung în UE și a autonomiei strategice a UE, inclusiv în ceea ce privește securitatea și energia.

De la începutul anilor 1990, *politica externă și de securitate* a reprezentat un element important în cadrul summiturilor Consiliului European. Printre temele deciziilor luate în acest domeniu s-au numărat: 1) securitatea internațională și lupta împotriva terorismului; 2) politica europeană de vecinătate și relațiile cu Rusia; 3) relațiile cu țările mediteraneene și cu Orientul Mijlociu. Reunit la 10 și 11 decembrie 1999 la Helsinki, Consiliul European a decis să consolideze PESC prin dezvoltarea capacităților militare și nemilitare de gestionare a crizelor. În cadrul reuniunii sale din 12 decembrie 2003, Consiliul European a aprobat Strategia europeană de securitate. În cadrul reuniunii sale din 22 și 23 iunie 2017, Consiliul European a convenit că trebuie lansată o Cooperare Structurată Permanentă (PESCO) pentru a consolida securitatea și apărarea Europei. PESCO a fost instituită prin decizia Consiliului din 11 decembrie 2017. Toate statele membre ale UE participă la PESCO, excepție făcând Danemarca și Malta. În total, în cadrul PESCO sunt în desfășurare în prezent 46 de proiecte.

În cadrul reuniunii sale speciale din 17–21 iulie 2020, Consiliul European a convenit că *Instrumentul european pentru pace* va fi creat ca instrument extrabugetar pentru finanțarea acțiunilor în domeniul securității și apărării. Plaful financiar pentru acest instrument pentru perioada 2021-2027 a fost stabilit la cinci miliarde de euro, urmând a fi finanțat ca post extrabugetar în afara cadrului financiar multianual, prin contribuții din partea statelor membre stabilite conform unei chei de repartizare bazate pe Venitul Național Brut (VNB).

În cadrul reuniunii sale speciale din 30 și 31 mai 2022, Consiliul European a condamnat războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei și a convenit

asupra celui de al șaselea pachet de sancțiuni, care vizează țițeiul și produsele petroliere livrate din Rusia statelor membre. A fost introdusă o excepție temporară pentru țițeiul livrat prin conducte. Liderii au îndemnat Consiliul Uniunii Europene să finalizeze și să adopte fără întârziere noile sancțiuni.

Conform concluziilor reuniunii Consiliului European din 23 martie 2023, „Uniunea Europeană se poziționează ferm și pe deplin alături de Ucraina și va continua să furnizeze un important sprijin politic, economic, militar, financiar și umanitar Ucrainei și poporului ucrainean atât timp cât va fi nevoie”.

Extinderea. Consiliul European a stabilit condițiile pentru fiecare rundă de extindere a UE. La Copenhaga, în 1993, acesta a pus bazele pentru următorul val de aderare (criteriile de la Copenhaga). La întâlnirile din anii următori s-au specificat într-un mod și mai amănunțit criteriile de admitere și reformele instituționale necesare în prealabil.

Consiliul European de la Copenhaga (12-13 decembrie 2002) a decis aderarea la 1 mai 2004 a Ciprului, Cehiei, Estoniei, Ungariei, Letoniei, Lituaniei, Maltei, Poloniei, Slovaciei și Sloveniei. România și Bulgaria s-au alăturat Uniunii la 1 ianuarie 2007.

Reunit la 3 octombrie 2005 la Luxemburg, Consiliul a aprobat cadrul de negocieri cu Croația și Turcia privind aderarea acestora la UE. Tratatul de aderare cu Croația a fost semnat la 9 decembrie 2011, iar Croația a aderat la 1 iulie 2013.

La 14 decembrie 2021, Consiliul Afaceri Generale a adoptat concluziile sale privind extinderea și procesul de stabilizare și de asociere pentru Muntenegru, Serbia, Turcia, Republica Macedonia de Nord, Albania, Bosnia și Herțegovina și Kosovo, în care s-au trecut în revistă progresele realizate de fiecare dintre aceste țări candidate și potențial candidate.

La 23 iunie 2022 Consiliul European a acordat Ucrainei statutul de țară candidată, în urma cererii sale de aderare din 28 februarie 2022, și a invitat Comisia să raporteze Consiliului cu privire la îndeplinirea condițiilor specificate în avizul Comisiei privind cererea de aderare. Următoarele măsuri vor fi decise de Consiliu odată ce toate aceste condiții vor fi integral îndeplinite.

În concluziile reuniunii sale extraordinare din 9 februarie 2023, Consiliul European „[a luat act] de faptul că, în ultimele luni, Ucraina a făcut dovada unor eforturi considerabile în direcția îndeplinirii obiectivelor care stau la baza statutului său de țară candidată la aderarea la UE. Acesta [a salutat] eforturile de reformă depuse de Ucraina în vremuri atât de dificile și [a încurajat-o] să continue pe această cale și să îndeplinească condițiile specificate în avizul Comisiei privind cererea sa de aderare, astfel încât să avanseze în direcția aderării viitoare la UE”.

3.2. Rolul Comisiei Europene în elaborarea și realizarea politicii externe europene

Comisia Europeană este o instituție a UE, responsabilă cu întocmirea propunerilor legislative, punerea în aplicare a deciziilor, respectarea tratatelor UE și de gestionarea activității curente a UE. Termenul de „Comisie” este folosit fie pentru a-i desemna pe cei 27 de membri ai Colegiului Comisarilor, fie pentru a desemna inclusiv organismele administrative formate din 32.000 de funcționari publici europeni, care sunt împărțiți în departamente numite Directorate-Generale și Servicii. Limbile procedurale (de lucru) ale Comisiei sunt: engleza, franceza și germana. Membrii Comisiei și „cabinetele” lor (echipele de lucru) au sediul în clădirea Berlaymont din Bruxelles.

Comisia Europeană este una dintre instituțiile principale ale UE, care are atribuții importante în domeniul PESC, deși rolul său este de natură executivă și de susținere a politicilor stabilite de Consiliul UE și Parlamentul European. Fiind gardiană a Tratatului de la Lisabona și executor al deciziilor Consiliului UE și Parlamentului European, Comisia Europeană are rolul în asigurarea coerenței și eficacității politicii externe a UE. Una dintre cele mai importante atribuții ale Comisiei Europene în domeniul PESC este implementarea și execuția politicilor externe stabilite de către Consiliu și Parlamentul European, care presupune punerea în aplicare a deciziilor și acțiunilor externe convenite de către Uniunea Europeană. Atribuțiile specifice includ:

1) *Implementarea acordurilor și tratatelor internaționale*: Comisia reprezintă UE în negocierile internaționale pe o gamă largă de subiecte, inclusiv comerț, ajutor pentru dezvoltare și acorduri de asociere; este responsabilă de implementarea acordurilor și tratatelor internaționale la care UE este parte, care urmărește respectarea angajamentelor asumate și luarea măsurilor corespunzătoare în cazul încălcărilor.

2) *Cooperarea cu partenerii externi*: Comisia facilitează dialogul și cooperarea cu țări și organizații internaționale, care includ negocieri, discuții și acțiuni comune, pentru a promova interesele UE în relațiile sale externe; gestionează instrumentele financiare ale UE care susțin proiectele și programele externe, contribuind astfel la implementarea politicilor de dezvoltare și cooperare.

3) *Gestionarea ajutorului umanitar și al dezvoltării*: Comisia are un rol important în gestionarea ajutorului umanitar și a ajutorului pentru dezvoltare acordat de către UE terțelor țări, oferă asistență în cazuri de crize umanitare și contribuie la dezvoltarea durabilă în țările partenere.

4) *Promovarea democrației și drepturilor omului*: Comisia se implică activ în promovarea valorilor europene precum democrația, statul de drept și drepturile omului în relațiile externe ale UE.

5) *Securitatea energetică și politica de vecinătate*: Comisia are un rol cru-

cial în promovarea securității energetice și în implementarea PEV, care vizează stabilizarea și dezvoltarea țărilor din apropierea UE.

6) *Gestionarea crizelor și prevenirea conflictelor*: Comisia contribuie la gestionarea crizelor internaționale prin mobilizarea de ajutor umanitar, reconstrucție post-conflict și alte mijloace de intervenție.

7) *Influențarea agendelor internaționale*: Comisia are abilitatea de a influența agenda politică și de securitate la nivel global prin intermediul negocierilor și dialogurilor cu parteneri externi.

8) *Consolidarea dimensiunii externe a UE*: Comisia contribuie la consolidarea statutului UE ca actor global, având un rol semnificativ în promovarea intereselor Uniunii la nivel mondial.

Pentru a asigura coerența politicilor externe ale UE și pentru a promova un mesaj unic la nivel internațional, Comisia Europeană are atribuții în coordonarea internă a politicilor. Comisia cooperează strâns cu statele membre ale UE și ține cont de opiniile și preocupările acestora în elaborarea politicilor externe, prin intermediul consultărilor și discuțiilor regulate. Comisia reprezintă UE în cadrul organizațiilor internaționale, cum ar fi ONU, OSCE și altele. Acest rol contribuie la promovarea pozițiilor și intereselor UE în cadrul acestor organizații. Comisia inițiază și menține dialogul și relațiile cu țări și regiuni, care poate viza diverse domenii, cum ar fi comerțul, cooperarea în domeniul securității, dezvoltarea, drepturile omului și altele.

Comisia Europeană are un rol important în evaluarea eficacității politicilor externe ale UE și în formularea de recomandări pentru îmbunătățirea acestora. Comisia poate efectua analize și elabora rapoarte privind evoluția și impactul politicilor externe ale UE. Pe baza evaluărilor sale, Comisia poate face recomandări pentru îmbunătățirea politicilor externe ale UE.

În concluzie, Comisia Europeană joacă un rol semnificativ în formularea, implementarea și coordonarea politicii externe și de securitate comună a Uniunii Europene. Prin atribuțiile sale specifice, Comisia contribuie la promovarea intereselor și valorilor UE pe arena internațională și la gestionarea situațiilor de criză. Este un partener esențial pentru celelalte instituții europene în eforturile de consolidare a politicii externe a UE.

3.3. Atribuțiile Consiliului Afaceri Externe

Consiliul Uniunii Europene (uneori denumit și Consiliul sau Consiliul de Miniștri) este un organism parte al legislativului UE, care reprezintă guvernele statelor membre. Președinția Consiliului este rotativă între toate statele membre, iar mandatul fiecărei președinții durează 6 luni, mandat care este deținut de ministerul relevant pentru fiecare întâlnire în parte. Continuitatea dintre președinții este asigurată de un acord între trei președinții consecutive, cunoscută ca „trium-

viratul prezidențial”, și împărțirea programelor politice. Consiliul este administrat de un Secretariat General al Consiliului. Deciziile sunt luate cu majoritate calificată în cele mai multe domenii, cu unanimitate în altele. De obicei, atunci când operează unanimitatea este necesară și consultarea Parlamentului European. Cu toate acestea, în majoritatea domeniilor se aplică procedura legislativă ordinară, această procedură reprezintă că Parlamentul European și Consiliul împart în mod egal puterile legislative și bugetare, însemnând că ambele trebuie să își dea acordul pentru ca o propunere legislativă să fie adoptată. În anumite domenii limitate, Consiliul poate iniția legislație europeană de unul singur. Consiliul Uniunii Europene își are ca prim loc de întâlnire sediul de la Bruxelles, iar ca al doilea loc, Strasbourg.

Consiliul Afaceri Externe este alcătuit din 27 miniștri ai afacerilor externe din toate statele membre ale UE. În funcție de ordinea de zi, Consiliul îi reunește, de asemenea, pe: 1) miniștrii apărării (politica de securitate și apărare comună); 2) miniștrii competenți în materie de dezvoltare (cooperarea pentru dezvoltare); 3) miniștrii comerțului (politica comercială comună). Reuniunile Consiliului Afaceri Externe sunt prezidate de Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate. Înalțul Reprezentant poate solicita totuși să fie înlocuit de membrul din cadrul Consiliului Afaceri Externe care reprezintă statul membru, fiind sprijinit de Serviciul European de Acțiune Externă (SEAE).

Împreună cu Comisia Europeană și cu sprijinul Înalțului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate, rolul principal al Consiliului Afaceri Externe este să asigure unitatea, coerența și eficacitatea acțiunii externe a UE. Consiliul definește și pune în aplicare politica externă și de securitate a UE, pe baza orientărilor stabilite de Consiliul European. În special, Consiliul Afaceri Externe poate iniția acțiunile UE de gestionare a crizelor, atât pe plan civil, cât și militar, în vederea atingerii obiectivelor UE în materie de pace și securitate. De asemenea, acesta poate să adopte măsurile necesare pentru punerea în aplicare a politicii externe și de securitate a UE, inclusiv posibile sancțiuni.

Întrucât este vorba de o competență exclusivă a UE, Consiliul Afaceri Externe adoptă măsuri de punere în aplicare a politicii comerciale comune a UE împreună cu Parlamentul European, care include relațiile comerciale și de investiții, drepturile de proprietate intelectuală și investițiile străine directe. Referitor la politica comercială, Comisia Europeană este responsabilă de negocierea și gestionarea acordurilor comerciale care implică modificări tarifare, dispoziții în materie vamală și comercială și măsuri de protecție. Consiliul Afaceri Externe joacă însă un rol central, întrucât mandatează Comisia Europeană să deschidă negocieri și transmite Comisiei directive de negociere.

Consiliul acordă Comisiei mandatul de negociere, în numele UE, a acordurilor dintre UE și țările care nu sunt membre ale UE și organizațiile internaționale. La sfârșitul negocierilor, Consiliul decide cu privire la semnarea și încheierea

acordului, pe baza unei propuneri din partea Comisiei. De asemenea, Consiliul adoptă decizia finală de încheiere a acordului, după ce Parlamentul și-a dat aprobarea (necesară în domenii care fac obiectul deciziei) și după ce acordul a fost ratificat de toate statele membre ale UE. Aceste acorduri pot acoperi domenii largi, precum comerțul, cooperarea și dezvoltarea, sau se pot referi la subiecte specifice, cum ar fi textilele, pescuitul, vămile, transporturile, știința și tehnologia etc.

3.4. Funcțiile consultative, legislative, de supraveghere și control ale Parlamentului European în domeniul PESC

Funcția consultativă a Parlamentului European în domeniul PESC. În conformitate cu Tratatul de la Lisabona, PE trebuie să fie consultat de către Consiliul UE și Comisia Europeană în privința politicii externe și de securitate comune. Această consultare este semnificativă, pentru asigurarea unei abordări mai democratice și transparente a procesului decizional în ceea ce privește PESC. Parlamentul European emite opinii și sugestii cu privire la diferite aspecte ale politicii externe și de securitate comune. Acestea pot viza evoluția relațiilor UE cu anumite țări sau regiuni, acțiunile de gestionare a crizelor, sancțiunile, alocarea bugetului pentru acțiunile externe ale UE și multe altele. De asemenea, PE poate emite opinii cu privire la strategiile globale ale UE sau la acordurile internaționale încheiate de către Uniune. Funcția consultativă a Parlamentului European în domeniul PESC oferă posibilitatea de a aduce în dezbatere publică și politică aspecte importante ale politicii externe a UE și de a asigura că acestea sunt evaluate din diverse perspective și că interesele cetățenilor europeni sunt luate în considerare.

Funcția legislativă a Parlamentului European în domeniul PESC. În ceea ce privește funcția legislativă, PE are un rol mai limitat în domeniul PESC în comparație cu alte domenii ale activității UE. Acest lucru se datorează caracterului interguvernamental al politicii externe și de securitate comune. Rolul legislativ în cadrul PESC al PE se manifestă prin aprobarea sau respingerea acordurilor internaționale încheiate între UE și țări sau organizații internaționale, care prevede implicarea PE în procesul de definire a orientărilor politicii externe a UE și în garantarea compatibilității acestora cu valorile și interesele europene. Cu toate acestea, PE are câteva atribuții importante în acest sens. PE trebuie să fie informat cu privire la deciziile Consiliului UE în ceea ce privește măsurile de politică externă și de securitate comună. De asemenea, PE are puterea de a aproba bugetul pentru acțiunile externe ale UE. Aceasta înseamnă că PE poate influența resursele financiare alocate pentru implementarea politicilor externe ale UE. În plus, PE poate avea un rol în dezbaterea și adoptarea unor acte legislative, care sunt legate de aspecte specifice ale PESC. De exemplu, PE poate fi implicat

în elaborarea și adoptarea regulamentelor referitoare la sancțiuni împotriva unor țări sau entități, care încalcă drepturile omului sau aduc prejudicii securității internaționale.

Funcția de supraveghere a Parlamentului European în domeniul PESC. PE are dreptul de a monitoriza și de a evalua acțiunile externe ale UE și de a verifica dacă acestea sunt conforme cu valorile și obiectivele stabilite de Uniune. PE poate organiza dezbateri și audieri cu privire la evoluția situațiilor din diferite părți ale lumii care pot afecta securitatea internațională sau interesele UE. De asemenea, PE poate solicita explicații și rapoarte de la Înalțul Reprezentant al UE pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate cu privire la acțiunile și deciziile luate în domeniul PESC. Această funcție de supraveghere asigură că acțiunile externe ale UE sunt transparente și responsabile. PE poate să atragă atenția asupra problemelor sau riscurilor potențiale și să contribuie la îmbunătățirea coerenței și eficienței politicii externe comune.

Funcția de control a Parlamentului European în domeniul PESC. Ultima funcție a Parlamentului European în ceea ce privește PESC este cea de control. PE are dreptul de a evalua și de a controla implementarea politicilor externe și de securitate comune ale UE, precum și rezultatele acestora. Controlul se realizează prin intermediul rapoartelor și a audierilor parlamentare, în care Înalțul Reprezentant al UE pentru afaceri externe și politica de securitate și alți oficiali responsabili sunt chemați să ofere explicații și să răspundă întrebărilor de către deputații europeni. Parlamentul European poate emite rezoluții și recomandări care pot influența deciziile viitoare în domeniul PESC. De asemenea, PE poate juca un rol important în aprobarea sau respingerea acordurilor internaționale încheiate de către Uniunea Europeană. Acesta este un aspect crucial, deoarece acordurile internaționale pot avea un impact semnificativ asupra politicii externe și de securitate a UE.

În concluzie, Parlamentul European își îndeplinește un rol esențial în cadrul PESC a UE, exercitând funcții consultative, legislative, de supraveghere și control. Aceste funcții contribuie la asigurarea unei abordări democratice, transparente și responsabile în ceea ce privește politica externă și securitatea UE. Prin intermediul acestor funcții, Parlamentul European reprezintă interesele și valorile cetățenilor europeni în procesul decizional în domeniul PESC.

3.5. Reformarea PESC conform Tratatului de la Lisabona

Politica externă și de securitate comună a UE a fost instituită în 1993, prin Tratatul privind Uniunea Europeană, cu scopul de a menține pacea, de a consolida securitatea internațională, de a promova cooperarea internațională, de a dezvolta și consolida democrația, statul de drept și respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. TUE a introdus sistemul cu „trei piloni”, PESC fiind

al doilea pilon. Tratatul de la Amsterdam, din 1997, a instituit un proces decizional mai eficient, care include abținerea constructivă și votul cu majoritate calificată. În decembrie 1999, Consiliul European a creat funcția de Înalt Reprezentant pentru PESC. Tratatul de la Nisa, din 2001, a introdus o altă serie de schimbări vizând raționalizarea procesului decizional și a însărcinat Comitetul Politic și de Securitate (CPS), înființat în ianuarie 2001 printr-o decizie a Consiliului, să exercite controlul politic și să ofere direcția strategică a operațiunilor de gestionare a crizelor.

Tratatul de la Lisabona, care a intrat în vigoare la 1 decembrie 2009, a conferit Uniunii Europene calitatea de personalitate juridică internațională. Prin urmare, Uniunea poate semna tratate internaționale în domeniile sale de competență și poate deveni membră a unor organizații internaționale. Statele membre pot semna doar acorduri internaționale compatibile cu legislația UE. Pentru prima dată, tratatul prevede, la articolul 50 din TUE, o procedură oficială pe care trebuie să o urmeze statele ce doresc să se retragă din UE. În plus, Tratatul de la Lisabona a eliminat structura bazată pe piloni introdusă de TUE în 1993; a instituționalizat funcția de Președinte permanent al Consiliului European și o serie de noi actori în domeniul PESC, precum Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate care exercită, de asemenea, funcția de vicepreședinte al Comisiei Europene (VP/ÎR) și șef al SEAE, unificând astfel abordarea politicilor externe și de securitate ale UE. Pe lângă crearea Serviciului European de Acțiune Externă (SEAE), Tratatul de la Lisabona a modernizat politica de securitate și apărare comună (PSAC), care face parte integrantă din PESC. Această consolidare a structurii de conducere în domeniul PESC a adus claritate și coeziune în procesul decizional, permițând UE să reacționeze mai eficient în fața provocărilor internaționale; a contribuit la coeziunea și convergența acțiunilor statelor membre în contextul politicii externe.

Temeiul juridic pentru PESC a fost stabilit în TUE și revizuit în Tratatul de la Lisabona, care a introdus *clauza de asistență mutuală*, stipulând că statele membre sunt obligate să acorde ajutor și asistență altui stat membru în caz de agresiune și a consolidat cooperarea structurată permanentă în domeniul apărării, facilitând dezvoltarea capacităților militare comune. Aceste măsuri au contribuit la creșterea capacității UE de a reacționa rapid și eficient la crizele internaționale, consolidând astfel rolul Uniunii în contextul securității globale.

Tratatul de la Lisabona a pus bazele SEAE, o instituție unică în cadrul UE responsabilă de coordonarea și implementarea politicilor externe. SEAE reprezintă un instrument esențial pentru asigurarea coeziunii și consistenței acțiunilor externe ale Uniunii Europene. Prin integrarea experților din diferite domenii și din toate statele membre, SEAE a adus expertiză și resurse la nivelul decizional al Uniunii Europene. Acest lucru a contribuit la eficientizarea procesului de formulare și implementare a politicii externe și de securitate.

Tratatul de la Lisabona a consolidat, de asemenea, rolul Parlamentului European în domeniul PESC. Prin extinderea procedurii de codecizie, PE a dobândit un cuvânt mai puternic în procesul legislativ în domeniul politicilor externe și de securitate. Acest lucru a asigurat o reprezentare mai directă a voinței cetățenilor europeni în formularea politicii externe. Această creștere a puterii Parlamentului European în domeniul PESC a contribuit la consolidarea legitimității procesului decizional în politica externă a Uniunii Europene.

Bibliografie de referință:

1. *Tratatul privind Uniunea Europeană*. [online]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT> (vizitat: 03 septembrie 2022)
2. *Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene, semnat la Lisabona, 13 decembrie 2007*. [online]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2007.306.01.0001.01.RO&toc=OJ%3AC%3A2007%3A306%3ATOC (vizitat: 03 septembrie 2022)
3. *Politica externă: obiective, instrumente și realizări*. [online]. Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/158/politica-externa-obiective-instrumente-si-realizari> (vizitat: 03 septembrie 2022)
4. *Formațiunea Afaceri Externe a Consiliului (CAE)*. [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/council-eu/configurations/fac/> (vizitat: 03 septembrie 2022)
5. *Politica externă și de securitate a Uniunii Europene*. [online]. Disponibil: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/foreign-and-security-policy_ro (vizitat: 03 septembrie 2022)
6. *Consiliul European*. [online]. Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/23/consiliul-european> (vizitat: 03 septembrie 2022)

Tema 4. STRUCTURA ȘI ACTIVITĂȚILE SERVICIULUI EUROPEAN PENTRU ACȚIUNE EXTERNĂ. ÎNALTUL REPREZENTANT AL UE PENTRU AFACERI EXTERNE ȘI POLITICA DE SECURITATE

- I. Obiectivele temei de studiu:**
- de a determina misiunea SEAE și a Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate evaluarea rolului Comisiei Europene în elaborarea și realizarea politicii externe europene;
 - de a caracteriza organizarea și funcționarea SEAE;
 - de a elucida activitatea SEAE din anul 2022;
 - de a evidenția atribuțiile Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate
- II. Cuvinte-cheie:**
- Serviciul European de Acțiune Externă, Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate, departamente geografice, organizare, funcționare
- III. Planul temei:**
- 1.1 Misiunea SEAE și a Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate
 - 1.2 Organizarea și funcționarea SEAE
 - 1.3 Activitatea SEAE în anul 2022
 - 1.4 Atribuțiile Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri eterne și politica de securitate

4.1. Misiunea SEAE și a Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate

Serviciul European de Acțiune Externă (SEAE) este serviciul diplomatic al UE, care are scopul de a spori eficiența și coerența politicii externe a UE, inclusiv de a contribui la creșterea influenței UE în lume. Crearea SEAE a constituit obiectul unor intense negocieri dintre Parlamentul European și Comisia Europeană, care după intrarea în vigoare a tratatului de la Lisabona (1 decembrie 2009) erau antrenate în apărarea prerogativelor „supranaționale”, pe de o parte, iar pe de altă parte, statele membre urmăreau să fie pe larg reprezentate și să obțină influență în cadrul noului Serviciu [1, p. 109]. Statele membre mici ale UE conștientizau că noul SEAE crea oportunitatea, pentru afirmarea și

consolidarea influenței lor pe arena internațională, deoarece pozițiile lor individuale erau minimizate.

La 25 martie 2010, Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate a prezentat Consiliului UE propunerea privind crearea SEAE, care descria organizarea, procedurile de selectare ale funcționarilor diplomatici, implicarea statelor membre și altor instituții europene. La 8 iulie 2010, Parlamentul European a adoptat Rezoluția prin care a aprobat propunerea Înalțului Reprezentant al Uniunii, Catherine Ashton, adăugând în același timp propriile comentarii cu privire la desemnarea personalului diplomatic, finanțarea delegațiilor străine și soluționarea potențialelor dispute. La 26 iulie 2010, Consiliul UE a adoptat decizia, care a confirmat propunerea Înalțului Reprezentant, cu amendamentele Parlamentului European. Decizia a intrat imediat în vigoare. SEAE a fost lansat oficial la 1 ianuarie 2011. Misiunea SEAE este de a sprijini Înalțul Reprezentant al Uniunii în exercitarea mandatului său de conducere a politicii externe și de securitate comună a UE, inclusiv politica de securitate și apărare comună. Totodată SEAE trebuie să asiste președintele Consiliului European, președintele Comisiei Europene și ceilalți comisari europeni în exercitarea atribuțiilor lor în domeniul relațiilor internaționale.

SEAE gestionează relațiilor diplomatice ale UE cu țările terțe și conduce politica externă și de securitate a UE. Din 2011, SEAE realizează PESC, pentru a promova pacea, prosperitatea, securitatea și interesele europenilor în întreaga lume. SEAE contribuie la consolidarea UE pe scena globală, îi oferă mai multă vizibilitate și permite să își proiecteze interesele și valorile mai eficient.

Principalii parteneri ai SEAE sunt Consiliul European, unde se întâlnesc șefii de stat și de guverne din toate statele membre ale UE, Comisia Europeană, care este executivul UE, și Parlamentul European, care este ales direct de cetățenii UE. PESC este promovată de Consiliul European și definită de Consiliul Afaceri Externe, care reunește o dată pe lună la Bruxelles toți miniștrii de externe ai statelor membre UE. Consiliul Afaceri Externe este responsabil pentru acțiunea externă a UE, care include politica externă, apărare și securitate, comerț, cooperare pentru dezvoltare și ajutor umanitar. ÎR/VP prezidează aceste întâlniri. Odată ce politicile sunt stabilite de către Consiliu, SEAE, după caz, este mandatat să le implementeze și să le monitorizeze.

SEAE cooperează cu Comisia Europeană pe multiple probleme, fiind caracterizată ca adoptare a unei abordări cuprinzătoare pentru politica externă a UE. Întregul colegiu al comisarilor europeni se întrunește o dată pe săptămână și, în plus, în fiecare lună, ÎR/VP prezidează o reuniune a tuturor comisarilor ale căror portofolii se ocupă de probleme internaționale, cum ar fi comerțul și dezvoltarea, de exemplu.

UE menține relații diplomatice cu aproape toate țările din lume și întreprinde o serie de acțiuni cu parteneri strategici, actori internaționali cheie și puteri

emergente și în curs de dezvoltare. Lucrând alături de SEAE, serviciul pentru instrumente de politică externă al Comisiei Europene este responsabil pentru cheltuielile operaționale în domeniul crucial al acțiunii externe a UE.

În cele din urmă, SEAE cooperează inclusiv cu Parlamentul European. ÎR/VP raportează în mod regulat deputaților în Parlamentul European despre politica externă și activitățile sale și răspunde la întrebările acestora. SEAE îl asistă pe ÎR/VP în această sarcină. Parlamentul European oferă o platformă, pentru schimburi privind politica externă între factorii de decizie politică instituționali și guvernamentali, precum și societatea civilă, inclusiv grupurile de reflecție și cadrele academice. Alături de Consiliul UE, Parlamentul European trebuie să aprobe bugetul anual comun de externe și de securitate.

SEAE îi revine responsabilitatea primară pentru stabilirea obiectivelor ce urmează să fie finanțate din bugetul comunitar: alocarea de țară și regională, strategiile de țară și regionale, programele indicative naționale și regionale. De aceea, Comisia este instituția care decide cheltuielile operaționale ale Serviciului. În așa mod se remarcă o dependență directă a SEAE de deciziile Comisiei.

Bugetul de funcționare al SEAE provine din bugetul general al UE, fiind propus și implementat de către Înalțul Reprezentant, și este supervizat de către Parlamentul European datorită competențelor acestei instituții în plan bugetar. Pe de altă parte, atunci când Înalțul Reprezentant trasează liniile de administrare a bugetului SEAE, trebuie să se consulte atât cu Comisarul responsabil de Politica de Dezvoltare, cât și cu Comisarul responsabil de Politica Europeană de Vecinătate. În Decizia Consiliului cu privire la modul de organizare și de funcționare al SEAE este specificat că Parlamentul European are un rol de control politic al acțiunilor externe ale UE, întrucât Înalțul Reprezentant trebuie să consulte regulat Parlamentul cu privire la alegerile de bază făcute în domeniul PESC. De asemenea, acesta trebuie să se asigure că opiniile Parlamentului European sunt luate pe deplin în considerare. În așa mod SEAE oferă asistența necesară tuturor acestor demersuri.

4.2. Organizarea și funcționarea SEAE

Organizarea și funcționarea SEAE se stabilește prin decizia Consiliului UE, care adoptă hotărâri la propunerea Înalțului Reprezentant al Uniunii, după consultarea Parlamentului European și cu aprobarea Comisiei Europene [1, p. 110].

Pronunțându-se pe marginea modului de organizare și de funcționare a SEAE, Consiliul Uniunii Europene a stabilit printr-o decizie din luna octombrie 2009 autonomia Serviciului Extern față de Comisie și Secretariatul General al Comisiei, care se manifestă prin propriile state de personal și buget, pe care Parlamentul European îl controlează [1, p. 110]. Fiind consultanți ai Comisiei Europene, SEAE și Înalțul Reprezentant al Uniunii sprijină și coordonează practic

toate aspectele acțiunii externe ale UE, exceptând sferile ce țin de PSAC. Pentru a asigura coerență, consecutivitate și coordonare a acțiunii externe a UE, SEAE oferă asistență serviciilor diplomatice ale statelor membre, președinților Consiliului European și al Comisiei Europene, dar și Comisiei în ansamblu, întrunind ajutorul necesar privind aspectele referitoare la politica externă a Uniunii Europene [4].

SEAE gestionează PESC, PSAC și controlează Centrul de Informații și Situații al UE. Cu toate acestea, deși Înalțul Reprezentant al Uniunii și SEAE pot pregăti inițiative, statele membre iau deciziile politice finale, iar Comisia Europeană are rolul de implementare tehnică. Înalțul Reprezentant al Uniunii trebuie să raporteze Parlamentului European [2]. SEAE are birouri dedicate tuturor țărilor și organizațiilor regionale din lume și unităților specializate pentru democrație, drepturile omului și apărare [3].

SEAE are șase departamente geografice conduse de un director general. Departamentele împart lumea în: 1) *Africa*; 2) *Asia*; 3) *Americi*; 4) *Orientul Mijlociu și Vecinătatea de Sud*; 5) *Rusia, Vecinătatea de Est și Balcanii de Vest*; 6) *Afacerile globale și multilaterale* [7]. Birourile geografice nu sunt duplicate în Comisia Europeană. SEAE include, de asemenea, departamentele pentru securitate, planificare strategică politică, afaceri juridice, relații interinstituționale, informații și diplomație publică, audit intern și inspecții, precum și protecția datelor cu caracter personal. În contextul reliefat de idei, structura SEAE este parțiată în direcții generale, care includ:

a) *domenii de acțiuni tematice și geografice*, ce acoperă toate țările și regiunile din lume;

b) *gestionarea administrativă*, securitatea sistemelor de comunicații și de informații, gestionarea bugetară și a resurselor umane;

c) *gestionarea crizelor și planificarea*, Statul-Major al Uniunii Europene, precum și Centrul comun de situații al UE pentru realizarea PESC.

Delegațiile externe ale UE din străinătate fac parte din SEAE și depind de Înalțul reprezentant al Uniunii, dar unele categorii de personal (cum ar fi, de exemplu, responsabilii pentru politica comercială, agricolă etc.) pot să se subordoneze numai Comisiei. În asemenea cazuri este prevăzut ca șefii delegațiilor și SEAE să fie informați prin recepționarea unor copii a instrucțiunilor, trimise delegațiilor de către Comisie [6]. De evaluarea financiară și administrativă, pentru fiecare delegație este responsabil Secretarul General Executiv al SEAE. Astfel, din cadrul Secretariatului General, Directoratul General pentru Afaceri Externe și Politico-Militare, precum și alte departamente ce raportau Înalțului Reprezentant pentru PESC, au fost transferate în subordinea SEAE.

Consiliul de administrare al SEAE este constituit din Înalțul Reprezentant al Uniunii, un secretar general executiv, un director general administrativ, un secretar general adjunct pe probleme politice și un secretar general adjunct pe probleme

interinstituționale. Directorii generali ai SEAE gestionează fiecare aparte câte o anumită direcție, cum ar fi: Răspuns în situații de criză; Asia; Africa; Europa și Asia Centrală; Orientul Mijlociu și Vecinătatea sudică; America; Afaceri globale și multilateral. Alți responsabili în funcții de conducere sunt: șeful departamentului de gestionare a crizelor și planificare; directorul general al Statului-Major al UE (EUMS); șeful capacității civile de planificare și conducere; directorul Centrului de analiză a informațiilor al UE; președintele Comitetului politic și de securitate [5].

SEAE are sediul în clădirea triunghiulară (cunoscută și sub denumirea de „Capitala” sau „clădirea Axa”), pe direcția giratorie Schuman, aflată în centrul Cartierului Bruxelles al UE. Clădirea este închiriată la 12 milioane de euro pe an. Înainte de a se muta în aceasta, viitorul personal al SEAE era situat în opt clădiri separate, la un cost de 25 de milioane de euro în fiecare an. SEAE închiriaza cea mai mare parte a clădirii, iar departamentele Comisiei completează spațiul rămas. Oficiul European pentru Selecția Personalului ocupa deja o parte din clădire din iulie 2010. Funcționarea curentă a SEAE, inclusiv aspectele administrative și bugetare, va fi asigurată de o echipă formată din patru funcționari de rang înalt: un secretar general executiv asistat de doi secretari generali adjuncți și un director general pentru administrație și buget.

Personalul SEAE: Noul corp diplomatic european este constituit, pe de o parte, din funcționari permanenți ai UE și, pe de altă parte, de diplomați detașați din cadrul serviciilor diplomatice ale statelor membre, pe o perioadă determinată (între 4 și 10 ani). Se prevede ca cel puțin 60% din diplomații SEAE să fie reprezentați de funcționari permanenți, și cel puțin o treime, dar nu mai mult de 40%, să fie reprezentați de diplomați ai statelor membre. Indiferent de instituția de proveniență, membrii personalului SEAE vor beneficia de statut și oportunități egale de carieră.

Funcțiile SEAE sunt stabilite de Tratatul de Funcționare a UE (TFUE) și de Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE). În continuare le vom indica și caracteriza:

Reprezentarea UE în afara granițelor sale: SEAE reprezintă UE în relațiile sale cu țările terțe și organizațiile internaționale. Acest lucru se realizează prin intermediul delegațiilor UE din diferite țări și reprezentanțelor permanente la organizații internaționale.

Elaborarea și implementarea politicii externe a UE: SEAE contribuie la elaborarea politicii externe a UE, ajutând la determinarea pozițiilor comune ale statelor membre și la coordonarea acțiunilor acestora în context relațiilor internaționale.

Planificarea și gestionarea operațiunilor și misiunilor externe: SEAE coordonează și supraveghează operațiunile civile și militare ale UE din întreaga lume, cum ar fi misiunile de menținere a păcii, gestionarea crizelor și ajutorul umanitar.

Cooperarea cu partenerii internaționali: SEAE colaborează cu alte organizații internaționale, precum ONU, Organizația Mondială a Comerțului și organizații regionale, pentru a promova valorile și interesele comune ale UE.

Monitorizarea situațiilor de criză și conflict: SEAE urmărește evoluțiile în zonele de conflict și criză din lume și furnizează analize și recomandări pentru acțiunea UE.

Promovarea drepturilor omului și a democrației: SEAE are un rol important în promovarea drepturilor omului, democrației, statului de drept și bunei guvernări în relațiile externe ale UE.

Gestionarea resurselor financiare pentru politica externă a UE: SEAE contribuie la gestionarea fondurilor destinate politicii externe a UE, inclusiv a instrumentelor de asistență financiară și a ajutorului umanitar.

Răspuns la crize și dezastre naturale: SEAE cooperează cu alte organizații internaționale, pentru a furniza asistență și ajutor umanitar în situații de urgență, cum ar fi dezastrele naturale sau crizele umanitare.

Comunicare și informare: SEAE comunică politicile și pozițiile UE către publicul larg și media, contribuind astfel la consolidarea profilului și influenței UE în lume.

Consultare cu statele membre și alte instituții europene: SEAE menține un dialog regulat și consultări cu statele membre ale UE și cu alte instituții europene, precum Comisia Europeană și Parlamentul European, pentru a asigura coerența și eficacitatea acțiunii externe a UE.

Funcțiile menționate reprezintă angajamentul SEAE de a promova interesele și valorile UE în contextul relațiilor internaționale. Este important să reținem că aceste funcții și responsabilități pot evolua odată cu schimbările în contextul internațional și politicile adoptate de UE.

4.3. Activitatea SEAE în anul 2022

Anul 2022 este anul care marchează istoria contemporană în care războiul de agresiune neprovocat și nejustificat s-a întors în Europa, cu provocări grave pentru securitatea europeană și ordinea internațională bazată pe reguli, dar este și anul în care rezistența, reziliența și hotărârea Ucrainei de a-și apăra viitorul ca țară liberă și democratică au inspirat Europa și lumea. Totodată în anul 2022 UE a devenit mai unită și mai puternică în răspunsul său la agresiune, în sprijinul acordat Ucrainei și în hotărârea sa de a răspunde provocărilor și consecințelor geopolitice.

În anul 2022, Consiliul UE a adoptat nouă pachete de sancțiuni împotriva Federației Ruse, a fost înființată Misiunea de Asistență Militară a UE (EUMAM Ucraina), pentru a oferi instruire Forțelor Armate Ucrainene pe teritoriul UE. SEAE a coordonat acțiuni de implicare multilaterală, pentru susținerea Cartei

ONU, a dreptului internațional și a multilateralismului, ceea ce a dus la adoptarea a cinci rezoluții ale Adunării Generale a ONU în sprijinul Ucrainei și la suspendarea membrilor Rusiei din Consiliul Drepturilor Omului. Menținerea unității în cadrul UE și solidarității cu Ucraina a fost completat de eforturi noi, pentru consolidarea parteneriatelor în întreaga lume, pentru a aborda consecințele geopolitice ale invaziei și pentru a apăra multilateralismul.

Cooperarea internațională este mai necesară ca niciodată pentru a face față crizelor multiple, de la securitatea alimentară la urgența climatică, degradarea mediului și inegalitate, transformări majore și provocări în domeniul drepturilor omului și democrației. SEAE a intensificat acțiunile globale pentru a menține Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă pe drumul cel bun, de exemplu prin intermediul unui Răspuns Global al Echipei Europa la Insecuritatea Alimentară, cu angajamentul de a aloca 18 miliarde EUR pentru perioada 2021-2024 în sprijinul populațiilor și țărilor cele mai vulnerabile. SEAE a consolidat, de asemenea, diplomația externă privind clima și mediul, precum și eforturile de diplomație digitală. În primul an complet după lansarea Gateway-ului Global, SEAE a depus eforturi semnificative pentru identificarea proiectelor prioritare și pentru a lansa primele inițiative ale Echipei Europa în domeniul conectivității, cooperării verzi și digitale. SEAE a intensificat implicarea politică cu partenerii în toate regiunile. În vecinătatea sa, accentul a fost pus pe dezvoltarea rezilienței, contribuția la stabilitate și apropierea partenerilor de UE. Au fost luate decizii istorice privind acordarea statutului de candidat Ucrainei, Moldovei și Bosniei și Herțegovinei și deschiderea negocierilor de aderare cu Albania și Macedonia de Nord. În Africa, SEAE a continuat să dezvolte parteneriatul continent-la-continent și a avansat în implementarea angajamentelor Summitului UE-UA al 6-lea (17-18 februarie 2022).

În februarie 2022, agresiunea militară a Rusiei împotriva Ucrainei a schimbat peisajul întregii vecinătăți estice și a determinat UE să-și intensifice sprijinul pentru consolidarea rezilienței țărilor din Parteneriatul Estic și Asia Centrală. UE a răspuns unită și în termeni cei mai fermi posibili la războiul de agresiune al Rusiei pe trei direcții principale:

- 1) sprijin extins pentru Ucraina;
- 2) presiune și izolare a Rusiei, prin măsuri restrictive și eforturi pentru a face Rusia responsabilă;
- 3) angajament global și abordare a consecințelor mai ample ale războiului.

Pentru prima dată în istorie, UE a decis să furnizeze asistență militară unei țări terțe prin intermediul Facilității Europene pentru Pace.

4.4. Atribuțiile Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate

Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate este desemnat de către Consiliul European printr-un vot al „majorității calificate”. Președintele Comisiei Europene trebuie să accepte decizia Consiliului European. De la intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, Înaltul Reprezentant al Uniunii este și Vicepreședinte al Comisiei Europene; reprezintă politica externă și de securitate a UE în lume, coordonează activitatea Comisiei Europene în domeniul relațiilor externe și prezidează reuniunile miniștrilor de externe, ai apărării și ai dezvoltării din statele membre.

Înaltul Reprezentant/ Vicepreședintele Comisiei Europene implementează politica externă și de securitate a UE, împreună cu statele membre, beneficiind de resurse disponibile la nivel național și european. Combinația acestor roluri este de a asigura coerența și coerența activităților UE în lume și de a se asigura că acestea nu intra în conflict sau se suprapun. Durata mandatului de Înalt Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate este de 5 ani.

Funcția de Înalt Reprezentant pentru PESC a fost creată în temeiul Tratatului de la Amsterdam, iar Javier Solana, a fost numit în această funcție de Consiliul European (1999-2009). Baronesa Catherine Ashton din Marea Britanie a exercitat funcția de Înalt Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate / Vicepreședinte al Comisiei Europene în perioada 2009-2014, iar Federica Mogherini din Italia – în perioada 2014-2019.

SEAE gestionează politicile externe generale, politicile de securitate, apărare și controlează Centrul de Informații și Situații al Uniunii Europene. Cu toate acestea, desi ÎR și SEAE pot pregăti inițiative, statele membre iau deciziile politice finale, iar Comisia Europeană exercită un rol în implementarea tehnică. Înaltul Reprezentant al Uniunii trebuie să raporteze Parlamentului European. Dreptul Parlamentului de a fi informat și consultat cu privire la PESC/PSAC a fost consolidat și mai mult în urma Declarației privind responsabilitatea politică făcută în 2010 de Înaltul Reprezentant. Declarația prevedea:

1. Consolidarea statutului „reuniunilor comune de consultare”, care permit unui grup desemnat de deputați din Parlamentul European să se întâlnească cu omologi din Comitetul Politic și de Securitate al Consiliului (CPS), din SEAE și Comisie pentru a discuta misiunile civile ale PSAC, planificate și în curs de desfășurare;

2. Afirmarea dreptului „comitetului special” al Parlamentului de a avea acces la informații confidențiale referitoare la PESC și PSAC;

3. Organizarea de schimburi de opinii cu șefii de misiune, șefii de delegație și cu alți înalți funcționari ai UE în timpul reuniunilor comisiilor și al audierilor comisiilor din Parlament;

4. Mandatarea Înaltului Reprezentant să se prezinte în fața Parlamentului, cel puțin de două ori pe an, pentru a informa despre situația actuală a PESC/PSAC și pentru a răspunde la întrebări.

SEAE are birouri dedicate tuturor țărilor și organizațiilor regionale din lume și unităților specializate pentru democrație, drepturile omului și apărare.

Înaltul Reprezentant al UE pentru afaceri externe determină poziția UE pe scena globală. Atribuțiile Înaltului Reprezentant al Uniunii sunt următoarele:

- conducerea generală a PESC a Uniunii, inclusiv a PSAC. Înaltul Reprezentant al Uniunii contribuie cu propuneri la elaborarea PESC și asigură punerea în aplicare a deciziilor adoptate de Consiliul European și de Consiliu;

- crearea unui consens între statele membre ale UE prin prezidarea reuniunilor între miniștrii de externe ai UE, miniștrii apărării, miniștrii comerțului și dezvoltării;

- desfășurarea operațională a misiunilor și operațiunilor UE realizate ca parte a PSAC. UE are în prezent peste 5.000 de angajați în 18 misiuni și operațiuni militare și civile din întreaga lume;

- asigurarea coerenței acțiunii externe a UE. ÎR/VP este responsabil în cadrul Comisiei Europene de coordonarea altor aspecte ale acțiunii externe a UE (de exemplu, comerț, dezvoltare, politica de vecinătate și ajutor umanitar);

- reprezentarea Uniunii în probleme legate de PESC. ÎR/VP se angajează în dialoguri politice cu părți terțe în numele Uniunii și prezintă poziția UE în organizațiile internaționale (de exemplu, ONU, NATO) sau negocieri (Acordul cu Iranul, Dialogul Belgrad-Pristina);

- participarea la întâlniri regulate între liderii UE în cadrul Consiliului European;

- actualizarea periodică a Parlamentului European cu privire la problemele de politică externă și de securitate;

- reprezentarea UE la reuniunile internaționale, cum ar fi deschiderea Adunării Generale a Națiunilor Unite;

- conducerea rețelei diplomatice a UE de aproximativ 144 de reprezentanțe diplomatice ale UE din întreaga lume;

- conducerea Agenției Europene de Apărare și Institutul UE pentru Studii de Securitate.

Bibliografie de referință:

1. BENIUC, Liliana. *Organizarea și funcționarea Serviciului European de Acțiune Externă. Mandatul Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate*. În: Managementul public și guvernanta în Uniunea Europeană=Public Management and Governance in the European Union: Materialele Conferinței științifico-practice

- internaționale, 12 mai 2015 / col. de red.: Valentin Beniuc. Chișinău, 2015, p. 109-121.
2. *Decizia nr. 2009/881/UE a Consiliului European*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009D0881&from=EN> (citată la 25 decembrie 2022)
 3. *ABC-ul dreptului Uniunii Europene*. [online]. Disponibil: <https://op.europa.eu/webpub/com/abc-of-eu-law/ro/> (citată la 25 decembrie 2022)
 4. *Principalele inovații ale Tratatului de la Lisabona* https://www.mae.ro/sites/default/files/file/tratate/2009.11.21_brosura_tratatul_lisabona.pdf (vizitat: 22.06.2022)
 5. *Manualul Afacerilor Europene*. [online]. Disponibil: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/publicatii/manualul_afacerilor_europene.pdf (citată la 25 decembrie 2022)
 6. HILLION, Christophe, LEFEBVRE, Maxime. *Le Service Européen pour l'Action Extérieure: vers une diplomatie commune?* In: *Question d'Europe*. No. 184. 2010. 25 octombrie. [online]. Disponibil: <https://old.robert-schuman.eu/fr/doc/questions-d-europe/qe-184-fr.pdf> (citată la 25 decembrie 2022)
 7. *The Diplomatic Service of the European Union. Structure and Organisation*. [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/structure-and-organisation_en (citată la 25 decembrie 2022)

Tema 5. DEZVOLTAREA ROLULUI GLOBAL AL UE ÎN PROCESELE INTERNAȚIONALE. DELEGAȚIILE UE ȘI REPREZENTANȚI SPECIALI

I. Obiectivele temei de studiu:	<ul style="list-style-type: none">- de a caracteriza rolul global al UE;- de a periodiza evoluția rolului global al UE;- de a identifica rezultatele notabile ale PESC;- de a analiza organizarea și funcționarea delegațiilor UE- de a studia rolul reprezentanților speciali în realizarea politicii externe și de securitate a UE;- de a investiga oportunitățile și beneficiile pentru Republica Moldova în cadrul PESC.
II. Cuvinte-cheie:	Rol global, delegația UE, reprezentant special al UE, PESC, oportunitate, beneficii, rezultate notabile ale PESC.
III. Planul temei:	<ol style="list-style-type: none">1.1 Caracteristica rolului global al Uniunii Europene1.2 Evoluția rolului global al UE. Rezultatele notabile ale politicii externe și de securitate a UE1.3 Organizarea și funcționarea delegațiilor UE1.4 Rolul reprezentanților speciali în politica externă a UE1.5 Oportunități și beneficii pentru Republica Moldova în cadrul politicii externe a UE

5.1. Caracteristica rolului global al Uniunii Europene

Termenul „rol global” se referă la responsabilitățile, influența și contribuțiile unei țări, organizații sau entități în contextul afacerilor mondiale și a relațiilor internaționale. Un actor cu un „rol global” este caracterizat ca având o influență semnificativă în următoarele aspecte, precum politicile internaționale, economice, militare, sociale și culturale la nivel mondial. Un rol global poate fi realizat prin intermediul politicilor externe, acordurilor internaționale, participarea activă în organizații internaționale (cum ar fi Națiunile Unite, G20, FMI) și prin dezvoltarea și implementarea inițiativelor care afectează afacerile mondiale. Exemple de țări cu un rol global puternic includ Statele Unite, China, Rusia, Uniunea Europeană și alte state sau regiuni, care au un impact semnificativ asupra relațiilor internaționale.

Rolul global al Uniunii Europene se referă la influența și responsabilitățile acestei organizații în afacerile mondiale. UE este văzută ca un actor important în politica internațională, având o contribuție semnificativă în diverse domenii, in-

clusiv în promovarea păcii și securității internaționale, gestionarea crizelor, dezvoltarea economică și socială, combaterea schimbărilor climatice și promovarea drepturilor omului.

Principalele elemente care definesc rolul global al UE sunt următoarele:

Politica Externă și de Securitate Comună: Prin intermediul PESC, care vizează promovarea securității și stabilității internaționale, UE poate desfășura operațiuni de gestionare a crizelor, misiuni de menținere a păcii și alte activități în zone de conflict sau instabilitate.

Ajutorul umanitar și dezvoltarea: UE este unul dintre cei mai mari furnizori de ajutor umanitar și dezvoltare în lume, sarcină care implică furnizarea de asistență în situații de criză (cum ar fi conflicte, dezastre naturale) și sprijinirea dezvoltării durabile în țări mai puțin dezvoltate.

Politica comercială: UE are un rol important în negocierile comerciale la nivel mondial și în promovarea comerțului liber și echitabil.

Diplomația climatică: UE este un actor-cheie în negocierile și acțiunile referitoare la schimbările climatice, fiind un susținător important al Acordului de la Paris.

Promovarea valorilor europene: UE promovează drepturile omului, democrația, statul de drept și valorile fundamentale în relațiile sale cu alte țări.

Participarea la organizații internaționale: UE este un membru activ în organizații internaționale precum ONU și G20, în cadrul cărora joacă un rol important în elaborarea politicilor și în adoptarea deciziilor la nivel mondial.

Diplomația economică și financiară: UE are o influență semnificativă asupra piețelor globale, în special datorită dimensiunii economice a zonei euro.

Politica de vecinătate și de largă vecinătate: UE promovează politici specifice față de țările din vecinătatea sa și alte state, care au o importanță strategică pentru securitatea și stabilitatea Europei.

Rolul global al UE se dezvoltă și se adaptează în funcție de schimbările în contextul internațional și de evoluțiile interne din cadrul Uniunii Europene.

5.2. Evoluția rolului global al UE. Rezultatele notabile ale politicii externe și de securitate a UE

Evoluția rolului global al UE a fost un proces complex și dinamic, influențat de schimbările geopolitice, dezvoltările interne ale UE și evoluțiile în politica internațională.

Periodizarea evoluției rolului global al UE este următoare:

1951-1991 – perioada inițială a politicii externe europene, în cadrul căreia Comunitățile Europene au fost concepute, pentru a preveni războaiele în Europa prin intermediul integrării economice. Inițial, accentul a fost pus pe dimensiunea economică a integrării, obiectivul principal fiind crearea unei piețe comune.

1992-1999 – *perioada tratatelor de la Maastricht și de la Amsterdam*, care au introdus termeni și instrumente noi în politica externă a UE, fiind creată Politica Externă și de Securitate Comună (PESC) și s-a stabilit obiectivul de a dezvolta o Politică Europeană de Securitate și Apărare (PESA).

2000-2009 – *perioada de extinderea și stabilizarea în vecinătatea*: UE a început să se concentreze pe extinderea și stabilizarea în țările din vecinătatea sa, în special în Balcani și în țările din Europa de Est, fiind lansate misiuni civile și militare, pentru a ajuta la menținerea păcii și a stabilității. Tratatul de la Lisabona a adus modificări semnificative în instituțiile și structura UE, inclusiv în ceea ce privește politica externă și de securitate, fiind instituționalizată funcția de Înalt Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate, care a consolidat coordonarea și reprezentarea UE în afacerile externe.

2010-prezent – *perioada operațiunilor de răspuns la crize*: UE a fost implicată într-o serie de operațiuni de gestionare a crizelor în întreaga lume, inclusiv în Kosovo, Mali, Somalia și Ucraina, care au implicat atât dimensiuni civile, cât și militare.

Rezultate notabile ale politicii externe și de securitate a UE sunt următoarele:

- *Acordurile de Asociere și Acordurile de Liber Schimb*: UE a semnat acorduri de asociere cu Ucraina, Republica Moldova și Georgia, pentru a consolida relațiile politice, economice și sociale.

- *Extinderea și stabilizarea în Balcani de Vest*: UE este un actor important în procesul de integrare europeană a țărilor din Balcanii de Vest, oferind sprijin financiar și tehnic, pentru reformele necesare.

- *Misiuni civile și militare*: UE a desfășurat misiuni în diverse zone ale lumii, inclusiv în Kosovo, Mali și Somalia, pentru a contribui la menținerea păcii, consolidarea statului de drept și gestionarea crizelor.

- *Politica Europeană de Vecinătate*: UE a dezvoltat o politică de vecinătate, pentru a consolida relațiile cu țările din vecinătatea sa, promovând valorile europene și sprijinind reformele în aceste state.

- *Contribuția la combaterea schimbărilor climatice*: UE a fost un lider în eforturile globale, pentru a aborda schimbările climatice, inclusiv prin angajamentul la Acordul de la Paris.

- *Reacția la crize umanitare*: UE a furnizat asistență umanitară în zonele afectate de crize umanitare, inclusiv prin intermediul agențiilor sale, precum ECHO, agenția specializată a UE, care se concentrează exclusiv pe furnizarea de asistență umanitară. Scopul principal al ECHO este de a furniza ajutor rapid și eficient victimelor catastrofelor naturale, conflictelor armate și altor situații de urgență umanitară. ECHO furnizează finanțare pentru proiecte de ajutor umanitar, derulate de organizații umanitare și ONG-uri, care pot viza diverse domenii, inclusiv asistența medicală, alimentația, adăpostul, apă și igiena, protecția copiilor etc.

Rezultatele notabile ale politicii externe și de securitate ale UE demonstrează că Uniunea și-a consolidat rolul global ca actor important în afacerile internaționale, contribuind la promovarea păcii, stabilității și dezvoltării în lume. În pofida celor menționate, este important să subliniem că evoluția rolului global al UE este un proces continuu, iar contextul internațional în continuă schimbare poate aduce noi provocări și oportunități.

5.3. Organizarea și funcționarea delegațiilor UE

PESC în primii anii a fost practic inefficientă din cauza anonimatului său, iar îmbunătățirea reprezentării sale externe a devenit o necesitate [1, p. 104]. Primele reprezentanțe externe comunitare, conform estimărilor lui Franck Petiteville, au fost deschise în 1954, la Londra și Washington, de către Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului [2, p. 147]. Comisia Europeană deschidea cu mare prudență față de statele comunitare propriile reprezentanțe externe ad-hoc. La etapa inițială, 1954-1974, reprezentanțele externe nu erau autorizate să reprezinte Comisia Europeană ca instituție, ci constituiau sucursale ale Fondului European de Dezvoltare, care erau administrate de controlorii delegați, indirect recrutați de Direcția Generală VIII. Procesul de instituționalizare a delegațiilor a fost amorsat prin Convenția de la Lomé (1975), care a acordat reprezentanțelor Fondului European titlul de „*delegații ale Comisiei*”, acestea fiind practic dotate cu imunitate diplomatică și abilitate cu reprezentarea Comisiei Europene în aplicarea Convenției de la Lomé. În acest context, vom preciza că delegația Comisiei Europene de la Washington a obținut statut diplomatic doar în anul 1972, după aprobarea de către Congresul SUA.

Franck Petiteville menționează că delegațiile Comisiei Europene jucau un rol intradiplomatic, în sensul că nu trebuia nici într-o manieră să umbrească ambasadele statelor comunitare și instituțiile de exercitare a cooperării bilaterale, în special ale Franței [2, p. 148]. Actul Unic European (1986) a fost primul tratat, care a menționat „*reprezentanțele acreditate*” ale Comisiei, iar în urma reformei din 1988 personalul delegațiilor a fost integrat în cadrul Comisiei Europene. Începând cu anii 1990 delegațiile au devenit veritabilele instrumente de reprezentare internațională a Comisiei Europene în diferite țări din Asia, America Latină și spațiul ex-URSS.

Franck Petiteville susține că delegațiile Comisiei Europene, în afară de exercitarea funcției de reprezentare a UE în străinătate, posedau competențe multiple de gestionare a politicilor externe ale Uniunii [2, p. 149]. Mecanismul de funcționare a delegațiilor a fost edificat prin menținerea comunicării constante cu direcțiile generale și serviciile abilitate cu relații externe ale Comisiei Europene. Precizăm că reprezentarea externă a UE în domeniul PESC era deținută în întregime de către Președinția Consiliului UE, și prin urmare, de ambasadele

președinției în statele terțe, pe când delegațiilor Comisiei Europene le revenea un rol esențial în transmiterea informațiilor de ordin politic către Uniune, exercitând funcția primară a ambasadelor. După intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, Delegația Comisiei Europene și Biroul de legătură al Consiliului UE au fuzionat în Delegația UE sub autoritatea Înaltului Reprezentant al Uniunii. Fenomenul politizării competențelor Comisiei Europene, ancorat într-un mod deliberat pe interpenetrarea crescândă a PESC cu relațiile externe supranaționale, se aplică, de asemenea, delegațiilor UE. În contextul aplicării „*sancțiunilor europene*” contra țărilor terțe, delegațiile UE sunt expuse în prim-plan în aceste situații delicate, din cauza aflării lor pe aceste teritorii. Notăm că după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, la 1 decembrie 2009, delegațiile Comisiei Europene au devenit, paralel cu dezvoltarea PESC, instrument al diplomației UE.

Concretizăm că UE a stabilit și menține relații diplomatice cu aproape toate statele lumii, fiind reprezentată printr-o rețea de 138 de delegații, dintre care 131 sunt bilaterale, inclusiv delegații regionale, acreditate în circa 160 de țări terțe, iar 7 delegații reprezintă UE pe lângă sediile organizațiilor internaționale (la Geneva, New-York, Paris, Viena, Strasbourg și Addis-Abeba) [3]. Totodată, delegațiile UE acționează în strânsă cooperare cu misiunile diplomatice și consulare ale statelor membre [4]. Fiecare delegație este condusă de un șef de delegație, care se regăsește sub autoritatea Înaltului Reprezentant al Uniunii și a SEAE, reprezentând UE în țara respectivă. Delegațiile UE cooperează și fac schimb de informații cu ambasadatele statelor membre în țările de reședință. Componenta delegațiilor include atât membri ai personalului SEAE, cât și personal din cadrul serviciilor corespunzătoare ale Comisiei Europene, iar totalitatea membrilor personalului delegației UE se subordonează șefului delegației, care poate participa la ședințele Consiliului Afaceri Externe.

Obiectivul delegației UE constă în realizarea PESC, inclusiv prin implicarea în procesul de adoptare a deciziilor pe probleme internaționale, culegerea de informații și elaborarea notelor analitice [5].

Delegația UE în Republica Moldova are statut de misiune diplomatică și este reprezentanța oficială a Comisiei Europene în Republica Moldova. Sediul Delegației UE în Republica Moldova a fost inaugurat în centrul municipiului Chișinău în octombrie 2005 [6].

Mandatul Delegației UE în Republica Moldova presupune următoarele atribuții:

- Promovarea relațiilor politice și economice dintre Republica Moldova și UE prin menținerea pe larg a relațiilor de colaborare cu instituțiile guvernamentale, prin consolidarea prezenței UE, prin familiarizarea cu instituțiile și programele sale;

- Monitorizarea implementării Acordului de Asociere dintre UE și Republica Moldova;

- Familiarizarea publicului cu procesul de dezvoltare a UE, informarea și susținerea strategiilor individuale ale UE;

- Participarea la implementarea programelor de asistență externă ale UE, care se axează pe susținerea dezvoltării democratice și a bunei guvernări, acordând suport pentru realizarea reformei regulatorii și formarea capacității administrative, precum și întru reducerea sărăciei și creșterea economică.

Delegația UE din Republica Moldova contribuie la dezvoltarea relației și parteneriatului dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova. Relațiile dintre UE și Republica Moldova sunt construite pe un teren solid, în baza Acordului de Asociere UE-Republica Moldova, ca bază a relației UE, cetățenii moldoveni au posibilitatea de a călători fără viză în statele UE, comerțul european este sporit considerabil datorită ZLSAC, UE oferă un nivel de asistență foarte ridicat, pentru procesul de reformă din Republica Moldova.

5.4. Rolul reprezentanților speciali ai UE

„*Reprezentanții speciali ai UE*” sunt înalți diplomați desemnați pentru a reprezenta Uniunea în contexte politice și diplomatice critice. Ei sunt numiți de Înalțul Reprezentant pentru afaceri externe și politica de securitate al UE (ÎR/VP) și au rolul de a promova interesele și valorile UE în regiunile sau țările unde sunt desemnați. Reprezentanții speciali ai UE sunt sprijiniți de echipe diplomatice și au mandatul de a facilita dialogul, de a media conflicte și de a contribui la stabilizarea și dezvoltarea politică a zonelor respective [7].

Reprezentanții speciali ai UE (RSUE) promovează politicile și interesele UE în anumite regiuni și țări și joacă un rol activ în eforturile de consolidare a păcii, stabilității și statului de drept. RSUE sprijină activitatea Înalțului Reprezentant/Vicepreședinte al Comisiei Europene (ÎR/VP) în regiunile în cauză. Aceștia joacă un rol important în dezvoltarea unei politici externe și de securitate a UE mai puternice și mai eficiente și în eforturile Uniunii de a deveni un actor mai eficient, mai coerent și mai capabil pe scena mondială. Acestea oferă UE o prezență politică activă în țări și regiuni importante, acționând ca „voce” și „față” pentru UE și politicile sale. În prezent, zece RSUE susțin activitatea Înalțului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate, Josep Borrell. În ceea ce urmează vor descrie succint mandatele Reprezentanților Speciali ai UE.

Mandatul Reprezentantului Special al UE din Bosnia este de a asigura progresul continuu în Procesul de Stabilizare și Asociere, cu scopul menținerii unei BiH stabile, viabile, pașnice și multietnice și unite, cooperând pașnic cu vecinii săi și pe calea ireversibilă către aderarea la Uniune; totodată sprijină punerea în aplicare a Acordului-cadru general pentru pace în BiH.

Reprezentantul Special al UE pentru Asia Centrală se concentrează pe cooperarea continuă și cuprinzătoare a UE cu țările din regiune. Cooperarea acoperă

o gamă largă de probleme în următoarele sectoare: securitate, statul de drept, mediu, apă, schimbări climatice, educație și drepturile omului, cu accent pe femei și fete. În conformitate cu Strategia Europeană pentru Asia Centrală, este important să se promoveze dezvoltarea mediului de afaceri, să se stimuleze investițiile și să se promoveze conectivitatea durabilă.

Mandatul Reprezentantului Special pentru Cornul Africii este de a contribui activ la eforturile regionale și internaționale de a obține pacea, securitatea și dezvoltarea durabile în regiune. Reprezentantul special urmărește să sporească calitatea, intensitatea și impactul angajamentului cu mai multe fațete a UE în Cornul Africii.

Sarcinile Reprezentantului Special pentru Drepturile Omului sunt de a spori prezența, eficacitatea și vizibilitatea politicii UE privind drepturile omului în acțiunile externe ale UE. Reprezentantul Special are un mandat larg, flexibil, capabil să se adapteze circumstanțelor geopolitice în evoluție. Reprezentantul Special lucrează îndeaproape cu SEAE și cu alte instituții ale UE, care oferă sprijin deplin activității sale.

Mandatul Reprezentantului Special pentru Kosovo este de a oferi consiliere și sprijin al UE în procesul politic și de a promova coordonarea politică generală a Uniunii în Kosovo.

Mandatul Reprezentantului Special al UE pentru procesul de pace din Orientul Mijlociu este de a oferi o contribuție activă la soluționarea finală a conflictului israeliano-palestinian pe baza unei soluții cu două state, în conformitate cu RCSONU 2334 (2016). RSUE menține în acest scop contacte strânse cu toate părțile din procesul de pace, precum Națiunile Unite și alte organizații relevante, cum ar fi Liga Statelor Arabe. RSUE sprijină activitatea Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate, Josep Borrell, în această problemă și menține o imagine de ansamblu asupra tuturor activităților UE legate de Procesul de pace din Orientul Mijlociu.

Mandatul Reprezentantului Special al UE pentru Sahel este de a administra contribuția UE la eforturile regionale și internaționale pentru pace, securitate și dezvoltare durabilă în Sahel, care coordonează abordarea cuprinzătoare a UE cu privire la criza regională, pe baza Strategiei UE pentru securitate și dezvoltare în Sahel.

Obiectivele RSUE pentru Caucazul de Sud și criza din Georgia sunt de a preveni conflictele în regiune, de a contribui la soluționarea pașnică a conflictelor din regiune, inclusiv criza din Georgia și conflictul Nagorno-Karabah, prin promovarea reîntoarcerii refugiaților și a persoanelor strămutate în interior și prin alte mijloace adecvate și pentru a sprijini punerea în aplicare a unei astfel de reglementări în conformitate cu principiile dreptului internațional; de a se angaja constructiv cu principalii actori interesați din regiune; de a încuraja și a sprijini cooperarea în continuare între Armenia, Azerbaidjan și Georgia și țările lor vecine; de a spori eficiența și vizibilitatea UE în regiune.

5.5. Oportunități și beneficii pentru Republica Moldova în cadrul politicii externe a UE

Republica Moldova are multiple oportunități și beneficii în cadrul politicii externe a UE. În continuare vom prezenta următoarele oportunități și beneficii ale Republicii Moldova în cadrul PESC:

Consolidarea instituțiilor democratice. Procesul de integrare europeană prevede implementarea reformelor, care consolidează instituțiile democratice, inclusiv sistemul judiciar, guvernarea și lupta împotriva corupției, care contribuie la îmbunătățirea calității guvernării și la dezvoltarea unei societăți mai transparente și responsabile.

Acces la piața unică europeană. Cooperarea cu UE oferă Republicii Moldova o serie de oportunități și beneficii semnificative, care acoperă o gamă largă de domenii, de la economie și comerț, până la educație și securitate. Unul dintre cele mai evidente avantaje ale relației Republicii Moldova cu UE este accesul la piața unică europeană. Prin Acordul de Asociere UE-Republica Moldova și Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ZLSAC), Republica Moldova a câștigat acces preferențial la una dintre cele mai mari piețe de consum din lume, care facilitează exporturile moldovenești către statele membre ale UE și contribuie la creșterea economică a țării.

Facilitarea investițiilor. UE promovează investițiile străine directe și sprijină mediul de afaceri în țările partenere, inclusiv din Republica Moldova. Acest lucru oferă oportunități pentru investitorii europeni în Republica Moldova, contribuie la dezvoltarea sectorului privat și la crearea locurilor de muncă.

Sprijin pentru reforme structurale. O altă oportunitate semnificativă oferită de UE constă în asistența tehnică și financiară pentru implementarea reformelor structurale în Republica Moldova. Acest sprijin acoperă o gamă largă de domenii, cum ar fi guvernarea, justiția, mediul de afaceri și sectorul agricol. Implementarea acestor reforme este esențială, pentru dezvoltarea sustenabilă a Republicii Moldova.

Cooperarea în domeniul educației și cercetării. Programul Erasmus+ și alte programe de schimb academic și cercetare finanțate de UE oferă oportunități valoroase pentru studenți, cercetători și profesori din Republica Moldova să colaboreze cu instituțiile europene, care încurajează schimbul de cunoștințe și experiență între Republica Moldova și statele membre ale UE.

Promovarea valorilor europene. Participarea Republicii Moldova la politica externă a UE implică adoptarea și promovarea valorilor europene, cum ar fi drepturile omului, democrația, statul de drept și economia de piață. Acest proces consolidează instituțiile democratice din Republica Moldova și contribuie la dezvoltarea unei societăți mai deschise și echitabile.

Siguranță și stabilitate regională. Prin intermediul politicii europene de ve-

cinătate, UE încearcă să promoveze stabilitatea și securitatea în regiunile vecine, inclusiv în Republica Moldova. Aceasta implică consolidarea instituțiilor de securitate și sprijinirea eforturilor de rezolvare a conflictelor în regiune.

Participarea la programe europene. Republica Moldova poate participa la programe europene, precum Orizont 2020 și alte programe de cercetare, educație și dezvoltare, care oferă acces la resurse și expertiză europeană în domenii de interes crucial pentru dezvoltarea țării.

Cercetare și inovare. Prin participarea la programele de cercetare ale UE, Republica Moldova poate beneficia de finanțare și colaborare în proiecte de cercetare și inovare cu parteneri europeni. Acest lucru contribuie la dezvoltarea unui sector de cercetare competitiv și inovator în Republica Moldova.

Republica Moldova poate colabora în cadrul proiectelor regionale finanțate de UE, care vizează dezvoltarea infrastructurii, protecția mediului, energia etc. Aceste oportunități și beneficii reflectă angajamentul UE față de parteneriatul său cu Republica Moldova și contribuie la promovarea dezvoltării economice, sociale și politice în țară.

Bibliografie de referință:

1. MASCLET, Jean-Claude. *L'Union politique de l'Europe*. Paris: Presses Universitaires de France, 2001. 128 p.
2. PETITEVILLE, Franck. *La politique internationale de l'Union Européenne*. Paris: Presses de Sciences Po, 2006, 272 p.
3. SEEHAUSER, Sebastian. *The European External Action Service*. Dissertação para obtenção de grau de Mestre em Relações Internacionais. Lisboa, 2015. [online]. Disponibil: https://www.repository.utl.pt/bitstream/10400.5/11500/3/TESE_FIN_PRNT-12072015.pdf (vizitat: 16.11.2022)
4. *Repartizarea competențelor în cadrul Uniunii Europene* [online]. Disponibil: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0020_ro.htm (vizitat 01.06.2022)
5. *Politica externă: obiective, instrumente și realizări*. [online]. Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/158/politica-externa-obiective-instrumente-si-realizari> (vizitat: 01.06.2023)
6. *Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova*. [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/delegations/moldova_ro?s=223 (vizitat: 01.06.2023)
7. *Reprezentanții speciali ai Uniunii Europene – RSUE*. [online]. Disponibil: https://publications.europa.eu/resource/cellar/c8b3cb15-3b4c-11e9-8d04-01aa75ed71a1.0020.02/DOC_1 (vizitat: 01.06.2023)

Tema 6. PRINCIPALELE INSTRUMENTE ALE POLITICII EXTERNE A UE. SANȚIUNI INTERNAȚIONALE

I. Obiectivele temei de studiu:	<ul style="list-style-type: none">- de a caracteriza strategia politicii externe a UE în contextul implementării obiectivului „O Europă mai puternică în lume” ;- de a se familiariza cu conținutul Busola strategică pentru securitate și apărare (20 martie 2022);- de a face cunoștință cu Instrumentul European pentru Pace;- de a analiza Instrumentul de vecinătate, cooperare pentru dezvoltare și cooperare internațională;- de a analiza organizarea și funcționarea delegațiilor UE- de a studia sancțiunile, ca instrument al PESC.
II. Cuvinte-cheie:	Politica externă și de securitate comună; Comisia Europeană; Consiliul UE; Busola Strategică pentru securitate și apărare; Instrumentul European pentru Pace; Instrumentul de vecinătate, cooperare pentru dezvoltare și cooperare internațională – „Europa Globală”, sancțiuni
III. Planul temei:	<ul style="list-style-type: none">1.1 Strategia politicii externe a UE în contextul implementării obiectivului „O Europă mai puternică în lume”1.2 Busola Strategică pentru securitate și apărare (20 martie 2022)1.3 Instrumentul European pentru Pace1.4 Instrumentul de vecinătate, cooperare pentru dezvoltare și cooperare internațională – „Europa Globală” (2021-2027)1.5 Sancțiunile, ca instrument esențial al PESC

6.1. Strategia politicii externe a UE în contextul implementării obiectivului „O Europă mai puternică în lume”

Multilateralismul și ordinea internațională bazată pe reguli constituie principiile de bază ale politicii externe a UE. În contextul invaziei militare a Rusiei în Ucraina, ordinea internațională bazată pe reguli este pusă la încercare în moduri noi, subliniind necesitatea unității și a cooperării cu partenerii UE, precum și a investițiilor și dialogului diplomatic cu țările din întreaga lume. Acest set unic de circumstanțe servește drept context pentru programul de lucru al Comisiei Europene în perioada imediat următoare [1].

UE trebuie să se pregătească, pentru o eră a rivalității sistemice într-o lume multipolară. În calitate de principal donator de ajutor umanitar și dezvoltare, UE va continua să răspundă consecințelor globale ale războiului Rusiei împotriva Ucrainei, în special în ceea ce privește crizele alimentare și energetice la nivel global. Sancțiunile împotriva Rusiei vor rămâne în vigoare atât timp cât agresiunea împotriva Ucrainei și ocuparea/anexarea ilegală a teritoriului ucrainean vor continua.

UE va actualiza și instrumentele de sancționare, pentru a include corupția. Cruda realitate a războiului confirmă necesitatea intensificării eforturilor UE în domeniul securității și apărării. După punerea în aplicare a Busolei Strategice a UE, în anul 2023 Comisia Europeană va prezenta strategia UE pentru securitate și apărare în spațiu, precum și strategia actualizată a UE pentru securitate maritimă.

Comisia Europeană va iniția, de asemenea, un dialog cu industria europeană de apărare cu privire la modalitățile de creștere a producției, pentru a acoperi lacunele existente în stocurile europene de armament. Comisia va continua colaborarea cu țările candidate din Balcanii Occidentali, alături de Ucraina, Republica Moldova și Georgia, în perspectiva aderării lor viitoare la Uniune.

Comisia Europeană va menține sprijinul pentru Parteneriatul Estic și Vecinătatea Sudică. În plus, va contribui activ și va completa agenda viitoarei Comunități Politice Europene, pentru a ajuta țările europene dincolo de procesul de aderare. Pentru a consolida reziliența UE și a diversifica căile de aprovizionare, Comisia va susține ratificarea completă a acordurilor comerciale, inclusiv cu țări, precum Chile, Mexic și Noua Zeelandă, și va continua negocierile cu alți parteneri importanți, cum ar fi Australia, India și Indonezia.

Comisia Europeană propune o nouă Agendă pentru America Latină și Caraibe. UE rămâne angajată să abordeze crizele în alte părți ale lumii și să promoveze soluții multilaterale semnificative pentru provocările globale, în special prin revizuirea Agendei pentru dezvoltare durabilă până în 2030 și prin consolidarea relațiilor UE cu instituțiile financiare internaționale. Din cauza conflictelor și dezastrelor naturale în creștere, nevoile umanitare cresc în timp ce decalajul de finanțare se adâncește. Îmbunătățirea eficienței și eficacității în livrarea ajutorului rămâne crucială, inclusiv prin extinderea capacităților proprii ale UE de a răspunde situațiilor de criză.

Instrumentele caracteristice PESC includ instrumente politice și economice, instrumente de gestionare a crizelor militare și civile. Instrumentele diplomatice aplicate de UE sunt dialogul politic, concluziile Consiliului UE, declarațiile Consiliului European, misiunile și operațiunile de management al crizelor, măsurile restrictive împotriva țărilor terțe – sancțiunile.

6.2. Busola Strategică pentru securitate și apărare

Prima versiune a Busolei Strategice a fost depusă de Înalțul Reprezentant pentru afaceri externe și politica de securitate, în noiembrie 2021, pe baza primei analize a amenințărilor la care au contribuit serviciile de informații din cele 27 de state membre ale UE și a unei etape de dialog structurat între statele membre ale UE, instituțiile UE și experți. Versiunile succesive ale proiectelor Busolei Strategice au fost discutate în februarie și martie 2022, pentru a reflecta dezbaterile dintre statele membre și pentru a lua în considerare pachetul Comisiei Europene privind apărarea și spațiul din 15 februarie 2022, în special agresiunea militară a Rusiei împotriva Ucrainei. Busola Strategică pentru securitate și apărare contribuie direct la implementarea agendei de la Versailles.

Consiliul European a aprobat în mod oficial Busola Strategică la 20 martie 2022, într-un moment în care asistăm la revenirea războiului în Europa. Busola Strategică oferă Uniunii Europene un plan de acțiune ambițios, pentru consolidarea politicii de securitate și apărare a UE până în anul 2030. Mediul de securitate mai ostil solicită UE să facă față unui potențial salt cuantic, să crească capacitatea și dorința de a acționa, să consolideze reziliența, să investească mai mult și mai bine în capacitățile UE de apărare.

Forța UE constă în unitate, solidaritate și hotărâre. Obiectivul Busolei strategice este de a face din UE un furnizor de securitate mai puternic și mai capabil. UE trebuie să fie capabilă să-și protejeze cetățenii și să contribuie la pacea și securitatea internațională. Acest obiectiv este cu atât mai important într-un moment în care războiul a revenit în Europa, în urma agresiunii nejustificate și neprovocate a Rusiei împotriva Ucrainei, precum și a unor schimbări geopolitice majore. Această Busolă Strategică va spori autonomia strategică a UE și capacitatea Uniunii de a lucra cu partenerii, pentru a-și proteja valorile și interesele.

O UE mai puternică și mai capabilă în domeniul de securitate și apărare va contribui pozitiv la securitatea globală, transatlantică și este complementară NATO, care rămâne fundamentul apărării colective pentru membrii săi. De asemenea, va intensifica sprijinul, pentru ordinea globală bazată pe reguli, cu Națiunile Unite în centrul său.

Busola Strategică oferă o evaluare comună a mediului strategic în care operează UE și a amenințărilor și provocărilor cu care se confruntă Uniunea. Documentul face propuneri concrete și aplicabile, cu un calendar de implementare foarte precis, pentru a îmbunătăți capacitatea UE de a acționa decisiv în crize și de a-și apăra securitatea și cetățenii săi. Busola Strategică acoperă toate aspectele politicii de securitate și apărare, fiind structurată în jurul a patru piloni: acțiune, securizare, investiție și parteneriat.

Pilonul I. Acțiune. Pentru a putea acționa rapid și ferm ori de câte ori izbucnește o criză, cu parteneri dacă este posibil și singur atunci când este necesar, UE va:

- stabili o capacitate puternică de desfășurare rapidă a UE de până la 5000 de militari pentru diferite tipuri de crize;
- fi gata să detașeze 200 de experți în misiuni PSAC, complet echipați în 30 de zile, inclusiv în medii complexe;
- efectua regulat exerciții pe uscat și pe mare;
- îmbunătăți mobilitățile militare;
- consolida misiunile și operațiunile civile și militare PSAC ale UE prin promovarea unui proces decizional rapid și mai flexibil, acționând într-un mod mai solid și asigurând o mai mare solidaritate financiară;
- utiliza pe deplin Instrumentul Europeană pentru Pace pentru a sprijini partenerii.

Pilonul II. Securizare. Pentru a-și consolida capacitatea de a anticipa, descuraja și răspunde la amenințările și provocările actuale și care apar rapid și pentru a proteja interesul de securitate al Uniunii, UE va:

- spori capacitățile de analiză a inteligenței;
- dezvolta setul de instrumente hibride și echipele de răspuns, care reunesc diferite instrumente, pentru a detecta și a răspunde la o gamă largă de amenințări hibride;
- dezvolta în continuare setul de instrumente diplomatice, cibernetice și va stabili o politică de apărare cibernetică a UE, pentru a fi mai bine pregătită și a răspunde la atacurile cibernetice;
- dezvolta un set de instrumente, pentru manipularea și interferența informațiilor străine;
- elabora o strategie spațială a UE pentru securitate și apărare;
- consolida rolul UE ca actor de securitate maritimă.

Pilonul III. Investiție. Statele membre s-au angajat să-și sporească în mod substanțial cheltuielile de apărare, pentru a se potrivi ambiției colective a UE de a reduce decalajele critice ale capacităților militare și civile, de a consolida baza tehnologică și industrială de apărare europeană, UE va:

- schimba obiectivele naționale privind creșterea și îmbunătățirea cheltuielilor de apărare, pentru a răspunde nevoilor noastre de securitate;
- oferi statelor membre stimulente suplimentare, pentru a se angaja în dezvoltarea capacităților de colaborare, pentru a investi în comun în facilitatori strategici și capabilități de generație următoare, pentru a opera pe uscat, pe mare, în aer, în domeniul cibernetic și în spațiul cosmic;
- stimula inovația tehnologică de apărare, pentru a umple golurile strategice și a reduce dependențele tehnologice și industriale.

Pilonul IV. Parteneriat. Pentru a aborda amenințările și provocările comune, UE va:

- consolida cooperarea cu parteneri strategici precum NATO, ONU și partenerii regionali, inclusiv OSCE, UA și ASEAN;

- dezvolta parteneriate bilaterale mai adaptate cu țări și parteneri strategici cu idei similare , cum ar fi SUA, Canada, Norvegia, Regatul Unit, Japonia și altele;

- dezvolta parteneriate personalizate în Balcanii de Vest, vecinătatea europeană de Est și de Sud, Africa, Asia și America Latină, inclusiv prin consolidarea dialogului și a cooperării, promovarea participării la misiunile și operațiunile PSAC și sprijinirea dezvoltării capacităților [6].

6.3. Instrumentul European pentru Pace

„*Instrumentul European pentru Pace*” este un instrument financiar, care va finanța toate acțiunile sale externe, care au implicații militare sau în domeniul apărării, în cadrul politicii externe și de securitate comune (PESC). Instrumentului European pentru Pace (IEP) este un fond extrabugetar în valoare de aproximativ 5 miliarde de euro, pentru perioada 2021-2027, care urmează să fie finanțat prin contribuții din partea statelor membre ale UE [2]. Contribuțiile din partea statelor membre urmează să fie stabilite conform unei chei de repartizare, bazate pe venitul național brut (VNB). La 26 iunie 2023, Consiliul a adoptat o decizie de majorare a plafonului financiar global al IEP cu 4,061 miliarde de euro. Plafonul financiar global se ridică în prezent la peste 12 miliarde de euro [3].

Obiectivul final al IEP este de a spori capacitatea UE de a preveni conflictele, de a menține pacea și de a consolida stabilitatea și securitatea internațională, care va fi realizat pentru a permite UE să îmbunătățească ajutorul acordat țărilor partenere, fie prin sprijinirea operațiilor lor de menținere a păcii, fie prin creșterea capacității forțelor lor armate de a asigura pacea și securitatea pe teritoriul lor național, precum și prin acțiuni mai ample de natură militară/de apărare în sprijinul obiectivelor PESC.

Instrumentul European pentru Pace va permite UE, pentru prima dată, să completeze activitățile misiunilor și operațiilor sale din cadrul Politicii de Securitate și Apărare Comune (PSAC) în țările-gazdă cu măsuri de asistență. Aceste măsuri pot include furnizarea de echipamente militare și de apărare, infrastructură sau asistență, la cererea țărilor terțe sau a organizațiilor regionale sau internaționale. Măsurile de asistență vor fi încorporate într-o strategie politică clară și coerentă și vor fi însoțite de evaluări aprofundate ale riscurilor și de garanții solide.

Noul instrument european pentru pace face parte din abordarea cuprinzătoare a UE în ceea ce privește finanțarea acțiunii externe, care urmărește să modeleze o politică de securitate coerentă, cuprinzătoare și coerentă a UE și să creeze sinergii cu alte politici și instrumente, cum ar fi Instrumentul de Vecinătate, Cooperare pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (IVCDCI-Europa Globală), inclusiv cu dimensiunea sa de consolidare a capacităților pentru securitate și dezvoltare.

Începând din 2004, implicarea UE în misiunile și operațiile militare PSAC a fost finanțată prin mecanismul ATHENA, care va fi înlocuit de IEP și va extinde domeniul de aplicare al costurilor comune, permițând astfel o implementare mai rapidă și o mai mare flexibilitate și previzibilitate. Partea operațională a IEP va rămâne în cadrul Consiliului UE.

IEP a înlocuit și extins fostele instrumente financiare din domeniul PSAC, și anume mecanismul Athena și Instrumentul financiar pentru pace în Africa. Până în anul 2021, sprijinul UE putea fi acordat numai operațiilor în sprijinul păcii, desfășurate sub conducere africană, și anume operațiilor conduse de Uniunea Africană sau de organizațiile regionale africane. Acest lucru a fost realizat prin Instrumentul Financiar pentru Pace în Africa. IEP a depășit această deficiență și a extins domeniul geografic de aplicare al intervenției UE, întrucât UE va fi acum în măsură să contribuie la finanțarea operațiilor militare în sprijinul păcii și a măsurilor de asistență pentru partenerii noștri, oriunde în lume. Instrumentul european pentru pace a intrat în vigoare la 22 martie 2021 [2].

IEP funcționează sub autoritatea și conducerea unui Comitet al IEP, compus din reprezentanți ai fiecărui stat membru al UE, prezidat de un reprezentant al președinției Consiliului UE. Comitetul IEP s-a reunit pentru prima dată la 21 aprilie 2021 și este responsabil de adoptarea bugetului anual al instrumentului, precum și de normele de aplicare, care reglementează cheltuielile din cadrul IEP.

IEP este gestionat de: 1) un administrator pentru operații; 2) comandantul operației pentru fiecare operație și misiune; 3) un administrator pentru măsurile de asistență; 4) contabilii corespunzători pentru ambii piloni.

Toate statele membre ale UE contribuie la finanțarea operațiilor militare PSAC ale UE. În octombrie 2023 existau 9 operații militare active ale UE, care beneficiau de finanțare din partea IEP, precum și 2 măsuri de asistență, care erau puse în aplicare în cadrul unei operații (EUMAM Ucraina).

Operații militare active ale UE finanțate de IEP (octombrie 2023)	<ol style="list-style-type: none"> 1. EUFOR ALTHEA (Bosnia și Herțegovina) 2. EUNAVFOR ATALANTA (Cornul Africii) 3. EUTM SOMALIA 4. EUTM MALI 5. EUTM RCA 6. EUNAVFOR MED IRINI 7. EUTM MOZAMBIC 8. EUMAM UCRAINA 9. EUMPM NIGER
--	---

La 30 iunie 2022 Consiliul UE a adoptat o măsură de asistență în valoare de 40 de milioane euro în cadrul Instrumentului european pentru pace în beneficiul forțelor armate ale Republicii Moldova. Măsura de asistență va consolida capacitățile unităților de logistică, de mobilitate, de comandă și control, de apărare cibernetică, de recunoaștere aeriană fără pilot și de comunicații tactice ale forțelor armate ale Republicii Moldova prin furnizarea de echipamente, materiale și servicii relevante neletale, inclusiv de formare legată de echipamente. Această măsură de asistență va completa măsura de asistență în valoare de 7 milioane euro, adoptată în decembrie 2021, care va consolida capacitățile Direcției medico-militare și ale Batalionului de Geniu din cadrul forțelor armate. Cea mai recentă măsură de asistență este dovada angajamentului UE de a consolida capacitățile Republicii Moldova în scopul îmbunătățirii securității, stabilității și rezilienței sale naționale [4].

6.4. Instrumentul de Vecinătate, Cooperare pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională – „Europa Globală” (2021-2027)

UE dispune de un instrument unificat, care face ca finanțarea acțiunii externe a Uniunii să devină mai coerentă, mai transparentă și mai flexibilă și permite UE să își afirme și să își promoveze în mod eficace valorile și interesele în întreaga lume.

Instrumentul de Vecinătate, Cooperare pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională – „Europa Globală”, adoptat pentru perioada 2021-2027 la 15 decembrie 2020, este un instrument global al UE, care îndeplinește obiectivul de a demonstra capacitatea UE de a acționa la nivel mondial și de a consolida rolul Europei ca ancoră a stabilității în lume. În opinia ministrului federal german al afacerilor externe, Heiko Maas, IVCDCI va deveni principalul instrument financiar al UE, pentru abordarea obiectivelor esențiale ale Uniunii în materie de politică externă în perioada 2021-2027, de la promovarea dezvoltării durabile, la abordarea schimbărilor climatice, apărarea unei ordini bazate pe norme, precum și pacea și stabilitatea în vecinătatea noastră și în întreaga lume [5]. Prin Instrumentul de vecinătate, cooperare pentru dezvoltare și cooperare internațională (IVCDCI), UE își demonstrează capacitatea de a acționa în lume. Acest lucru este important, deoarece țările în curs de dezvoltare și economiile emergente se vor confrunta cu impactul economic și social dramatic al pandemiei de COVID-19 timp de mulți ani. Prin intermediul IVCDCI, UE pune accentul pe acțiunile în domeniul climei.

Noul instrument va raționaliza și simplifica instrumentele de finanțare a acțiunii externe a UE pentru cooperarea internațională și cooperarea pentru dezvoltare, pentru răspunsul în situații de criză sau pentru acțiunile de consolidare a păcii în țările partenere. Acest lucru se va realiza grație fuziunii a zece instrumen-

te de finanțare externă existente, precum și a Fondului european de dezvoltare într-un singur instrument de finanțare. În plus, noul instrument va fi axat pe politici, deoarece se va baza pe obiectivele-cheie ale UE în materie de politici și va fi convenit cu partenerii. IVCDICI va promova multilateralismul, prioritățile strategice și îndeplinirea principalelor angajamente și obiective internaționale, inclusiv a obiectivelor de dezvoltare durabilă, a Agendei 2030 și a Acordului de la Paris. IVCDICI va primi un pachet financiar total în valoare de 79 462 de milioane de euro în prețuri curente, pentru perioada 2021-2027, oferind finanțare prin intermediul a trei piloni principali.

I. Componenta geografică. IVCDICI va promova parteneriate prin cooperarea cu țări partenere în următoarele regiuni: vecinătatea europeană, Africa Subsahariană, Asia și Pacific și America și zona Caraibilor. Printre aspectele transversale pe care se va axa cooperarea geografică se numără buna guvernare, creșterea favorabilă incluziunii, obiectivele climatice și de mediu, eradicarea sărăciei, combaterea inegalităților, reziliența, prevenirea conflictelor, precum și dezvoltarea umană. În plus, țările din vecinătatea europeană vor beneficia de o cooperare politică și de sprijin sporite în scopul consolidării cooperării regionale și al promovării integrării pe piața internă a UE. Pachetul financiar va fi în valoare de 60 388 de milioane de euro, dintre care cel puțin 19 323 de milioane euro vor fi alocate pentru vecinătate, menținând un echilibru geografic adecvat, iar cel puțin 29 181 de milioane euro vor fi alocate pentru Africa Subsahariană [5].

II. Programele tematice. Pentru programele tematice sunt prevăzute 6 358 de milioane de euro, IVCDICI va finanța acțiuni legate de obiectivele de dezvoltare durabilă la nivel mondial. Prin urmare, programele tematice se vor axa pe drepturile omului și democrație, pe societatea civilă, pe stabilitate și pace, precum și pe provocări globale, cum ar fi sănătatea, educația și formarea, femeile și copiii, munca, protecția socială, cultura, migrația și schimbările climatice.

III. Răspunsul rapid. Componenta de răspuns rapid, în valoare de 3 182 de milioane euro, va fi dedicată finanțării capacității de răspuns rapid pentru gestionarea crizelor, prevenirea conflictelor și consolidarea păcii. Acțiunile finanțate în cadrul acestei componente vizează consolidarea rezilienței țărilor afectate de crize, stabilirea unei legături între acțiunile umanitare și cele de dezvoltare și abordarea nevoilor și priorităților în ceea ce privește politica externă. În cele din urmă, o rezervă suplimentară de flexibilitate pentru provocările și prioritățile emergente, în valoare de 9 534 de milioane euro, va permite UE să facă față unor eventuale noi provocări, cum ar fi situațiile de criză și post-criză sau presiunea migrației, ori să promoveze noi inițiative sau priorități internaționale sau conduse de Uniune.

6.5. Sancțiunile, ca instrument esențial al PESC

Sancțiunile sunt un instrument esențial al politicii externe și de securitate comune (PESC) a UE, fiind utilizate de Uniune ca parte a unei abordări politice integrate și cuprinzătoare, care implică dialog politic, eforturi complementare și utilizarea altor instrumente pe care le are la dispoziție.

Sancțiunile sunt aplicate pentru a schimba politica sau comportamentul celor vizați, în vederea promovării obiectivelor PESC, care se pot referi la: 1) guvernele țărilor non-UE din cauza politicilor lor; 2) entități (companii) care furnizează mijloacele pentru a conduce politicile vizate; 3) grupuri sau organizații precum grupările teroriste; 4) indivizi care susțin politicile vizate, implicați în activități teroriste etc.

Sancțiunile sunt dezvoltate astfel încât să minimizeze consecințele negative, pentru cei care nu sunt responsabili pentru politicile sau acțiunile, care conduc la adoptarea de sancțiuni. În special, UE acționează pentru a minimiza efectele asupra populației civile locale și asupra activităților legitime în sau cu țara în cauză. Toate măsurile restrictive adoptate de UE sunt pe deplin conforme cu obligațiile din dreptul internațional, inclusiv cu cele referitoare la drepturile omului și libertățile fundamentale.

Obiectivele cheie pentru adoptarea sancțiunilor sunt următoarele:

- 1) salvagardarea valorilor UE, a intereselor fundamentale și a securității;
- 2) păstrarea păcii;
- 3) consolidarea și sprijinirea democrației, a statului de drept, a drepturilor omului și a principiilor dreptului internațional;
- 4) prevenirea conflictelor și consolidarea securității internaționale.

Tipurile de sancțiuni sunt următoarele [7]:

I. Sancțiuni, care vizează politici specifice, care permit UE să răspundă rapid provocărilor și evoluțiilor politice, care sunt contrare obiectivelor și valorilor sale. Sancțiunile pot fi aplicate pentru următoarele activități: 1) terorism; 2) activități de proliferare nucleară; 3) încălcări ale drepturilor omului; 4) anexare a unui teritoriu străin; 5) destabilizare deliberată a unei țări suverane; 6) atacuri cibernetice.

II. Sancțiuni diplomatice includ acțiuni, cum ar fi întreruperea relațiilor diplomatice cu țara vizată sau retragerea coordonată a reprezentanților diplomați ai UE și ai statelor membre.

III. Sancțiunile în sens restrâns necesită un temei juridic specific în tratatele UE și se referă la: 1) *embargouri privind armamentul*; 2) *restricții privind admiterea interdicțiilor de călătorie persoanelor vizate*, care nu pot intra în UE sau nu pot călători, în afara statului membru de cetățenie în cazul în care sunt cetățeni ai UE; 3) *înghețarea activelor care aparțin persoanelor sau entităților înscrise pe liste*; 4) *sancțiuni economice* sau restricții privind sectoare specifice de activitate economică, inclusiv interdicții privind importul sau exportul anumi-

tor mărfuri, interdicții privind investițiile, interdicții privind furnizarea anumitor servicii etc.

IV. Sancțiunile ONU. UE pune în aplicare toate sancțiunile adoptate de Consiliul de Securitate al ONU și se implică într-un dialog permanent cu ONU, pentru o mai bună coordonare a acțiunilor corespunzătoare statelor membre ale UE cu privire la sancțiuni. UE poate să consolideze sancțiunile ONU prin aplicarea unor măsuri suplimentare față de cele impuse de Consiliul de Securitate al ONU.

Procedura privind adoptarea și revizuirea sancțiunilor UE. Măsurile restrictive sunt instituite prin decizii ale Consiliului în domeniul politicii externe și de securitate comune (PESC). Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate înaintează o propunere. Ulterior, măsurile propuse sunt examinate și discutate în cadrul grupurilor de pregătire relevante ale Consiliului:

- *Grupul de lucru al Consiliului responsabil pentru regiunea geografică* în care este situată țara vizată [de exemplu, Grupul de lucru pentru Europa de Est și Asia Centrală (COEST) în cazul Ucrainei sau al Belarusului; Grupul de lucru pentru Mashreq/Maghreb în cazul Siriei sau alt grup de pregătire];
- *Grupul de lucru al consilierilor pentru relații externe (RELEX);*
- *Comitetul politic și de securitate (CPS);*
- *Comitetul Reprezentanților Permanenți (Coreper II).*

Decizia este adoptată apoi de Consiliu în *unanimitate*. În cazul în care decizia Consiliului UE prevede înghețarea activelor și/sau alte tipuri de sancțiuni economice și/sau financiare, măsurile respective trebuie să fie puse în aplicare printr-un regulament al Consiliului. Pe baza deciziei PESC a Consiliului, Înaltul Reprezentant al Uniunii și Comisia Europeană prezintă o propunere comună de Regulament al Consiliului. Propunerea comună este examinată de RELEX și transmisă către Coreper și Consiliu UE spre adoptare. Consiliul UE informează apoi Parlamentul European cu privire la adoptarea regulamentului Consiliului UE. Regulamentul stabilește sfera de aplicare precisă a măsurilor și detalii, pentru punerea în aplicare a acestora. Fiind un act juridic cu aplicabilitate generală, Regulamentul este obligatoriu pentru orice persoană sau entitate (operatori economici, autorități publice etc.) din cadrul UE.

Decizia Consiliului UE intră în vigoare odată cu publicarea în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene. Decizia PESC a Consiliului UE și Regulamentul Consiliului UE sunt adoptate împreună, pentru a permite celor două acte legislative să producă efecte în același timp. Acest aspect este deosebit de relevant în cazul unei înghețări a activelor. Statele membre pun în aplicare măsurile prevăzute numai în decizia PESC, cum ar fi embargourile asupra armelor sau restricțiile de călătorie, iar Comisia Europeană verifică dacă statele membre au pus în aplicare regulamentele în mod corect și în timp util.

Persoanele și entitățile, care fac obiectul unei înghețări a activelor sau al unor restricții de călătorie (persoanele și entitățile înscrise pe liste), sunt informate cu privire la măsurile, care au fost luate împotriva lor:

1) în mod individual, printr-o scrisoare în cazul în care adresa acestora este disponibilă;

2) prin intermediul unui Aviz publicat de Consiliu în seria „C” a Jurnalului Oficial al Uniunii Europene.

Toate măsurile restrictive în vigoare sunt revizuite în mod constant, pentru a se asigura că acestea contribuie în continuare la îndeplinirea obiectivelor lor declarate. Măsurile restrictive adoptate în vederea punerii în aplicare a rezoluțiilor Consiliului de Securitate al ONU nu au o dată de expirare. Acestea sunt modificate sau retrase fără întârziere, în urma unei decizii din partea ONU în acest sens. Dispozițiile ONU sunt nelimitate în timp. Dispozițiile autonome ale UE sunt revizuite cel puțin o dată la 12 luni.

Deciziile Consiliului UE de impunere a unor măsuri restrictive autonome ale UE se aplică de regulă pentru o perioadă de 12 luni, în timp ce regulamentele corespunzătoare ale Consiliului sunt nelimitate în timp. Înainte de a decide să prelungească o astfel de decizie a Consiliului, Consiliul UE revizuieste măsurile restrictive. În funcție de evoluția situației, Consiliul poate decide, în orice moment, să modifice, să prelungească sau să suspende temporar măsurile în cauză. Persoanele și entitățile înscrise pe listă pot transmite o cerere adresată Consiliului UE, împreună cu documentele justificative, solicitând ca decizia privind includerea lor pe listă să fie reanalizată. persoanele și entitățile incluse pe listă au posibilitatea de a contesta decizia Consiliului în fața Tribunalului Uniunii Europene [8].

Bibliografie de referință:

1. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Commission work programme 2023. A Union standing firm and united.* Strasbourg, 18.10.2022. COM(2022) 548 final. [online]. Disponibil: https://commission.europa.eu/system/files/2022-10/com_2022_548_3_en.pdf (vizitat: 20 iunie 2023)
2. *UE instituie Instrumentul european pentru pace.* [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2021/03/22/eu-sets-up-the-european-peace-facility/> (vizitat: 20 iunie 2023)
3. *Instrumentul european pentru pace.* [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/european-peace-facility/> [vizitat: 20 august 2023].
4. *Instrumentul european pentru pace: Consiliul adoptă o măsură de asistență în sprijinul forțelor armate din Republica Moldova.* [onli-

- ne]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2022/06/30/european-peace-facility-council-adopts-assistance-measure-in-support-of-the-moldovan-armed-forces/> [vizitat: 20 august 2023].
5. *Instrumentul de vecinătate, cooperare pentru dezvoltare și cooperare internațională: Coreperul aprobă acordul provizoriu cu Parlamentul European.* [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2020/12/18/neighbourhood-development-and-international-cooperation-instrument-coreper-endorses-provisional-agreement-with-the-european-parliament/> [vizitat: 20 august 2023].
 6. *A Strategic Compass for Security and Defence.* [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-security-and-defence-1_en#43556 [vizitat: 20 august 2023].
 7. *Diverse tipuri de sancțiuni.* [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/sanctions/different-types/> [vizitat: 20 august 2023].
 8. *Procedura privind adoptarea și revizuirea sancțiunilor UE.* [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/sanctions/adoption-review-procedure/> [vizitat: 20 august 2023].

Tema 7. PROBLEMA UTILIZĂRII FORȚEI MILITARE ÎN POLITICA EXTERNĂ A UE. „PUTEREA BLÂNDĂ” A UE

I. Obiectivele temei de studiu:	<ul style="list-style-type: none">- de a studia bazele teoretice și normative ale PSAC;- de a identifica și caracteriza structurile de conducere ale PSAC- de a cunoaște operațiunile PSAC- de a se familiariza cu Cooperarea Structurată Permanentă- de a analiza dimensiunea „puterii blânde” în politica externă a UE
II. Cuvinte-cheie:	PSAC, Comitetul Politic și de Securitate; Comitetul Militar al UE; teoria pernicioasă a securității; Grupul Politico-Militar; Operația ALTHEA, Operațiunea EUNAVFOR MED IRINI, Operația ATALANTA, „putere blândă”
III. Planul temei:	<ol style="list-style-type: none">1.1 Bazele teoretice și normative ale PSAC1.2 Structurile de conducere a PSAC: Comitetul Politic și de Securitate, Comitetul Militar al UE, Grupul Politico-Militar1.3 Operațiunile PSAC (Operația ALTHEA, Operațiunea EUNAVFOR MED IRINI, Operația ATALANTA)1.4 Cooperarea Structurată Permanentă1.5 Dimensiunea „puterii blânde” în politica externă a UE

7.1. Bazele teoretice și normative ale Politicii de Securitate și Apărare Comună

Începând cu anii 1990, UE a început să se implice în gestionarea conflictelor și menținerea păcii în diferite regiuni ale lumii. De exemplu, intervenția în Bosnia și Herțegovina în 1995 a reprezentat una dintre primele acțiuni militare majore ale UE.

Politica de securitate și apărare comună (PSAC) este parte integrantă din politica externă și de securitate comună (PESC) a Uniunii. PSAC reprezintă principalul cadru de politică prin care statele membre pot dezvolta o cultură strategică europeană a securității și apărării, pot aborda conflictele și crizele împreună, pot proteja Uniunea și cetățenii săi și pot consolida pacea și securitatea internațională. Ca urmare a contextului geopolitic tensionat, PSAC este una dintre politicile cu

cea mai rapidă dezvoltare din ultimii 10 ani. Începând cu 24 februarie 2022, războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei a implicat o resetare geopolitică pentru Europa și a dat un nou impuls pentru ceea ce ar trebui să devină o uniune a apărării a UE.

Bazele teoretice ale PSAC provin din mai multe perspective și abordări teoretice relevante, precum din domeniul teoriei relațiilor internaționale și teoriei securității. Perspectivele *realiste*, inclusiv *neorealismul*, subliniază că statele acționează, în primul rând, în propriul interes și că competiția pentru putere este o forță motrice în relațiile internaționale. Această abordare pune accentul pe securitatea națională și pe protejarea intereselor statului. Lucrările, precum „Politica între națiuni” de Hans Morgenthau și „Teoria relațiilor internaționale” de Kenneth Waltz, sunt texte fundamentale ale realismului politic și neorealismului, care oferă o înțelegere profundă a modului despre utilizarea forței militare în politica externă a UE și ne ajută să înțelegem că dacă UE va decide să utilizeze forța militară, aceasta se va face având în vedere interesele și securitatea sa, ca actor al relațiilor internaționale.

Instituționalismul liberal subliniază importanța instituțiilor internaționale în promovarea cooperării și menținerea păcii între state; consideră că instituțiile internaționale, cum ar fi organizațiile internaționale și acordurile multilaterale, joacă un rol crucial în facilitarea dialogului și rezolvarea pașnică a divergențelor dintre state. Teoriile, precum *interdependența complexă* și *teoria pernicioasă a securității*, au fost dezvoltate de autorii, precum Robert Keohane și Joseph Nye, care au influențat semnificativ modul în care UE abordează politica de securitate.

Teoria pernicioasă a securității pledează pentru o înțelegere mai largă a securității, nu doar în sens militar sau geopolitic, ci și în aspecte nemilitare, precum securitatea economică, mediul înconjurător sau securitatea umană. Acest mod de a trata securitatea corespunde cu abordarea multidimensională promovată de UE, care recunoaște că securitatea nu se limitează doar la amenințări militare. Teoria pernicioasă a securității subliniază interdependența complexă dintre state în era globalizării. Acest aspect este esențial în contextul UE, care funcționează ca un sistem interconectat de state membre cu interese comune. Cooperarea și colaborarea sunt văzute ca mijloace esențiale pentru gestionarea problemelor de securitate. Aceste teorii sugerează că cooperarea și interdependența între state pot crea un mediu propice, pentru prevenirea conflictelor și promovarea stabilității în relațiile internaționale – idei, care au avut un impact semnificativ în evoluția și implementarea politicii de securitate a UE, evidențiind importanța cooperării multilaterale și a utilizării instituțiilor internaționale în gestionarea crizelor de securitate.

Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate, care acționează și în calitate de vicepreședinte al Comisiei Europene, prezidează

Consiliul Afaceri Externe în configurația miniștrilor apărării, care reprezintă organismul decizional pentru PSAC, fiind responsabil de prezentarea propunerilor privind PSAC către statele membre; este șeful Serviciului European de Acțiune Externă și directorul Agenției Europene de Apărare (AEA).

Consiliul European și Consiliul Uniunii Europene iau decizii referitoare la PSAC în *unanimitate*. Printre excepțiile notabile se numără deciziile referitoare la AEA și la cooperarea structurată permanentă (PESCO), în cazul cărora se aplică votul cu *majoritate calificată*. Tratatul de la Lisabona a introdus o politică europeană în materie de capabilități și armament. partenerii UE pot participa la misiunile și operațiunile PSAC. UE se angajează să consolideze coordonarea și cooperarea în diferite cadre multilaterale, în special cu Organizația Națiunilor Unite și cu Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) [1], dar și cu alte organisme regionale, cum ar fi Uniunea Africană. De la Tratatul de la Lisabona, PSAC a evoluat semnificativ, atât din punct de vedere politic, cât și instituțional.

În iunie 2016, VP/ÎR Federica Mogherini a prezentat Consiliului European „Strategia globală pentru politica externă și de securitate a UE” (SGUE), un document care descrie strategia pentru PSAC. Au fost identificate cinci priorități: securitatea Uniunii; reziliența statelor și societăților în vecinătatea de est și de sud a UE; elaborarea unei abordări integrate a conflictelor; sistemele regionale de cooperare; guvernarea globală pentru secolul XXI. Implementarea SGUE ar trebui reanalizată anual, în consultare cu Consiliul, Comisia și Parlamentul. În noiembrie 2016, VP/ÎR a prezentat, de asemenea, Consiliului un „*Plan de implementare privind securitatea și apărarea*”, pentru a operaționaliza viziunea SGUE. Planul cuprindea 13 propuneri, inclusiv un proces anual coordonat de revizuire privind apărarea și un nou mecanism unic PESCO pentru statele membre care doresc să își asume angajamente suplimentare în materie de securitate și Apărare. În paralel, Federica Mogherini a prezentat statelor membre Planul de acțiune european în domeniul apărării, cu propuneri importante referitoare la crearea unui Fond European de apărare, axat pe cercetarea în domeniul apărării și pe dezvoltarea capabilităților. Măsurile respective au fost puse în aplicare în ultimii ani.

În iunie 2021, UE a lansat un proces de reflecție privind viitorul securității și apărării europene. Acest proces a condus la crearea Busolei Strategice pentru Securitate și Apărare, un document de politică care stabilește strategia de securitate și apărare a UE pentru următorii 5-10 ani. Busola Strategică oferă un cadru de acțiune pentru dezvoltarea unei viziuni comune în domeniul securității și apărării. Documentul a fost elaborat în trei etape: o analiză a amenințărilor, un dialog strategic structurat și continuarea dezvoltării și revizuirii înainte de adoptare. Principalul său obiectiv este de a oferi orientări politice pentru punerea în aplicare a „autonomiei strategice” a UE în patru domenii importante: *gestionarea crizelor, reziliența, capabilitățile și parteneriatele*. Procesul este conceput pentru

a răspunde nevoii tot mai mari ca UE să poată acționa ca furnizor de securitate. În contextul războiului de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei, care a început la 24 februarie 2022, Busola Strategică a trebuit să fie modificată semnificativ, pentru a ține seama de destabilizarea ordinii europene în materie de securitate și de schimbarea ulterioară a poziției, ambițiilor și instrumentelor UE în domeniul apărării. La 24 și 25 martie 2022, în timpul Președinției franceze a Consiliului, Consiliul European a aprobat versiunea finală a Busolei strategice. Ca urmare a războiului, Danemarca și-a eliminat opțiunea de neparticipare în ceea ce privește politica de apărare a UE, pe care a obținut-o în 1992. Danezii au convenit să se alăture PSAC prin intermediul unui referendum organizat la 1 iunie 2022 (cu un vot favorabil în proporție de 66,9 %). Prin urmare, toate cele 27 de state membre contribuie în prezent la PSAC.

7.2. Structurile de conducere a PSAC: Comitetul Politic de Securitate, Comitetul Militar al UE, Grupul Politico-Militar

Comitetul Politic și de Securitate este un comitet al Consiliului UE, care este responsabil de politica externă și de securitate comună și de politica de securitate și apărare comună ale UE, fiind constituit din reprezentanți ai celor 27 state membre ale UE.

Atribuțiile Comitetului Politic și de Securitate sale sunt următoarele:

- 1) monitorizează situația internațională în zonele vizate de PESC;
- 2) recomandă Consiliului UE abordări strategice și opțiuni de politică;
- 3) monitorizează punerea în aplicare a politicilor, fără a aduce atingere competențelor Înalțului Reprezentant al UE pentru afaceri externe și politica de securitate;
- 4) oferă orientări Comitetului militar, Grupului politico-militar și Comitetului însărcinat cu aspectele civile ale gestionării crizelor;
- 5) asigură controlul politic și direcția strategică ale operațiilor de gestionare a crizelor.

Sub responsabilitatea Consiliului UE și a Înalțului Reprezentant al Uniunii, Comitetul Politic și de Securitate exercită controlul politic și conducerea strategică a operațiunilor de gestionare a crizelor. Astfel, acesta poate fi autorizat să ia decizii privind controlul politic și conducerea strategică a unei operațiuni. Comitetul este asistat de Grupul politico-militar, de Comitetul pentru aspectele civile ale gestionării crizelor, precum și de Comitetul militar și de Statul Major [2].

CPS este format din ambasadorii statelor membre la Bruxelles și este prezidat de reprezentanți ai Serviciului European de Acțiune Externă. Comitetul politic și de securitate se reunește de două ori pe săptămână și mai frecvent, dacă este necesar [3].

Comitetul Militar al UE este cel mai înalt organism militar înființat în cadrul Consiliului UE la 22 ianuarie 2001, fiind compus din șefii apărării statelor membre, care sunt reprezentați în mod regulat de reprezentanții lor militari permanenți. Comitetul Militar al UE oferă Comitetului Politic și de Securitate consiliere și recomandări cu privire la toate chestiunile militare din UE. Este forumul de consultare și cooperare militară între statele membre ale UE în domeniul prevenirii conflictelor și gestionării crizelor. Acesta conduce toate activitățile militare în cadrul UE, în special planificarea și execuția misiunilor și operațiunilor militare în cadrul politicii de securitate și apărare comune și dezvoltarea capacităților militare.

Pe baza consensului, Comitetul Militar al UE prezintă propuneri militare, face recomandări Comitetului Politic și de Securitate, propune orientare militară Statului Major Militar al UE, în special pentru:

- 1) dezvoltarea părții militare a conceptelor de management al crizelor;
- 2) aspectele militare ale controlului politic/direcționării strategice a operațiunilor și situațiilor de gestionare a crizelor;
- 3) evaluarea riscurilor potențialelor crize;
- 4) dimensiunea militară a unei crize și implicațiile acesteia, în special în timpul gestionării ei ulterioare;
- 5) elaborarea, evaluarea și revizuirea obiectivelor de capacitate;
- 6) relația militară a UE cu membrii NATO europeni din afara UE, candidații la aderarea la UE, alte state și alte organizații, inclusiv NATO;
- 7) estimarea financiară pentru operațiuni și exerciții.

În situații de gestionare a crizelor și la solicitarea Comitetului Politic și de Securitate, Comitetul Militar al UE emite o directivă de inițiere către Directorul General al Statului Major Militar al UE, pentru a prezenta opțiuni militare strategice, care sunt evaluate și transmise Comitetului Politic și de Securitate, împreună cu un sfat militar. Pe baza opțiunii militare alese de Consiliu UE, Comitetul Militar al Uniunii Europene autorizează o directivă de planificare inițială pentru comandantul operațiunii.

În baza evaluării, Statul Major Militar al UE, Comitetul Militar al UE oferă sfaturi și recomandări:

- 1) privind Conceptul de Operațiuni, elaborat de Comandantul Operațiunii;
- 2) asupra proiectului de plan de operare, întocmit de comandantul operațiunii.

În timpul unei operațiuni, monitorizează executarea corectă a operațiunilor militare. Comitetul Militar al UE se întrunește regulat la nivelul șefilor apărării ai statelor membre ale UE. În rutina de lucru a reuniunilor săptămânale Comitetul Militar al UE, șefii apărării sunt reprezentați de reprezentanții militari ai țărilor respective. Comitetul Militar al UE este reprezentat în toate reuniunile Consiliului UE, când urmează să fie luate decizii cu implicații în domeniul apărării.

Comitetul Militar al UE este sprijinit de un grup de lucru militar, de Statul Major Militar al UE și de alte departamente și servicii, după caz .

Grupul Politico-Militar desfășoară lucrări pregătitoare în domeniul PSAC, pentru Comitetul Politic și de Securitate. Acesta acoperă aspectele politice ale problemelor militare și civil-militare ale UE, inclusiv concepte, capacități și operațiuni și misiuni. Pregătește concluziile Consiliului UE, furnizează recomandări pentru Comitetul Politic și de Securitate și monitorizează implementarea efectivă a acestora. Contribuie la dezvoltarea politicii (orizontale) și facilitează schimburile de informații. Are o responsabilitate specială în ceea ce privește parteneriatele cu state terțe și alte organizații, inclusiv relațiile UE-NATO, precum și exercițiile. Grupul Politico-Militar este prezidat de un reprezentant al Înalțului Reprezentant al Uniunii [4].

7.3. Operațiunile PSAC (Operația ALTHEA, Operația EUNAVFOR MED IRINI, Operația ATALANTA)

7.3.1. Operația ALTHEA. Bosnia-Herțegovina este una dintre cele șase republici, care alcătuiau fosta Iugoslavie, a intrat într-o perioadă de război în anul 1992, război care s-a soldat cu peste 100.000 de oameni. În anul 1995, cu asistența Comunității Internaționale și a NATO, războiul a luat sfârșit odată cu semnarea la Paris, a Acordurilor de la Dayton. Începuse drumul lung către restabilirea păcii și prosperității în această regiune devastată de război. Declarația de la Salonic din 2003 a confirmat că viitorul Balcanilor de Vest, din care Bosnia și Herțegovina fac parte centrală și semnificativă, se află în UE. Operațiunea Althea este un angajament cuprinzător și coerent al UE față de Bosnia și Herțegovina, care adaugă o dimensiune suplimentară angajamentului politic existent, programelor de asistență, misiunilor de poliție și monitorizare, care sunt deja în desfășurare.

Althea este a treia și cea mai mare operațiune militară în care UE s-a angajat până în prezent. Forța Militară Europeană, cunoscută sub numele de **EUFOR**, este o manifestare a Politicii Europene de Securitate și Apărare. Din PESA a evoluat PSAC, care, pe lângă obiectivul de consolidare a securității Uniunii în toate privințele, are și un obiectiv primordial de a menține pacea și de a consolida securitatea internațională în conformitate cu principiile Cartei Națiunilor Unite.

Obiectivele politice ale UE. Declarația de la Salonic din iunie 2003 a confirmat că viitorul Balcanilor de Vest este în interiorul UE. Acordul de Stabilizare și Asocieră (ASA) este cadrul pentru integrarea europeană a BiH și a intrat în vigoare la 1 iunie 2005. UE are o abordare cuprinzătoare în BiH, concentrându-se pe Apărare și Securitate, Dezvoltare și Diplomatie. UE se concentrează pe reformarea instituțiilor la nivel de stat și pe sprijinirea BiH, pentru a face progrese economice. Partea EUFOR în abordarea cuprinzătoare este de a ajuta la crearea condițiilor, pentru realizarea obiectivului politic pe termen lung al unei BiH sta-

bile, viabile, pașnice și multietnice, cooperând pașnic cu vecinii săi și pe calea ireversibilă către aderarea la UE.

Operațiunea ALTHEA consolidează abordarea cuprinzătoare a UE față de BiH, sprijină progresul BiH către integrarea în UE prin propriile eforturi. Operațiunea face parte din misiunea generală a politicii europene de securitate și apărare în BiH și a unei prezențe strâns coordonate a UE în BiH. Reprezentantul Special al UE promovează coordonarea politică generală a UE în BiH. Comandanții UE coordonează îndeaproape cu RSUE în BiH în vederea asigurării coerenței operațiunii militare a UE în contextul mai larg al activităților UE în BiH.

Obiectivele cheie ale Operațiunii ALTHEA.

- Sprijinirea antrenamentului colectiv și combinat al Forțelor Armate ale Bosniei și Herțegovinei, sprijinirea acestora în progresul lor către standardele NATO;

- Respectarea Acordului-cadru general pentru pace în BiH;

- Crearea unui mediu sigur și securizat în Bosnia și Herțegovina (BiH), în conformitate cu mandatul său, și să realizeze sarcinile principale din Planul de implementare a misiunii de protejare a drepturilor omului și Procesul de stabilizare și asociere.

Mandatul EUFOR. Mandatul pentru operațiunea EUFOR Althea este constituit din două părți, *executiv* și *non-executiv*.

Mandatul executiv al operațiunea EUFOR Althea este dat de Consiliul de Securitate al ONU, iar misiunea EUFOR se bazează apoi pe acțiunea comună a Consiliului pentru Afaceri Externe al UE, care include o parte executivă derivată din Consiliul de Securitate al ONU (sprijinirea autorităților din BiH menține un sistem sigur și securizat).

Mandatul non-executiv al operațiunea EUFOR Althea se exercită pe baza sprijinirii antrenamentului colectiv și combinat al Forțelor Armate ale BiH. Acest lucru sprijină BiH în progresul său către un „furnizor de securitate” mai degrabă decât un „consumator de securitate”.

Rezoluția 1551 a Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite, adoptată în unanimitate la 9 iulie 2004, a salutat intenția UE de a lansa o misiune militară în BiH. Decizia UE de a lansa Althea a urmat decizia NATO de a-și încheia cu succes operațiunea SFOR. Acesta a fost urmat de RCSONU 1575, adoptată în unanimitate la 22 noiembrie 2004, care a autorizat statele membre, acționând prin sau în cooperare cu UE, să înființeze o forță multinațională de stabilizare (EUFOR) ca succesori legali ai SFOR, sub comandă și control unificat, care își va îndeplini misiunile în legătură cu implementarea anexei 1-A și a anexei 2 la Acordul Dayton/Paris. EUFOR are rolul principal de stabilizare a păcii în cadrul aspectelor militare ale Acordului de pace. Rezoluția a salutat, de asemenea, angajamentul din ce în ce mai mare al UE în BiH. Mandatul EUFOR a fost prelungit prin RCSONU 1639 (2005) la 21 noiembrie 2005.

Althea se desfășoară cu recurs la activele și capacitățile NATO, pe baza convenită cu NATO („Berlin Plus”). În 2012, operațiunea și-a reconfigurat și și-a schimbat focalizarea către consolidarea capacităților și formarea al Forțelor Armate ale BiH. Ea și-a păstrat totuși obligațiile de a sprijini autoritățile din BiH în menținerea unui mediu sigur și securizat. În 2018, programul Consolidarea Capacităților și Formarea a fost încheiat cu succes, deoarece Forțele Armate ale BiH și-au atins obiectivul de a fi auto-sustenabile în pregătirea lor militară.

Lanțul de comandă. Deciziile de bază privind operațiunea sunt luate de Consiliul Uniunii Europene. Consiliul a decis lansarea operațiunii în urma aprobării Planului de operare și a Regulilor de Angajare. Comitetul Politic și de Securitate al UE exercită controlul politic și direcția strategică a operațiunii, sub responsabilitatea Consiliului. Competențele de decizie cu privire la obiectivele și încheierea operațiunii militare rămân în sarcina Consiliului, asistat de Reprezentantul Special al UE, ambasadorul Johann Sattler și Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Securitate (ÎR/VP), dl. Josep Borrell. Comitetul militar al UE monitorizează executarea corespunzătoare a operațiunii militare a UE.

Bugetul EUFOR Althea este împărțit în două domenii: 1) Costurile comune ale operațiunii militare a UE sunt administrate de mecanismul „Athena”, împărțit între toate națiunile participante. 2) Personalul și alte articole sunt pe baza „costurilor stau acolo unde cad”.

Elemente de forță. Un total de 22 de țări, inclusiv state membre ale UE și țări, care contribuie cu trupe din afara UE, sunt prezente în EUFOR (Albania, Austria, Belgia, Bulgaria, Chile, Republica Cehă, Franța, Germania, Grecia, Ungaria, Irlanda, Italia, Țările de Jos, Polonia, Portugalia, Republica Macedonia de Nord, România, Slovacia, Slovenia, Spania, Elveția, Turcia). EUFOR are un batalion multinațional care îi permite să răspundă după cum este necesar pentru a sprijini autoritățile din BiH în menținerea unui mediu sigur și securizat. Nu i s-a cerut niciodată să acționeze în această calitate. EUFOR are o amprentă redusă în ceea ce privește personalul, dar are capacitatea de a aduce rapid forțe de rezervă din întreaga Europă pentru a-și completa capacitățile. EUFOR are alte active care îi permit activitatea în BiH, inclusiv elicoptere și o echipă de eliminare a explozivilor și ordonanțelor. De asemenea, menține o rețea de 19 echipe de legătură și observare în întreaga BiH, care asigură legătura cu comunitatea locală și ajută la „simțirea pulsului” situației.

Operațiunea ALTHEA. La 2 decembrie 2004, la 9 ani după încheierea războiului, UE a lansat operațiunea militară în BiH intitulată Operațiunea Althea, care a urmat decizia NATO de a preda propria sa misiune de menținere a păcii care menținuse securitatea în regiune de la încheierea războiului. Althea este considerată de mulți ca zeița greacă a vindecării. În mit, Althea, mama lui Meleager, i s-a spus de către zei că fiul ei va muri de îndată ce o bucată de lemn pe focul ei

va fi consumată. Althea a luat lemnele de pe foc, le-a stins și a pus lemnele într-un cuțar, pentru a-i păstra viața fiului ei. Odată cu stingerea incendiului din Bosnia și Herțegovina, Operațiunea Althea va asista acum la restabilirea țării și a tuturor popoarelor ei. Spre deosebire de mit, lemnul nu va mai fi luat niciodată din cuțar, ci va rămâne păstrat, în siguranță, pentru totdeauna. UE a desfășurat o forță militară robustă (EUFOR) la același nivel de forță de muncă ca și SFOR al NATO (puțin sub 7.000 de soldați), pentru a asigura respectarea continuă a Acordului de la Dayton/ Paris și pentru a contribui la un mediu sigur și securizat în BiH.

Restructurarea forței. În februarie 2007, nivelul trupelor a scăzut la aproximativ 1.600 de persoane, după ce Consiliul European a analizat situația actuală de securitate din BiH și a considerat că nivelul de forță al EUFOR ar putea fi restructurat. În același timp, EUFOR și-a crescut gradul de conștientizare generală a situației în cadrul BiH prin integrarea echipelor de legătură și observare în comunitatea BiH. După activarea Forței intermediare de rezervă EUFOR în 2022, numărul de trupe EUFOR este acum de aproximativ 1.100, iar Forța se concentrează acum în principal pe asistarea guvernului BiH în menținerea unui mediu sigur și securizat, precum și pe antrenamentul combinat alături de AF BiH.

O forță intermediară de rezervă din afara țării, cu sediul în Europa, poate fi solicitată să se desfășoare cu un preaviz scurt pentru a spori numărul de trupe EUFOR în cazul unei amenințări la adresa mediului sigur și securizat. Acest lucru asigură că EUFOR are capacitatea de a interveni rapid în sprijinul agențiilor de aplicare a legii din BiH pentru a menține mediul sigur și securizat, dacă este necesar.

7.3.2 Operațiune EUNAVFOR MED IRINI. Procesul de pace libian a avut loc printr-o serie de întâlniri, inițiative și acțiuni menite să rezolve războiul civil libian de lungă durată. Printre acestea, conferința din ianuarie 2020 de la Berlin a implicat multe puteri mondiale, organizații internaționale și regionale și reprezentanți ai țărilor din bazinul mediteranean, toți angajați la o soluție pașnică a conflictului libian.

Unul dintre rezultatele conferinței a fost necesitatea implementării efective a embargoului ONU asupra armelor asupra Libiei . Pentru a obține acest rezultat, la 17 februarie 2020 , Consiliul Afaceri Externe al UE a decis să lanseze o nouă operațiune PSAC în Marea Mediterană, concentrată pe punerea în aplicare a Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite (CSONU) Rezoluției privind embargoul asupra armelor asupra Libiei, în timp ce se încheie operațiunea EUNAVFOR MED SOPHIA. Noua Operațiune, denumită EUNAVFOR MED IRINI (greacă pentru „pace”) a fost astfel lansată la 31 martie 2020 și prelungită până la 31 martie 2025 prin Decizia Consiliului (PESC) 2023/653. Sarcina sa principală este punerea în aplicare a embargoului ONU asupra armelor asupra Libiei prin utilizarea mijloacelor aeriene, satelitare și maritime. În special, misiunea este mandatată să efectueze inspecții la navele în marea liberă în largul coastei Libiei

suspectate că transportă arme sau materiale aferente către și dinspre Libia, în conformitate cu rezoluția CSONU 2292 (2016) și rezoluțiile ulterioare ale CSO-NU, în plus față de monitorizarea încălcărilor comise pe rute aeriene și terestre. Ca sarcini secundare, EUNAVFOR MED IRINI:

- monitorizează și adună informații cu privire la exporturile ilegale din Libia de petrol, țiței și produse petroliere rafinate;
- contribuie la perturbarea modelului de afaceri al rețelelor de contrabandă și trafic de persoane prin culegerea de informații și patrularea cu avioane;
- are sarcina de a sprijini consolidarea capacităților și formarea Gărzii de Coastă și Marinei Libiene. Implementarea acestei activități nu a început din cauza fragmentării politice din Libia.

EUNAVFOR MED IRINI a monitorizat zboruri suspectate, aeroporturi, porturi și a efectuat îmbarcare și abordări amicale. De la începutul operațiunilor, am furnizat mai multe rapoarte speciale grupului ONU de experți privind Libia, după cum se menționează mai jos: este condus de contraamiralul Stefano TURCHETTO în calitate de comandant al operațiunii UE, iar sediul său este situat la Roma, Italia. Lansată la 31 martie 2020, după procesul de generare a forței și în ciuda pandemiei de Covid-19, Operațiunea și-a început efectiv activitatea pe mare pe 4 mai 2020.

Mandatul Operațiunii IRINI va dura până la 31 martie 2025 și se află sub supravegherea atentă a statelor membre UE, care exercită controlul politic și direcția strategică prin intermediul Comitetului Politic și de Securitate (CPS). Viziunea politică oferită la lansarea Operațiunii IRINI evidențiată de Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate și Vicepreședintele Comisiei, dl Josep Borrell, reflectă abordarea holistică convenită la Conferința de la Berlin: „Doar soluțiile politice și respectarea deplină a embargoului ONU asupra armelor vor aduce o soluție la criza libiană. Dar diplomația nu poate reuși decât dacă este susținută de acțiune. Această operațiune va fi esențială și o contribuție clară la promovarea păcii în vecinătatea noastră imediată printr-o încetare permanentă a focului” [6].

7.3.3 Operațiunea Forțelor Navale ale UE ATALANTA – EUNAVFOR ATALANTA. Operațiunea UE de a contribui la securitatea maritimă în nord-vestul Oceanului Indian. EUNAVFOR ATALANTA joacă un rol vital în politica de securitate și apărare comună a UE și în diplomația navală a UE pentru Indo-Pacific. Din anul 2008 EUNAVFOR ATALANTA, în scopul sprijinirii statelor de coastă pentru pace, stabilitate și securitate maritimă, realizează următoarele atribuții:

- Protecția permanentă a navelor vulnerabile din Zona de Operații;
- Prevenirea, descurajarea și represiunea pirateriei și jafului armat pe mare;
- Perturbarea și descurajarea fluxurilor maritime ilegale, inclusiv rețelelor criminale și teroriste de finanțare a comerțului ilegal;

- Abordarea integrată a UE asupra Somaliei împreună cu EUCAP Somalia, EUTM Somalia, EUDEL Somalia și Reprezentantul Special al UE în Cornul Africii;
- Asigurarea cooperării și sprijinului pentru organizațiile internaționale, prin oferirea forțelor navale, dislocatorilor independenți și transportului comercial;
- Elaborarea unui cadru solid bazat pe reguli, pentru a transfera pirății în statele regionale, pentru urmărirea lor penală.

7.4. Cooperarea Structurată Permanentă

Tratatul de la Lisabona (2007) a introdus posibilitatea ca anumite țări ale UE să își consolideze cooperarea militară prin crearea unei Cooperări Structurate Permanente. În acest scop, țările interesate trebuie să îndeplinească două condiții principale:

1) să intensifice dezvoltarea capacităților de apărare prin dezvoltarea contribuțiilor naționale și prin participarea la forțe multinaționale, la principalele programe europene de echipare și la activitățile Agenției Europene de Apărare din domeniul dezvoltării capacităților de apărare, de cercetare, de achiziții și de armament;

2) să dispună de capacitatea de a furniza unități de luptă și de a sprijini logistica pentru misiunile menționate, în termen de 5 până la 30 de zile și, în funcție de necesități, pentru o perioadă de 30 până la 120 de zile [7].

Agenția Europeană de Apărare evaluează periodic contribuțiile țărilor participante.

Țările UE, care doresc să constituie o Cooperare Structurată Permanentă, trebuie să notifice intenția lor Consiliului și Înalțului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate. După această notificare, Consiliul trebuie să adopte o decizie cu majoritate calificată, stabilind Cooperarea Permanentă Structurată și lista țărilor participante. Aderarea unor țări noi sau suspendarea unora dintre ele se decide de către Consiliu cu majoritatea calificată a membrilor participanți la Cooperarea Structurată Permanentă. Deciziile și recomandările adoptate în cadrul unei asemenea cooperări structurate permanente sunt adoptate numai în unanimitatea membrilor participanți ai Consiliului.

Consiliul European din 22/23 iunie 2017 a convenit „*cu privire la necesitatea lansării unei Cooperări Structurate Permanente (PESCO) inclusive și ambițioase*”, pentru a consolida securitatea și apărarea Europei și pentru a contribui la atingerea nivelului de ambiție al UE exprimat în Strategia Globală a UE, publicată în 2016.

La 13 noiembrie 2017, miniștrii din 23 de state membre au semnat o Notificare comună privind PESCO și au transmis-o Înalțului Reprezentant și Consiliului UE. Notificarea comună a stabilit principiile PESCO, lista de angajamente comu-

ne ambițioase și mai obligatorii pe care statele membre au convenit să le asume, precum și propuneri privind guvernanta PESCO. Printre principiile PESCO convenite de statele membre participante se numără că ar trebui să servească drept „un cadru juridic european ambițios, obligatoriu și incluziv pentru investițiile în securitatea și apărarea teritoriului UE și a cetățenilor săi” [8]. Statele membre participante „consideră un PESCO incluziv drept cel mai important instrument de promovare a securității și apărării comune într-un domeniu în care este nevoie de mai multă coerență, continuitate, coordonare și colaborare”.

Statele membre participante își vor îndeplini angajamentele obligatorii, confirmând că instituirea și punerea în aplicare a cooperării structurate permanente vor fi desfășurate în deplină conformitate cu dispozițiile TUE și ale protocoalelor anexate la acesta, cu respectarea dispozițiilor constituționale ale statelor membre; Participarea la PESCO este voluntară și nu aduce atingere suveranității naționale

Crearea unei Uniunii Europene de Apărare cu drepturi depline până în 2025 este esențială pentru securitatea Europei și pentru a construi o Uniune care protejează. O mișcare lină, eficientă și eficientă a personalului și a mijloacelor militare de-a lungul și dincolo de UE va spori pregătirea și răspunsul UE la crize. Acesta va permite statelor membre ale UE să acționeze mai rapid, în conformitate cu nevoile și responsabilitățile lor în materie de apărare, atât în contextul misiunilor și operațiunilor politicii de securitate și apărare comună, cât și în cadrul activităților naționale și multinaționale. În prezent, mobilitatea transfrontalieră este încă îngreunată de o serie de bariere care pot duce la întârzieri, întârzieri, costuri mai mari sau vulnerabilitate crescută” [9].

7.5. Dimensiunea „puterii blânde” în politica externă a UE

Conceptul de „putere blândă” a UE a fost modelat în contextul evoluției istorice a relațiilor externe a CE/UE, începând cu crearea Cooperării Politice Europene ca precursor al PESCO. Pentru a înțelege cum este utilizat conceptul de „putere blândă” a UE pe arena internațională actuală, trebuie să analizăm discursul academic, care a început acum peste trei decenii și care a examinat capacitatea Comunității Europene de a acționa ca un actor global. După dezamăgirea cauzată de Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA), François Duchêne (1973) a caracterizat Comunitatea Europeană (CE) ca o „putere civilă”, termen pe care Hedley Bull (1982) l-a considerat o „contradicție în termeni”, fiindcă termenul de „puterea” implică în mod tradițional coerciția, în timp ce „civil” denotă legitimitatea. Richard Rosecrance a asemănat CE cu un „stat comercial”, evidențiind rolul substanțial al comerțului în relațiile externe ale CE [10].

Dezbaterea privind politica externă a UE a devenit actuală din nou la sfârșitul anilor 1980, iar CE a început să utilizeze condiționalitatea în relațiile sale externe:

a început să promoveze norme în schimbul asistenței și preferințelor comerciale în relațiile cu statele terțe. În 2002, Jan Manners a propus să vorbim despre UE ca o „putere normativă”, adică capabilă să se afirme pe arena internațională prin exportul propriilor norme și valori. Dezbaterea a luat o nouă orientare după lansarea Politicii Externe și de Securitate Comună la Maastricht (1992) și a Politicii Europene de Securitate și Apărare în 1999: unii autori s-au întrebat dacă această evoluție ar însemna sfârșitul puterii civile a UE, alții au explicat că dezvoltarea capacităților militare nu înseamnă sfârșitul acestei puteri, deoarece UE răspunde la problemele de securitate mai mult într-un mod civil decât militar.

Războiul din Balcanii de Vest la începutul anilor 1990, de exemplu, a relevat slăbiciunea extremă a capacităților militare ale UE, care a preferat să se implice în activități de prevenire a conflictelor și gestionare a crizelor în loc să recurgă la acțiuni militare dure. Acest trend a fost intensificat după apariția unei înțelegeri mai „blânde” a securității de către statele membre „neutre” (Austria, Finlanda, Suedia) și a noilor forme de amenințări definite după evenimentele din 11 septembrie. Strategia Europeană de Securitate din 2003 a fost elaborată parțial în reacție la strategiile de securitate americane emise în urma acestui eveniment, care subliniază voința politică a UE de a se baza pe mijloace civile pentru a rezolva problemele de securitate. Raportul de la Barcelona privind „doctrina securității umane” din 2004 adresat lui J. Solana propune adoptarea acestei doctrine inspirate de experiența Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), pentru a consolida capacitățile civilo-militare ale UE de a gestiona conflictele.

În contextul războiului din Irak din 2003, pozițiile dominante ale Franței și Germaniei împotriva intervențiilor militare au subliniat diferențele de stil politic pe care UE și SUA sunt pregătite să le adopte pentru a răspunde noilor provocări de securitate și pentru a promova democrația în vecinătatea lor și în străinătate. Robert Kagan a descris disputa (transatlantică) astfel: puterea UE, bazată pe difuzarea normelor și valorilor și caracterizată de capacități militare reduse, „vine de la Venus”, în timp ce abordarea americană, mai militară și marțială, „vine clar de la Marte” (R. Kagan, 2002). Vechea dezbateră între puterea „tare” și „moale”, inițiată inițial de realiști și instituționaliști în ceea ce privește politica externă americană, a luat recent forma discursurilor transatlantice ale Statelor Unite (putere tare) versus cultura UE (putere moale). Cu toate că mulți analiști au observat o schimbare recentă în concepția americană a politicii externe către o abordare mai blândă a politicii externe, premisele de bază ale „puterii blânde” ale SUA și UE nu sunt exact aceleași. În concepția SUA, „puterea blândă” nu poate fi separată de prezența „puterii tari”: poate funcționa doar dacă puterea economică și militară este prezentă ca o amenințare credibilă de sancțiune. Joseph Nye susține că americanii au motive să fie îngrijorați de schimbarea poziției țării lor în lume după încheierea Războiului Rece, dar greșesc, dacă văd această schimbare ca pe o decădere. Ideea principală este că, în era informațională și a globalizării, natura

puterii s-a schimbat și îi permite Statelor Unite să fie încă foarte prezente pe scena internațională [11].

Potrivit lui J. Nye, „*puterea blândă*” înseamnă costuri mai reduse pe termen lung prin evitarea folosirii instrumentelor tradiționale de politică externă coercitivă precum condiționalitatea, sancțiunile și intervențiile militare (“bătele și morcovii”). Cu toate acestea, o politică va câștiga legitimitate dacă o țară se bazează mai mult pe „*puterea sa blândă*” decât pe „*puterea sa dură*”, adică pe metode cooptative în loc de cele coercitive. Acest lucru este aparent ceea ce a inspirat noul discurs european despre “*puterea blândă*”. Cu toate acestea, „*puterea blândă*” a UE se bazează pe premise diferite față de cea americană.

În absența „puterii tari” militare, „*puterea blândă*” europeană se bazează în principal pe condiționarea negativă (avantajele sunt suprimate sau suspendate dacă reformele nu sunt efectuate) și sancțiunile economice. Dar în practică, UE este reticentă să folosească această „*putere tare*” (de exemplu, Wilde d’Estmaël, 1998) și preferă să utilizeze condiționarea pozitivă (reformele sunt susținute cu asistență) și să se bazeze pe puterea sa de atracție și persuasiune.

În anii 1990 în special, abordarea destul de coercitivă a condiționalității a fost completată astfel de măsuri mai voluntare, precum noi idei de politică (angajamente privind valori comune), o filozofie bazată pe diferențiere, acorduri reciproce sau proprietate comună (parteneriat), participare și descentralizare, precum și prin modalități inovatoare de control și evaluare a îndeplinirii criteriilor de aderare sau angajamente. Acestea au fost testate într-un mod mai extins în reforma extinderii UE și a politicii de dezvoltare a UE înainte de a fi adoptate în Politica Europeană de Vecinătate, în timp ce în cazul extinderii, problema securității a fost rezolvată prin extinderea în străinătate a politicii de justiție și afaceri interne, impunând regimul Schengen către Est și susținând aderarea paralelă a candidaților la UE la NATO, în politica externă mai clasică, UE trebuie să se confrunte cu diferite probleme de securitate.

În 2003, Comisia a concluzionat că a cincea extindere a fost „cea mai reușită politică externă a UE”. Când Macedonia a primit statutul de țară candidată la sfârșitul anului 2005, Comisarul pentru extindere, Olli Rehn, a declarat că extinderea a fost „cel mai puternic instrument politic” pe care UE îl avea la dispoziție pentru a stabili și transforma țările terțe în „democrații stabile și prospere” și că acest lucru se datora abordării specifice a „puterii blânde” adoptate în timpul celei de-a cincea extinderi a UE [11].

O altă diferență importantă constă în faptul că UE preferă abordări pe termen mediu sau lung în loc de cele pe termen scurt. Dacă abordăm evoluția probabilă a lumii în următorii 50 de ani, capacitatea de a utiliza o „*putere blândă*” semnificativă va fi vitală. În prezent UE și SUA au o influență de neegalat în ceea ce privește bogăția și puterea relativă. Cu toate acestea, relațiile de putere pot arăta destul de diferit în viitor. În practică, principalul mod, în care UE poate câștiga

influență și poate asigura mediul său, este să exporte propriile sale norme și politici interne în străinătate, inclusiv să dezvolte dimensiunea externă a acestor politici interne.

Bibliografie de referință:

1. JUC, Victor, VARZARI, Vitalie. *Dimensiunea politico-militară a securității europene*. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Dimensiunea%20politico_militara%20a%20securitatii%20europene_0.pdf (vizitat: 10 iunie 2023)
2. *Comitetul Politic și de Securitate*. [online]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM%3Apolitical_security_committee (vizitat: 10 iunie 2023)
3. *Political and Security Committee (PSC)* [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/political-security-committee/> (vizitat: 10 iunie 2023)
4. *CSDP structure, instruments and agencies*. [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/csdp-structure-instruments-and-agencies_en#8948 (vizitat: 10 iunie 2023)
5. *European Union Naval Force Operation ATALANTA – EUNAVFOR ATALANTA*. [online]. Disponibil: <https://eunavfor.eu/> (vizitat: 10 iunie 2023)
6. *EUNAVFOR MED Operation IRINI*. [online]. Disponibil: <https://www.operationirini.eu/about-us/#mission> (vizitat: 10 iunie 2023)
7. *Cooperarea Structurată Permanentă*. [online]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=LEGISSUM:permanent_structured_cooperation (vizitat: 10 iunie 2023)
8. *Cea de a 3587-a reuniune a Consiliului Uniunii Europene (Afaceri Externe), desfășurată la Bruxelles la 11 decembrie 2017*. [online]. Disponibil: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15693-2017-INIT/ro/pdf> (vizitat: 10 iunie 2023)
9. *Defending Europe: Improving Military Mobility within and beyond the European Union*. [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/node/48178_en (vizitat: 10 iunie 2023)
10. ÖZER, Yonca. *The European Union as a Civilian Power: the case of the EU's Trade Policy*. In: *Marmara Journal Of European Studies*. 2012. Volume 20. No. 2. pp.63-94. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1310> (vizitat: 10 iunie 2023)
11. TULMETS, Elsa. *The European Union: A “Soft Power” with Civilian Means?* [online]. Disponibil: <https://bibliotekanauki.pl/articles/441151.pdf> (vizitat: 10 iunie 2023)

Tema 8. **RELAȚIILE UE-SUA: O NOUĂ RELAȚIE TRANSATLANTICĂ**

I. Obiectivele temei de studiu:	<ul style="list-style-type: none">- de a defini noțiunea de „relații transatlantice”- de a periodiza evoluția istorică a relațiilor transatlantice;- de a caracteriza Parteneriatul Transatlantic- de a se familiariza cu dimensiunea politică a relațiilor transatlantice- de a analiza relațiile economice dintre UE și SUA
II. Cuvinte-cheie:	Relații transatlantice, parteneriat transatlantic, dimensiunea politică, relații economice, SUA, UE, periodizare, discursul de la Fulton.
III. Planul temei:	<ol style="list-style-type: none">1.1 Noțiune de „relații transatlantice”1.2 Evoluția relațiilor transatlantice1.3 Caracteristica Parteneriatului Transatlantic1.4 Dimensiunea politică a relațiilor transatlantice1.5 Relațiile economice dintre UE și SUA

8.1. Noțiune de „relații transatlantice”

„*Relațiile transatlantice*” se referă la interacțiunile politice, economice, culturale și de securitate dintre țările din America de Nord (în special Statele Unite) și cele din Europa (în principal membrii UE).

Relațiile transatlantice se pot referi la relațiile dintre state individuale sau la relațiile dintre grupuri de state sau organizații internaționale cu alte grupuri sau cu state, sau în cadrul unui grup situate de o parte și de alta a Oceanului Atlantic, în special între Europa și America de Nord.

Noțiunea de „relații transatlantice” are o semnificație deosebită în cadrul studiilor de relații internaționale, reprezentând un pilon crucial al cooperării intercontinentale, în special între Europa și America de Nord.

Relațiile transatlantice au evoluat într-un parteneriat complex, în care se întrepătrund dimensiunile politice, economice, de securitate și culturale.

Stanley Hoffmann, profesor emerit la Universitatea Harvard, a fost unul dintre pionierii studiilor privind relațiile transatlantice. Lucrările sale, cum ar fi „The State of War” și „World Disorders”, au analizat evoluția relațiilor dintre Statele Unite și Europa în contextul geopolitic al secolului XX.

Robert Kagan, în lucrarea sa „Of Paradise and Power: America and Europe in the New World Order”, argumentează că există diferențe fundamentale între

abordările și percepțiile Europei și ale Statelor Unite cu privire la politica externă și securitate.

Karen E. Smith, profesoară la London School of Economics, a scris despre UE și rolul acesteia în relațiile transatlantice. Lucrarea sa „European Union Foreign Policy in a Changing World” examinează evoluția politicii externe a UE în contextul parteneriatului transatlantic.

John Peterson, în „The European Union and the New Transatlantic Agenda”, explorează impactul consolidării UE asupra relațiilor transatlantice, cu accent pe aspectele comerciale și economice.

Tratatului de la Lisabona a consolidat și a reformat Uniunea Europeană, având un impact semnificativ asupra modului în care Europa cooperează cu Statele Unite în cadrul relațiilor transatlantice. Studiile și analizele academice au abordat implicațiile acestui tratat asupra relațiilor transatlantice și asupra politicii externe a UE.

NATO este un pilon esențial în relațiile transatlantice. Diverse studii au explorat evoluția și relevanța NATO în contextul amenințărilor contemporane și a schimbărilor în securitatea internațională.

8.2. Evoluția relațiilor transatlantice

Relațiile transatlantice au o istorie îndelungată și remarcabilă, ce a început încă din perioada post-colonială și s-a consolidat semnificativ în urma Primului și celui de-al Doilea Război Mondial. Această colaborare a reprezentat o bază esențială pentru stabilitatea și prosperitatea multor țări din Europa și America de Nord.

Periodizarea evoluției istorice a relațiilor transatlantice:

Perioada postbelică (1945 - 1949)

- *Planul Marshall și Reconstrucția Europei (1947 - 1952)*: După devastările produse de cel de-al Doilea Război Mondial, Statele Unite au lansat Planul Marshall, un program de asistență financiară și reconstrucție economică destinat Europei Occidentale, care a stimulat recuperarea economică și a consolidat legăturile economice dintre Europa și SUA.

- *Discursul lui Winston Churchill de la Fulton (5 martie 1946)*, este cunoscut sub numele de „Discursul din Fulton” sau „Discursul din Iron Curtain”. A fost un discurs istoric în care Churchill a avertizat cu privire la expansiunea influenței comuniste în Europa de Est și a pledat pentru o alianță puternică între Statele Unite și Marea Britanie, pentru a contracara această amenințare. Churchill a folosit această metaforă a „cortinei de fier”, pentru a descrie separarea dintre Europa de Est sub influența sovietică și restul Europei. Acest discurs este adesea considerat un moment simbolic, care a marcat începutul Războiului Rece. Churchill a subliniat necesitatea cooperării dintre Statele Unite și Marea Britanie,

pentru a asigura pacea și securitatea în lume și a pledat pentru stabilirea unui parteneriat puternic între cele două țări. Este important să subliniem că acest discurs a avut un impact semnificativ asupra politicii internaționale și a contribuit la consolidarea legăturilor transatlantice între Statele Unite și Regatul Unit în timpul Războiului Rece.

Anii Războiului Rece (1949-1989):

- *Crearea NATO (1949)*: Tratatul de la Washington a dus la crearea Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), o alianță militară între țările din Europa și Statele Unite. NATO a avut ca obiectiv principal asigurarea securității colective împotriva oricărei amenințări din partea blocului sovietic; scopul său principal a fost garantarea securității colective împotriva agresiunii.

- *Războiul Rece și confruntarea ideologică*: Europa și America de Nord au fost implicate în Războiul Rece dintre Statele Unite și Uniunea Sovietică. Alianța NATO a jucat un rol esențial în menținerea echilibrului strategic în această perioadă tensionată.

- *Războiul Rece*: Europa a devenit principalul teatru de luptă al Războiului Rece dintre SUA și Uniunea Sovietică. NATO a rămas un pilon al securității transatlantice, iar Diviziunea Germană a devenit un simbol al diviziunii Est-Vest.

- *Căderea Zidului Berlinului (1989)*: Evenimentele din 1989 au dus la căderea Zidului Berlinului și la prăbușirea Blocului Comunist din Europa de Est. Acest moment a deschis calea pentru reunificarea Germaniei și pentru transformarea configurării geopolitice a Europei.

Post-Războiul Rece (1990-2000):

- *Extinderea NATO și integrarea europeană*: Odată cu dispariția blocului comunist, mai multe țări din Europa Centrală și de Est au aderat la NATO și Uniunea Europeană, consolidând relațiile transatlantice și extinzând sfera de influență a acestei colaborări; a promovat stabilitatea în regiune.

- *Introducerea euro*: În 1999, moneda euro a fost introdusă în unele țări europene, creând o uniune monetară care a întărit cooperarea economică între țările din zona euro și Statele Unite.

Secolul XXI (2000-2014):

- *Colaborarea în lupta împotriva terorismului (după 2001)*: Atacurile de la 11 septembrie 2001 au generat o intensificare a cooperării în domeniul securității, în special în lupta împotriva terorismului global.

- *Crize regionale și cooperare în gestionarea lor*: Europa și America de Nord au fost implicate în gestionarea unor crize majore, precum conflictele din Balcani, Afganistan și Irak.

- *Globalizare și noi provocări*: În contextul globalizării, relațiile transatlantice au fost influențate de provocări comune precum schimbările climatice, crizele economice și pandemiile.

- *Criza economică globală (2008)*: Criza financiară globală a avut efecte

semnificative asupra economiilor din Europa și SUA. Cooperarea în gestionarea crizei a demonstrat importanța relațiilor economice transatlantice.

- *Schimbări geostrategice actuale (după 2010)*: Evoluții, precum creșterea puterilor emergente (China, India, Brazilia) și Brexit-ul, au generat noi provocări și oportunități, pentru relațiile transatlantice. Europa și America de Nord se confruntă cu nevoia de a se adapta la un peisaj geopolitic în schimbare rapidă.

- *Pandemia de COVID-19 și recuperarea economică (2020-2022)*: Pandemia de COVID-19 a pus în evidență necesitatea cooperării internaționale în fața amenințărilor globale. Europa și America de Nord au căutat modalități de a coopera în gestionarea crizei sanitare și în eforturile de recuperare economică.

- *Susținerea Ucrainei (24 februarie 2022 – prezent)*. Coalizarea UE și NATO cu Ucraina împotriva invaziei militare a Rusiei: oferirea suportului militar, logistic, financiar, informațional Ucrainei în cadrul invaziei militare a Rusiei împotriva Ucrainei.

- *Diminuarea nivelului de cooperare cu China*: scăderea exporturilor și investițiilor Chinei în SUA și UE.

8.3. Caracteristica Parteneriatului Transatlantic

Legăturile dintre UE și SUA au rădăcini istorice: decizia Americii din 1945 de a nu se retrage din Europa, așa cum a făcut după Primul Război Mondial, a asigurat un element de stabilitate și securitate în timpul Războiului Rece. Acest lucru a permis Europei să-și continue integrarea. Astfel, integrarea Europei în urma celui de-al Doilea Război Mondial a fost atât o realizare istorică a europenilor, cât și rezultatul de succes al politicii externe a americanilor lungi de vedere.

Pe parcurs de circa 80 de ani Parteneriatul Transatlantic a reprezentat libertatea, democrația, drepturile omului și statul de drept, comerțul și cooperarea economică și securitatea. SUA rămâne cel mai apropiat și mai important partener strategic al UE. Acest parteneriat se bazează pe legături politice, culturale, economice și istorice puternice și pe valori comune, cum ar fi libertatea, democrația, drepturile omului și statul de drept și are un mare potențial de dialog, cooperare și îndeplinire în probleme, obiective și priorități ale interes sau preocupare comună pe întregul spectru de politici.

UE și SUA împărtășesc valori comune și un interes comun fundamental în formarea unui mediu internațional bazat pe reguli, care să consolideze multilateralismul și valorile democratice, să apere drepturile omului, să susțină dreptul internațional și să promoveze o ordine internațională bazată pe reguli și, în egală măsură, să promoveze conflictele pașnice; rezoluție și dezvoltare durabilă în întreaga lume.

UE și SUA au cea mai mare relație bilaterală de comerț și investiții și se bucură de cea mai integrată relație economică din lume. Atât UE, cât și SUA împărtășesc o serie de noi provocări comune, cum ar fi:

- influența malignă a regimurilor autoritare, care subminează instituțiile multilaterale,
- impactul socio-economic al pandemiei,
- promovarea sănătății globale,
- schimbările climatice și necesitatea de a avansa;
- măsurile de atenuare a schimbărilor climatice,
- respingerea unui val global de autoritarism,
- lupta împotriva rețelelor criminale globale și terorismului,
- transformarea egalității de gen și anti-discriminarea în realitate,
- abordarea diviziunii tot mai mari dintre zonele metropolitane și rurale,
- urmărirea transformărilor digitale și ecologice ca un mijloc de modernizare durabilă,
- progresul tehnologiei, cum ar fi inteligența artificială și securitatea cibernetică,
- evitarea impozitelor și provocările mai ample, care decurg din digitalizarea economiei.

Un impuls reînnoit în relația transatlantică ar crea un context politic favorabil, pentru a aborda provocările comune într-un mod constructiv și pentru a aborda problemele în care pozițiile UE și SUA diferă.

În decembrie 2020, Comisia Europeană și SEAE au prezentat o nouă strategie de securitate cibernetică a UE, care urmărește ca „UE să își intensifice conducerea în ceea ce privește normele și standardele internaționale în spațiul cibernetic și să consolideze cooperarea cu partenerii din întreaga lume; să promoveze un spațiu cibernetic global, deschis, stabil și sigur, bazat pe statul de drept, drepturile omului, libertățile fundamentale și valorile democratice”.

În Statele Unite există un puternic sprijin bipartizan, pentru a lucra cu aliații democrați, pentru a crește rezistența comunității transatlantice împotriva amenințărilor hibride din partea regimurilor autoritare. Ordinea internațională bazată pe reguli și valorile democratice sunt contestate de creșterea autoritarismului asertiv și de declinul democrației în țările terțe, precum și din interiorul UE și SUA, prin ascensiunea mișcărilor populiste antidemocratice și de extremă dreapta. Plecarea Regatului Unit din UE ar putea duce la o fragmentare suplimentară a peisajului strategic, nu numai în ceea ce privește relațiile UE-SUA, ci și în Consiliul de Securitate al ONU, G7, G20 și alte formate multilaterale. America Latină este o regiune, care împărtășește multe valori-cheie, interese, legături istorice și legături economice și umane cu UE și SUA.

Parteneriatul și prietenia UE-SUA, care în ultimii circa 80 de ani a contribuit la dezvoltarea, prosperitatea și integrarea cu succes a Europei constituie baza stabilității și securității acesteia de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial. Sistemele politice atât ale SUA, cât și ale UE se bazează pe principii democratice, statul de drept și respectarea libertăților fundamentale.

Prin cooperarea transatlantică SUA și UE poate contribui la o soluție pașnică, durabilă și constructivă la provocările globale și regionale existente, inclusiv prin concentrarea pe o reconstrucție durabilă și ecologică a economiei, prin neutralitatea carbonului până în anul 2050 și depășirea regională, socială, rasă și nedreptate de gen.

Parteneriatul Transatlantic reînnoit ar trebui să se bazeze pe egalitatea partenerilor. Autonomia strategică a UE nu poate fi urmărită fără o îmbunătățire calitativă a punerii în aplicare a priorităților și principiilor politicii externe și de apărare a UE și fără capacitatea UE de a acționa în mod autonom, atunci când este necesar, în urmărirea intereselor sale legitime, inclusiv a unui parteneriat ambițios.

Consiliul UE, Comisia Europeană și vicepreședintele Comisiei/Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate (VP/ÎR) trebuie să reafirme relevanța continuă a relației strategice transatlantice, pentru reconstruirea și revigorarea multilaterală.

UE sprijină noua hotărâre transatlantică privind sprijinirea democrației pe tot globul prin apărarea libertății presei, sprijinirea societății civile, protecția și apărarea jurnaliștilor. UE subliniază că alianța transatlantică rămâne fundamentală, pentru securitatea și stabilitatea continentului european, întrucât NATO este fundamentul apărării colective a Europei și este un pilon cheie al securității europene.

8.4. Dimensiunea politică a relațiilor transatlantice

Cooperarea strânsă și relațiile strategice dintre UE și statele sale membre și SUA se bazează pe o istorie comună și pe un set comun de valori democratice, care sunt esențiale pentru securitatea și prosperitatea ambilor parteneri. UE și SUA cooperează îndeaproape într-o serie de domenii de politică externă și contexte geografice, cum ar fi cooperarea în materie de securitate, energie și tehnologie, Rusia, Ucraina, Balcanii de Vest, combaterea terorismului și procesul de pace din Orientul Mijlociu. Investitura lui Joe Biden ca președinte al SUA la 20 ianuarie 2021 a dat un nou impuls relației dintre UE și Statele Unite, care s-a deteriorat în timpul mandatului președintelui Trump (2016-2020).

În decembrie 2020, Comisia și Vicepreședintele Comisiei/Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate (VP/ÎR) au publicat o agendă ambițioasă UE-SUA pentru schimbări globale, identificând domeniile de cooperare. Această dinamică a continuat cu dialogul UE-SUA în materie de securitate și apărare și cu noul Consiliu UE-SUA pentru comerț și tehnologie, lansat în cadrul summit-ului UE-SUA din 15 iunie 2021. Mai recent, la 10 martie 2023, președintele SUA, Joe Biden, și președinta Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, au semnat o declarație comună care abordează eforturile comune de

a pune capăt războiului purtat de Rusia împotriva Ucrainei și cooperarea pentru construirea unor economii curate ale viitorului.

În octombrie 2021, Parlamentul European a adoptat o rezoluție referitoare la relațiile UE-SUA, care a invitat ambele părți să consolideze multilateralismul și să colaboreze în ceea ce privește obiectivele comune în materie de politică externă, securitate și economie, inclusiv pandemia, drepturile omului și reforma fiscală globală, care a recunoscut divergențele transatlantice actuale și a pledat pentru o mai mare autonomie a UE în materie de securitate și apărare.

Relațiile dintre Parlamentul European și Congresul SUA datează din 1972. Relația dintre ele a fost consolidată și instituționalizată prin înființarea Dialogului transatlantic al legiuitorilor în 1999. Dialogul reunește deputați în Parlamentul European și membri ai Camerei Reprezentanților din SUA la reuniunile interparlamentare bianuale, ce au loc alternativ în SUA și Europa. Ambele părți consideră că întâlnirile interparlamentare sunt un forum propice pentru o colaborare pozitivă și constructivă. Legiuitorii care participă la aceste reuniuni fac schimb de opinii cu privire la chestiuni politice esențiale de interes reciproc, cum ar fi cooperarea comercială și economică, provocările în materie de politică externă și securitatea și apărarea, printre altele. Importanța dialogului politic transatlantic este foarte mare, având în vedere responsabilitatea legislativă și puterea de care dispune Congresul american de a autoriza intervenția SUA în crizele mondiale și de a determina participarea țării la instituțiile de guvernanță mondială. Cea de-a 85-a reuniune interparlamentară/reuniune a dialogului transatlantic al legiuitorilor UE-SUA a avut loc la Washington D.C., în decembrie 2022. Subiectele discutate au inclus sprijinul transatlantic pentru Ucraina și Moldova, pozițiile politice ale UE și SUA față de China și Iran, securitatea energetică și schimbările climatice. La sfârșitul reuniunii, a fost semnată o declarație comună pentru a defini mai bine concluziile acestei discuții și domeniul de aplicare al dialogului transatlantic și al cooperării viitoare.

8.5. Relațiile economice dintre UE și SUA

UE și SUA sunt principalii comercianți și investitori la nivel mondial. UE este cea mai mare economie din lume, reprezentând 24% din PIB-ul global și 17% din comerț. SUA este a doua cea mai mare economie, cu 23% din PIB-ul global și 11% din comerț [2].

UE colaborează îndeaproape cu SUA pentru a rezolva problemele comerciale bilaterale. SUA și UE s-au angajat într-o serie de dialoguri specifice, pentru a aborda responsabilitatea platformelor online și a marilor tehnologii, inclusiv a inteligenței artificiale și a fluxurilor de date, de a lucra împreună la o impozitare echitabilă.

SUA a fost principala destinație de export a UE în 2021, absorbind 18,3%

din totalul exporturilor de bunuri ale UE (comparativ cu 10,3% ale Chinei). SUA s-au clasat pe locul al doilea printre partenerii de import ai UE și au furnizat 11% din mărfurile importate ale UE. În 2022, exporturile UE către SUA au crescut cu 27,5%, atingând un nivel record de 509,4 miliarde de euro, în timp ce importurile din SUA au crescut cu 53,4%, echivalând cu 358,7 miliarde de euro.

SUA este principalul partener al UE pentru comerțul internațional cu servicii. Luate împreună, economiile ambelor teritorii reprezintă mai mult de 40% din PIB-ul global și mai mult de 40% din comerțul global cu bunuri și servicii. Cu toate acestea, din 2016, balanța comercială s-a mutat la un deficit comercial pentru UE în domeniul serviciilor, care se ridică în prezent la 87,9 miliarde de euro.

UE și SUA sunt reciproc cei mai mari investitori, investițiile totale ale SUA în UE fiind de trei ori mai mari decât în întreaga Asia. Investițiile UE în SUA sunt de aproximativ opt ori mai mari decât investițiile UE în India și China la un loc. În ultimii ani, totuși, au existat unele dezavantaje, cu fluxuri negative de investiții atât din SUA către UE, cât și din UE către SUA în 2018. Acest lucru a dus la o reechilibrare a soldului stocurilor de investiții străine directe (ISD), care a reprezentat un deficit al UE de 16,4 miliarde de euro în 2021, comparativ cu un excedent al UE de 284,5 miliarde de euro în 2018. În 2021, volumul total al stocurilor de ISD ale UE în SUA a fost din nou mai mare (cu 47,2 miliarde de euro) decât stocurile de ISD din SUA în Uniunea Europeană. S-ar putea susține că investițiile directe bilaterale – care sunt, prin natură, un angajament pe termen lung – sunt forța motrice din spatele relațiilor comerciale transatlantice. Acest lucru este întărit de faptul că comerțul dintre companiile-mamă și afiliații din UE și SUA reprezintă mai mult de o treime din totalul comerțului transatlantic. Estimările indică faptul că companiile din UE și SUA care operează una pe teritoriul altora oferă locuri de muncă pentru peste 14 milioane de oameni.

În vremuri geopolitice tulburi, economiilor UE și SUA, împreună cu alți parteneri, care împărtășesc aceeași viziune, le revine o mare responsabilitate, pentru promovarea unui cadru modern de cooperare, pentru comerț și tehnologie, care să sprijine o economie deschisă și durabilă, comerțul liber și echitabil, să respecte valorile democratice, munca decentă și drepturile omului.

Pe fondul mai multor crize actuale, partenerii transatlantici trebuie să găsească rapid modalități de consolidare a rezilienței societăților SUA și UE, democratice și deschise, inclusiv prin asigurarea lanțurilor valorice, de aprovizionare globale și a securității energetice, în special, având în vedere nevoia urgentă de a înlocui aprovizionarea cu energie și materii prime din Rusia. În plus, UE și SUA trebuie să investească mai multe eforturi în consolidarea multilateralismului și în abordarea provocărilor legate de schimbările climatice, pentru a se asigura că comerțul liber și echitabil nu este subminat și pentru a lua măsuri privind perturbarea pieței de către statele autoritare. Partenerii transatlantici ar putea împreună să își consolideze competitivitatea globală pe piața mondială, ceea ce merge

mână în mână cu obiectivele de dezvoltare durabilă, justiție socială, respectarea drepturilor omului, standarde înalte în domeniul muncii și al mediului. Cu toate acestea, pentru a obține rezultate, ambele părți trebuie să fie conștiente de obiectivele, abordările și mijloacele celeilalte părți pentru a dezvolta un nou cadru comun pentru comerț.

UE și SUA trebuie să dea dovadă de responsabilitate comună și de spirit de lider în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului (OMC) și să pledeze pentru un model multilateral eficient, cu o politică comercială progresistă, care să țină seama de aspectele sociale și de mediu. Atât UE, cât și SUA se confruntă cu provocări din cauza practicilor de denaturare a pieței ale economiilor planificate, inclusiv a acțiunilor neloiale și discriminatorii legate de întreprinderile de stat, a subvențiilor de stat, a taxelor și impozitelor.

Comitetul Economic și Social European îndeamnă UE și SUA să promoveze o cooperare mai strânsă între OMC și Organizația Internațională a Muncii (OIM) în vederea promovării muncii decente și a standardelor de muncă prin intermediul instrumentelor comerciale. Alegerea recentă a unor noi directori generali în ambele organizații ar trebui să contribuie la un nou impuls în acest domeniu. Asigurarea respectării standardelor internaționale de muncă, astfel cum au fost stabilite și monitorizate de OIM, ar trebui să facă parte dintr-o dezbatere privind reforma OMC condusă de UE și SUA.

Bibliografie de referință:

1. *Rezoluția Parlamentului European din 6 octombrie 2021 referitoare la viitorul relațiilor UE-SUA (2021/2038(INI))*. [online]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A52021IP0410&qid=1697214358289> (vizitat: 6 august 2023)
2. *Relații transatlantice: SUA și Canada*. [online]. Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/174/transatlantic-relations-the-us-and-canada> (vizitat: 6 august 2023)
3. *Transatlantic relations*. [online]. Disponibil: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/regionaleschwerpunkte/usa> (vizitat: 6 august 2023)
4. CLOOS, Jim. *A new start for EU-US relations?* [online]. Disponibil: <https://www.egmontinstitute.be/a-new-start-for-eu-us-relations/> (vizitat: 6 august 2023)

Tema 9. **RELAȚIILE UE-RUSIA. CALITATEA „PUTERII NORMATIVE” A UNIUNII EUROPENE**

I. Obiectivele temei de studiu:	<ul style="list-style-type: none">- de a se familiariza cu cadrul normativ-ridic al relațiilor dintre UE și Rusia- de a analiza evoluția relațiilor dintre UE și Rusia după 2014 până în prezent- de a determina rolul Parlamentului European în relațiile dintre UE și Rusia- de a studia calitatea de „putere normativă” a UE
II. Cuvinte-cheie:	Cadrul normativ-juridic, Acordul de Parteneriat și Cooperare UE-Rusia, Parlamentul European, putere normativă, UE, Strategia Globală a UE.
III. Planul temei:	<ul style="list-style-type: none">9.1 Cadrul normativ-juridic al relațiilor dintre UE și Rusia9.2 Caracteristica relațiilor dintre UE și Rusia (2014 – prezent)9.3 Rolul Parlamentului European în relațiile dintre UE și Rusia9.4 Calitatea „puterii normative” a Uniunii Europene

9.1. Cadrul normativ-juridic al relațiilor dintre UE și Rusia

Relațiile dintre UE și Rusia au drept bază juridică APC din iunie 1994, care a fost valabil inițial pe o perioadă de zece ani, iar ulterior a fost reînnoit automat în fiecare an. APC Rusia-UE stabilește principalele obiective comune și cadrul instituțional pentru contacte bilaterale - printre care consultări regulate cu privire la drepturile omului și summit-uri prezidențiale de două ori pe an - care sunt în prezent suspendate.

La summit-ul de la Sankt Petersburg, din 2003, UE și Rusia și-au consolidat cooperarea prin crearea a patru „spații comune”:

- 1) un spațiu economic;
- 2) un spațiu de libertate, de securitate și de justiție;
- 3) un spațiu de securitate externă;
- 4) un spațiu de cercetare, educație și cultură [1].

La nivel regional, UE și Rusia, împreună cu Norvegia și Islanda, au înființat în 2007 noua politică a *Dimensiunii nordice*, ce se axează pe cooperarea transfrontalieră în regiunea Mării Baltice și a Mării Barents. În iulie 2008, au început negocierile pentru un nou acord între UE și Rusia, care urma să includă „angajamente obligatorii din punct de vedere juridic” în domenii precum dialogul politic,

justiția, libertatea, securitatea, cooperarea economică, cercetarea, educația, cultura, comerțul, investițiile și energia. Federația Rusă, până în anul 2014, a fost un partener-cheie pentru Uniunea Europeană. Edificarea unui parteneriat strategic cu Rusia reprezenta o importanță vitală pentru Uniunea Europeană.

În 2010 UE a fost lansat un „*Parteneriat pentru modernizare*” cu Federația Rusă. Negocierile pentru acordul de facilitare a eliberării vizelor a fost încheiat în 2011. Intervenția Rusiei în Crimeea a dus însă la suspendarea tuturor discuțiilor, negocierilor și demersuri diplomatice. În anul 2014, Consiliul European a decis să înghețe cooperarea cu Rusia, cu excepția cooperării transfrontaliere și a contactelor interpersonale, precum și finanțarea UE în beneficiul țării prin intermediul instituțiilor de finanțare internaționale.

Relațiile dintre UE și Rusia s-au tensionat de la anexarea ilegală a Crimeii și a orașului Sevastopol de către Rusia în 2014 și de la acțiunile sale destabilizatoare din estul Ucrainei. După ce Rusia a invadat Ucraina la 24 februarie 2022, cooperarea politică, culturală și științifică a fost suspendată.

9.2. Caracteristica relațiilor dintre UE și Rusia (2014 – prezent)

Până la izbucnirea protestelor din piața centrală din Kiev în noiembrie 2013, UE și Rusia stabiliseră un „*parteneriat strategic*”, care includea comerțul, economia, energia, schimbările climatice, cercetarea, educația, cultura și securitatea, combaterea terorismului, neproliferarea nucleară și soluționarea conflictului din Orientul Mijlociu. UE a fost susținătoare a aderării Rusiei la OMC, realizată în anul 2012. Totuși, în ultimii ani, chestiunea vecinătății comune a devenit un motiv important de fricțiuni. Anexarea ilegală a Crimeii de către Rusia în martie 2014, dovezile că Rusia a sprijinit combatanții rebeli din Estul Ucrainei și încercările ei de a perturba accesul la Marea Azov au provocat o serie de crize la nivel internațional.

Din martie 2014, UE și alte țări occidentale au impus progresiv măsuri restrictive împotriva Rusiei, care au marcat începutul unei revizuirii majore a politicii UE față de Rusia. Inițial, sancțiunile UE împotriva Rusiei din 2014 au inclus măsuri individuale de restricționare, cum ar fi înghețarea activelor și interdicții de acordare a vizelor membrilor elitei ruse, separatiștilor ucraineni și organizațiilor asociate acestora, dar și sancțiuni diplomatice, ce au determinat suspendarea oficială a summit-urilor UE-Rusia și a negocierilor privind noul acord de cooperare UE-Rusia, precum și suspendarea Rusiei din G8. Ulterior, au urmat sancțiuni economice mai ample împotriva Rusiei, printre care restricțiile inițiale în comerțul cu Crimeea, precum și sancțiuni sectoriale privind comerțul cu arme, energia și cooperarea financiară cu Rusia. În ciuda sancțiunilor, UE a rămas cel mai mare partener comercial al Rusiei, iar Rusia era al patrulea cel mai mare partener comercial al UE.

În plus, UE și-a reevaluat relațiile cu Rusia prin Strategia Globală de Securitate a UE din 2016, definindu-le drept „o provocare strategică esențială”. În martie 2016, Consiliul a stabilit cinci principii directe care urmează să fie aplicate în relațiile UE cu Rusia:

(1) aplicarea acordurilor de la Minsk privind conflictul din estul Ucrainei, ca o condiție esențială pentru orice modificare substanțială a poziției UE față de Rusia;

(2) consolidarea relațiilor cu partenerii estici ai UE și cu alți vecini, inclusiv cu cei din Asia Centrală;

(3) creșterea rezilienței UE (de exemplu, în ceea ce privește securitatea energetică, amenințările hibride sau comunicarea strategică);

(4) o cooperare selectivă cu Rusia pe teme de interes pentru UE;

(5) necesitatea de a realiza contacte interpersonale și de a susține societatea civilă din Rusia.

Pentru a oferi claritate relațiilor UE-Rusia în acest nou context de tensiuni accentuate, la 14 martie 2016, miniștrii de externe ai UE și vicepreședintele Federica Mogherini au convenit asupra orientărilor pentru politica UE față de Rusia, care au fost confirmate în martie 2020 de succesorul lui Mogherini, Josep Borrell. Cele cinci principii adoptate în 2016 sunt următoarele:

1. punerea în aplicare deplină a Acordurilor de la Minsk (15.02.2015) ca o condiție esențială pentru orice schimbare substanțială a relațiilor UE-Rusia;

2. nerecunoașterea anexării Crimeii de către Rusia;

3. consolidarea relațiilor cu fostele republici sovietice din vecinătatea estică a UE (inclusiv Ucraina) și Asia Centrală;

4. consolidarea rezistenței față de amenințările rusești, cum ar fi securitatea energetică, amenințările hibride și dezinformarea;

5. sprijinirea societății civile ruse și promovarea contactelor interumane [2].

Implementarea integrală a acordurilor de la Minsk (septembrie 2014 și februarie 2015), ambele semnate de Rusia, aveau menirea de a pune capăt luptelor din Estul Ucrainei și de a permite o soluționare politică pentru regiune. De atunci, niciunul dintre cele 13 puncte cheie ale Acordului de la Minsk II nu a fost implementat pe deplin.

Având în vedere necesitatea asigurării cooperării rusești, pentru a pune capăt conflictului de la Donbass, primul dintre cele cinci principii confirmă poziția Consiliului European din martie 2015, conform căreia sancțiunile economice împotriva Rusiei pot fi ridicate doar după ce acordurile de la Minsk vor fi puse în aplicare pe deplin. Sancțiunile, adoptate de UE în 2014, sunt următoarele:

- *sancțiuni individuale*: interdicții de viză/înghețarea activelor pentru aproximativ 150 de persoane și 40 de organizații;

- *sancțiuni împotriva Crimeii*: o interdicție aproape totală a comerțului și a investițiilor UE-Crimea;

- *sanctiuni economice*, vizând sectoarele financiare, de apărare și de energie ale Rusiei. În paralel cu sancțiunile economice, UE a întrerupt cea mai mare parte a cooperării sale politice cu Rusia, care a răspuns cu contra-sanctiuni, interzicând aproximativ jumătate din importurile sale agroalimentare din UE, cum ar fi fructe, legume, carne și produse lactate. Sancțiunile economice ale UE, care sunt reînnoite de două ori pe an în ianuarie și iulie, au lovit Rusia puternic: conform unui studiu din 2018, până la sfârșitul anului 2018 economia sa era cu 6% mai mică decât ar fi fost fără măsurile restrictive ale UE și SUA.

În urma alegerilor din 2018, Vladimir Putin a obținut al patrulea mandat de președinte. Reforma constituțională impusă de Putin și adoptată în 2020 îi vor permite să rămână la putere și după încheierea mandatului actual în 2024. În timpul lui Vladimir Putin și începând din 2012, spațiul pentru acțiuni individuale și colective s-a redus treptat, dar sistematic, prin restricții legislative și intimidări la adresa criticilor. Un număr tot mai mare de actori ai societății civile, apărători ai drepturilor omului și jurnaliști independenți au fost desemnați drept „agenți străini”, hărțuiți și încarcerati, organizațiile pentru drepturile omului au fost închise, iar libertatea de exprimare, libertatea de întrunire pașnică și libertatea de asociere au fost îngrădite. Jurnalismul de investigație și cel de date au fost, de asemenea, vizate, în timp ce mass-media controlată de stat a promovat în mod constant imaginea Rusiei ca fiind o „fortăreață asediată”, atacată de „Occident în ansamblu”. Mai mult, alegerile parlamentare din 2016 și 2021 și alegerile regionale și locale din septembrie 2022 s-au desfășurat într-un mediu politic și mediatic restrictiv, ceea ce a dus la o victorie semnificativă a Partidului lui Putin „Rusia Unită”. Observatorii electorali și mass-media independentă au constatat că în continuare alegerile nu au respectat standardele internaționale și au fost afectate de fraudă, de mobilizarea la locul de muncă, de excluderea sistematică a opoziției și de alte nereguli.

În octombrie 2020, pe baza unui temei juridic specific al UE - regimul de sancțiuni privind armele chimice - șase persoane din Rusia și o entitate au fost adăugate pe lista relevantă privind interdicția de călătorie și înghețarea activelor, ca urmare a tentativei de asasinare a politicianului din opoziție și a activistului anti-corupție Alexei Navalnîi din august 2020, cu un agent neurotoxic de tip militar. Este vorba despre același instrument juridic folosit pentru a sancționa persoanele responsabile implicate în cazul Skripal din Salisbury (Regatul Unit) în martie 2018.

În martie 2021, Consiliul a utilizat noul regim mondial de sancțiuni al UE în materie de drepturi ale omului ca să sancționeze patru cetățeni ruși pentru rolul lor în arestarea, urmărirea penală și condamnarea arbitrară ale lui Navalnîi, precum și pentru reprimarea protestelor pașnice declanșate de tratamentul ilegal la care a fost supus.

Începând cu august 2014, Rusia a replicat la sancțiunile UE, impunând contra-sanctiuni la produsele agricole, la materiile prime și la produsele alimen-

tare, sub pretext că încalcă normele de securitate alimentară, ceea ce a întărit politica Rusiei de substituire a importurilor în sectorul agricol. De asemenea, Rusia aplică o „listă neagră” unor resortisanți ai UE și SUA care i-au criticat acțiunile, refuzându-le dreptul de a intra pe teritoriul Rusiei. Lista nu este publicată oficial, ceea ce exclude posibilitatea unei căi de atac legale, spre deosebire de interdicția de călătorie impusă de UE. Pe listă s-au aflat mai mulți deputați în Parlamentul European și, începând cu 30 aprilie 2021, fostul președinte al Parlamentului European, David Sassoli, alături de vicepreședinta Comisiei Europene pentru valori și transparență, Věra Jourová, și șase oficiali din statele membre ale UE.

La 21 februarie 2022, Duma de Stat a Federației Ruse a recunoscut oficial independența autoproclamatelor „republici populare” Donețk și Luhansk. Trei zile mai târziu, după luni de concentrare militară intensă de-a lungul frontierelor Ucrainei, trupele ruse au invadat Ucraina pe mai multe fronturi. La 24 februarie 2022, Federația Rusă a lansat invazia pe scară largă asupra Ucrainei.

De la începutul invaziei, UE a condamnat în termeni cei mai fermi agresiunea militară ilegală, neprovocată și nejustificată a Rusiei împotriva Ucrainei și atacurile sale împotriva civililor și a infrastructurii civile și a cerut retragerea imediată și necondiționată a tuturor trupelor ruse de pe întreg teritoriul Ucrainei, în interiorul frontierelor sale recunoscute la nivel internațional. UE a subliniat că acest război de agresiune constituie o încălcare evidentă și flagrantă a Cartei ONU și a principiilor fundamentale ale dreptului internațional și că Federația Rusă poartă întreaga responsabilitate pentru acesta. Președintele Consiliului European, Charles Michel, a subliniat, de asemenea, repercusiunile războiului asupra ordinii mondiale, declarând la 1 martie 2022: „Nu este atacată doar Ucraina, ci și dreptul internațional, ordinea internațională bazată pe norme, democrația și demnitatea umană. Acesta este terorism geopolitic pur.” În plus, liderii UE au scos în evidență că Rusia, Belarus și toți cei responsabili de crime de război și de alte crime foarte grave vor fi trași la răspundere pentru acțiunile lor, conform dreptului internațional. De asemenea, UE a condamnat instrumentalizarea produselor alimentare de către Rusia în războiul împotriva Ucrainei și criza mondială a securității alimentare provocată de Rusia.

În martie 2022, UE a adoptat Busola strategică pentru securitate și apărare, recunoscând că Rusia reprezintă „o amenințare directă și pe termen lung la adresa securității europene”, marcând astfel o schimbare majoră în relațiile UE-Rusia după 2016.

Ca răspuns la invazia Rusiei, statele membre ale UE au adoptat rapid sancțiuni extrem de aspre, în strânsă cooperare cu partenerii lor, și anume Statele Unite, Regatul Unit, Canada, Australia și Japonia. Începând cu 24 februarie 2022, UE a extins masiv măsurile sectoriale restrictive prin 10 pachete de sancțiuni succesive (până în aprilie 2023) și a adăugat un număr semnificativ de persoane și entități pe lista de sancțiuni, cu scopul de a intensifica și mai mult presiunea

asupra Rusiei pentru a pune capăt războiului. Măsurile restrictive sunt menite să slăbească bazele economice ale Rusiei, privând-o de tehnologiile și piețele esențiale și reducând în mare măsură capacitatea acesteia de a purta războaie.

Cele 10 pachete de sancțiuni ale UE adoptate într-un ritm foarte rapid - considerate deja o „revoluție a sancțiunilor” - s-au concretizat într-un set de măsuri fără precedent care vizează sectoarele-cheie ale economiei ruse și elitele politice ale țării. Fiecare pachet a modificat treptat și a extins domeniul de aplicare al regimurilor de sancțiuni adoptate începând cu 2014, adăugând un nou regim de interdicție a importurilor de bunuri originare din teritoriile anexate în mod ilegal Donețk, Luhansk, Herson și Zaporijia în UE.

Pe lângă sancțiunile individuale și economice, au fost impuse o serie de sancțiuni diplomatice ulterioare, precum suspendarea facilitării eliberării vizelor între UE și Rusia. Împreună cu alți membri ai Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), UE a convenit să suspende tratamentul pe baza clauzei națiunii celei mai favorizate pentru produsele și serviciile rusești pe piețele UE.

Începând din iunie 2023, sancțiunile incluse pe listă acoperă 1 473 de persoane și 207 entități. Printre persoanele sancționate se numără președintele Federației Ruse, Vladimir Putin, ministrul afacerilor externe al Rusiei, Serghei Lavrov, cei 351 de membri ai Dumei de Stat care au aprobat recunoașterea teritoriilor ocupate temporar din regiunile Donețk și Luhansk, înalți funcționari și personal militar, agenții dezinformării, responsabilii de atacurile cu rachete împotriva civililor și a infrastructurii civile critice și de răpirile și adopțiunile ilegale ulterioare ale copiilor ucraineni, precum și multe altele. Cele mai recente sancțiuni individuale vizează, de asemenea, persoane cu un rol esențial în campaniile de dezinformare, membri și susținători ai grupului mercenar Wagner și grupul ca entitate, grupul mass-media RIA FAN, precum și iranieni implicați în furnizarea de drone și componente care sprijină armata Rusiei.

Statele membre ale UE discută în prezent un al 11-lea pachet de sancțiuni, care constă în extinderea listei persoanelor sancționate și a produselor importate, precum și combaterea mai activă a eludării restricțiilor împotriva Rusiei prin importuri în țări terțe sau entități paralele. Sancțiunile individuale (interdicții de călătorie și înghețarea activelor) vizează diferite persoane care fie sunt responsabile de sprijinirea, finanțarea sau realizarea unor acțiuni care subminează integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei, fie beneficiază de pe urma acestor acțiuni. În acest context, după adăugarea pe lista infracțiunilor incriminate de UE a încălcării măsurilor restrictive, Consiliul a convenit, la 9 iunie 2023, să introducă infracțiuni și pedepse pentru încălcarea sancțiunilor UE și să faciliteze investigarea, urmărirea penală și pedepsirea încălcării măsurilor de sancționare în întreaga UE.

Drept represalii la adresa UE și a sancțiunilor internaționale impuse Rusiei în urma invadării Ucrainei în februarie 2022, guvernul rus a publicat o listă a

țărilor străine „neprietenoase”, care include statele membre ale UE, Regatul Unit, SUA și alte națiuni cu un sistem de sancțiuni împotriva Rusiei. Persoanele din aceste țări fac în prezent obiectul unui sistem de contramăsuri de retorsiune din ce în ce mai complex, care afectează diverse acorduri comerciale și financiare ce au legătură cu Rusia. La 31 martie 2022, autoritățile ruse au mai decis să își lărgescă considerabil „lista neagră” pentru a include „conducerea de vârf a UE, o serie de comisari europeni și șefi ai organismelor militare ale UE, precum și majoritatea covârșitoare a deputaților în Parlamentul European”. Lista neagră a Rusiei include și înalți funcționari din unele guverne ale statelor membre ale UE și membri ai parlamentelor naționale, precum și personalități publice și din mass-media.

Comisia Europeană, deși continuă să sprijine activitatea Curții Penale Internaționale, și-a exprimat disponibilitatea de a colabora cu comunitatea internațională în vederea înființării unui tribunal internațional ad-hoc sau a unui tribunal „hibrid” specializat pentru a ancheta și a urmări penal crimele de agresiune ale Rusiei împotriva Ucrainei, comise de conducerea politică și militară a Federației Ruse și a aliaților săi, în special de Belarus. Începând cu 30 mai 2023, Eurojust dispune de noi competențe pentru a păstra, a analiza și a stoca probe care să înlesnească investigarea crimelor de război, a genocidului și a crimelor împotriva umanității comise pe teritoriul Ucrainei. Acesta sprijină echipa comună de anchetă a UE înființată împreună cu Polonia, Letonia, Estonia, Slovacia, România, Lituania și Ucraina.

După un deceniu de restrângere a sferei libertăților publice sub Vladimir Putin, o nouă spirală a represiunii politice interne a început după întoarcerea lui Alexei Navalnîi în Rusia în ianuarie 2021 și a crescut dramatic de la începutul invaziei la scară largă a Ucrainei de către Rusia în februarie 2022. Orice dezacord sau abatere de la versiunea oficială a evenimentelor face obiectul unor sancțiuni, iar vocile critice din societate au fost și mai mult marginalizate.

UE a condamnat reprimarea sistematică a ONG-urilor, a organizațiilor societății civile, a apărătorilor drepturilor omului și a jurnaliștilor independenți, atât în interiorul, cât și în afara Rusiei, și continuă să sprijine rușii care s-au exprimat sau au protestat împotriva războiului din Ucraina. La 5 iunie 2023, Consiliul a sancționat nouă persoane pentru condamnarea la 25 ani de închisoare a lui Vladimir Kara-Murza, politician rus din opoziție, activist pentru democrație și critic al Kremlinului, pe baza unor acuzații false și motivate politic. UE și-a reafirmat în repetate rânduri solidaritatea cu Vladimir Kara-Murza, Alexei Navalnîi, Ilia Iașin și cu toți rușii care au fost urmăriți penal, încarcerați sau intimidați pentru că au continuat să lupte pentru drepturile omului și au spus adevărul despre acțiunile ilegale ale regimului.

În timp ce, la 12 septembrie 2022, statele membre ale UE au suspendat integral acordul UE-Rusia de facilitare a eliberării vizelor din 2007, Comisia a adop-

tat orientări astfel încât această suspendare să nu afecteze negativ persoanele care au nevoie de protecție și persoanele care călătoresc în UE în scopuri esențiale, cum ar fi jurnaliștii, disidenții și reprezentanții societății civile.

9.3. Rolul Parlamentului European în relațiile dintre UE și Rusia

Parlamentul European a dat acordul pentru APC în 1997, în cadrul procedurii de „aviz conform”. În 2014, PE a emis rezoluții privind Ucraina, condamnând anexarea ilegală a Crimeii de către Rusia și rolul destabilizator al acesteia în Ucraina. Au fost adoptate rezoluții în iunie 2015 și în martie 2019, susținând sancțiunile UE și subliniind necesitatea sprijinirii societății civile ruse și promovării contactelor interpersonale, în ciuda relațiilor dificile. Rezoluția din 2019 exprimă îngrijorare profundă cu privire la comportamentul internațional al Rusiei, în special în țările Parteneriatului Estic. Aceasta critică deteriorarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale în Rusia și propune ca această țară să nu mai fie considerată un „partener strategic” al UE. În septembrie 2021, Parlamentul European a adoptat o recomandare privind relațiile politice dintre UE și Rusia, incluzând propuneri pentru consolidarea democrației în Rusia și sprijinirea vecinătății estice a UE, reducerea dependenței energetice de Rusia și contracararea fluxurilor de bani ilicite din țară.

Înainte de 2014, PE era favorabil unui nou acord cuprinzător cu Rusia, bazat pe valori și interese comune. Cu toate acestea, PE a exprimat în repetate rânduri îngrijorare cu privire la respectarea drepturilor omului, a statului de drept și a democrației în Rusia, inclusiv legislația împotriva „propagandei” LGBTI, dezincriminarea violenței domestice neagravate, reprimarea ONG-urilor independente sau finanțate din afara Rusiei. PE a condamnat în mod special nivelurile fără precedent ale încălcărilor drepturilor omului în Crimeea, în special împotriva tătarilor. În 2018, a cerut eliberarea regizorului ucrainean Oleg Sențov, care s-a opus anexării ilegale a Crimeii, și i-a decernat Premiul Saharov. Sențov a fost eliberat în 2019 în urma unui schimb de prizonieri între Rusia și Ucraina. PE a condamnat ferm tentativa de asasinare a lui Alexei Navalnîi în 2020.

De la începutul războiului de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei, Parlamentul European a emis numeroase rezoluții condamnând agresiunea Rusiei și crimele comise în urma acesteia. A exprimat sprijinul ferm pentru independența, suveranitatea și integritatea teritorială a Ucrainei în cadrul frontierelor sale recunoscute la nivel internațional.

În ultimele 15 luni, PE a fost un susținător hotărât al sancțiunilor ferme și eficace ale UE împotriva Federației Ruse, Belarusului și aliaților Federației Ruse, considerându-le un instrument esențial. A solicitat confiscarea activelor rusești înghețate de UE și utilizarea acestora în reconstrucția Ucrainei și pentru despă-

gubirea victimelor agresiunii Rusiei. În ceea ce privește cooperarea în materie de sancțiuni în întreaga lume, Parlamentul European a invitat partenerii să se alinieze la aceste sancțiuni și este preocupat de colaborarea unor țări terțe cu Rusia pentru a o ajuta să eludeze sancțiunile.

În rezoluția sa din 23 noiembrie 2022, PE a recunoscut Rusia drept sponsor statal al terorismului și stat care utilizează mijloace teroriste, solicitând comunității internaționale să fie unită în stabilirea răspunderii pentru crimele de război, crimele împotriva umanității și crima de agresiune. În mai multe rezoluții, Parlamentul a solicitat ca președintele Putin, alți lideri ruși și aliații lor belaruși să fie trași la răspundere pentru crima de agresiune pe care au comis-o. În acest context, PE sprijină crearea unui tribunal internațional special pentru urmărirea penală a crimei de agresiune împotriva Ucrainei comise de conducerea politică și militară a Federației Ruse și a aliaților acesteia, în special de Belarus. Sprijină întru totul ancheta în curs a procurorului Curții Penale Internaționale privind situația din Ucraina și suspiciunile de crime de război și de crime împotriva umanității și de genocid.

În recomandarea sa din 8 iunie 2022 intitulată „Politica externă, de securitate și de apărare a UE după războiul de agresiune declanșat de Rusia împotriva Ucrainei”, Parlamentul European a îndemnat Vicepreședintele Comisiei și Înalțul Reprezentant al UE pentru afaceri externe și politica de securitate, Josep Borrell, să urmărească o abordare holistică față de Federația Rusă și să renunțe la orice colaborare selectivă cu Moscova în fața atrocităților și crimelor de război orchestrate de elitele politice ruse și comise de trupele ruse, de reprezentanții și mercenarii acestora în Ucraina și în alte părți.

În rezoluția sa din 16 februarie 2023, PE a recunoscut că războiul de agresiune al Rusiei a schimbat în mod fundamental situația geopolitică din Europa și, prin urmare, a solicitat UE să ia decizii politice, financiare și de securitate îndrăznețe, curajoase și cuprinzătoare și să continue izolarea internațională a Federației Ruse.

PE consideră totodată că Comisia, Serviciul European de Acțiune Externă și statele membre ar trebui să înceapă reflecția asupra modalităților de a colabora cu Rusia în viitor și a felului în care aceasta poate fi sprijinită în tranziția de succes de la un regim autoritar la o țară democratică care renunță la politici revizioniste și imperialiste, după cum se menționează în rezoluția sa din 6 octombrie 2022.

Înainte de începerea războiului de agresiune, PE condamna deja de mai mulți ani represiunea internă aplicată de regimul rus și deteriorarea crescândă a situației drepturilor omului. Atunci când Rusia a lansat războiul de agresiune împotriva Ucrainei, PE și-a exprimat condamnarea în termenii cei mai duri, în special față de limitările severe impuse libertății de opinie și de exprimare, a dreptului de întrunire pașnică și de asociere, precum și față de reprimarea sistematică a organizațiilor societății civile, a apărătorilor drepturilor omului, a mass-mediei independente, a

avocaților și a opoziției politice. PE a deplâns deopotrivă legislația rusă extrem de represivă, inclusiv cea privind „agenții străini”, modificările aduse Codului penal și Legea privind mass-media, care sunt utilizate pentru a hărțui judiciar vocile disidente din țară și din străinătate și pentru a submina mass-media independentă. În plus, a denunțat cenzura continuă și în creștere din Rusia.

În special, PE a condamnat în repetate rânduri Rusia pentru condamnarea lui Alexei Navalnîi, care a primit Premiul Saharov al Parlamentului European în 2021. Întrucât mai mulți activiști au fost arestați și închiși, PE a adoptat două rezoluții – la 7 aprilie 2022 și, respectiv, la 20 aprilie 2023 – prin care condamnă represiunea crescândă din Rusia, în special cazurile lui Vladimir Kara-Murza și Alexei Navalnîi.

Parlamentul European și-a exprimat solidaritatea și sprijinul pentru poporul rus și belarus care protestează față de războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei și a solicitat ca statele membre să protejeze și să acorde azil cetățenilor ruși și belaruși persecutați pentru că s-au exprimat împotriva războiului, precum și dezertorilor ruși și belaruși și celor care au refuzat să se înroleze pe motive de conștiință. UE a cerut instituțiilor UE să colaboreze cu liderii democrației ruși și cu societatea civilă și sprijină crearea unui centru pentru democrația în Rusia, găzduit de Parlamentul European. Relațiile cu legislatorii ruși s-au derulat în cea mai mare parte în cadrul Comisiei parlamentare de cooperare (CPC), un for interparlamentar instituit prin APC UE-Rusia. Între 1997 și 2014, CPC a fost o platformă stabilă pentru dezvoltarea cooperării și a dialogului dintre delegațiile PE și cele ale Adunării Federale Ruse. Totuși, din martie 2014, PE a întrerupt aceste reuniuni interparlamentare în conformitate cu măsurile restrictive luate de UE în urma crizei din Ucraina. Cu toate acestea, Delegația Parlamentului la CPC UE-Rusia continuă să se reunească periodic pentru a analiza și a organiza dezbateri despre impactul războiului de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei asupra lumii și pe plan intern și, în special, despre escaladarea represiunii împotriva societății civile ruse de către autoritățile ruse. În acest context, delegația desfășoară schimburi de opinii cu reprezentanți ai opoziției ruse, apărători ai drepturilor omului, membri ai societății civile, organizații neguvernamentale și jurnaliști independenți, precum și cu experți internaționali.

Începând din 1999, Parlamentul European nu a mai fost invitat de către Rusia ca observator la alegeri.

9.4. Calitatea „puterii normative” a Uniunii Europene

UE este un tip nou, diferit de putere în sistemul internațional. Diferența sau noutatea calității de pol de putere a UE este determinată de eforturile Uniunii de a răspândi norme și valori. Lipsa instrumentelor militare ale UE este adesea menționată în descrierea UE ca o „putere normativă”.

Conceptul de „*putere normativă*” a fost dezvoltat de Jan Manners, un susținător al teoriei constructivismului social. Jan Manners propune o abordare teoretică a modului în care UE modelează mediul internațional (producând schimbări în standardele și normele sale), nu atât cu ajutorul instrumentelor materiale (cum ar fi puterea militară, măsurile economice sau legale), ci prin puterea atractivității proiectului european pentru terțe părți, codificată în standardele europene, valori, principii și proceduri. Politica desfășurată în cadrul unui astfel de cadru către mediul extern este denumită normativă, adică promovarea standardelor, valorilor și principiilor proiectului european în sfera internațională cu ajutorul instrumentelor politice specifice (așa-numitele „instrumente soft”). Conceptul de constructivism social își propune să explice, printre altele, motivele diferențelor în modul în care rolul și identitatea Uniunii Europene sunt percepute de către statele terțe.

Puterea normativă se referă la abilitatea Uniunii Europene de a răspândi normele și standardele integrării europene în comunitățile internaționale. Aceste norme și standarde sunt guvernate de următoarele principii: respectul pentru demnitatea umană, libertate, democrație, egalitate, statul de drept și respectul pentru drepturile omului; și transmit normele juridice, economice, sociale, politice și culturale elaborate în timpul procesului de integrare europeană.

Jan Manners susținea că fenomenul puterii normative ar trebui înțeles ca abilitatea unei entități internaționale de a-și exercita influența ideologică asupra altor membri în relațiile internaționale (exprimată prin noțiunile de „putere asupra opiniei” și „putere ideologică”). Prin urmare, conceptul în sine nu se bazează pe analiza resurselor economice deținute de UE în relațiile internaționale. Acesta se referă mai degrabă la abilitatea sa de a difuza standardele legale și politice europene, idei, discursuri și standarde de integrare și de a modela mediul internațional cu ajutorul acestor instrumente. Caracterul inovator și original al conceptului Uniunii Europene ca putere normativă se bazează pe premisa că puterea UE în relațiile internaționale nu rezidă în capacitățile sale militare sau resursele economice, ci provine din importanța ideilor, standardelor și valorilor care stau la baza proiectului de integrare europeană.

Jan Manners subliniază faptul că Uniunea Europeană deține trăsături ale unei puteri normative întemeiate pe principiile fundamentale ale proiectului european. Jan Manners identifică noțiunile ideologice de bază dezvoltate în cursul integrării europene, incluse în declarații și tratate, care constituie, de asemenea, criterii pentru apartenența politică la UE. Acestea includ pacea, libertatea, democrația, statul de drept, respectarea drepturilor omului, progresul social, non-discriminarea, dezvoltarea durabilă și buna guvernare. Aceste norme, așa cum evidențiază Manners, au un rol reglementator în sistemul de guvernare din cadrul Uniunii Europene, dar mai presus de toate sunt indispensabile în formarea unei comunități politice cu identitate proprie, separată de componentele sale. În

relațiile internaționale din perioada post-Războiul Rece, Uniunea Europeană ar trebui să ofere nu doar guvernarea relațiilor externe economice, ci să stabilească și o nouă calitate în relațiile internaționale politice.

Identitatea normativă a Uniunii Europene în relațiile internaționale se traduce prin abilitatea sa de a modela mediul internațional folosind normele și standardele integrării europene, aceste norme și standarde fiind: demnitatea umană, libertatea, democrația, egalitatea, statul de drept și respectul pentru drepturile omului. Catalogul de norme cuprinde toate normele juridice, economice, sociale, politice și culturale stabilite în cursul integrării europene, precum și normele incluse în Carta Națiunilor Unite, Actul Final al Conferinței privind Securitatea și Cooperarea în Europa (Actul Final de la Helsinki), Carta de la Paris, Declarația Universală a Drepturilor Omului și în alte documente. Prezența normativă a Uniunii Europene în relațiile internaționale ar trebui să ducă la o schimbare a normelor, standardelor și principiilor politicii internaționale. O astfel de putere este legată de abilitatea Uniunii Europene de a exercita influență asupra mediului extern nu doar prin utilizarea instrumentelor economice (ca în cazul „puterii civile”), ci mai degrabă prin atractivitatea proiectului european pentru terțe părți. Socializarea conform logicii adecvării reprezintă un instrument important folosit în promovarea normelor și valorilor europene. Odată ce terțele părți recunosc valorile europene ca fiind atractive și convingătoare, relațiile reciproce dintre entități devin instituționalizate, iar dialogul politic privind condițiile de cooperare între entități este stabilit. Uniunea Europeană acționează astfel și promovează valorile sale prin politici precum ajutorul și asistența pentru dezvoltare, prin comerț, politici de extindere etc. Cu toate acestea, dialogul politic cu terțe părți rămâne canalul cel mai important pentru transferul normelor și valorilor europene.

Odată ce terțele părți recunosc valorile europene ca fiind atractive și convingătoare, relațiile reciproce dintre entități devin instituționalizate, iar dialogul politic privind condițiile de cooperare între entități este stabilit. Uniunea Europeană acționează astfel și promovează valorile sale prin politici precum ajutorul și asistența pentru dezvoltare, prin comerț, politici de extindere etc. Cu toate acestea, dialogul politic cu terțe părți rămâne canalul cel mai important pentru transferul normelor și valorilor europene. Acest dialog, totuși, trebuie să fie instituționalizat, de exemplu prin acorduri de asociere, Politica Europeană de Vecinătate sau parteneriate strategice, și însoțit de procesul de socializare a participanților săi. O astfel de premisă necesită cercetarea puterii Uniunii Europene, precum și a problemelor europenizării și socializării entităților terțe, percepute ca instrumente utilizate pentru a demonstra influența UE, sau absența acesteia. Aceste două procese ar trebui să ofere cadrul în care UE ar putea să își îndeplinească rolul ca putere normativă. Eficiența strategiei aplicate de actorul normativ ar trebui, la rândul său, măsurată printr-un indicator al gradului de transpunere a modelului european (sau a standardelor ideologice/normative)

în statele în care se implementează astfel de strategii. Europenizarea entităților terțe poate fi observată, printre altele, în discursul public sau în opinia publică a societăților către care este îndreptată, deoarece aceasta este dimensiunea în care trebuie să aibă loc conturarea discursivă a caracterului specific al UE ca putere normativă. Acest lucru ne permite să căutăm ulterior motivele pentru acceptarea sau respingerea UE ca putere normativă de către statele terțe.

Thomas Diez este de părere că conceptul de putere normativă a devenit un subiect important de discuție în domeniul studiilor europene. Cu toate acestea, mai multe întrebări importante legate de acest concept au generat controverse, printre care el enumeră:

Problema dicotomiei: interesele particulare ale statelor membre versus normele europene colective în relațiile externe. Această problemă pare destul de vizibilă, de exemplu, în ceea ce privește atitudinea adoptată de UE față de mișcările democratice în statele arabe (denumite “Primăvara Arabă”). Pe de o parte, Uniunea Europeană a declarat că va lua parte activă la construirea democrației în regiune; pe de altă parte, a sprijinit regimurile autoritare pentru a opri valul de migranți care traversează Marea Mediterană și pentru a asigura aprovizionarea cu petrol către Europa.

Problema stabilirii dacă UE ca putere normativă constituie un actor eficient în relațiile internaționale; adică dacă normele europene influențează cu adevărat comportamentul statelor terțe. Când este cercetată, această întrebare prezintă mai multe dificultăți, deoarece UE este de obicei doar unul dintre actori în proces. Este la fel de dificil să se ofere o dovadă concludentă și neechivocă că, într-un anumit moment, au fost normele europene cele care au influențat cel mai mult desfășurarea evenimentelor.

Problema nivelului de analiză a puterii normative a UE. Având în vedere că modelul de integrare supranațională pentru afacerile externe nu a fost încă stabilit, cercetarea în această privință trebuie să cuprindă mai mulți actori care participă la proces; acest lucru se referă atât la statele membre, cât și la actorii privați, cum ar fi companiile europene implicate în comerțul cu armament.

Kalypso Nicolaïdis și Robert Howse afirmă că imaginea rolului UE în relațiile internaționale este creată de UE însăși și nu reflectă rolul său real, ci constituie o reflecție a idealului pe care Europa dorește să îl atingă. Acest lucru înseamnă că Uniunea Europeană nu exportă cu adevărat oferta sa normativă, ci o anumită reprezentare a ceea ce dorește să fie UE. Autorii acestei concepții se referă la ea ca la ‘EUtopia’, adică o utopie pe care Uniunea Europeană și-a creat-o despre sine. Prin urmare, activitatea internațională a UE constituie o formă de proiecție sau prezentare a mitului conform căruia Europa este o comunitate a normelor și valorilor. Această strategie specifică se bazează pe presupunerea că UE este cu adevărat un model de urmat pentru restul lumii și că oferă un exemplu de urmat. Această atitudine poate fi observată, de exemplu, în sprijinul european

pentru forme regionale de integrare în diferite părți ale lumii, cum ar fi Uniunea Africană.

Bibliografie de referință:

1. CEBOTARI, Svetlana. *Baza juridică a relațiilor dintre Uniunea Europeană și Federația Rusă*. În: Studia Universitatis Moldaviae. Revista Științifică a Universității de Stat din Moldova, 2013, nr. 3(63). pp. 47-55. [online]. Disponibil: <https://social.studiamsu.md/wp-content/uploads/2013/01/06.-p.47-55.pdf> (vizitat: 20 august 2023)
2. CEBOTARI, Svetlana. *Relațiile Federația Rusă - Uniunea Europeană în contextul crizei ruso-ucrainene*. În: Administrare Publică. 2021. Nr.3. pp. 90-97. [online]. Disponibil: [https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.3\(111\).09](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.3(111).09) (vizitat: 20 august 2023)
3. *Tensionarea relațiilor UE-Rusia: care sunt cauzele?* [online]. Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/news/ro/headlines/world/20210128STO96606/tensionarea-relatiilor-ue-rusia-care-sunt-cauzele> (vizitat: 20 august 2023)
4. HERMAN, Vanessa Cuevas. *Rusia. Fișa descriptivă a Parlamentului European*. [online]. Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/177/rusia> (vizitat: 20 august 2023)
5. SKOLIMOWSKA, Anna. *The European Union as a 'Normative Power' in International Relations. Theoretical and Empirical Challenges*. [online]. Disponibil: https://journalse.com/pliki/pw/18-2015_skolimowska.pdf (vizitat: 20 august 2023)

Tema 10. POLITICA EUROPEANĂ DE VECINĂTATE ȘI INFLUENȚA ASUPRA ȚĂRILOR PARTENERIATULUI ESTIC

I. Obiectivele temei de studiu:	<ul style="list-style-type: none">- de a defini noțiunea de „politică europeană de vecinătate”- de a identifica obiective generale și scopurile PEV- de a caracteriza instrumentele PEV- de a se familiariza cu principiile PEV- de a analiza prioritățile PEV
II. Cuvinte-cheie:	Politica Europeană de Vecinătate, instrumente PEV, obiective PEV, instrumente PEV, principii PEV, priorități PEV.
III. Planul temei:	<ol style="list-style-type: none">1.1 Aspecte defnitorii ale Politicii Europene de Vecinătate1.2 Scopurile Politicii Europene de Vecinătate1.3 Instrumentele Politicii Europene de Vecinătate1.4 Principiile Politicii Europene de Vecinătate1.5 Prioritățile Politicii Europene de Vecinătate

10.1. Aspecte defnitorii ale Politicii Europene de Vecinătate

Politica Europeană de Vecinătate (PEV), apărută recent ca urmare a extinderii UE din 1 mai 2004, reprezintă o nouă etapă de dezvoltare și construire continuă a continentului european, fortificând calitatea de actor internațional al UE. Esența PEV constituie stabilirea „*unui cerc de prieteni*”, pentru a crea un areal de prosperitate, stabilitate și securitate în vecinătatea UE, benefic și în interesul atât al UE, cât și al țărilor partenere.

PEV reprezintă un compromis între dorința noilor țări vecine de a deveni membre ale UE și imposibilitatea Uniunii de a accepta noi extinderi. Prin plurivalența dimensiunilor sale – economică, politică și de securitate – PEV intră în corelație cu mare parte a politicilor Uniunii – regională, justiție și afaceri interne, educație, cultură și cercetare, de dezvoltare durabilă, socială și de mediu, externă și de securitate.

PEV reprezintă o noua modalitate de abordare a relațiilor dintre UE și țările vecine, modalitate care depășește simpla cooperare între state vecine. PEV își propune să asigure cooperarea regională și promovarea valorilor europene (bazate pe democrație, prosperitate, stabilitate și securitate) în țările vecine UE, prin promovarea unui proces de integrare economică intensificată, printr-o cooperare

transfrontaliera întărită și prin prevenirea conflictelor.

PEV reprezintă o consecință directă a valorilor de extindere din 2004 și 2007 a UE, dând naștere unui tip nou de relații între UE și vecinii săi (în special state încurajate să continue procesele de reforma structurală și instituțională și de democratizare).

Oferta UE trebuie să pară cât mai atractivă, astfel încât, pe de o parte, să permită adoptarea măsurilor necesare creării unui spațiu de securitate și stabilitate și, pe de altă parte, să limiteze, din partea statelor partenere, presiunile în direcția aderării. Cu alte cuvinte, după cum foarte bine observa Romano Prodi, la acea vreme Președinte al Comisiei Europene, esența strategiei UE față de noii vecini este „de a împărți totul cu Uniunea, mai puțin instituțiile”.

PEV se aplică în cazul următoarelor țări: Algeria, Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Egipt, Georgia, Israel, Iordania, Liban, Libia, Moldova, Maroc, Palestina, Siria, Tunisia și Ucraina. Ea urmărește consolidarea prosperității, stabilității și securității tuturor. PEV se bazează pe democrație, pe respectarea statului de drept și pe respectarea drepturilor omului și este o politică bilaterală între UE și fiecare țară parteneră, însoțită de inițiative de cooperare regională: Parteneriatul Estic (PaE) și Uniunea pentru Mediterana.

Primele elaborări referitoare la noua politică europeană ce ar cuprinde țările din vecinătatea UE demarează cu scrisoarea comună a Secretarului General al UE, Dr. Javier Solana și a Comisarului Christopher Patten „Europa Lărgită” din 7 august 2002, fiind urmată de Comunicările Comisiei Europene „*Europa Lărgită – Vecinătatea: Un cadru nou pentru relațiile cu vecinii de la Est și Sud*” din 11 martie 2003 și „*Pregătirea căii pentru un Nou Instrument de Vecinătate*” din 1 iulie 2003, iar odată cu adoptarea în martie 2004 a Strategiei PEV a început o nouă etapă în consolidarea și aprofundarea relațiilor dintre Uniunea Europeană și statele vecine, inclusiv Republica Moldova.

UE a conceput inițiativa de vecinătate ca politică coerentă și eficientă, exhaustivă și de inovație ca conținut și formă, cu implicarea întregii structuri instituționale unionale, importanța căreia este reflectată într-un șir de documente de importanță esențială pentru UE, unul dintre care este Tratatul de instituire a Constituției pentru Europa: „Uniunea va dezvolta relații speciale cu țările vecine, cu scopul de a stabili un areal de prosperitate și bună vecinătate, bazată pe valorile Uniunii și caracterizată prin relații apropiate și pașnice bazate pe cooperare”. În Strategia Europeană de Securitate, adoptată de Consiliul European în decembrie 2003 se prevede sarcina Uniunii: „de a aduce o contribuție particulară stabilității și bunei guvernări în vecinătatea noastră imediată (și) de a promova un cerc de țări bine guvernate la Estul UE și la granița Mediteraneenei cu care putem să beneficiem de relații apropiate și de cooperare”.

PEV reglementează relațiile privilegiate cu statele vecine, ce depășesc cooperarea de ordin general, incluzând respectarea principiilor economiei de piață,

dezvoltării durabile și a comerțului liber, avînd la bază integrarea economică a statelor vecine pe piața internă unională, axîndu-se pe reducerea sărăciei, consolidarea cooperării trans-frontaliere, interconexiunea rețelilor și oferind o asistență financiară solidă, în schimbul consolidării statutului de drept în țările vecine, a democrației, respectării drepturilor omului, bunei guvernări, promovării reformelor de piață, promovării coeziunii sociale, în comun fiind prevăzute cooperarea privind obiectivele politicii externe, precum lupta împotriva terorismului și non-proliferării mijloacelor de distrugere în masă. PEV nu este o politică de aderare, dar totodată acest proces semnificativ din punct de vedere al valorii unificării UE nu este exclus din conținutul acesteia. Deși PEV este separată de politica de extindere a Uniunii Europene, care s-a dovedit a fi cea mai efectivă din punct de vedere al unificării și transformării continentului european, ea reprezintă un instrument ce conduce țările la atingerea obiectivului de aplicare pentru aderare la UE, conform art. 49 al TUE bazându-se pe progresul înregistrat și fiind un puternic stimulent de cooperare.

Obiective generale: Prin PEV, UE oferă vecinilor săi o relație privilegiată, care se bazează pe un angajament reciproc în favoarea valorilor comune (democrația și drepturile omului, statul de drept, buna guvernare, principiile economiei de piață și dezvoltarea sustenabilă). PEV sprijină coordonarea politică și aprofundarea integrării economice, îmbunătățirea mobilității și contactele interpersonale. Nivelul de ambiție al acestei relații depinde de măsura în care aceste valori sunt împărtășite. PEV rămâne distinctă de procesul de extindere, deși aceasta nu afectează modul în care relațiile dintre țările vecine și UE pot evolua în viitor. În 2011, UE a revizuit PEV și, ca reacție la evoluțiile din țările arabe, a pus un accent mai mare pe promovarea democrației profunde și sustenabile și pe dezvoltarea economică favorabilă includerii. Democrația profundă și sustenabilă include mai ales alegeri libere și corecte, eforturi de combatere a corupției, independența sistemului judiciar, controlul democratic asupra forțelor armate și libertatea de exprimare, de întrunire și de asociere. UE a subliniat și rolul pe care societatea civilă îl joacă în acest proces și a introdus principiul său de „mai mult pentru mai mult”, potrivit căruia Uniunea dezvoltă parteneriate mai strânse cu acele țări vecine care realizează progrese mai mari către reforma democratică.

În martie 2015, Comisia Europeană și SEAE au lansat un proces de consultare pentru o nouă reexaminare a PEV. Unul dintre principalele sale obiective a fost de a adapta instrumentele politicii pentru a ține seama mai bine de aspirațiile specifice ale țărilor partenere. În acest context, Parlamentul European a adoptat la 9 iulie 2015 o rezoluție care subliniază necesitatea unei abordări mai strategice, mai bine orientate, mai flexibile și mai coerente a PEV. La 11 noiembrie 2015 a fost prezentată o comunicare din partea SEAE și a Comisiei pe această temă, elaborată pe baza rezultatelor consultării.

La 18 mai 2017, SEAE și Comisia Europeană au publicat un Raport privind punerea în aplicare a reexaminării PEV. Raportul a evidențiat abordarea mai flexibilă și mai sensibilă, demonstrată de UE în cadrul cooperării sale cu partenerii PEV și utilizarea mai eficientă a resurselor. La 27 martie 2019, Parlamentul a adoptat o rezoluție referitoare la situația de după Primăvara arabă și la calea de urmat pentru regiunea MENA, care a recunoscut unele avantaje democratice din regiune, dar a solicitat și alte reforme economice, democratice și sociale. La 19 iunie 2020, Parlamentul a adoptat o recomandare adresată Consiliului, Comisiei și Vicepreședintelui Comisiei/ Înalțului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate privind Parteneriatul estic, în perspectiva summit-ului din iunie 2020, în care a solicitat „[un] impuls continuu către o cooperare eficientă, a unui dialog intens și a unui parteneriat strâns în cadrul Parteneriatului Estic”.

Activitatea de vecinătate este prevăzută pentru statele vecine UE, luând în considerație toate domeniile ce sunt necesare pentru a asigura o continuitate teritorială și o durabilitate politică a Strategiei Europene de Securitate. În mod particular, printre vecinii UE se numără statele din Europa de est, Rusia, statele mediteraneene, ulterior fiind extinsă asupra Caucazului de sud. Totodată, Politica Europeană de Vecinătate, pornind de la principiul proximității ce stă la baza acesteia, implică toate statele membre ale UE, țările-candidate, statele cu perspectivă clară europeană, țările de la estul și sudul Europei, evident Rusia, reprezentând un proiect care ar putea fi numit pan-european-mediteranean.

10.2. Scopurile Politicii Europene de Vecinătate

Scopurile principale care stau la baza politicii de vecinătate a Uniunii Europene reies din:

- 1) necesitatea de a evita noi linii de divizare în Europa;
- 2) dezvoltarea aprofundată a relațiilor cu țările din vecinătate, la nivel continental și context internațional.

Interpretând necesitatea evitării noilor linii de divizare pe continentul european, se pune în evidență faptul că deși PEV nu este prevăzută ca instrument ce oferă perspective clare de integrare europeană, esența ei constă în ștergerea însemnătății clasice a frontierelor, prin stabilirea legăturilor de interconexiune în diferite și multiple domenii, ținându-se cont de interesul comun și cel reciproc al țărilor vecine pe de o parte și UE pe de alta. Esența novatoare a PEV constă în consolidarea relațiilor de cooperare existente și aprofundarea acestora în noi domenii stabilite dintre statul-partener și UE, care treptat se vor ridica la niveluri mai înalte și strânse, precum conlucrarea în majoritatea domeniilor ce se referă la cele patru libertăți și care cuprind libertatea mișcării mărfurilor, capitalului, serviciilor și persoanelor, cu excepția celui instituțional „sharing everything with

the Union but institutions”. Drept domenii inițiale și destinate pentru perioada imediat următoare pentru impulsivarea relațiilor dintre statele vecine și UE, percepute ca reciproc avantajoase și necesare, sunt considerate, atât consolidarea dialogului politic, aprofundarea legăturilor economice și comerciale, cooperarea în domeniul justiției și afacerilor interne, integrarea în politicile UE, cât și oferirea asistenței financiare substanțiale pentru atingerea celor vizate.

Republica Moldova poate servi ca studiu de caz în ceea ce privește includerea noilor aspecte de cooperare în relațiile bilaterale Republica Moldova-UE, unul dintre care este considerat pe bună dreptate drept revoluționar în relație cu alți actori internaționali, acesta fiind cooperarea la capitolul legat de soluționarea conflictului transnistrean. Țările din Europa Centrală, care recent au aderat la Uniunea Europeană contribuie în modul cel mai direct la stabilirea legăturilor strânse cu statele vecine, ținând cont, atât de interconexiunile acestora de ordin economic, social și cultural, cât și de importanța relațiilor interumane, având în multe cazuri minorități pe ambele părți ale frontierei. Dezvoltarea relațiilor cu statele din vecinătate evidențiază necesitatea reformulării acestora, ținându-se cont că odată cu recente extinderi ale UE, granița unională a atins nu numai noi vecini, dar și actori internaționali de o importanță variabilă, cu excepția Federației Ruse, relațiile cu care sunt privite într-un context diferit, luând în considerație și rolul acesteia asupra imediaților vecini estici ai UE.

PEV, la nivel continental, se află într-o interdependență economică și politică față de politica externă a Federației Ruse, ținând cont de rolul acesteia în rezolvarea conflictelor înghețate din Republica Moldova și Georgia, de influența politică pe care o poate exercita în folosul său. Astfel, devine evident faptul că re-formularea definiției de dezvoltare a relațiilor cu statele vecine, va cuprinde luarea în considerație a poziției Federației Ruse în regiunea sud-est europeană, în același timp ținând cont de propriul rol crescând pe arena internațională și dorința politică a acestor state. Prin prisma politicii sale externe, ar fi neconsecvent din partea UE dacă aceasta nu ar reacționa la cele petrecute în imediata sa vecinătate. Pentru a asigura securitatea și stabilitatea frontierelor sale, UE va trebui în următorii ani să diversifice relațiile cu statele sale vecine într-o măsură în care aceasta ar duce la soluționarea problemelor transnaționale care, de regulă, sunt de natură socio-economice, țin atât de instabilitatea politică și fragilitatea structurilor statale, cât și de alt ordin precum crima organizată, migrația ilegală, conflicte înghețate, etc.

Deși PEV conține direcții generale de dezvoltare a raporturilor de cooperare cu toate statele vecine, aprofundarea domeniilor considerate reciproc avantajoase se va efectua în bază diferențiată și nu în ultimul rând reieșind din principiul perspectivei de integrare europeană a statului partener, care, deși nu este stipulat în PEV, nu este în același timp exclus. Țările din vecinătate sunt plasate la nivel de parteneri esențiali ai UE, interdependența economică și politică fiind pronosticată

să ducă la creșterea economică și comercială reciprocă, la crearea unei zone de stabilitate și la schimburile de capital uman. Modalitatea de dezvoltare a relațiilor cu statele vecine este percepută diferit de la stat la stat sau de la un grup geografic la altul. Țările mediteraneene se axează pe o cooperare mai strânsă cu UE, cu Caucazul de Sud UE va aprofunda relațiile economice și comerciale, contribuind activ la infrastructura continentală, pe când cele mai esențiale sfidări, dar și oportunități sînt legate de Republica Moldova și Ucraina, care solicită recunoașterea perspectivelor europene

10.3. Instrumentele Politicii Europene de Vecinătate

PEV se bazează pe acordurile juridice în vigoare între UE și partenerii săi – *Acordurile de Parteneriat și Cooperare (APC)* și *Acordurile de Asociere (AA)*.

Un loc central în cadrul PEV îl ocupă planurile de acțiune bilaterale și prioritățile parteneriatului care au fost stabilite între UE și majoritatea țărilor partenere. Ele stabilesc programe de reformă politică și economică cu priorități pe termen scurt și mediu (de la trei la cinci ani). Planurile de acțiune ale PEV și prioritățile parteneriatului reflectă nevoile, interesele și capacitățile UE și ale fiecărui partener. Ele urmăresc să dezvolte societăți democratice, echitabile din punct de vedere social și favorabile includerii, să promoveze integrarea economică și să îmbunătățească circulația transfrontalieră a persoanelor.

UE sprijină îndeplinirea obiectivelor PEV prin acordarea unui sprijin financiar și prin cooperarea politică și tehnică. Fondurile sunt furnizate în cea mai mare parte prin intermediul *Instrumentului European de Vecinătate (IEV)*, cu un buget de 15,4 miliarde EUR pentru perioada 2014-2020. Alte instrumente și programe, cum ar fi Facilitatea pentru societatea civilă, sunt utilizate pentru a finanța PEV. În plus, Comisia oferă sprijin financiar sub formă de subvenții acordate partenerilor, iar Banca Europeană de Investiții și Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare completează acest sprijin prin acordarea de împrumuturi.

În plus, s-au dezvoltat noi instrumente în cadrul PEV pentru a promova accesul la piață, în special prin negocierea unor *Acorduri de Liber Schimb Aprofundate și Cuprinzătoare (ALSAC)*, precum și pentru a îmbunătăți mobilitatea și gestionarea migrației. Ca atare, au fost propuse și încheiate cu unii parteneri parteneriate pentru mobilitate și facilitarea/liberalizarea vizelor, în timp ce în 2016 a fost lansat un instrument financiar specific – *Instrumentul de Parteneriat pentru Mobilitate*. În regiunea sudică, o serie de inițiative regionale și bilaterale privind migrația și mobilitatea sunt finanțate în cadrul Fondului fiduciar de urgență al UE pentru Africa, componenta „Africa de Nord”. Astfel, cu toate că PEV este concepută ca un ansamblu de dispoziții politice comune, ea permite, de asemenea, UE să își adapteze și să își „diferențieze” politica în funcție de specificările fiecărui partener.

În cadrul discuțiilor privind viitorul cadru financiar multianual pentru 2020-2027, sunt în curs de reexaminare arhitectura și funcționarea instrumentelor de finanțare externă ale UE, inclusiv IEV. În acest context, la 18 aprilie 2018, Parlamentul a adoptat un raport privind punerea în aplicare a instrumentelor de finanțare externă ale UE, inclusiv evaluarea intermediară din 2017 și viitoarea arhitectură post-2020. În ceea ce privește IEV, raportul a făcut apel la mai multă flexibilitate, la o mai bună utilizare a abordării „mai mult pentru mai mult” și a abordării bazate pe stimulente și o mai bună coordonare între programele regionale și cele bilaterale.

La 14 iunie 2018, Comisia Europeană a publicat o propunere de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului de instituire a *Instrumentului de Vecinătate, Cooperare pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională* (IVDCI). Propunerea urmărește să simplifice actuala arhitectură de finanțare a acțiunii externe a UE pentru următoarea perioadă a CFM și integrează mai multe instrumente financiare în noul IVDCI, inclusiv IEV. La 27 martie 2019, Parlamentul și-a adoptat poziția în primă lectură cu privire la această propunere, solicitând o finanțare suplimentară, un rol mai important în luarea deciziilor privind opțiunile secundare de politică, suspendarea asistenței în cazurile de încălcare a drepturilor omului și reorientarea de la o abordare bazată pe stimulente la una bazată pe performanță în cadrul capitolului consacrat vecinătății. Negocierile interinstituționale (trilogurile) au început în octombrie 2019, cu scopul de a fi finalizate până la sfârșitul anului 2020.

10.4. Principiile Politicii Europene de Vecinătate

PEV utilizează principiul geografic sau cel al proximității de granițele UE pentru a delimita statele ce fac parte din vecinătatea unională. După cum este prevăzut în Strategia PEV acestea sunt țările vecine sau cele ce s-au apropiat de UE în urma ultimelor extinderi. Astfel, aplicând acest principiu se evidențiază țările ce intră nemijlocit în sfera de aplicare a PEV, printre care Algeria, Belarus, Egipt, Israel, Iordania, Liban, Libia, Republica Moldova, Maroc, Autoritatea Palestiniană, Siria, Tunisia, Ucraina, și Rusia, Armenia, Azerbaidjanul și Georgia. Arealul geografic vast duce la gruparea statelor vecine în dependență de gradul de apropiere de UE, și baza juridică bilaterală:

1) Statele Est-Europene, precum Republica Moldova și Ucraina, cu obiectiv strategic bine formulat de integrarea europeană și Acorduri de Parteneriat și Cooperare adoptate cu UE. Aceeași bază juridică este stabilită între UE și Rusia, doar că drept scop este fixată dezvoltarea relațiilor la nivel de parteneri strategici. Obiectivele APC pot fi caracterizate în linii generale prin prevederea unui cadru potrivit pentru dialogul politic, ce ar permite dezvoltarea relațiilor politice; prin promovarea comerțului și investițiilor și a relațiilor armonioase econo-

mice; prin prevederea unei baze de cooperare legislativă, economică, socială și financiară. În contextul Republicii Moldova, APC cuprinde prevederi referitoare la comerț și economie ce includ, de exemplu, liberalizarea comerțului bazat pe tratamentul acordat celei mai favorizate națiuni, de asemenea linii generale în domeniul științific, tehnologic, energiei, mediului, transportului, educației, cooperării sociale și culturale. Cît privește dialogul politic la nivel intern, regional și internațional, prevederile se referă la respectarea valorilor democratice, drepturilor omului, stabilității politice în regiune, etc. În domeniul justiției și afacerilor interne sunt stipulate cooperarea în contextul luptei împotriva producției ilicite, drogurilor și spălării banilor.

2) Statele mediteraneene cu baza juridică bilaterală stabilită în Acorduri de Asociere, neavând un obiectiv de aderare la UE. Acordurile de Asociere dintre UE și statele mediteraneene subliniază în preambulul său importanța Cartei ONU, în special respectarea drepturilor omului, principiilor democratice și libertatea economică, necesitatea de a consolida stabilitatea politică și dezvoltarea economică a regiunii prin încurajarea cooperării regionale, necesitatea demarării dialogului politic regulat în contexte bilaterale și internaționale privind subiecte de interes comun, necesitatea de a menține un dialog în domeniile științific, tehnologic, cultural, audio-vizual și social pentru a beneficia ambele părți. Luând drept exemplu, Acordul de Asociere MarocUE, devine evident faptul că acesta prevede un dialog politic regulat atât la nivel ministerial și de stat, cât și parlamentar. Se pune accentul pe pacea, securitatea și cooperarea regională și necesitatea de a contribui la stabilitatea și prosperitatea regiunii mediteraneene, promovării înțelegerii și toleranței. Acordul cuprinde prevederi privind libertatea instituirii și liberalizării serviciilor, mișcării capitalului și regulilor de competiție, consolidarea cooperării economice în cele mai largi aspecte. Acordul face mențiune atât la existența liberului comerț în bunuri fabricate, consolidează aranjamentele pentru liberul comerț în bunuri industriale, cât și stabilirea direcțiilor de liberalizare reciprocă progresivă a produselor agricole.

3) Statele-candidate și cu perspective clare de aderare la UE (Croatia, Turcia, Statele balcanice). În virtutea perspectivelor clare de aderare la UE, Statele balcanice ce fac parte din Procesul de Stabilizare și Asociere cu UE, deși fiind vecine Uniunii Europene, nu sunt subiecții Politicii Europene de Vecinătate.

4) Statele Arealului Economic European (AEE) și Elveția, care doresc menținerea status quo-ului existent. În linii generale AEE se referă la cei patru piloni ai pieții interne europene „patru libertăți” și anume, libertatea mișcării bunurilor (produsele agricole și de pește sunt limitate), persoanelor, serviciilor și capitalului. De asemenea, sunt prevăzute domenii precum politica socială, protecția consumatorului, mediul, statistica, toate înglobându-se în genericul pieții interne. Comparînd cele patru zone geografice, ce reprezintă vecinătatea Uniunii Europene în sensul direct al definiției sale, devine evident faptul că fiecare dintre ele

comportă un obiectiv bine stabilit în raporturile cu forul european. Doar Republica Moldova și Ucraina se află într-o situație mai puțin favorabilă, deoarece esența relațiilor sale cu UE constă în atingerea obiectivului de integrare europeană, dar perspectiva în cauză a acestor țări nu este încă recunoscută la nivel european.

Principiul interdependenței sau a angajamentului comun presupune implicarea activă comună a Uniunii Europene și a statului vecin în implementarea Politicii Europene de Vecinătate. Utilizarea acestuia evidențiază că PEV reprezintă un proiect comun elaborat împreună. Consiliul pentru Afaceri Generale și Relații Externe al UE a pus accentul în mod special pe principiul în cauză la momentul adoptării Strategiei Politice Europene de Vecinătate elaborate de către Comisia Europeană: „Consiliul a confirmat că relațiile privilegiate cu vecinii acoperite de PEV vor fi bazate pe interdependență sau angajament comun (joint ownership). Ele vor cuprinde angajamente comune referitor la valorile comune, incluzând democrația, statul de drept, buna guvernare și respectarea drepturilor omului”. Reieșind din Concluziile CAGRE, esența principiului dat devine parteneriatul privilegiat și de interdependență/angajament comun, ceea ce oferă PEV un grad de condiționalitate și reprezintă o trăsătură caracteristică metodologiei de implementare a noii politici europene vis-a-vis de vecinii săi. Scopul utilizării acestui principiu în cadrul PEV constă în promovarea bunelor relații de vecinătate. UE, pe de o parte, dorește să repete succesul extinderii sale, însă fără a include acest element de condiționalitate esențial ce se referă la aderarea la UE, iar statele vecine, pe de altă parte, au obiectivul să atingă un nivel privilegiat de relații și în unele cazuri, de creare a precondițiilor de aderare cum este situația Republicii Moldova și într-un context oarecare a Ucrainei. Astfel, principiul în cauză subliniază faptul că PEV reprezintă o politică intermediară pentru statele ce doresc să adere la UE, care în baza angajamentelor și eforturilor depuse vor progresa pe calea stabilirii parteneriatului său cu UE.

La adoptarea Strategiei PEV, Consiliul de Miniștri ai Afacerilor Externe al statelor membre ale UE în mod particular au subliniat faptul că „nivelul de ambiție al relației stabilite cu fiecare vecin în parte va depinde de nivelul angajamentului statului vecin pentru valorile comune, și capacitatea de a implementa prioritățile stabilite în comun”. Strategia PEV elaborată de Comisia Europeană stipulează că elaborarea setului de priorități comune se face în baza intereselor reciproc avantajoase, reprezentând o ofertă a UE pentru vecinii ce au demonstrat interes considerabil și angajament față de procesul în cauză: „Interdependența sau angajamentul comun în cadrul acestui proces, bazată pe conștientizarea valorilor împărtășite și a intereselor comune, este esențială. UE nu caută să impună priorități și condiții partenerilor săi. Planurilor de Acțiuni depind de recunoaștere clară a intereselor reciproce în procesul de realizare a obiectivelor prioritare. Nu se pune întrebarea de a ruga partenerii să accepte un set de priorități predeterminate, Acestea vor fi determinate prin consimțământ comun”. Astfel, pe parcursul

anului 2004, Comisia Europeană, împreună cu Președinția UE și Înalțul Reprezentant pentru PESC au purtat discuții exploratorii cu Republica Moldova, care au rezultat în elaborarea în comun a Planului de Acțiuni Moldova – UE, care a stabilit pe baza principiilor comune, setul de priorități pentru o perioadă de implementare de trei ani. Totodată, monitorizarea mersului implementării acțiunilor vizate în Planul de Acțiuni Moldova-UE de asemenea include principiul de interdependență/angajament comun, care oferă posibilitatea de a analiza procesul în cauză, adunând într-un for comun reprezentanții statului partener, ai statelor membre ale UE, Comisiei Europene și Secretariatului General al Consiliului UE. În pofida faptului că UE concepe PEV pentru toate statele ce se învecinează cu ea din punct de vedere al frontierelor terestre și maritime drept o politică coerentă și luând în considerație faptul că politica în cauză este bazată pe un set de priorități clar determinate în scop și metodologie de implementare, elementul novator al PEV constă în principiul diferențierii care fundamentează relațiile fiecărui stat în parte cu UE în procesul de realizare a politicii de vecinătate.

Principiul diferențierii demarează odată cu negocierea Planului de Acțiuni dintre UE și statul partener, continuând în stabilirea setului de priorități reciproc avantajoase. În practică, linia clară de diferențiere apare între țările partenere ale UE imediat după adoptarea Planurilor de Acțiuni, la momentul începerii implementării Planului de Acțiuni și coordonarea tuturor legăturilor bilaterale în scopul dat. Un studiu general comparativ dintre Planurile de Acțiuni Moldova – UE și Ucraina – UE evidențiază diferența clară în setul de priorități pentru țările date, un exemplu elocvent fiind relațiile comerciale dintre Uniunea Europeană și statele în cauză luate separat. Astfel, Ucraina și Uniunea Europeană au fixat prioritatea înlăturării graduale a tuturor restricțiilor de export și import, ca urmare a aderării acestei țări la OMC. În ceea ce privește relațiile comerciale dintre Republica Moldova și UE, acestea au drept prioritate „conlucrarea pentru oferirea de către UE a Preferințelor Comerciale Autonome, prin asigurarea controlului efectiv al originii bunurilor din Moldova”. Important pentru principiul diferențierii este faptul că anterior demarării procesului de negocieri a Planurilor de Acțiuni, UE, în particular Comisia Europeană a elaborat Raporturi de țară pentru fiecare dintre statele cu care avea planificat elaborarea Planurilor de Acțiuni. Raportul de țară a stat la baza stabilirii priorităților pentru fiecare stat aparte reieșind din circumstanțele sale specifice. O acțiune similară a fost efectuată de fiecare țară aparte la nivel național, care și-a stabilit prioritățile sale în dependență de obiectivele statale. Astfel, se conturează elementele ce cimentează necesitatea utilizării principiului diferențierii, care sunt:

- **Plasamentul geografic al statului partener al UE în cadrul PEV:** din punct de vedere al priorităților incluse în Planurile de Acțiuni bilaterale, un stat mediteranean și un stat sud-est european au fixate acțiuni diferite de ordin comercial-economic în primul caz și în cel de-al doilea - politic.

- **Situația politică și economică:** În cadrul aceluiași areal geografic, precum ar fi cel Sud-Est european, țările precum Republica Moldova și Ucraina diferă din punct de vedere economic și politic, deși au făcut parte anterior din fostul spațiu sovietic. Drept exemplu poate servi, dependența totală de resursele energetice exportate din exterior în cazul Republicii Moldova, care lasă o amprentă puternică asupra situației nu numai economice, dar și politice atât în țară, cât și în relațiile sale cu Uniunea Europeană și, respectiv, cu țara exportatoare a acestor resurse, precum este Federația Rusă.

- **Relațiile stabilite la nivel bilateral dintre UE și statul partener:** Din punct de vedere juridic, baza legală existentă între UE și statele sud-est europene și UE și statele mediteraneene diferă după scop și conținut, în primul caz fiind vorba despre Acorduri de Parteneriat și Cooperare, iar în cel de-al doilea - de Acordurile de Asociere (Procesul de la Barselona). Republica Moldova dorește recunoașterea perspectivelor sale clare de integrare europeană, pe când Ucraina tinde mai mult spre stabilirea unui parteneriat strategic precum cel al Rusiei și UE sau cel puțin declară drept obiectiv de lungă durată integrarea în structurile europene.

- **Capacitățile și necesitățile UE și statelor partenere:** atât capacitățile, cât și necesitățile statelor partenere sunt legate de situația economică din țara dată, UE în acest sens axându-se pe asigurarea securității, prosperității și bunăstării la frontierele sale, oferind asistență graduală dependentă de îndeplinirea reformelor în fiecare stat aparte.

- **Interesul reciproc dintre statul partener și UE:** Interesul UE în Ucraina și vice-versa ține de potențialul politic, politico-militar, economic, dar și social reciproc, și de cel al dividendelor amiabile, care sunt strâns legate de rolul acestor doi actori pe arena regională, dar și internațională. În cazul Republicii Moldova, interesul amiabil ține de securitatea și stabilitatea regională, dar și posibilitățile oferite de situația geografică favorabilă a Moldovei în contextul legăturilor comercial-economice dintre Est și Vest. Un alt principiu folosit pe larg în cadrul PEV este cel al progresivității, care devine echivalent ca forță motrice al celui utilizat în procesul de extindere, cu excepția că PEV nu se pronunță asupra calificării de aderare la UE. Este evident faptul că succesul înregistrat de UE în urma ultimelor valuri de extindere este motivul apariției PEV. Astfel, se dorește transpunerea metodologiei utilizate pe parcursul procesului de aderare a celor 10+2 state central-europene, care a avut ca bază principiul gradual de progresare în relațiile cu UE. În baza acestui principiu sau mai bine zis a progreselor înregistrate de țările partenere, UE oferă aceleași domenii de cooperare îmbinate cu elemente similare stimulatorii, cu excepția celui de aderare, precum:

- Utilizarea principalelor instrumente unionale pentru atingerea obiectivelor politicii externe ale UE;

- Atingerea unui nivel semnificativ de integrare, în special pe piața internă a UE;
- Diversificarea și eficientizarea graduală a dialogului politic;
- Consolidarea aspectelor economice și comerciale;
- Progresarea aspectelor legate de mobilitate și migrațiunea legală;
- Promovarea contactelor umane;
- Participarea progresivă în politicile și programele UE;
- Oferirea unei asistențe financiare solide;
- Dezvoltarea noilor forme contractuale cu UE, etc.

10.5. Prioritățile Politicii Europene de Vecinătate

Strategia PEV prevede două domenii largi, care ghidează întreaga gamă de priorități ce stau la baza relațiilor dintre UE și statul-partener. Astfel, acestea pot fi rezumate în felul următor:

I. Priorități ce se referă la angajamentele asumate pentru luarea de acțiuni specifice ce confirmă sau consolidează aderarea la valorile comune și unele obiective din domeniul PESC.

II. Priorități ce se referă la angajamentele asumate pentru luarea de acțiuni, care vor apropia țara-partener de UE într-un număr stabilit de domenii. Astfel, prioritățile PEV sunt incluse în Planul de Acțiuni negociat și adoptat între UE și statul partener, ca formă și conținut sunt precise, ținând cont de specificul domeniului, prevăd perioada de realizare, care poate fi monitorizată și evaluată, atât de către statul-partener, cât și de UE. Drept exemplu elocvent în acest sens poate servi acțiunea ce vizează acordarea Preferințelor Comerciale Republicii Moldova de către UE. Planul de Acțiuni Moldova-UE prevede clar că una din priorități este de a revizui/trece competențele pentru eliberarea certificatelor de la Camera de Comerț și Industrie la Serviciul Vamal. Detaliat, cele două domenii largi de priorități stabilite între UE și statul-partener pot fi structurate în felul următor:

III. Priorități referitoare la valorile comune PEV sunt fondate pe valorile comune ce cuprind democrația, statul de drept, buna guvernare, respectarea drepturilor omului, principiile economiei de piață și comerțului liber, reducerea sărăciei, etc. Importanța atribuită de UE și esența introducerii acestora ca bază fundamentală în PEV, reies din TUE. Conform TUE, Uniunea trebuie să dezvolte relații și să stabilească parteneriate cu țările terțe, care împărtășesc valorile, care sunt detaliate în art. 6 al TUE și care prevede că „Uniunea este fondată pe principiile libertății, democrației, respectării drepturilor omului și libertăților și statului de drept, principii comune pentru toate statele membre”. Astfel, se evidențiază faptul că UE este fondată pe principiile enumerate mai sus, respectarea cărora este o condiție de aderare la UE, pe când încălcarea lor duce la sancțiuni. Tratatul Constituțional include respectarea demnității umane, libertății, egalității și

drepturilor minorităților, adițional la democrație, statul de drept și respectarea drepturilor omului.

O metodologie similară celei de aderare este utilizată în domeniul politicii externe a UE și nemijlocit în cadrul PEV, pornind de la Tratatul Constituțional care stipulează că aceasta nu numai va promova respectarea valorilor comune, dar le va menține, însă obiectivele de bază diferă de la cele propuse pentru calitatea de membru al UE și calitatea de stat-partener în cadrul PEV. În cazul procesului de aderare, acesta avea prevăzut obiectivul de aderare a țărilor respective, pe când în cadrul PEV, unul din obiectivele sale principale poate fi rezumat la faptul că progresarea în relațiile cu UE depinde de implementarea priorităților asumate, inclusiv ce se referă la valorile comune: „Nivelul de ambiție al UE de a dezvolta legături cu fiecare partener prin intermediul PEV va lua în considerație nivelul în care valorile comune sunt efectiv respectate și împărtășite. Planurile de Acțiuni vor conține un număr de priorități intenționate să consolideze angajamentul față de aceste valori. Acestea includ consolidarea democrației și statului de drept, reforma sistemului judiciar și lupta împotriva corupției și crimei organizate...”.

Respectarea valorilor comune creează condiții pentru un mediu politic stabil, prevenirea conflictelor interne și externe, și pentru securitatea transfrontalieră regională și continentală. Respectarea valorilor comune duce la separarea adecvată a puterilor în stat, la instituirea autorităților judiciare independente, a unei administrații centrale și locale funcționabile, a structurilor de forță stabilite conform legii, a mijloacelor mass media independente, a unui cadru legislativ efectiv și transparent. Comunicarea Comisiei Europene „Europa Lărgită – Vecinătatea: Un nou cadru pentru relațiile cu vecinii de la Est și Sud” stipulează corelația dintre respectarea valorilor comune și dezvoltarea socială și economică: „democrația, pluralismul, respectarea drepturilor omului, a libertăților civile, a standardelor de bază în domeniul muncii reprezintă pre-rechizite esențiale pentru o stabilitate politică, și o dezvoltare durabilă socială și economică”.

Priorități de ordin politic. Eficientizarea și consolidarea dialogului politic sunt considerate aspecte ce necesită a fi ridicate la un nivel calitativ, dar și cantitativ nou, stipulate în Strategia PEV și detaliate în Planurile de Acțiuni. PESC oferă scop de cooperare cu statele-partenere, inclusiv în domeniile prevenirii conflictelor și managementului crizelor. „Valorile comune, instituțiile democratice puternice și o înțelegere comună privind necesitatea instituționalizării respectului față de drepturile omului vor deschide calea spre un dialog mai deschis în cadrul PESC și dezvoltarea PESA. O vecinătate comună implică dificultăți și responsabilități comune pentru soluționarea pericolelor la stabilitate ce derivă din conflicte și insecuritate”. Domeniile prioritare pentru consolidarea dialogului politic sunt negociate cu fiecare stat-partener aparte, în același timp existând domenii comune pentru UE și vecinătatea sa, precum cooperarea în sfera multilateralismului efectiv, îmbunătățirea guvernării globale și consolidarea coordonării

în combaterea pericolelor de securitate comune. Prin obligativitatea respectării valorilor comune, UE oferă posibilitatea statelor partenere de a se implica în unele aspecte ale PESC și PESA, cum ar fi prevenirea conflictelor, schimbul de informații, participarea în operațiunile comune ale UE de management a crizelor. Prioritatea în cauză comportă două aspecte esențiale: cel de participare în cadrul PESA, dar și cel ce se referă la consolidarea securității și stabilității în statele-partenere.

Priorități de ordin economic și social. Prioritățile de ordin economic prevăzute de PEV presupun, atât relații comerciale preferențiale consolidate și asistență tehnică și financiară ridicată, cât și posibilitatea ulterioară de a participa la piața internă a UE, fundamentată pe aproximarea legislativă și regulatorie. PEV oferă posibilitatea convergenței legislației economice, deschiderii economiilor UE și statelor vecine, reducerea barierei comerciale. Prin extinderea pieții interne unionale se urmărește scopul îmbunătățirii climatului investițional în țările din vecinătate, adoptarea celor mai eficiente practici internaționale, crearea unui mediu transparent și stabil pentru dezvoltarea sectorului privat. Reducerea sărăciei și inegalității stau la baza cooperării în contextul domeniului în cauză, necesitând a fi coordonate între UE și instituțiile financiare internaționale.

Prioritățile de ordin social cuprind aspectele legate de dezvoltarea socio-economică, politica socială și reformele structurale, crearea locurilor de muncă, promovarea standardelor de muncă internaționale, îmbunătățirea condițiilor de muncă, eficientizarea asistenței sociale, reformarea sistemului național de bunăstare.

Prioritățile de ordin comercial. PEV oferă posibilitatea beneficiarii pe deplin din prevederile de ordin economic incluse în Acordurile de Parteneriat și Acordurile de Asociere, care are stipulată o agendă generală de aproximare legislativă și regulatorie, deși fără a indica perioade de timp pentru realizarea acestora. Anume pe prioritizarea acestora se axează PEV, ținând cont de situația economică a fiecărui stat-partener în parte, de nivelul corespunderii legislației interne cu cel al UE, indicând perioade clare de timp și modalități de evaluare a acțiunilor întreprinse. Scopul priorităților economice este de a ajunge la armonizarea legislației naționale în conformitate cu acquis-ul comunitar, care oferă posibilitatea liberei mișcări a bunurilor, persoanelor, serviciilor și capitalului. Fiecare dintre aceste capitole comportă acțiuni comune necesare a fi luate într-o modalitate progresivă și potrivită fiecărui stat-partener în parte. Pentru crearea zonei libere comerciale între UE și statele-partenere sau a zonei comerciale liberalizate asimetric, PEV pune la dispoziția partenerilor modalități de a aprofunda liberalizarea comercială și integrarea regională sau deplina implementare a prevederilor de ordin economic din Acordurile de Parteneriat, aderarea la OMC în cazul Ucrainei sau deplina implementare a Acordului de aderare la OMC a Republicii Moldova. Prioritățile în cauză se referă la deschiderea economiilor în conformitate cu principiile OMC. Libera mișcare a bunurilor presupune întreprinderea de acțiuni concre-

te în ordine progresivă ce se referă la îmbunătățirea cooperării administrative, eliminarea treptată a barierelor non-tarifare dezvoltarea infrastructurii necesare, armonizarea legislației în domeniul vamal, asigurarea originii bunurilor, iar pentru produsele agricole PEV indică priorități de concordanță cu standardele UE în domeniile sanitare și fito-sanitare. Cît privește liberalizarea serviciilor, Planurile de Acțiuni cu statele-partenere cuprind prevederi ce se referă la aproximarea legislației ce ține de audit, contabilitate, companii, etc.

Priorități din domeniul justiției și afacerilor interne. Prioritățile din domeniul în cauză presupun o cooperare strînsă reciproc avantajoase ce pot fi divizate în managementul migrațional, traficul cu ființe umane și lupta împotriva terorismului. Reieșind din cele menționate, managementul de frontieră devine o prioritate determinată de interesul comun atît al UE, cît și al țării-partenere pentru a asigura ne-apariția noilor bariere de ordin comercial, economic, social, cultural între cele două entități. Prioritățile incluse în Planurile de Acțiuni creează premisele managementului comun eficient al frontierei într-un context legal, UE sprijinind eforturile țărilor-partenere în ceea ce ține de crearea serviciilor de frontieră ne-militare, securizarea adecvată a documentelor de călătorie, și crearea unui regim facilitat de trecere a frontierei comune pentru localitățile din apropierea acesteia. În contextul domeniului de mai sus, prioritățile stabilite se referă la cooperarea în sfera migrației, azilului, facilitării regimului de vize, combaterea terorismului și crimei organizate, traficului cu droguri și armament, spălării banilor și crimelor de ordin economic și financiar.

Priorități de ordin energetic, în domeniul transporturilor, mediului, cercetărilor și inovațiilor. Prioritățile de ordin energetic au scopul de a ridica nivelul cooperării și de a consolida parteneriatul strategic dintre UE și statele vecine, pornind de la faptul că UE reprezintă cel mai mare importator de energie din lume, necesitând securitate în livrările energetice, iar țările vecine examinează posibilitățile de a avea acces la piața unională energetică, fie că acestea sunt țări-exportatoare (Rusia, Bazinul Caspic, Orientul Mijlociu) sau de tranzit (Moldova, Ucraina). Consolidarea rețelelor și interconexiunilor vor sta la baza priorităților din domeniul respectiv pentru a asigura securitatea livrărilor energetice și pentru a extinde piața energetică internă a UE către țările-partenere. Prioritățile în cauză vor ține cont de inițiativele regionale, stabilite între UE și Rusia, UE și bazinul caspic, UE - Țările mediteraneene, iar în mod particular pentru Republica Moldova - obținerea statutului de observator la Memorandumul Energetic în Europa de Sud-Est, etc. Integrarea în rețelele de transport europene este prioritizată progresiv în Planurile de Acțiuni pentru a îmbunătăți accesul pe piața unională și dezvoltarea relațiilor interpersonale. Introducerea schimbărilor operaționale în fiecare sector de transport într-o formă bine structurată va duce la eficientizarea rețelelor de transport în general. În ceea ce ține de domeniul mediului, prioritățile sunt axate pe prevenirea degradării și poluării mediului înconjurător, protecției

sănătății umane, utilizarea rațională a resurselor naturale, asigurarea calității apelor, managementului deșeurilor, lupta împotriva poluării aerului, etc.

Prioritățile în domeniul cercetărilor și inovațiilor au drept scop deschiderea sferei de cercetare europeană pentru țările terțe și integrarea acestora în comunitățile științifice europene. Prioritățile incluse în Planul de Acțiuni Moldova – UE se referă explicit la integrarea Republicii Moldova în Zona de Cercetare Europeană și programele de cercetare europeană, și la dezvoltarea capacității în domeniul dat pentru a sprijini economia și societatea.

Priorități de dezvoltare a contactelor interumane. Prioritățile de dezvoltare a contactelor interumane au drept obiectiv conectarea popoarelor Uniunii Europene cu cele din vecinătatea sa prin intermediul programelor și agențiilor comunitare pentru a atinge un nivel de înțelegere reciprocă a aspectelor culturale, istorice, economice, sociale, etc. În majoritatea sa aceste priorități țin de domeniile educației, tineretului, culturii, sănătății publice, și societății civile. La elaborarea proiectelor legate de dezvoltarea contactelor interumane se ține cont de inițiativele legate de promovarea societăților civile, sprijinirea celor ce se referă la respectarea drepturilor omului și democratizării, sprijinirea organizațiilor de tineret, promovarea dialogului intercultural prin educație și schimburi culturale tinerești, mobilitatea resurselor umane și elaborarea principiilor de transparență a diplomelor. Introducerea acestor priorități în PEV denotă interesul sporit al Uniunii Europene de a extinde pe larg atât componentul socializării, utilizat intens în cadrul procesului de extindere, cât și crearea unei vecinătăți conectate viabil și veridic la Uniunea Europeană.

Priorități privind cooperarea regională. Reieșind din interesul UE în dezvoltarea relațiilor cu țările din vecinătatea sa, PEV pune accent puternic pe dezvoltarea cooperării la nivel regional, ceea ce implică cooperarea statelor vecine între ele, în special cele ce sunt învecinate, cooperarea regiunii în cauză cu UE și conectarea diferitor regiuni între ele. Un rol important este atribuit de UE cooperării statelor vecine cu Consiliul Europei, Inițiativa Central Europeană, OCEMN, Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est, și cooperării în cadrul euro-regiunilor la nivel local. Stabilirea priorităților de ordin regional au ca bază interesul comun al UE, regiunii și statelor din regiunea respectivă.

Pentru zona Sud-Est europeană Strategia PEV identifică următoarele domenii:

- economie, afaceri, locuri de muncă și politica socială, comerț infrastructură, dezvoltarea durabilă din punct de vedere socio-economic, reducerea sărăciei, energie, transport, etc.
- mediu, resursele naturale, arealul nuclear.
- justiție și afaceri interne, migrațiune, azil, lupta împotriva traficului cu ființe umane, crimei organizate, migrației ilegale, terorismului, spălării banilor și drogurilor.

- cooperarea interumană în domeniile mijloacelor de informare în masă, schimburilor profesionale și academice, cooperarea pe sectoare (educație, știință, cultură, societate civilă, etc).

Bibliografie de referință:

1. DRĂGAN, Gabriela. *Politica Europeană de Vecinătate – o opțiune strategică pentru UE?* În: Jurnal Economic. 2007. Iulie. Anul X, nr. 24. p.69-75.
2. SOLCAN, Natalia. *Noțiunea, scopul, principiile și prioritățile Politicii Europene de Vecinătate.* În: Revista moldovenească de drept internațional și relații internaționale. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/13.Notiunea%20Scopul%20Principiile%20si%20prioritatile%20politicii%20europene%20de%20vecinatate.pdf (vizitat: 11 august 2023)
3. *Politica europeană de vecinătate.* [online]. Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/170/politica-europeana-de-vecinatate> (vizitat: 11 august 2023)
4. *Politica UE.* [online]. Disponibil: <https://euneighbourseast.eu/ro/policy/> (vizitat: 11 august 2023)
5. FRUNZETI, Teodor. *Spre o nouă Politică Europeană de Vecinătate.* În: Revista Academiei de Științe ale Securității Naționale. 2016. [online]. Disponibil: <https://ssrn.com/abstract=3429664> (vizitat: 11 august 2023)

Tema 11. COOPERAREA ÎN CADRUL PARTENERIATULUI ESTIC: DOMENII PRIORITARE. ACORDURI DE ASOCIERE ALE UE CU REPUBLICA MOLDOVA, UCRAINA ȘI GEORGIA

I. Obiectivele temei de studiu:	<ul style="list-style-type: none">- de a se familiariza Parteneriatul Estic- de a identifica avantajele PaE pentru Republica Moldova- de a analiza Acordul de Asociere între UE-Ucraina- de a analiza Acordul de Asociere între UE-Republica Moldova- de a studia relațiile politice, economice și comerciale dintre UE și Georgia
II. Cuvinte-cheie:	Parteneriatul Estic, Acordul de Asociere UE-Republica Moldova, Acordul de Asociere UE-Ucraina, Acordul de Asociere UE-Georgia, asociere politică, integrare economică, Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător.
III. Planul temei:	<ol style="list-style-type: none">1.1 Parteneriatul Estic (PaE). Succesele Republicii Moldova în cadrul Parteneriatului Estic.1.2 Caracteristica Acordului de Asociere în UE și Republica Moldova1.3 Caracteristica Acordului de Asociere între UE și Ucraina1.4 Relațiile politice, economice și comerciale între UE și Georgia.

11.1. Parteneriatul Estic. Succesele Republicii Moldova în cadrul Parteneriatului Estic

Parteneriatul Estic (PaE) a fost creat pentru a avansa la un nivel superior relațiile UE cu majoritatea vecinilor săi din Est: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina. PaE, aprobat în 2008 și inaugurat în 2009, se bazează pe PEV.

Cadrul general al PEV a fost completat structural, în 2009, prin lansarea PaE – ca inițiativă politică comună, acompaniată de un instrumentar specific pentru vecinătatea estică. Obiectivele sale principale vizau proiectarea în regiune a unui climat de securitate, stabilitate și reformă democratică, progres economico-social, printr-o mai puternică asociere politică și integrare economică, precum și

facilitarea apropierei statelor partenere de valorile și normele UE, în conformitate cu aspirațiile și capacitatea individuală a acestora.

PaE a fost lansat cu ocazia Summit-ului de la Praga, la 7 mai 2009. Cele șase state țintă au fost: Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Ucraina, Republica Moldova și Belarus. În anul 2019, la aniversarea a 10 ani de la lansarea PaE, în condițiile unui consens general privind eficiența inițiativei, Comisia Europeană a procedat la consultări largi și incluzive pentru definirea politicilor viitoare ale PaE.

După 2020, UE, statele membre și partenerii răsăriteni vor coopera în direcția întăririi rezilienței, ca politică prioritară, prin avansarea a 5 obiective:

- un parteneriat care creează: reducerea inegalităților, interconectare, locuri de muncă decente și oportunități economice;
- un parteneriat care protejează: bună guvernare și instituții democratice, stat de drept, politic anti-corupție și combaterea crimei organizate, respectul pentru drepturile omului și securitate;
- un parteneriat dedicat mediului: avans spre țintele de neutralitate climatică, în liniile Pactului Verde european;
- un parteneriat care conectează: precondiție pentru modernizarea economiilor din regiune, acces la o infrastructură de comunicații electronice și servicii de înaltă calitate, tranziția digitală;
- un parteneriat care emancipează: societate civilă liberă, media independente și pluraliste, protejarea drepturilor omului.

Procesul de definire a viitorului PaE post-2020, prin adoptarea unei noi agende de obiective concrete post-2020, va culmina cu un nou Summit-ul al PaE, pe parcursul anului 2021.

1. **Obiective.** Principalul obiectiv al PaE este „accelerarea asocierii politice și aprofundarea integrării economice” dintre UE și vecinii săi din est. Nivelul de integrare și cooperare reflectă angajamentul fiecărei țări partenere față de valorile, standardele și structurile europene, precum și progresele pe care le realizează în acest sens. PaE urmărește să promoveze democrația și buna guvernare, să întărească securitatea energetică, să sprijine reformele sectoriale, inclusiv în domeniul protecției mediului, să încurajeze contactele interpersonale, să sprijine dezvoltarea economică și socială și să ofere finanțare suplimentară pentru proiecte de reducere a dezechilibrelor socioeconomice și de creștere a stabilității.

2. **Structuri.** Summiturile PaE sunt organizate din doi în doi ani, cu participarea UE și a șefilor de stat sau de guvern ai țărilor partenere, precum și a reprezentanților Parlamentului European, ai Comisiei Europene și ai SEAE. Au fost lansate, de asemenea, inițiative-fanion care includ: un program integrat de administrare a frontierelor; o facilitate pentru IMM-uri; piețe regionale de electricitate; și eforturi de îmbunătățire a eficienței energetice, de utilizare crescută a surselor regenerabile de energie, de promovare a bunei guvernante în materie

de mediu și de prevenire, pregătire și mobilizare în caz de dezastre naturale și provocate de om.

Întrucât anul 2019 a marcat cea de-a zecea aniversare a PaE, Comisia a desfășurat o consultare amplă și extinsă a tuturor părților interesate pentru a defini viitoarele priorități ale acestei politici și pentru a se asigura astfel că aceasta continuă să aducă beneficii concrete cetățenilor din întreaga Europă.

La 18 martie 2020, Comisia și Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru acțiunea externă și politica de securitate au publicat o comunicare comună intitulată „Politica privind PaE după 2020: consolidarea rezilienței – un PaE, care produce rezultate pentru toți”. Acest document evidențiază cinci obiective de politică pe termen lung pentru cooperarea viitoare:

- *un parteneriat care creează*: UE și țările partenere vor colabora pentru crearea de economii reziliente, sustenabile și integrate;
- *un parteneriat care protejează*: UE și țările partenere își vor reînnoi angajamentul față de principiile fundamentale ale parteneriatului, în special pentru instituții responsabile, stat de drept și securitate;
- *un parteneriat ecologic*: UE și țările partenere vor colabora pentru un viitor rezilient și sustenabil;
- *un parteneriat care conectează*: UE va investi în continuare în transformarea digitală a țărilor partenere și va urmări să extindă beneficiile pieței unice digitale;
- *un parteneriat care conferă capacitate de acțiune*: UE și țările partenere vor colabora pentru societăți reziliente, echitabile și cu caracter incluziv.

Acest document a servit drept bază pentru discuțiile din cadrul videoconferinței din 18 iunie 2020 a liderilor PaE. În contextul pandemiei de COVID-19 și al gravelor sale consecințe socioeconomice pe întregul continent, liderii au recunoscut importanța strategică a acestui parteneriat și au subliniat necesitatea de a continua construirea unui spațiu comun de democrație, prosperitate și stabilitate, ancorat în valorile lor comune, printr-o ordine internațională bazată pe norme și prin dreptul internațional.

Înființată în 2011 Adunarea Parlamentară Euronest (AP) constituie componenta parlamentară a PaE și este responsabilă pentru consultarea, supravegherea și monitorizarea acestuia. Obiectivul său principal este de a reuni parlamentele din țările care fac parte din PaE și Parlamentul European și de a intensifica contactele interpersonale, de a promova participarea activă a societății civile și de a se implica mai activ în dialogul cultural. Ea se bazează pe interese și angajamente reciproce, precum și pe principiile diferențierii, asumării și responsabilității comune. Unul dintre rolurile sale este să controleze sprijinul UE pentru țările PaE, și poate, de asemenea, să emită recomandări pentru structurile interguvernamentale din cadrul acestuia, cu scopul de a încuraja aprofundarea integrării politice și economice a acestor țări cu UE. De exemplu, Biroul său a transmis un mesaj cu

ocazia videoconferinței din iunie 2020 a liderilor PaE, în care a solicitat o strategie UE de cooperare, securitate și reziliență economică cu partenerii estici care doresc să continue eforturile de integrare în UE orientată spre viitor.

Până la această dată, Adunarea a organizat opt sesiuni ordinare, ultima având loc în perioada 8-10 decembrie 2019 la Tbilisi. Din cauza pandemiei de COVID-19, sesiunea din 2020 va fi amânată pentru 2021. Euronest cuprinde 60 de deputați în Parlamentul European și zece membri din parlamentul fiecărei țări partenere. Cu toate acestea, întrucât Parlamentul European nu recunoaște Adunarea Națională a Belarusului ca fiind o instituție aleasă în mod democratic, la Euronest nu participă în prezent niciun „deputat” din Belarus. AP Euronest are patru comisii permanente, și anume Comisia pentru afaceri politice, drepturile omului și democrație, Comisia pentru integrare economică, armonizare legislativă și convergență cu politicile UE, Comisia pentru securitate energetică și Comisia pentru afaceri sociale, ocuparea forței de muncă, educație, cultură și societate civilă. AP a Euronest cuprinde și un grup de lucru privind Regulamentul de procedură, un grup de lucru privind acordurile de asociere, un grup de lucru privind Belarusul, precum și un forum neoficial al femeilor.

În plus, în cadrul PaE există un forum al societății civile care publică recomandări „pentru a influența instituțiile UE și guvernele naționale ale țărilor din cadrul PaE”. Anul 2009 este anul în care Republica Moldova, alături de Ucraina, Georgia, Armenia, Azerbaidjan a devenit parte a unuia din cele mai ambițioase proiecte europene - PaE. Lansat oficial la 7 mai 2009, în cadrul Summit-ului PaE de la Praga, proiectul a fost conceput în contextul extinderii UE din 2004. Scopul principal era evitarea creării unor noi linii de demarcație și aducerea noilor vecini ai Europei de est și sud mai aproape la nivel politic, economic de valorile europene, iar ulterior pentru a fi integrate mai ușor în UE. Pe parcursul celor 10 ani, datorită PaE țările din Europa de Est au semnat Acordul de Asociere sau cel al liberei circulații, care a permis cetățenilor Republica Moldova, Ucrainei și Georgiei să călătorească fără vize în UE și să facă comerț fără taxe.

Chiar de la lansare, PaE a fost văzut de Federația Rusă ca un proiect ce ar avea drept scop scoatere din zona sa de influență a fostelor republici sovietice. Din cauza presiunii Moscovei, în cadrul Summit-ului de la Vilnius din 2013, autoritățile din Ucraina cedează și nu parafează Acordul de Asociere cu UE. Nici Chișinăul nu a scăpat de furia regimului rus. În 2014, după intrarea în vigoare a Acordului, Federația Rusă impune embargou la vinurile moldovenești, lovind în cea mai mare ramură a industriei moldovenești, care era dependentă de piața rusă. Au mai urmat alte două embargouri - la fructe și conservele din legume, precum și la importul de carne. Cu toate acestea, cel mai mare eșec al guvernării de la Chișinău a fost pierderea statutului de „istorie de succes” în cadrul acestui proiect.

Avantaje: fără vize și exporturi de mărfuri în UE. Pe parcursul celor 10 ani, PaE a oferit un cadru de cooperare consolidat între UE și Republica Moldova,

fiind obținute mai multe realizări. Primul succes a fost trecerea la un alt nivel de dialog între autorități, dar și demararea unor proiecte de cooperare unice. Astfel, UE și Republica Moldova au inițiat în 2010 și au finalizat în 2013 negocierea unui nou Acord de cooperare – Acordul de Asociere. Paralel cu eforturile de negociere a acestui acord, UE și Republica Moldova au continuat eforturile de liberalizare a regimului de vize, care a culminat la 28 aprilie 2014 cu anularea regimului de vize cu UE. În rezultat, potrivit autorităților de la Chișinău, din 2014 până în prezent, peste 1,5 milioane de moldoveni au călătorit liber în UE. Un alt avantaj este intrarea în vigoare a unei părți importante a Acordului cu denumirea de Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător dintre Republica Moldova și UE (ZLSAC). Astfel, Chișinăul obține permisiunea de a exporta produse pe piața europeană, iar aceasta a diminuat și a compensat parțial pierderile datorate embargourilor rusești. Potrivit statisticilor, de la aplicarea provizorie a Acordului, în special a părții ZLSAC, comerțul cu UE a crescut de la 53,26% în 2014 la 68,79% în anul 2018, UE devenind principalul partener economic al Chișinăului.

Prezent la o masă rotundă, organizată la sfârșitul lunii martie de Institutul pentru Politici și Reforme Europene de la Chișinău și Fundația Konrad Adenauer, șeful Delegației UE în R. Moldova, Peter Michalko, a declarat că PaE va rămâne un proiect care are drept scop îmbunătățirea vieții cetățenilor. „Am făcut pași mari în relația noastră cu Republica Moldova. În domeniul comerțului au fost atinse obiective înalte. Nivelul exporturilor din Moldova pe piața europeană, cea mai puternică din lume, a crescut până la 70 la sută. A crescut nu numai valoarea exporturilor, dar și standardele care sunt aplicate de către producătorii din Moldova. Cu suportul UE au fost create mai mult de 15 mii de locuri de muncă aici. Aceste obiective trebuie să le evaluăm pozitiv și să dezvoltăm această cooperare. În același timp, nu putem să fim pe deplin satisfăcuți. Suntem și întristați de faptele care nu sunt așa de pozitive. A avut loc și regres, mai ales în ceea ce privește standardele de democrație și statul de drept, sectorul justiției și acele domenii care vizează viața oamenilor, care vor să simtă în țara în care trăiesc că se pot dezvolta”, a comentat ambasadorul UE.

Miza UE. În pofida eșecurilor pe care le-a avut guvernarea de la Chișinău, oficialii UE continuă să mizeze pe obiective PaE, însă cu o evidentă schimbare de retorică. Dacă înainte UE oferea practic necondiționat asistență Republica Moldova, Bruxelles-ul a început deja să pună mai multe condiționalități, care nu au fost pe placul guvernării și, în mod special, Partidului Democrat din Moldova. Actualmente UE vrea să obțină rezultate concrete în relația sa cu fiecare dintre țările PaE, în baza planului de acțiuni pentru 2017-2020, care conține 20 de livrabile, adică rezultate în diferite domenii, cum ar fi dezvoltarea economică și oportunitățile de piață, consolidarea instituțiilor și buna guvernare, conectivitatea, eficiența energetică, mediul și schimbările climatice, dar și mobilitatea și contactele interpersonale. „Trebuie să avem ambiții comune, UE și țările PaE, ca să continuăm

acest parteneriat de dezvoltare. Am formulat 20 de obiective pentru 2020, pentru a obține o economie, o guvernare mai puternică, în sensul slujbei cetățenilor. O conectivitate mai puternică, care înseamnă și inter-conectivitate între țări partene-re, dar și UE. Cum a spus și Federica Mogherini, cu PaE noi nu oferim numai be-neficii economice sau creșterea schimbului comercial, ci și întărirea democrației, drepturilor omului și libertăților fundamentale. Și vrem să continuăm să cooperăm și să obținem rezultate bune în PaE”, a conchis Ambasadorul.

11.2. Caracteristica Acordului de Asociere în UE și Republica Moldova

Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, a fost semnat la 27 iunie 2014 la Bruxelles, Belgia. AA Republica Moldova-UE stabilește un nou cadrul juridic pentru avansarea relațiilor dintre Republica Moldova și UE spre o treaptă calitativ superioară, cea a asocierii politice și integrării economice cu UE. Astfel, Acordul de Asociere (AA) se fundamentează pe o abordare inovativă și ambițioasă, incluzând crearea unei Zone de Liber Schimb Complex și Cuprinzător (ZLSAC).

AA conține prevederi cu caracter obligatoriu, norme regulatorii și aranja-mente de cooperare mai extinse, în toate sectoarele de interes. O atenție sporită se acordă aplicării prevederilor AA, inclusiv prin stipularea termenelor clare și stabilirea unui cadru instituțional și administrativ adecvat, creând astfel premisele necesare pentru o implementare eficientă.

Conform prevederilor articolului 456 din AA, începând cu 1 iulie 2016, acesta abrogă și înlocuiește în totalitate Acordul de Parteneriat și Cooperare din-tre Comunitățile Europene și statele lor membre, pe de o parte, și Republica Mol-dova, pe de altă parte, semnat la Bruxelles la 28 noiembrie 1994, intrat în vigoare la 1 iulie 1998. Trimiterile la APC, care figurează în toate celelalte acorduri între părțile la AA, se interpretează ca trimiteri la Acordul de Asociere.

La fel, începând cu 1 iulie 2016, AA înlocuiește Acordul dintre UE și Repu-blica Moldova cu privire la protecția indicațiilor geografice ale produselor agri-cole și alimentare, semnat la 26 iunie 2012 la Bruxelles, intrat în vigoare la 1 aprilie 2013.

Cu referire la aplicarea teritorială a AA, urmare Deciziei nr. 1/2015 din 18 decembrie 2015 a Consiliului de asociere Republica Moldova-Uniunea Euro-peană, Titlul V (Comerț și aspecte legate de comerț) din AA, se aplică întregului teritoriu al Republicii Moldova. Conform aceleași Decizii, Titlul VII (Dispoziții instituționale, generale și finale) se aplică întregului teritoriu al Republica Mol-dova în măsura în care este aplicat în legătură cu titlul V (Comerț și aspecte legate de comerț) din Acord.

Negocierea Acordului de Asociere între UE și Republica Moldova. Dialogul cu UE privind viitorul cadrul juridic care urma să substituie Acordul de Parteneriat și Cooperare semnat în 1994 au fost inițiate în anul 2008. Mandatul Republicii Moldova pentru negocierea cu UE a viitorului AA a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 680 din 13 noiembrie 2009. În baza respectării tuturor procedurilor prevăzute de legislația în vigoare, inclusiv consultarea Comisiei pentru politică externă a Parlamentului Republica Moldova, prin Decretul Președintelui interimar al Republica Moldova nr. 67 din 17.11.2009 au fost inițiate negocierile asupra proiectului Acordului dintre Republica Moldova și Comunitățile Europene.

Negocierile privind AA au fost lansate la 12 ianuarie 2010, fiind încheiate provizoriu după 15 runde plenare de negocieri în iunie 2013, iar cele privind ZLSAC între Republica Moldova și UE, ca parte a AA, au fost inițiate în ianuarie 2012 și finalizate provizoriu după 7 runde de negocieri, în iulie 2013. Parafarea Acordului în cadrul Summit-ului de la Vilnius a Parteneriatului Estic, desfășurat în perioada 28-29 noiembrie 2013, a marcat formal faptul încheierii negocierilor asupra textului Acordului. Parafarea a fost urmată de procedura tehnică de verificare a conformității juridice și traducerea Acordului în toate limbile părților, și mai apoi de aprobarea pentru semnare de către Consiliul UE, care a avut loc pe data de 27 iunie 2014, la Bruxelles.

În rezultatul negocierilor cu partenerii europeni, în Preambulul documentului este recunoscută apartenența Republicii Moldova la spațiul valoric și civilizațional european, precum și perspectiva progresului în continuă dezvoltare a cooperării dintre Republica Moldova și UE având drept finalitate obiectivul integrării europene. Acordul se bazează pe importanța pe care părțile o acordă respectării valorilor și principiilor comune pe care le împărtășesc, în special democrația și statul de drept, respectarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, precum și asigurării unei economii de piață funcționale și dezvoltării durabile. Prevederile referitoare la crearea ZLSAC între Republica Moldova și UE constituie o parte importantă a AA și presupun nu doar deschiderea reciprocă a piețelor pentru comerțul cu bunuri și servicii, dar și preluarea treptată a standardelor și normelor europene, care reglementează calitatea produselor și serviciilor respective.

Intrarea în vigoare și aplicarea AA UE-Republica Moldova. Pentru intrarea în vigoare a Acordului a fost necesară ratificarea acestuia de către toate părțile semnatare (Republica Moldova, Parlamentul European și cele 28 de state membre ale UE), conform procedurilor interne ale fiecărei entități în parte, astfel Acordul intrând în vigoare în prima zi a celei de-a doua luni de la data depunerii ultimului instrument de ratificare la Secretariatul General al Consiliului Uniunii Europene. Parlamentul Republicii Moldova a ratificat acest Acord prin Legea Nr. 112 din 2 iulie 2014, promulgată prin Decretul Președintelui Nr. 1237 din 8 iulie

2014, astfel încheindu-se procedura internă de ratificare a AA Republica Moldova – UE. Parlamentul European a ratificat AA pe 13 noiembrie 2014. Având în vedere că ratificarea este un proces îndelungat, s-a hotărât aplicarea cu titlu provizoriu, din 1 septembrie 2014, a unor părți din Acord, conform Deciziei Consiliului UE 2014/492/EU. Odată ce Acordul a fost ratificat de organele legislative a tuturor statelor UE, pe 1 iulie 2016 Acordul de Asociere a început să fie aplicat în măsura deplină.

11.3. Caracteristica Acordului de Asociere între UE și Ucraina

Negocierile cu Ucraina au fost lansate în 2007. Primele capitole politice au fost semnate în martie 2014. După alegerile prezidențiale din Ucraina, capitolele rămase au fost semnate la 27 iunie 2014, în cadrul Consiliului European. Părți importante ale AA se aplică deja cu titlu provizoriu de la 1 septembrie 2014. Aplicarea cu titlu provizoriu a zonei de liber schimb aprofundate și cuprinzătoare a început la 1 ianuarie 2016. Acordul de Asociere între UE și Ucraina a intrat în vigoare la 1 septembrie 2017. Una dintre pietrele de temelie ale acordului, ZLSAC, a devenit pe deplin operațională la 1 ianuarie 2016.

AA oferă noi oportunități economice atât pentru UE, cât și pentru Ucraina. UE și-a întărit poziția de cel mai important partener comercial al Ucrainei. Volumul schimburilor comerciale între cele două părți a atins cifra de 43,3 miliarde de euro în 2019, UE asigurând peste 40 % din volumul comercial total al Ucrainei.

Conform AA Ucraina este caracterizată ca țară europeană, care împărtășește o istorie comună și valori comune cu state membre ale UE și este angajată să promoveze acele valori. Ucraina acordă importanță identității sale europene. Totodată UE recunoaște aspirațiile europene ale Ucrainei și salută alegerea europeană, inclusiv angajamentul său de a construi o democrație profundă, durabilă și o economie de piață. Valorile comune pe care se bazează UE și care sunt elementele esențiale ale AA Ucraina-UE sunt democrația, respectul pentru drepturile omului, libertățile fundamentale și statul de drept. AA Ucraina-UE recunoaște că asocierea politică și integrarea economică a Ucrainei cu UE vor depinde de progresul în implementarea AA, inclusiv de progresul Ucrainei în asigurarea respectului pentru valorile comune și realizarea convergenței cu UE în domeniile politic, economic și justiție. Integrarea economică a Ucrainei în UE se realizează prin ZLSAC și obligațiile ce decurg din aderarea la OMC a părților, prin apropierea reglementărilor. ZLSAC între Ucraina și UA va contribui, conform AA la o mai mare integrare economică cu Piața Internă a UE. Ucraina s-a angajat să dezvolte un climat propice relațiilor economice între părți, mai ales pentru dezvoltarea comerțului, investițiilor și stimularea concurenței – factori cruciali pentru restructurarea și modernizarea economică.

Dialogul politic între Ucraina și UE se menține în toate domeniile de interes reciproc, pentru a promova convergența treptată în materie de afaceri externe și de securitate, cu scopul de a implica tot mai mult Ucraina în zona europeană de securitate. *Scopurile dialogului politic UE-Ucraina* sunt următoarele:

1) aprofundarea asocierii politice și creșterea convergenței politice și a eficacității politicii de securitate;

2) promovarea stabilității și securității internaționale pe baza multilateralismului eficient;

3) consolidarea cooperării și dialogului între Ucraina și UE privind securitatea internațională și gestionarea crizelor, în special pentru a aborda provocările globale și regionale și amenințările cheie;

4) favorizarea cooperării orientate către rezultate între Ucraina și UE pentru realizarea păcii, securității și stabilității pe continentul european;

5) dezvoltarea dialogului și a cooperării între UE și Ucraina în domeniul securității și apărării;

6) promovarea principiilor independenței, suveranității, integrității teritoriale și inviolabilității frontierelor.

Forurile pentru desfășurarea dialogului politic se vor organiza regulat la nivel înalt, la nivel ministerial în cadrul Consiliului de Asociere și în cadrul întâlnirilor reglementate la nivelul ministrului de externe. Dialogul politic poate avea loc sub formă de întâlniri regulate la nivel de directori politici, Comitet Politic și de Securitate și nivel de experți, inclusiv cu privire la regiuni și probleme specifice, între reprezentanții UE, pe de o parte, și reprezentanții Ucrainei, pe de altă parte. Problemele abordate în cadrul dialogului politic și cooperării dintre Ucraina și UE în domeniul PESC și PSAC se referă la prevenirea conflictelor și gestionarea crizelor, stabilitatea regională, dezarmarea, neproliferarea, controlul armamentului și controlul exporturilor de armament. Cooperarea se va baza pe valori comune și interese reciproce, inclusiv va viza creșterea convergenței politice și eficacității, precum promovarea planificării politicii comune. În acest scop, Ucraina și UE vor utiliza foruri bilaterale, internaționale și regionale.

11.4. Relațiile politice, economice și comerciale dintre UE și Georgia

UE și Georgia au semnat un Acord de Asociere la 27 iunie 2014, a intrat în vigoare la 1 iulie 2016. Acordul a introdus un regim comercial preferențial – ZLSAC, care asigură accesul Georgiei pe piața UE în baza unor reglementări mai bine adaptate. ZLSAC între UE și Georgia s-a aplicat provizoriu începând cu 1 septembrie 2014.

Georgia este o țară parteneră a PaE în cadrul Politicii Europene de Vecinătate. În 2014, UE și Georgia au convenit asupra unei agende de asociere. Agenda

subliniază prioritățile reformei în Georgia și se bazează pe angajamentele incluse în AA din 2014. Acordul, construiește o bază pentru integrarea politică și economică a Georgiei cu UE. Ambiția pentru Georgia include o democrație în continuă creștere și statul de drept, drepturile omului, buna guvernare și dezvoltarea economică. Cadrul instituțional AA stabilește organisme precum Consiliul de Asociere, care să supravegheze aplicarea acestuia, Agenda de Asociere definind prioritățile necesare pentru implementarea sa. În 2021, negocierile privind Agenda de Asociere pentru 2021-2027 erau în derulare. UE și Georgia se întâlnesc în mod regulat pentru a discuta probleme și cele mai bune practici și pentru a supraveghea buna funcționare a AA Georgia-UE.

UE este cel mai mare donator al Georgiei și oferă peste 120 de milioane EUR sub formă de granturi anual pentru a sprijini agenda ambițioasă de reformă a Georgiei. Această asistență se concentrează pe dezvoltarea economică și educația, guvernanta și drepturile omului, mediu și contactele dintre oameni. Acesta poate lua forma unui sprijin financiar direct pentru Guvern, proiecte de asistență tehnică, granturi pentru societatea civilă sau acces la programe UE precum Erasmus+, Horizon2020 sau Europa Creativă [8].

La 3 martie 2022, Georgia și-a prezentat cererea de aderare la UE. La 17 iunie 2022, Comisia Europeană și-a prezentat opiniile cu privire la cererile de aderare la UE depuse de Ucraina, Georgia și Republica Moldova. Pe baza avizului Comisiei cu privire la cererea Georgiei de aderare la UE, Georgia a primit o perspectivă de aderare la UE la 23 iunie 2022, printr-un acord unanim între liderii tuturor celor 27 de state membre ale UE. UE emite rapoarte anuale de implementare pentru a documenta pașii întreprinși de Georgia în procesul de reformă.

UE este principalul partener comercial al Georgiei. 20,5% din comerțul său are loc cu UE, urmată de Turcia (14,6%) și Rusia (13%). Comerțul UE cu Georgia reprezintă 0,1% din comerțul său total, cu o cifră de afaceri de aproximativ 4,25 miliarde euro în 2022. Exporturile UE către Georgia s-au ridicat la 3,2 miliarde de euro în 2022, o creștere de 57,9% față de anul precedent. Principalele produse de export sunt produsele minerale, mașinile și aparatele și echipamentele de transport. Principalele importuri ale UE din Georgia includ produse minerale, produse chimice și textile. UE a importat bunuri în valoare de 1 miliard de euro din Georgia în 2022, importurile crescând cu 25,8% din 2021 [7].

ZLSAC creează o integrare economică mai strânsă a Georgiei cu UE, bazată pe reforme în domenii legate de comerț și principiile OMC. ZLSAC elimină toate taxele de import asupra mărfurilor și asigură un acces reciproc larg la comerțul cu servicii și permite companiilor din UE și din Georgia să înființeze o filială sau o sucursală în mod nediscriminatoriu, care va permite companiei străine să beneficieze de același tratament ca și companiile autohtone pe piața partenerului.

ZLSAC permite legilor georgiene legate de comerț să se potrivească în general cu anumite elemente ale cadrului juridic al UE. Adoptarea de către Georgia

a abordărilor UE cu privire la elaborarea politicilor va îmbunătăți guvernanta, va consolida statul de drept și va oferi mai multe oportunități economice prin extinderea pieței UE la bunuri și servicii georgiene, care va atrage investiții străine în Georgia.

UE este un lider climatic cu obiectivul de a atinge neutralitatea climatică până în 2050. În Georgia, UE sprijină eforturile de abordare și adaptare la schimbările climatice, prin EU4Climate, printre altele, și finanțând numeroase investiții în infrastructură care contribuie la reducerea emisiilor gazului de seră. UE promovează și accelerează tranziția globală a sectorului energetic. În acest scop, UE sprijină eforturile Georgiei de a promova eficiența energetică și utilizarea energiei regenerabile, prin investiții în reabilitarea eficienței energetice a sute de clădiri publice. Biodiversitatea este esențială pentru viață, oferindu-ne hrană, sănătate și medicamente, materiale, recreere și bunăstare. În acest domeniu, UE sprijină Georgia în dezvoltarea ariilor protejate și în protecția resurselor de apă prin dezvoltarea infrastructurii de canalizare a apei și furnizarea de echipamente pentru monitorizarea calității și a debitelor.

UE depune eforturi pentru a îmbunătăți gestionarea resurselor naturale și la o economie circulară neutră din punct de vedere climatic, eficient din punct de vedere al resurselor și de mulți ani. În Georgia, UE sprijină gestionarea îmbunătățită a deșeurilor, dezvoltarea politicilor, cum ar fi responsabilitatea extinsă a producătorului, o industrie de ambalare durabilă prin dezvoltarea clusterelor etc. Tranziția către sisteme alimentare durabile este o componentă cheie a tranziției ecologice, asigurând sustenabilitatea socială, de mediu și economică. UE sprijină activitatea Georgiei în acest domeniu în cadrul programelor ENPARD [9].

Bibliografie de referință:

1. *Politica Europeană de Vecinătate* [online]. Disponibil: www.europarl.europa.eu/factsheets/ro (vizitat: 13 august 2023)
2. DRAGAN, Gabriela. *Politica Europeană de Vecinătate – o opțiune strategică pentru UE?* În: Jurnal Economic. 2007. Iulie. Anul X. nr. 24. p. 69-75.
3. *Negocierea unui nou acord.* [online]. Disponibil: <https://mfa.gov.md/ro/content/negocierea-unui-nou-acord> (vizitat: 13 august 2023)
4. *Relațiile UE cu Ucraina.* [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/eastern-partnership/ukraine/#association> (vizitat: 13 august 2023)
5. *Ucraina: Consiliul adoptă Acordul de asociere UE-Ucraina.* [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2017/07/11/ukraine-association-agreement/> (vizitat: 13 august 2023)

6. *Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part.* [online]. Disponibil: https://publications.europa.eu/resource/ellar/4589a50c-e6e3-11e3-8cd4-01aa75ed71a1.0006.03/DOC_1 (vizitat: 13 august 2023)
7. *EU trade relations with Georgia. Facts, figures and latest developments.* [online]. Disponibil: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/georgia_en (vizitat: 13 august 2023)
8. *EU and Georgia.* [online]. Disponibil: <https://eu4georgia.eu/eu-and-georgia/> (vizitat: 13 august 2023)
9. *The European Union and Georgia.* [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/georgia/european-union-and-georgia_en?s=221 (vizitat: 13 august 2023)

Tema 12. UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI CONFLICTUL TRANSNISTREAN. POLITICA UE PRIVIND PAȘII MICI

I. Obiectivele temei de studiu:	<ul style="list-style-type: none">- de a se identifica pârghiile de influență ale Rusiei în conflictul transnistrean- de a stabili impactul statutului de candidat al Republicii Moldova asupra situației interne din Transnistria- de a analiza perspectivele formatelor de negociere „5+1”, „1+1”- de a caracteriza esența strategiei „pașilor mici” a UE- de a analiza evoluția vectorului integrării europene a Republicii Moldova
II. Cuvinte-cheie:	Rusia, Uniunea Europeană, conflictul transnistrean, Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător, statutul de țară candidată la UE, vector european, format de negociere „5+2”, format de negociere „1+1”
III. Planul temei:	<ul style="list-style-type: none">12.1 Pârghiile de influență ale Rusiei în conflictul transnistrean12.2 Impactul statutului de candidat al Republicii Moldova de aderare la UE asupra situației interne din Transnistria12.3 Formatele de negociere a conflictului transnistrean: „5+1” ȘI „1+1”. Esența strategiei „pașilor mici” a UE12.4 Vectorul integrării europene a Republicii Moldova

12.1. Pârghiile de influență ale Rusiei în conflictul transnistrean

Conflictul transnistrean este unul dintre cele mai îndelungate conflicte din Europa, care a izbucnit la 2 martie 1992 și există datorită prezenței trupelor rusești staționate pe teritoriul Republicii Moldova, iar Transnistria reprezintă o amenințare asupra securității naționale a Republicii Moldova, a Ucrainei și securității europene de Sud-Est. În anul 1992 comunitatea internațională nu era pe deplin conștientă de amploarea și eventualele consecințe ale conflictului transnistrean.

La începutul anilor 1990, Rusia era singura parte interesată, percepută ca succesor al „Centrului” URSS și ca factor important de decizie, iar Ucraina era

într-o măsură mai mică influență, având în vedere granițele comune și utilizarea Ucrainei ca teritoriu de tranzit, pentru contrabandă, trafic de ființe umane, mercenari și cazaci, care au luptat pentru liderii secesioniști. România a jucat un rol important în sprijinirea autorităților constituționale de la Chișinău. Prin urmare, la primul efort de soluționare a conflictului transnistrean cu participarea mediatorilor străini au participat ministerele de externe din Republica Moldova, România, Federația Rusă și Ucraina a avut loc la întâlnirea de la Helsinki, la 23 martie 1992, în urma căreia a fost emisă Declarația privind principiile reglementării pașnice a conflictului transnistrean. La ședințele ulterioare convocate în același format în perioada aprilie – mai 1992 s-a decis înființarea unui *Comitet de observatori ai încetării focului*. Tentativele de încetare a focului au eșuat și au escaladat confruntarea, rezultând cu tragicele evenimente de la Bender din iunie 1992.

Apelul făcut de președintele Mircea Snegur lui Boutros-Boutros Ghali, Secretarul General al ONU, la 23 iunie 1992, pentru a informa Consiliul de Securitate al ONU despre atacul condus de trupele comune ruse și secesioniste asupra orașul Tighina (Bender), inclusiv apelul lansat la Summitul de la Helsinki al Comisiei pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE), când autoritățile de la Chișinău au făcut apel de luare în considerare a oportunității recurgerii la mecanismele de menținere a păcii CSCE în circumstanța cu care se confrunta Republica Moldova, se poate concluziona că acestea au fost primele eforturi de a internaționaliza conflictul transnistrean, care înainte era considerat o chestiune internă a Republicii Moldova.

Rolul principal al Rusiei în negocieri a determinat în cele din urmă Republica Moldova să semneze Acordul moldo-rus de încetare a focului la 21 iulie 1992, în urma căruia Republica Moldova a fost atrasă într-un proces îndelungat de negocieri, fiind ținută ostatică a conflictului transnistrean până în prezent, iar autoritățile de la Tiraspol a devenit independente față de autoritățile de la Chișinău.

Factorul de influență a Rusiei în cadrul conflictului transnistrean este prezența serviciilor sale militare și de securitate: pe lângă cei 800 de militari rusi de menținere a păcii, care erau staționați în Transnistria ca parte a Acordului de încetare a focului din 1992, Rusia a reformatat și Armata a 14-a într-un „Grup Operațional al Forțelor Ruse” (GOFR) format din aproximativ 1.500 de soldați și câteva sute de personal de sprijin, care păzește enormul depozit de arme și muniție dezafectate din era sovietică din Colbasna. Cu toate acestea, ar fi incorect de caracterizat aceste trupe ca fiind în întregime „ruse”, deoarece doar foarte puțini soldați provin direct din Federația Rusă, în timp ce se estimează că 90% dintre acești militari sunt locuitori ai Transnistriei, care dețin pașapoarte rusești. De fapt, aceiași soldați trec adesea din forțele de securitate transnistrene („miliția rmn”) în GOFR, apoi în contingentul de menținere a păcii unde salariile sunt mai mari și, în final, înapoi în „miliția rmn”.

Extinderea UE în anii 2004 și 2007, împreună cu intrarea Republicii Moldova în sfera de interes a UE, a reînviat speranțele că conflictul transnistrean va fi rezolvat într-un mod, care să susțină suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova. Cu toate acestea, oportunitățile nu s-au materializat până în prezent, deoarece odată cu aderarea UE și SUA la noul format 5+2, negocierile formale au încetat complet. Prin urmare, este pusă o întrebare rezonabilă, cum se poate capitaliza pe potențialul UE în soluționarea conflictului transnistrean, astfel încât să se urmeze calea europeană, respectând în același timp interesele naționale ale Republicii Moldova.

În prezent influența Rusiei în Transnistria este e natură mai mult politică, fiind principalul său protector și avocat, pentru un statut special în cadrul Republicii Moldova. Deși oficial este mediator în cadrul procesului “5+2”, în practică Rusia se poziționează ca principalul apărător al intereselor Transnistriei, atât în relație cu Chișinău, cât și pe scena politică internațională. Acest sprijin nu este nicidecum necondiționat și uneori poate fi frustrant pentru Tiraspol, care s-a adresat repetat, dar fără succes, Rusiei pentru a recunoaște independența și chiar pentru a se integra ulterior în Federația Rusă. Moscova susține în continuare că Transnistria este și ar trebui să rămână parte a Republicii Moldova.

Influența Rusiei în economia Transnistriei este încă puternică și se menține prin subvențiile directe și indirecte. Sursa principală de influență sunt gazele naturale, pe care Rusia le furnizează Transnistriei practic gratuit. Transnistria folosește gazul ieftin rusesc, pentru a-și menține industria grea și necompetitivă, precum uzina metalurgică din Rîbnița, pentru a genera energie electrică, care este folosită pentru exploatarea criptomonedei și, cel mai important, pentru a exporta în Moldova de pe malul drept. Multe dintre aceste scheme sunt, de asemenea, foarte profitabile pentru oamenii de afaceri ruși, iar anterior erau profitabile și pentru actorii moldoveni și ucraineni. În plus, Rusia oferă sprijin financiar direct Tiraspolului ca „ajutor umanitar” și își finanțează armata și forțele de securitate. Fără sprijinul Rusiei, „economia asistată” a Transnistriei s-ar prăbuși cel mai probabil, iar autoritățile de facto s-ar lupta să își echilibreze bugetul. După intrarea în vigoare a Acordului de Asociere UE-Republica Moldova, la 1 septembrie 2014 – în mod provizoriu și la 1 iulie 2016 – cu validare deplină, rolul Rusiei ca partener comercial pentru Transnistria se diminuează treptat., Transnistria își reorientează exporturile către UE. După ce Ucraina a închis complet granița cu Transnistria în februarie 2022 și regiunea a pierdut accesul la Portul internațional Odesa, tot mai mult activitatea economică a Transnistriei – mai mult de 54%, se orientează spre Vest, spre UE, iar Rusiei îi revine doar 9% din exportul total transnistrean.

Rusia exercită o anumită influență de tip „putere blândă” asupra Transnistriei și a populației sale prin legături culturale, educaționale și istorice, prevalarea mass-mediei ruse și faptul că majoritatea locuitorilor rmn dețin pașapoarte rusești. Cei mai mulți transnistreni studiază în instituții de învățământ acreditate în Rusia,

care respectă întregi segmente ale curriculumului educațional rus. Timp de decenii, tinerii absolvenți ai școlilor și universităților din Transnistria s-au confrunțați cu dificultăți în găsirea locurilor de muncă și de studiu în Republica Moldova sau Europa Occidentală, nu în ultimul rând din cauza lipsei recunoașterii oficiale a diplomelor lor. În timp ce unele dintre aceste obstacole au fost abordate parțial, pentru mulți, Rusia rămâne „opțiunea implicită”, deoarece le permite transnistrenilor să lucreze și să studieze liber; universitățile ruse au acorduri de cooperare cu „Universitatea de Stat” din Tiraspol și recunosc diplomele de liceu transnistrene, oferind locuri subvenționate pentru studenții transnistreni.

Cele două sisteme de învățământ din Republica Moldova s-au separat și mai mult de când Chișinăul și-a adaptat sistemul de învățământ superior la Procesul european „Bologna” în 2005, în timp ce Tiraspolul funcționează conform standardelor educaționale ruse. „Puterea blândă” - și în special controlul său asupra sistemului de educație al Transnistriei - oferă Rusiei o influență pe termen lung, uneori subestimată, asupra populației transnistrene. Această influență este parțial contracarată de procesul de liberalizare a regimului de vize al UE (2014), care permite rezidenților din Transnistria, care dețin pașaport biometric moldovenesc, să călătorească în UE.

12.2. Impactul statutului de candidat al Republicii Moldova de aderare la UE asupra situației interne din Transnistria

În pofida faptului că în Transnistria lipsesc instituții cu adevărat democratice, acestea au totuși propria lor dinamică politică internă și elite diferite, care fac lobby fie la Moscova, fie la Bruxelles, pentru a-și avansa propriile interese politice și comerciale. Primul „președinte” Igor Smirnov a intrat deseori în conflict cu puternicul imperiu de afaceri „Sheriff”, fondat de antreprenorii dubioși Viktor Gușan și Ilya Kazmali. Igor Smirnov a atras în cele din urmă nemulțumirea atât a Moscovei, cât și a Sheriff, fiind înlăturat în anul 2011 de către avocatul din Rîbnița, Evghenii Shevchuk, care a încercat fără succes să dezvolte propria sa bază de putere.

Abia în 2016, Șerif au consolidat pe deplin controlul asupra vieții politice a republicii separatiste, odată cu alegerea lui Vadim Krasnoselsky ca al treilea „președinte” și cu partidul „Renovare”, susținut de Sheriff, avînd controlul deplin asupra Sovietului Suprem al Transnistriei (Parlament).

În absența unei opoziții semnificative, există acum efectiv două facțiuni care împart puterea în Transnistria și care au viziuni diferite asupra viitorului republicii separatiste. Fără a face dreptate complexității situației, acestea pot fi descrise în linii mari ca „elite de securitate” și „elite de afaceri”. Elita de securitate, reprezentată de Ministrul de facto de Externe Ignatiev, precum și de servicii de securitate și forțele de ordine omniprezente din Transnistria, are legături strânse

și directe cu siloviki în Kremlin și implementate cu loialitate în ordinea generală a Moscovei. Aceștia sunt în contact direct cu prezența Rusiei în Tiraspol, inclusiv cu Serviciul Federal de Securitate (FSB). Au reacționat la candidatura Republicii Moldova pentru statutul de candidat la UE cu dispreț și cu o declarație, care reiterează independența Transnistriei, care spera și poate chiar așteaptă ca trupele ruse să ajungă la granițele Republicii Moldova.

Elitele de afaceri, în primul rând de Sheriff, au un anumit grad de control asupra aparatului de securitate și se bazează pe sprijinul Rusiei pentru economia Transnistriei, în special gazul ieftin, care alimentează industria lor grea. Cu toate acestea, elitele de afaceri realizează că, din cauza schimbărilor drastice din Ucraina, inclusiv închiderii graniței și situației din Portul internațional Odesa, modelul lor anterior de câștig din comerțul ilicit este acum sever restrâns și fără acces la piețele europene, multe dintre afacerile lor legitime fiind sortite eșecului.

Comunitatea de afaceri apreciază înregistrarea afacerilor transnistrene în Republica Moldova de pe mal drept, care le permite să facă comerț și chiar vede oportunitatea economică în integrarea mai profundă a Republicii Moldova în UE. Aceasta deschide posibilități de a folosi atractivitatea statutului de candidat al Republicii Moldova și deschiderea ulterioară a negocierilor de aderare, pentru a implica Transnistria și astfel de a pune bazele, pentru reintegrarea viitoare în Republica Moldova. Cu toate acestea, această ridică întrebare legată de modul în care acest proces este legat de procesul oficial de soluționare a conflictului, mediat de OSCE, cunoscut sub numele de 5+2.

12.3. Formatele de negociere ale conflictului transnistrean: „5+1” și „1+1”. Esența Strategiei „Pașilor Mici”

Reglementarea conflictului transnistrean se desfășoară în două formate separate, dar interconectate. Negocierile dintre Chișinău și Tiraspol au loc direct într-un format cunoscut sub numele de „1+1”, care include mai multe grupuri de lucru tematice și subgrupuri facilitate de Misiunea OSCE în Republica Moldova. În plus, Tiraspol și Chișinău negociază între ei în cadrul unor discuții internaționale cu OSCE, Federația Rusă și Ucraina ca mediatorii oficiale.

În 2005, UE și SUA s-au alăturat ca observatori, creând formatul actual cunoscut sub numele de „5+2”. În lipsa unei viziuni politice comune asupra rezolvării viitoare a conflictului transnistrean, 5+2 se concentrează în primul rând pe pași mici și tehnici, măsuri de construire a încrederii și a creșterii vieții populațiilor de ambele părți ale Nistrului.

Principalul rezultat în ultimii ani a fost seria de acorduri cunoscute sub numele de „Pachetul Berlin-Plus”, negociat în 2016/2017 sub auspiciile președințiilor germane și austriacă ale OSCE, deși implementarea a fost extrem de lentă și negocierile deseori au fost suspendate din cauza problemelor substanțiale sau sim-

bolice. Practic toată lumea este de acord că în actualul mediu geopolitic, formatul de negociere „5+2” nu are șanse de a produce rezultate semnificative în viitorul previzibil. Două dintre mediatoare, Ucraina și Rusia, se află efectiv în război unul cu celălalt, în timp ce al treilea mediator, OSCE, trece printr-o criză existențială, în timp ce se confruntă cu dilema rolului Rusiei în cadrul organizației. Cu toate acestea, în ciuda opiniei larg împărtășite că formatul este nefuncțional, deocamdată nu există vreo alternativă reală pe orizontul multilateral. De fapt, niciunul dintre cei șapte participanți la formatul de negocieri „5+2” nu poate fi exclus din proces fără a-l anihila în întregime.

Ucraina este un partener esențial, care ar trebui să aibă un cuvânt de spus în rezultatul final, pentru ca acesta să fie eficient și durabil.

Rusia, deși delegitimată prin războiul său din Ucraina, rămâne actorul cheie în ceea ce privește securitatea politică, economia și securitatea din Transnistria și are o influență semnificativă atât asupra Tiraspolului, cât și asupra Chișinăului.

În răspunsul la amenințarea care provine din Rusia față de securitatea națională, atât Chișinăul, cât și Kievul vor dori continuarea implicării SUA, în ciuda interesului fluctuant al Washington-ului.

Având în vedere noul statut de candidat al Republicii Moldova de aderare la UE, Uniunea are atât un interes mai mare față de soluționarea conflictului, cât și o influență mai mare. Ca rezultat, unii sugerează că UE ar putea fi „promovată” din calitatea de „observator” la statutul de „mediator” formal - așa cum se întâmplă în Discuțiile Internaționale de la Geneva privind Abhazia și Osetia de Sud. Cu toate că acest lucru ar recunoaște rolul formal mai substanțial al UE, în practică ar face relativ puțină diferență pentru procesul în sine. În cele din urmă, vecinul occidental al Republicii Moldova, România, și-a exprimat mult timp interesul de a se alătura celor 5+2, dar având în vedere că România este deja reprezentată în cadrul UE, o promovare la 6+2 ar fi mai benefică Bucureștiului decât procesului în sine - mai ales că Tiraspolul ar avea obiectii. De fapt, discuțiile privind reformarea formatului „5+2” sunt susceptibile să fie contraproductive, conducând pe cei implicați să exprime o preferință fără perspectivă, de a o lăsa neschimbată pentru moment.

Cu formatul „5+2” în impas, principalul responsabil de rezolvare atât a problemelor practice, cât și a celor politici revine negocierilor directe între părți în cadrul „1+1”. Acestea au demonstrat în repetate rânduri capacitatea de a rezolva probleme de interes comun într-un mod tranzacțional, inclusiv prin încheierea unui acord privind electricitatea subvenționată de la MGRES din Kuchurgan spre dreapta Republicii Moldova în schimbul acordării de către Chișinău a unei licențe de mediu pentru Uzina Metalurgică din Rîbnița.

Problema este că astfel de înțelegeri făcute în spatele ușilor închise sunt întotdeauna expuse riscului de a implica interese comerciale dubioase și ar putea submina eforturile de reformare a Republicii Moldovei pe termen lung. Părțile

au, de asemenea, preferința de a rezolva problemele economice reciproc avantajoase în detrimentul celor umanitare. Acest lucru duce la probleme, precum întoarcerea minorilor neînsoțiți sau regulamentele privind adopția copiilor să fie lăsate deoparte sau să devină ostatice în disputa simbolică cu privire la problemele de statut. Dacă unele probleme practice sunt uneori rezolvate, problema politică generală a statutului viitor este evitată.

Esența strategiei „pașilor mici”: crearea și realizarea inițiativelor de dezvoltare, și includerea progresivă a Transnistriei pentru a facilita o viitoare reintegrare. Asta este chintesența diplomației Uniunii Europene, o diplomație bazată pe cooperare, dialog și consolidare, adaptată și la situații de instabilitate, precum este Conflictul Transnistrean. Conflictul transnistrean denotă prin decenii de negocieri și tensiune politică dintre cele două maluri ale Nistrului, că este o sursă de instabilitate regională imposibilă de neglijat de UE. Uniunea Europeană menține strategia „pașilor mici”, urmând intenția unei reintegrări naturale, treptate și necondiționale a așa-numitei „*republici moldovenești nistrene*” în componența de facto al Republicii Moldova, cooperarea dintre autoritățile centrale și separatiste permițând o fuziune naturală și eficientă, diminuându-se tensiunea politică și asigurându-se eliminarea oricărei bariere sociale dintre locuitorii ambelor maluri ale Nistrului. Pe lângă *Programul de măsuri de consolidare a încrederii*, UE asigură monitorizarea frontierei moldo-ucrainene, inclusiv pe segmentul transnistrean, dar și asigură implementarea oportunităților economice în regiune, pentru a elimina decalajul dintre locuitorii de pe ambele maluri ale Nistrului, fiind urmat scopul de a asigura drepturile tuturor cetățenilor moldoveni de a avea un trai decent.

12.4. Vectorul integrării europene a Republicii Moldova

Începând cu anii 2000, guvernele succesive ale Republicii Moldova au încercat să echilibreze relațiile cu Rusia prin căutarea unei cooperări mai strânse cu UE. Însăși UE devenise interesată de Republica Moldova înainte de extinderea sa din anul 2004 către Est, ceea ce determina că țara să devină vecină directă. Astfel, UE a lansat Politica Europeană de Vecinătate în anul 2004, determinând Republica Moldova ca unul dintre membrii inițiali.

În anul 2005, UE și Guvernul PCRM al Republicii Moldova au convenit asupra unui plan de acțiune PEV pentru Republica Moldova și în același an UE deschis delegație UE la Chișinău. Tot în anul 2005 a fost creată Misiunea de Asistență la Frontieră a Uniunii Europene pentru Moldova și Ucraina (EUBAM) la frontiera moldo-ucraineană, inclusiv secțiunea transnistreană, pentru a facilita gestionarea problemei a frontierei și pentru a combate contrabanda, care era răspândită.

Cooperarea dintre UE și Republica Moldova s-a aprofundat în momentul în care, în anul 2009, UE a inițiat Parteneriatul Estic multilateral, pentru a ghida

relațiile cu cei șase parteneri estici. Deși prevedea o cooperare relativ strânsă cu UE, o perspectivă de aderare nu avea să fie luată în considerare până în anul 2022. După un dialog de succes privind vizele, Republica Moldova a devenit în anul 2014 prima țară din Parteneriatul Estic, care a obținut regimul liberalizat de vize la 28 aprilie 2014.

PaE a fost un instrument pentru Republica Moldova de a atrage atenția adecvată din partea UE, chiar și atunci când, în special în ultimii ani, căile diferite au stat în calea cooperării eficiente. Drumul de integrare în UE a Republicii Moldova a fost accelerat de AA din 2014, care a stabilit o cooperare strânsă în multe domenii, precum și o apropiere a Republicii Moldova de acquis-ul UE și care a intra în vigoare în 2016.

AA are scopul de asociere politică și integrare economică cu UE și cerea Republicii Moldova să-și intensifice eforturile privind democratizarea, combaterea corupției și adoptarea valorilor europene. AA includea o componentă economică, ZLSAC, care a înlocuit schemele de comerț preferențiale anterioare dintre UE și Republica Moldova. Acest lucru a declanșat o reorientare a exporturilor economiei moldovenești, făcând ca UE să devină cel mai mare partener comercial al Republicii Moldova. Este important de menționat, că ZLSAC include și Transnistria, acesta a avut un efect similar de reorientare economică a acestei regiuni.

Forțele pro-europene din Moldova au dorit mult timp să obțină o perspectivă de aderare la UE și au fost sprijinite de mai multe state membre ale UE din Europa Centrală. Cu toate acestea, având în vedere procesul problematic de extindere în Balcanii de Vest și o serie de crize interne ale UE, diverse state membre ale UE, în special din Nord-Vestul Europei, au manifestat scepticism. Înainte de invazia Rusiei în Ucraina, autoritățile moldovenești au acceptat singure că o cerere de aderare ar avea puține șanse de reușită și s-au concentrat în schimb pe beneficiile deja obținute și pe provocările reformelor legate de AA/ZLSAC.

Invazia Rusiei în Ucraina a schimbat perspectivele de aderare a Republicii Moldova la UE. Nu numai că imperativul geopolitic, pentru o integrare mai strânsă a Republicii Moldova cu UE a devenit explicit, dar Comisia Europeană a fost convinsă de eforturile Guvernului orientat spre reformă de combatere a corupției și de promovare a democratizării. Astfel, după depunerea cererii de aderare la UE la 3 martie 2022 a Republicii Moldova, Comisia Europeană a emis un Aviz pozitiv la 17 iunie 2022. Nominal, acest lucru a convins statele membre reticente, inclusiv Olanda, care nu se pronunțaseră încă în favoarea statutului de candidat al Republicii Moldova la UE. În practică, considerațiile (geo)politice și faptul că Franța a legat statutul de candidat al Republicii Moldova de cel al Ucrainei posibil a fost un factor mai decisiv, care a determinat Consiliul European să acorde Republicii Moldova statutul de candidat la 23 iunie 2022.

Perspectivile deschiderii negocierilor de aderare vor depinde de capacitatea Republicii Moldova de a îndeplini condiționalitățile menționate în Avizul Comi-

siei Europene, ceea ce ar putea dura mai mulți ani. Acestea includ implementarea cu succes a reformei ample a sistemului de justiție, progresului în combaterea corupției și eliminarea influenței oligarhice asupra Republicii Moldova. Se așteaptă ca Republica Moldova să intensifice lupta împotriva criminalității organizate, să sporească capacitatea administrației publice, să finalizeze reformele în gestionarea financiară publică, să consolideze participarea societăților civile în procesul decizional și să întărească protecția drepturilor omului.

Firește, armonizarea legilor dintre UE și Republicii Moldova a sporit influența UE asupra țării. Acest lucru se datorează reorientării economice în rezultatul ZLSAC și prin condiționare, respectiv mecanismul de stimulare și sancțiuni, aplicat de UE atunci când a oferit Republicii Moldova perspectiva unei integrări mai strânse prin liberalizarea vizelor și AA/ZLSAC. Dinamica condiționalității va intensifica angajamentul Republicii Moldova față de UE în contextul aderării. Intersecția dintre democratizare și geopolitică, UE este profund implicată în eforturile de democratizare și combatere a corupției în Republica Moldova.

Articolul 1 al AA din 2016 stabilește obiectivul său de a contribui la „consolidarea democrației”, precum și la „consolidarea statului de drept și respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale”. Prin AA, UE a instituit un dialog politic și a intensificat sprijinul financiar, pentru dezvoltarea capacităților în instituții publice, cum ar fi sistemul justiției. UE sprijină activ procesul de evaluare, pentru a contracara corupția și influența politică și cleptocratică. Se iau în considerare lecțiile învățate din procesele anterioare de evaluare din Albania, pentru a asigura continuitatea funcționării sistemului de justiție și pentru a obține rezultate solide.

Integrarea și democratizarea Republicii Moldova în UE sunt intrinsec legate de tensiunile geopolitice, deoarece procesele de reformă caută să consolideze instituțiile împotriva influenței nejustificate. În timp ce democratizarea este un instrument eficient pentru contracararea influenței ruse, există riscul ca Republica Moldova să fie luată ostatică de geopolitică.

În deceniile trecute, elitele moldovene au jucat cartea geopolitică, pentru a devia atenția de la practicile corupte și au folosit cartea pro-europeană, pentru a obține discursul și finanțarea în beneficiul personal. Mai recent, campaniile politice și modelele de vot ale cetățenilor cu privire la problemele interne indică o schimbare către probleme socio-economice, democrație și statul de drept, chiar dacă în contextul invaziei ruse în Ucraina, accentul intern este din nou sub presiune. În timp ce UE ar trebui să se abțină de la „re-geopolitizarea” politicii moldovenești, are un interes clar în a ajuta Guvernul actual al Republicii Moldova să reziste presiunilor rusești.

Bibliografie de referință:

1. BENIUC, Valentin, BENIUC, Liliana. *Politica de securitate și apărare a Uniunii Europene în contextul crizelor regionale din vecinătatea estică (Cazul conflictului Transnistrean)*. În: Managementul politicilor de securitate al Uniunii Europene în Europa de Sud-Est, 2017, pp. 8-22. ISBN: 978-9975-56-444-1
2. Berlin Economics. *Economic Monitor Transnistria*. [online] [citată 13.04.2021]. Disponibil: https://berlin-economics.com/wp-content/uploads/EMT_05_en.pdf
3. EUBAM. *Conflict resolution*. [online] [citată 13.04.2021]. Disponibil: <http://eubam.org/what-we-do/conflict-resolution/>
4. *European Union Confidence Building Measures Programme 2019 – 2022. Annex I-Description of the Action*. Cris n. 404-319. 44p.
5. POPESCU, Nicu, LITRA, Leonid. *Transnistria-a bottom-up solution*. Publicat de European Council on Foreign Relations, 2012. ISBN: 978-1-906538-63-7.
6. REMLER, Philip. *Negotiation Gone Bad: Russia, Germany, and Crossed Communications*. [online] [citată 13.04.2021]. Disponibil: <https://carnegieeurope.eu/2013/08/21/negotiation-gone-bad-russia-germany-and-crossed-communications-pub-52712>
7. WOLFF, Stefan. *The Transnistrian issue: Moving beyond the status-quo*. Uniunea Europeană, 2012. ISBN: 978-92-823-3937-4
8. *The European Union: from passive observer to key actor*. [online] [citată 13.04.2023]. Disponibil: <https://www.clingendael.org/pub/2022/walking-the-tightrope-towards-the-eu/5-the-european-union-from-passive-observer-to-key-actor/>

Tema 13. INTERACȚIUNEA UE CU ȚĂRILE DIN CAUCAZUL DE SUD ÎN SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR ETNOPOLITICE REGIONALE

I. Obiectivele temei de studiu:	<ul style="list-style-type: none">- de a se informa despre obiectivele și activitatea Misiunii UE în Armenia (EUMA)- de a stabili mandatul și obiectivele Misiunii de monitorizare a UE în Georgia (EUMM);- de a analiza specificul cooperării UE cu Azerbaidjanul.
II. Cuvinte-cheie:	Misiunea UE în Armenia (EUMA), misiune civilă PSAC, Armenia, Misiunea de monitorizare a UE în Georgia (EUMM), Georgia, Azerbaidjan , Parteneriatul dintre UE-Azerbaidjan, co
III. Planul temei:	<ol style="list-style-type: none">1.1 Misiunea UE în Armenia (EUMA)1.2 Misiunea de monitorizare a UE în GEORGIA (EUMM)1.3 Relațiile UE cu Azerbaidjan

13.1. Misiunea UE în Armenia (EUMA)

Misiunea Uniunii Europene în Armenia (EUMA) este o misiune civilă a politicii de securitate și apărare a Uniunii Europene pe teritoriul Republicii Armenia. Misiunea a fost anunțată la 23 ianuarie 2023, pentru a se baza pe activitatea a două desfășurări anterioare ale UE în Armenia, Capacitatea de monitorizare a UE în Armenia (EUMCAP) și Echipa de asistență pentru planificare a UE în Armenia în urma crizei la granița dintre Armenia și Azerbaidjan. Misiunea a fost lansată oficial pe 20 februarie 2023. Spre deosebire de EUMCAP, care a fost planificată cu aprobarea Azerbaidjanului, EUMA a continuat fără aprobarea Azerbaidjanului.

Misiunea UE în Armenia are sarcina de a observa și raporta situația de pe teren; contribuind la securitatea umană în zonele afectate de conflict și la construirea încrederii atât între populațiile Armeniei, cât și ale Azerbaidjanului și, acolo unde este posibil, autoritățile acestora.

Misiunea are un mandat de doi ani și va implica până la 100 de angajați, inclusiv experți și monitori ai UE. Acesta va deveni complet operațional în următoarele săptămâni.

Obiectivul Misiunii Uniunii Europene în Armenia (EUMA) este de a contribui la stabilitatea în zonele de frontieră ale Armeniei, de a construi încrederea pe teren, de a efectua patrule active și de a raporta și de a sprijini eforturile de

normalizare între Armenia și Azerbaidjan conduse de președintele Consiliului European, Charles Michel. EUMA a fost definită în ianuarie 2023 pentru a avea un mandat inițial de 2 ani cu posibilitatea de prelungire, iar sediul său operațional are sediul în Armenia. Una dintre sarcinile EUMA este de a efectua patrule de frontieră pe toată lungimea graniței Armeniei cu Azerbaidjan, inclusiv de-a lungul enclavei Nakhcivan. Azerbaidjanul este informat din timp cu privire la programul săptămânal al misiunii și la patrule.

La 27 decembrie 2022, ministrul armean de externe, Ararat Mirzoyan, a scris Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate al UE și a invitat Uniunea Europeană să desfășoare o misiune civilă PSAC în țară. Misiunea a fost aprobată ulterior de Consiliul Uniunii Europene la 23 ianuarie 2023, cu o perioadă inițială de desfășurare de doi ani.

La 23 ianuarie 2023, prim-ministrul Armeniei Nikol Pashinyan s-a întâlnit cu reprezentantul special al UE pentru Caucazul de Sud, Toivo Klaar și cu ambasadorul UE în Armenia, Andrea Wiktorin, pentru a discuta despre desfășurarea EUMA, extinderea cooperării dintre Armenia și UE și chestiuni legate de blocada Artsakh.

La 27 ianuarie 2023, la Erevan a avut loc prima întâlnire la nivel înalt de dialog politic și de securitate Armenia-UE. Ministrul adjunct de externe al Armeniei Vahe Gevorgyan și secretarul general adjunct al Serviciului European de Acțiune Externă Enrique Mora au discutat despre creșterea legăturilor politice și dezvoltarea în continuare a relațiilor dintre Armenia și Uniunea Europeană. Părțile au discutat problemele cu care se confruntă Armenia și provocările de securitate din întreaga Europă, desfășurarea EUMA, necesitatea de a stabili o regiune stabilă și pașnică a Caucazului de Sud și procesul de normalizare a relațiilor dintre Armenia și Turcia. Enrique Mora a declarat: „Primul dialog politic și de securitate dintre Armenia și UE lansat astăzi demonstrează interesul nostru reciproc pentru consolidarea cooperării pe probleme de politică externă și de securitate și disponibilitatea de a lucra împreună în beneficiul păcii, securității și stabilității”.

La 30 ianuarie 2023, Markus Ritter, un ofițer al Poliției Federale Germane și fost șef al Misiunii de consiliere a Uniunii Europene în Irak, a fost numit șef de misiune al EUMA. De asemenea, s-a anunțat că sediul misiunii va fi la Yeghegnadzor. Între timp, Stefano Tomat, directorul general al SEAE al Capacității civile de planificare și conduită, va servi în calitate de comandant al operațiunilor civile.

La 9 februarie 2023, europarlamentarul francez Nathalie Loiseau a confirmat că membrii Jandarmeriei Naționale Franceze se vor număra printre cei dislocați în Armenia ca parte a misiunii UE. Loiseau a declarat: „Misiunea va începe pe 20 februarie și voi fi în Armenia în acea zi. Salut sprijinul și cooperarea Armeniei cu misiunea. Misiunea va fi ochii și urechile noastre pe teren, iar prezența ei ar trebui să descurajeze noi atacuri.”

La 17 martie 2023, în cadrul unei reuniuni a Comitetului permanent pentru integrare europeană, viceministrul armean de externe Paruyr Hovhannisyan a declarat că relațiile dintre Armenia și statele membre ale UE au crescut în ultimul an și sunt mai dinamice. Ministrul a aplaudat eforturile Misiunii UE și a declarat că UE a contribuit semnificativ la securitatea și stabilizarea regiunii.

În aprilie 2023, șeful misiunii Markus Ritter a declarat: „Mulți armeni cred că va avea loc o ofensivă de primăvară a Azerbaidjanului. Dacă acest lucru nu se întâmplă, misiunea noastră este deja un succes”.

La 4 mai 2023, prim-ministrul Nikol Pashinyan a declarat: „Armenia este interesată de aprofundarea cooperării cu Uniunea Europeană” și că misiunea UE ar contribui la „menținerea atenției internaționale față de regiunea noastră”.

Între 19 și 21 iunie 2023, delegații Subcomisiei pentru Securitate și Apărare a Parlamentului European (SEDE) s-au deplasat în Armenia. Delegații au efectuat o patrulare comună cu personalul EUMA lângă coridorul Lachin și s-au întâlnit cu reprezentanți ai parlamentului armean și cu ambasadorii statelor membre UE. Delegații SEDE au confirmat că Parlamentul European sprijină pe deplin trimiterea unei misiuni internaționale de constatare a faptelor pe coridorul Lachin pentru a proteja drepturile și interesele populației din Nagorno-Karabakh și pentru a pune capăt blocadei ilegale a Azerbaidjanului.

La 22 iunie 2023, Vaqif Sadiqov, ambasadorul Azerbaidjanului în UE, a scris un tweet în care spunea că monitoarele EUMA ar trebui să stea departe de granița dintre Armenia și Azerbaidjan, dacă nu vor să fie împușcați de lunetiștii azeri. Deși Sadiqov și-a apărât comentariile, oficialii UE au răspuns spunând că cercetează incidentul și au raportat că l-au convocat pe ambasadorul azer.

La 19 iulie 2023, Comitetul politic și de securitate al UE a aprobat propunerea Canadei de a contribui la EUMA. Comitetul a remarcat că implicarea Canadei în misiune este un „eveniment semnificativ”.

La 14 august 2023, EUMA a declarat că una dintre patrulele sale a fost trasă în apropierea graniței dintre Armenia și Azerbaidjan; Azerbaidjanul a negat responsabilitatea pentru eveniment.

La 3 septembrie 2023, în timpul unui interviu, prim-ministrul Nikol Pashinyan a declarat că a fost o greșeală strategică ca Armenia să se bazeze doar pe Rusia pentru a-și garanta securitatea. Pashinyan a declarat: „Moscova nu a reușit să ofere rezultate și este în curs de a-și renunța rolul în regiunea extinsă a Caucazului de Sud” și „Federația Rusă nu poate satisface nevoile de securitate ale Armeniei. Acest exemplu ar trebui să ne demonstreze că dependența de un singur partener. în chestiuni de securitate este o greșeală strategică”. Pashinyan a acuzat soldații ruși de menținere a păcii dislocați pentru a susține acordul de încetare a focului că nu și-au făcut datoria. Pashinyan a confirmat că Armenia

încearcă să-și diversifice aranjamentele de securitate, în special cu Uniunea Europeană și Statele Unite.

La 3 octombrie 2023, în urma ofensivei azere din Nagorno-Karabah și a fuga ulterioară a armenilor din Nagorno-Karabah, ministrul francez de externe Catherine Colonna i-a cerut diplomatului șef al UE, Josep Borrell, să extindă misiunea UE în Armenia și a propus includerea Armeniei într-o UE. mecanism de pace similar celui implementat de blocul din Moldova.

Poziția azeră. Deși EUMCAP a primit o primire rece de la Baku, Azerbaidjan a fost totuși de acord să coopereze cu misiunea. În schimb, noua misiune EUMA a continuat fără aprobarea Azerbaidjanului, chiar și după negocieri. Aceasta ilustrează modul în care regimul autoritar din Azerbaidjan a fost și plănuiește să folosească forța și intimidarea pentru a-și atinge obiectivele politice. Pentru a face acest lucru, se opune oricăror eforturi de monitorizare și transparență la granița dintre Armenia și Azerbaidjan pentru a evita responsabilitatea.

Reacția Rusiei. Desfășurarea misiunii a înfuriat în mod clar Rusia. Pe măsură ce desfășurarea UE a fost lansată, purtătoarea de cuvânt a MAE rusă a declarat reporterilor că „se face totul pentru a strânge Rusia din regiune și a slăbi rolul său istoric de principal garant al securității”. Drept urmare, poziția Rusiei este percepută de publicul larg armean ca fiind fie illogică, fie ostilă. Pe de o parte, Rusia nu își îndeplinește obligațiile de aliat, pe de altă parte, se opune activ oricăror eforturi de echilibrare a situației dacă acestea sunt întreprinse de guvernul armean împreună cu UE.

Probleme pe teren. Acestea fiind spuse, trebuie de asemenea recunoscut că prezența și influența Rusiei în Armenia este încă colosală. Acest lucru se aplică nu numai economiei, infrastructurii și energiei, ci și armatei. Armenia găzduiește una dintre cele mai mari (după unele calcule, cea mai mare) bază militară rusă din afara Rusiei. Polițiștii de frontieră ruși sunt responsabili de controlul frontierei nu numai cu Turcia și Iranul, ci și cu anumite părți ale graniței cu Armenia cu Azerbaidjan. Situația este plină de complexități, deoarece responsabilitățile polițiștilor de frontieră înarmați ruși și ale membrilor neînarmați ai misiunii UE se suprapun. Deloc surprinzător, unele probleme au apărut deja în timpul operațiunilor fostei misiuni. Acest lucru s-a întâmplat când polițiștii de frontieră ruși nu le-au permis europenilor să intre în anumite părți ale Armeniei, în special la frontierele ei de Sud-Est. Acest lucru a dus nu numai la tensiuni internaționale, ci și la opinii contradictorii în cadrul societății armene. Ca răspuns, misiunea UE a fost escortată de ofițeri armeni de rang înalt (într-un caz chiar șeful generalului) în toate acele părți ale graniței în care rușii dețineau poziții. În prezent, misiunea UE nu are obstacole pe teren, totuși partea rusă și-a sporit presiunea asupra Armeniei, și-a ascutit declarațiile și și-a activat mandatarii, pentru a schimba situația și a scăpa de misiune.

13.2. Misiunea de monitorizare a UE în Georgia (EUMM)

Context istoric. Misiunea de monitorizare a UE în Georgia (EUMM) este o misiune civilă de monitorizare neînarmată. A fost înființată de Uniunea Europeană la 15 septembrie 2008. Peste 200 de observatori civili au fost trimiși de statele membre UE pentru a contribui la stabilizarea situației pe teren în urma conflictului din august 2008. Aceștia monitorizează respectarea de către toate părțile cu Acordul în șase puncte intermediat de UE din 12 august, semnat atât de Georgia, cât și de Rusia, și cu Acordul privind măsurile de punere în aplicare din 8 septembrie 2008. Misiunea și-a început activitățile de monitorizare la 1 octombrie 2008, începând cu supravegherea retragerii forțelor armate ruse din zonele adiacente Osetiei de Sud și Abhaziei. De atunci, Misiunea a patrulet zi și noapte, în special în zonele adiacente liniilor administrative de delimitare ale Osetiei de Sud și Abhaziei. Eforturile Misiunii s-au îndreptat în primul rând spre observarea situației pe teren, raportarea incidentelor și, în general, prin prezența sa în zonele relevante, contribuind la îmbunătățirea situației de securitate.

Mandat. Mandatul Misiunii de monitorizare a UE în Georgia (EUMM) constă în stabilizarea, normalizarea și consolidarea încrederii, precum și în raportarea către UE, pentru a informa elaborarea politicilor europene și, astfel, a contribui la viitorul angajament al UE în regiune. EUMM este mandatat să acopere întreg teritoriul Georgiei, în interiorul granițelor recunoscute internațional ale țării, dar autoritățile de facto din Abhazia și Osetia de Sud au refuzat până acum accesul în teritoriile aflate sub controlul lor. În primul rând, Misiunea depune eforturi pentru a preveni reînnoirea unui conflict armat, precum și pentru a contribui la asigurarea siguranței și securității locuitorilor locali în zonele adiacente liniilor de delimitare administrative ale regiunilor separatiste Abhazia și Osetia de Sud. Misiunea dorește să contribuie la crearea condițiilor în care civilii să poată traversa Granițele administrative ale Abhaziei și Osetiei de Sud în ambele direcții fără teamă și obstacole, reducând astfel efectele negative ale liniilor de demarcație.

Obiectivele Misiunii de monitorizare a UE în Georgia (EUMM) sunt:

- Să se asigure că nu există nicio revenire la ostilități;
- Să faciliteze reluarea unei vieți sigure și normale pentru comunitățile locale care trăiesc de ambele părți ale Granițelor Administrative cu Abhazia și Osetia de Sud;
- Pentru a construi încrederea între părțile în conflict;
- Pentru a informa politica UE în Georgia și în întreaga regiune

Punerea în aplicare a mandatului. 25 din 27 de state membre ale UE contribuie cu personal, atât femei, cât și bărbați, dintr-o varietate de medii civile, polițienești și militare. Acest amestec de aptitudini și experiențe profesionale a fost vital pentru a asigura o abordare echilibrată și eficientă a unui mediu complex. Misiunea are sediul în Tbilisi și trei birouri regionale în Mtskheta, Gori și Zugdidi.

Monitorii din fiecare birou de teren sunt împărțiți în trei echipe care acoperă:

- Consolidarea încrederii în zonele adiacente liniilor administrative de delimitare a Abhaziei și Osetiei de Sud.
- Respectarea Memorandumurilor de Înțelegere semnate între Misiune și Ministerul Apărării și Afacerilor Interne ale Georgiei
- Aspecte de securitate umană ale gestionării conflictelor

Memorandumul de înțelegere semnat între EUMM și Ministerul Afacerilor Interne din Georgia în octombrie 2008 introduce un grad de transparență (și impune restricții) asupra echipamentului folosit și a activităților desfășurate de forțele de poliție georgiene în zonele adiacente.

Memorandumul de înțelegere semnat între EUMM și Ministerul Apărării din Georgia în ianuarie 2009 și modificat în iulie 2010 limitează poziționarea trupelor și a echipamentului greu de către Forțele Armate Georgiei în zonele adiacente liniilor de delimitare administrative. Acest angajament unilateral asumat de guvernul georgian contribuie la fundamentarea angajamentului său față de principiul neutilizării forței, astfel cum este cuprins în Acordul în șase puncte. Securitatea ar fi sporită și mai mult dacă Federația Rusă ar introduce măsuri reciproce.

Conform unui acord la care sa ajuns la Discuțiile de la Geneva din februarie 2009, urmau să aibă loc întâlniri regulate între toate părțile în conflict pentru a discuta și rezolva incidente și probleme specifice, cu scopul de a dezvolta o mai mare încredere și cooperare între părți. Acest forum, numit Mecanismul de prevenire și răspuns la incidente, a organizat o serie de întâlniri cu participanți din EUMM, ONU, OSCE, Georgia, Rusia, Abhazia și Osetia de Sud. Mecanismului este atașat un sistem telefonic de tip „linie fierbinte” care funcționează în ambele teatre. Linia fierbinte s-a dovedit a fi foarte utilă participanților pentru a stabili în mod eficient o înțelegere comună a evenimentelor din jurul unor incidente specifice și a ajutat în mod repetat la reducerea tensiunilor apărute.

Misiunea monitorizează normalizarea situației de după războiul din 2008, inclusiv, printre altele, restabilirea statului de drept în zonele direct afectate de conflictul din 2008 și revenirea la condițiile normale de viață pentru persoanele strămutate în interior (ambele din 1991 – 1993 și războaiele din 2008) și locuitorii locali din zonele adiacente liniilor de delimitare administrative cu Abhazia și Osetia de Sud. Datorită prezenței sale extinse pe teren, Misiunea are capacitatea de a colecta informații periodice și în timp util cu privire la situație. Aceste informații sunt apoi transmise organismelor locale, naționale și internaționale relevante responsabile pentru a oferi asistență concretă.

Principalele provocări. Deși rezultatele în ceea ce privește componenta de stabilizare a mandatului EUMM sunt tangibile, rămâne o muncă semnificativă de făcut în ceea ce privește consolidarea încrederii. În același timp, Misiunea

insistă că acordarea acestuia de acces și în Osetia de Sud și Abhazia ar contribui la creșterea transparenței, la clarificarea incidentelor care au avut deja loc și, astfel, la reducerea riscului de viitoare incidente destabilizatoare. Acordul în șase puncte din 2008, împreună cu măsurile de punere în aplicare, rămâne baza pentru prezența continuă a EUMM pe teren și pentru eforturile sale de stabilizare a situației. Punctul cinci din acord rămâne de pus în aplicare, deoarece prezența continuă a personalului și echipamentului militar al Federației Ruse atât în Osetia de Sud, cât și în Abhazia reprezintă o încălcare a acestei părți a acordului.

Progrese. În toamna anului 2008, îngrijorările că o reluare a ostilităților ar fi o posibilitate concretă au fost larg răspândite. În prezent, deși conflictul este departe de a-și găsi soluția, aceste temeri nu mai există. Sentimentul de securitate între părțile în conflict și populația de pe teren a crescut și procesul de stabilizare s-a consolidat. Transparența activităților poliției și forțelor armate georgiene s-a îmbunătățit datorită celor două memorandumuri de înțelegere dintre EUMM și Ministerul Apărării și Ministerul Afacerilor Interne, care a contribuit la stabilizarea situației. Reuniunile Mecanismului de Prevenire și Răspuns la Incidente au înregistrat un oarecare succes, în special prin oferirea tuturor participanților la o oportunitate de a discuta evenimente și incidente, de a ridica probleme de îngrijorare privind situația generală de securitate și condițiile populației civile. EUMM este percepută de guvernul georgian ca un element indispensabil pentru asigurarea securității și stabilității în zonele adiacente regiunilor Abhazia și Osetia de Sud. EUMM are și contacte de lucru cu forțele de securitate ale Federației Ruse prezente în cele două teatre.

13.3. Relațiile UE cu Azerbaidjan

Relațiile dintre UE și Azerbaidjan se bazează pe Acordul de Parteneriat și Cooperare UE-Azerbaidjan, în vigoare din 1999. APC UE-Azerbaidjan vizează îmbunătățirea comerțului, investițiilor, economiei, legislației și culturii în cadrul parteneriatului și cooperării UE-Azerbaidjan. Azerbaidjanul este parte a PEV, a inițiativei Parteneriatului Estic și membru al Organizației de Cooperare Economică a Mării Negre.

Negocierile privind un Acord-cadru nou și modernizat, menit să reflecte cooperarea îmbunătățită și reciproc avantajoasă UE-Azerbaijan într-o gamă largă de domenii, să consolideze politica dialogul în sectoarele cheie și stimularea comerțului sunt într-un stadiu avansat au început în februarie 2017. La 11 iulie 2018 au fost încheiate negocierile privind Prioritățile de parteneriat între UE-Azerbaidjan în prezența președintelui Consiliului European, Donald Tusk, și a președintelui Azerbaidjanului, Ilham Aliyev. Prioritățile parteneriatului UE-Azerbaidjan reflectă valorile și principiile PEV și includ:

- ✓ consolidarea instituțiilor și a bunei guvernări;

- ✓ dezvoltare economică și oportunități de piață;
- ✓ conectivitate, eficiență energetică, mediu și acțiuni climatice;
- ✓ mobilitatea și contactele interpersonale.

Prioritățile de parteneriat reprezintă un pas important în relațiile UE-Azerbaidjan, care stabilesc prioritățile politice comune, ghidează și consolidează parteneriatul dintre UE și Azerbaidjan. Deși UE rămâne fidelă principiului diferențierii în relațiile cu țările din vecinătatea sa estică, cele patru domenii principale de cooperare în cadrul priorităților Parteneriatului cu Azerbaidjan reflectă principiile din cadrul Parteneriatului Estic:

- **Consolidarea instituțiilor și a bunei guvernări** prevede lupta împotriva corupției, reforma administrației publice și consolidarea capacităților de combatere a criminalității și a terorismului;

- **Dezvoltare economică și oportunități de piață** prevede diversificarea durabilă a economiei, sprijinirea aderării la OMC și îmbunătățirea mediului de afaceri și investiții;

- **Conectivitate, eficiență energetică, mediu și acțiuni climatice** se bazează pe progresele înregistrate de Coridorul sudic al gazelor, care prevede sprijinul, pentru capacitatea Azerbaidjanului de a funcționa ca centru comercial, logistic și de transport, asistență de reglementare, gestionarea durabilă a resurselor;

- **Mobilitate și contacte interpersonale** prevede sprijinul pentru educație, capitalul uman și oferirea mai multor oportunități pentru cetățenii UE și azeri de a se întâlni și de a împărtăși experiențe.

Prioritățile de parteneriat vor constitui cadrul politic, pentru cooperarea financiară a UE. Prin prioritățile de parteneriat, UE și Azerbaidjan își reînnoiesc angajamentul față de o agendă ambițioasă și cuprinzătoare, care va reflecta valorile și principiile PEV, inclusiv respectarea drepturilor omului, democrația, statul de drept și dialogul cu societatea civilă. Încheierea Priorităților de parteneriat semnaleză o intenție clară de a consolida relația UE-Azerbaidjan, pentru a aduce rezultate pozitive în beneficiul poporului din Azerbaidjan și al Uniunii Europene.

UE a fost implicată activ în sprijinirea păcii din Nagorno-Karabah prin implicarea directă a Președintelui Consiliului European, eforturile continue ale Înaltului Reprezentant, precum și prin angajamentul și sprijinul oferit de Reprezentantul Special al UE pentru Caucazul de Sud și criza din Georgia.

La 17 octombrie 2022, Consiliul a decis să trimită până la 40 de experți UE în monitorizare de-a lungul părții armene a graniței internaționale cu Azerbaidjan, cu scopul de a monitoriza, analiza și raporta situația din regiune, care a urmat după întâlnirea între președintele Aliyev, prim-ministrul Pashinyan, președintele Macron și președintele Michel la 6 octombrie 2022.

Scopul acestei decizii a fost:

- 1) de a facilita restabilirea păcii și securității în zona Nagorno-Karabah;

- 2) de a construi încrederea între Armenia și Azerbaidjan;
- 3) de a stabili granița internațională dintre Armenia și Azerbaidjan.

Pentru a asigura o desfășurare rapidă a capacității de monitorizare a UE, s-a decis ca experții în monitorizare să fie detașați temporar din Misiunea de monitorizare a UE din Georgia (EUMM Georgia).

La 23 ianuarie 2023, Consiliul UE a convenit să înființeze o Misiune civilă în Armenia (EUMA) în cadrul politicii comune de securitate și apărare (PSAC). Obiectivul misiunii este de a contribui la:

- 1) stabilitate în zonele de frontieră ale Armeniei;
- 2) construirea încrederii pe teren.

Bibliografie de referință:

1. *European Union Mission in Armenia*. [online]. Disponibil: https://en.wikipedia.org/wiki/European_Union_Mission_in_Armenia (văzut: 3 octombrie 2023)
2. KOCHINYAN, Areg. *EU Mission in Armenia and Russia*. [online]. Disponibil: <https://www.freiheit.org/south-caucasus/eu-mission-armenia-and-russia> (văzut: 3 octombrie 2023)
3. *Partnership Priorities between the EU and Azerbaijan reinforce the bilateral agenda* [online]. Disponibil: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/news/partnership-priorities-between-eu-and-azerbaijan-reinforce-bilateral-agenda-2018-07-11_en (văzut: 3 octombrie 2023)
4. *EU relations with Azerbaijan*. [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eastern-partnership/azerbaijan/> (văzut: 3 octombrie 2023)

Tema 14. UE ȘI ȚĂRILE DIN REGIUNEA ASIA-PACIFIC

I. Obiectivele temei de studiu:	<ul style="list-style-type: none">- de a se analiza dimensiunea politică a cooperării UE cu statele din regiunea Indo-Pacific- de a cerceta reuniunile Asia-Europa (ASEM)- de a examina Parteneriatul strategic între UE și ASEAN- de a determina vizibilitatea și prezența UE în zona Oceanului Pacific
II. Cuvinte-cheie:	Asociația Națiunilor din Asia de Sud-Est (ASEAN), UE, Declarația de la Nuremberg privind un parteneriat consolidat UE-ASEAN, Parteneriatul de dialog UE-ASEAN, Strategia UE pentru cooperare în Indo-Pacific, Comunicatul Comun privind Strategia UE pentru Indo-Pacific
III. Planul temei:	<ol style="list-style-type: none">1.1 Dimensiunea politică a cooperării UE cu statele din regiunea Indo-Pacific1.2 Reuniunile Asia-Europa (ASEM)1.3 Parteneriatul strategic între UE și ASEAN1.4 Vizibilitatea și prezența UE în zona Oceanului Pacific

14.1. Dimensiunea politică a cooperării UE cu statele din regiunea Indo-Pacific

În regiunea Indo-Pacific există multiple provocări pentru UE, printre care le vom menționa:

1. Gestionarea relației UE cu o China tot mai asertivă, pe baza „abordării multiaspectuale”;
2. Aprofundarea relațiilor UE cu partenerii strategici, precum India, Japonia, Republica Coreea și ASEAN;
3. Consolidarea focalizării strategice, a prezenței și a acțiunilor UE în regiunea Indo-Pacific;
4. Continuarea parteneriatului și sprijinului UE pentru poporul afgan, care va fi condiționat de reglementarea pașnică, incluzivă și de respectarea drepturilor fundamentale ale tuturor afganilor, inclusiv ale femeilor, tinerilor și minorităților.
5. Continuarea „angajamentului critic” al UE față de Republica Populară Democrată Coreeană;

6. Abordarea cauzelor și sprijinirea întoarcerii refugiaților Rohingya în Myanmar;

7. Afirmarea UE ca actor de securitate în zona Asia-Pacific

8. Crearea unei conectivități mai durabile între Europa, Asia și în interiorul Asiei – prin construirea rețelelor de transport, digitale, energetice și interpersonale.

La 16 septembrie 2021, Comisia Europeană și Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate au adoptat un Comunicat Comun privind Strategia UE pentru Indo-Pacific, care conține mai multe detalii privind punerea în aplicare a Strategiei UE de cooperare în Indo-Pacific, aprobată de Consiliu la 19 aprilie 2021.

Dinamica actuală a relațiilor din Indo-Pacific a generat o concurență geopolitică intensă, adăugând tensiuni tot mai mari asupra lanțurilor comerciale și de aprovizionare, precum și în domeniile tehnologic, politic și de securitate. Din aceste motive, UE a decis să consolideze focalizarea strategică, prezența și acțiunile UE în Indo-Pacific, pentru a contribui la stabilitatea regională, securitatea, prosperitatea și dezvoltarea durabilă, într-un moment de provocări și tensiuni în creștere în regiune. Comunicatul Comun evidențiază șapte domenii prioritare:

- 1) prosperitate durabilă și favorabilă incluziunii;
- 2) tranziție verde;
- 3) guvernarea oceanelor;
- 4) guvernare digitală și parteneriate;
- 5) conectivitate;
- 6) securitate și apărare;
- 7) securitatea umană.

Angajamentul UE față de regiunea Indo-Pacific se bazează pe principii și pe termen lung, promovând o cooperare multilaterală inclusivă și eficientă, bazată pe o ordine internațională bazată pe reguli, valori și principii comune, inclusiv angajamentul de a respecta democrația, drepturile omului și statul de drept.

14.2 Reuniunile Asia-Europa (ASEM)

Reuniunea Asia-Europa (ASEM) este o platformă unică, informală, pentru dialog și cooperare între Asia și Europa cu privire la marile provocări ale unei lumi în schimbare rapidă, cum ar fi conectivitatea, comerțul și investițiile, schimbările climatice, dar și provocările ample de securitate, cum ar fi precum combaterea terorismului, migrația, securitatea maritimă și problemele cibernetice.

Reunind 53 de parteneri din Europa și Asia, ASEM este principala platformă multilaterală, care leagă Europa și Asia cu o pondere globală semnificativă: partenerii ASEM reprezintă aproximativ 65% din PIB-ul global, 60% din populația

globală, 75% din turismul global și 68% din comerțul global. Scopul principal al ASEM este de a oferi o platformă, pentru a stimula dialogul politic, a consolida cooperarea economică și a aborda împreună provocările globale. În multe privințe, evoluțiile recente din peisajul internațional au sporit valoarea ASEM ca element cheie, pentru un sistem internațional deschis, cooperant și bazat pe reguli.

ASEM se desfășoară ca un proces informal și flexibil pe baza unui parteneriat egal, respect reciproc și beneficii reciproce. ASEM își propune să promoveze schimbul de idei și cele mai bune practici și astfel să acționeze ca un teren propice pentru noi idei de politici. Pe scurt, ASEM este cel mai influent parteneriat cuprinzător dintre Asia și Europa, stimulând conectivitatea în toate dimensiunile sale între cele două regiuni.

Parteneriatul inițial ASEM, care a fost inaugurat la Bangkok, Thailanda, la 1-2 martie 1996, a constat din doar 15 state membre ale UE și 7 state membre ASEAN plus China, Japonia, Coreea și Comisia Europeană. Astăzi, ASEM cuprinde 51 de țări partenere: cele 27 de state membre ale Uniunii Europene, plus Norvegia, Elveția și Regatul Unit din partea europeană și cele 10 țări ASEAN, plus Australia, Bangladesh, China, India, Japonia, Kazahstan, Republica Coreea, Mongolia, Noua Zeelandă, Pakistan și Rusia pe partea asiatică. De asemenea, include doi parteneri instituționali: Uniunea Europeană și Secretariatul ASEAN.

ASEM lucrează prin întâlniri și activități organizate la diferite niveluri. Summitul ASEM este o întâlnire între cei 51 de șefi de stat sau de guvern, președintele Consiliului European, președintele Comisiei Europene și secretarul general al Asociației Națiunilor din Asia de Sud-Est (ASEAN). Summiturile au loc o dată la doi ani, alternând între Asia și Europa.

Între summiturile ASEM sunt organizate întâlniri ministeriale, reunind miniștri ai afacerilor externe, finanțelor, economiei, muncii și ocupării forței de muncă, culturii, educației, transporturilor și mediului. Ocazional, sunt organizate și alte conferințe ministeriale pe probleme și domenii specifice care nu sunt acoperite de principalele reuniuni ministeriale. Întâlnirile Înalților Oficiali (SOM) reunesc funcționari publici la nivel înalt din Ministerele de Externe ale tuturor partenerilor ASEM pentru coordonarea generală a procesului ASEM. SOM-urile sectoriale au loc și în pregătirea diferitelor reuniuni ministeriale.

Activitățile și inițiativele sunt organizate de partenerii ASEM pe o gamă largă de probleme de interes comun. În cadrul celei de-a 12-a reuniuni la nivel înalt Asia-Europa (ASEM), care a avut loc la 18 și 19 octombrie 2018 la Bruxelles, liderii au abordat subiectele de conectivitate și sprijin pentru multilateralism sub titlul „Europa și Asia: parteneri globali pentru provocările globale”.

ASEM nu are secretariat. Miniștrii de externe și înalții lor funcționari au un rol general de coordonare în cadrul procesului ASEM. Aceștia sunt asistați în acest sens de un grup informal de coordonatori: doi din partea asiatică (în prezent

Singapore reprezintă țările ASEAN și Rusia, țările care nu fac parte din ASEAN și doi din partea europeană (Serviciul European de Acțiune Externă ca coordonatorul permanent și președinția rotativă a UE).

14.3. Parteneriatul strategic între UE și ASEAN

UE și Asociația Națiunilor din Asia de Sud-Est (ASEAN) sunt parteneri de dialog din anul 1977, care împărtășesc valori și principii comune ale unei ordini internaționale bazate pe reguli, multilateralism eficient și durabil, precum și comerț liber și echitabil. În urma celei de-a 23-a reuniuni ministeriale UE-ASEAN din 1 decembrie 2020, UE și ASEAN au deschis un nou capitol în relația lor de lungă durată, devenind parteneri strategici.

Dialogul dintre UE și ASEAN durează mai mult de 40 de ani. Comunitatea Economică Europeană (CEE) a fost prima entitate, care a stabilit legături informale cu ASEAN în 1972. A zecea reuniune a miniștrilor de externe ASEAN din 1977 a oficializat relațiile, care au fost instituționalizate odată cu semnarea Acordului de cooperare ASEAN-CEE în martie 1980.

Relațiile ASEAN-UE se bazează pe Declarația de la Nuremberg privind un parteneriat consolidat UE-ASEAN, adoptată în martie 2007. Declarația stabilește viziunea pe termen lung și angajamentul ambelor părți de a lucra împreună. Odată cu adoptarea Cartei ASEAN în 2008, UE a inițiat relații diplomatice oficiale cu ASEAN în martie 2009, urmate de țările UE.

În 2012, UE a devenit prima organizație regională care a aderat la Tratatul de prietenie și cooperare din Asia de Sud-Est (TAC) — o etapă importantă, care stimulează angajamentul politic și de securitate al UE în regiune.

La 8 august 2015 (Ziua ASEAN), UE a înființat o misiune diplomatică în ASEAN și a numit un ambasador dedicat. La 1 decembrie 2020, cea de-a 23-a reuniune ministerială UE-ASEAN a ridicat Parteneriatul de dialog UE-ASEAN la un parteneriat strategic.

UE este un membru fondator și activ al Forumului regional ASEAN, care își propune să încurajeze dialogul constructiv și consultările prin consolidarea încrederii și diplomația preventivă în regiunea Asia-Pacific, în vederea asigurării păcii, prosperității și stabilității în regiune și nu numai. UE și ASEAN au cooperat împreună în multiple domenii de securitate netradiționale, cum ar fi securitatea maritimă, prevenirea conflictelor, medierea și reconcilierea, gestionarea crizelor, criminalitatea transnațională, combaterea terorismului, securitatea cibernetică și neproliferarea.

UE este implicată activ cu ASEAN în extinderea relațiilor comerciale și de investiții, care s-au intensificat considerabil în ultimul deceniu. UE este al treilea partener comercial al ASEAN, reprezentând aproximativ 10,6% din comerțul ASEAN. Între timp, ASEAN, în ansamblu, este al treilea partener comercial al

UE în afara Europei, comerțul bilateral cu bunuri și servicii ajungând la 189,47 miliarde de euro în 2020. Comerțul bilateral cu servicii s-a ridicat la 93,5 miliarde de euro în 2019. UE este cel mai mare investitor în ASEAN țări. În 2019, stocurile de investiții străine directe (ISD) în ASEAN au reprezentat 313,6 miliarde de euro.

La 2 iunie 2021, ASEAN și UE au încheiat negocierile privind Acordul cuprinzător de transport aerian ASEAN-UE, care a fost primul acord de transport aerian bloc la bloc din lume și va stimula conectivitatea și dezvoltarea economică între cele 37 de state membre ale ASEAN și UE.

UE este un partener major de cooperare pentru dezvoltare al ASEAN și al statelor sale membre. În perioada 2014-2020, UE a sprijinit Secretariatul ASEAN și integrarea regională ASEAN cu peste 250 de milioane de euro, în timp ce sprijinul bilateral UE pentru statele membre ASEAN s-a ridicat la 2 miliarde de euro.

Programele de cooperare pentru dezvoltare regională se concentrează în principal pe conectivitate prin integrare economică durabilă și comerț; schimbările climatice, mediul și managementul dezastrelor; dialog politic cuprinzător UE-ASEAN în domenii comune de interes; învățământul superior și mobilitatea studenților în ASEAN; și eliminarea violenței împotriva femeilor și fetelor și sprijinirea drepturilor și oportunităților femeilor lucrătoare migrante.

Dialogul ASEAN-UE privind dezvoltarea durabilă a început în 2017 și este o platformă politică importantă la nivel înalt pentru schimburi privind cooperarea pentru dezvoltare durabilă. Al doilea dialog ASEAN-UE privind dezvoltarea durabilă: către atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă, desfășurat la Bruxelles la 10 februarie 2020, a evidențiat necesitatea unei cooperări consolidate pentru a aborda provocările globale ale schimbărilor climatice și degradării mediului.

14.4. Vizibilitatea și prezența ue în zona oceanului pacific

Uniunea Europeană își sporește vizibilitatea și prezența în Pacific în timp ce își negociază parteneriatul post-2020 cu țările din Africa, Caraibe, Pacific (ACP). UE are un interes strategic pentru o regiune a Pacificului stabilă și pașnică. Statele din Pacific împărtășesc în general interesele comune și valorile universale ale UE în forurile multilaterale. Sunt parteneri solizi în abordarea provocărilor globale, în special în ceea ce privește schimbările climatice, protecția mediului și guvernarea oceanelor. În acest sens, UE este în fruntea politicii sale internaționale de cooperare și dezvoltare în sprijinirea punerii în aplicare a Agendei 2030 a ONU și a Obiectivelor sale de dezvoltare durabilă (ODD).

UE se dezvoltă și ca actor de securitate în Pacific. Acest lucru este din ce în ce mai necesar în lumina concurenței geostrategice în creștere din regiune, care

vede apariția de noi jucători, pe lângă partenerii tradiționali ai țărilor insulare din Pacific din imediata lor vecinătate. Vastele resurse naturale ale Pacificului - cum ar fi peștele, mineralele și silvicultura - au nevoie de protecție, asigurând gestionarea lor durabilă, menținând în același timp canalele de transport maritim libere și deschise. În plus, UE își consolidează relațiile cu Australia și Noua Zeelandă. Negocierile privind Acordul de Liber Schimb sunt în desfășurare cu ambele țări. Dialogurile de securitate ale UE cu Australia și Noua Zeelandă ar trebui să faciliteze posibilitatea participării acestor țări la viitoarele operațiuni de criză conduse de UE.

Pacificul și UE împărtășesc valori fundamentale și lucrează împreună, pentru a îndeplini potențialul regiunii de a obține pacea, securitatea și stabilitatea economică pe scară largă. Susținem eforturile Pacificului prin construirea rezilienței pentru a face față celor mai mari vulnerabilități ale acestora, în special când vine vorba de schimbările climatice și inegalitățile sociale. UE se bucură de multă vreme de o relație largă și cuprinzătoare cu partenerii săi din Pacific.

Relația comercială a UE cu statele din Pacific (Papua Noua Guinee, Fiji, Samoa și Insulele Solomon) este stabilită printr-un Acord de Parteneriat Economic, care a fost ratificat de Parlamentul European în ianuarie 2011 și de Papua Noua Guinee în mai 2011. Guvernul Fiji a început să aplice acordul în iulie 2014. Samoa a aderat la APE la 21 decembrie 2018, iar Insulele Solomon la 17 mai 2020 și sunt aplicând-o de atunci. La 19 iulie 2018, Tonga a informat UE cu privire la intenția sa de a adera la APE. UE și Pacificul se întâlnesc în mod regulat pentru a discuta probleme și cele mai bune practici și pentru a supraveghea buna funcționare a Acordului.

Țări ACP – Africa, Caraibe și Pacific: Insulele Cook, Fiji, Kiribati, Insulele Marshall, Statele Federate ale Microneziei, Nauru, Niue, Palau, Papua Noua Guinee, Samoa, Insulele Solomon, Timor Leste, Tonga, Tuvalu, Vanuatu. Importurile UE din regiunea Pacificului sunt în principal ulei de palmier, cafea, nucă de cocos și pește. Exporturile UE către regiunea Pacificului sunt în principal mașini și echipamente electrice.

Bibliografie de referință:

1. *EU trade relations with the Pacific. Facts, figures and latest developments.* [online]. Disponibil: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/pacific_en (văzut: 13 august 2023)
2. *A stable and peaceful Pacific region.* [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/pacific_en (văzut: 13 august 2023)
3. *Asia and the EU.* [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/asia_en (văzut: 13 august 2023)

4. *Asia-Europe Meeting (ASEM)*. [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/asia-europe-meeting-asem_en (văzut: 13 august 2023)
5. *Joint communication on the Indo-Pacific*. [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/joint-communication-indo-pacific_en (văzut: 13 august 2023)
6. *Delegation of the European Union to the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN)*. [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/delegations/association-southeast-asian-nations-asean_en (văzut: 13 august 2023)

Tema 15. ACȚIUNILE EXTERNE ALE UE PENTRU A ASIGURA SECURITATEA MEDIULUI, CLIMATULUI ȘI A ENERGIEI

I. Obiectivele temei de studiu:	<ul style="list-style-type: none">- de a analiza diplomația de mediu a UE;- de a cerceta diplomația climatică a UE;- de a examina diplomația energetică a UE.
II. Cuvinte-cheie:	Diplomația de mediu a UE; biodiversitate; „Angajamentul liderilor pentru natură”, Economie circulară, diplomația climatică a UE, diplomația energetică a UE, tranziția energetică, securitatea energetică.
III. Planul temei:	<ul style="list-style-type: none">1.1 Diplomația de mediu a UE1.2 Diplomația climatică a UE1.3 Diplomația energetică a UE

15.1. Diplomația de mediu a UE

1.1 Diplomația de mediu a UE urmărește să construiască alianțe și coaliții, pentru a aborda tripla criză planetară a schimbărilor climatice, pierderii biodiversității și poluării. SEAE colaborează cu delegațiile UE și cu statele membre pentru a se angaja cu țările partenere și pentru a susține adoptarea de politici și practici durabile de mediu. UE conduce prin exemplul în problemele de mediu, așa cum sunt subliniate de legislația, strategiile și planurile de acțiune ale UE în materie de mediu. Pactul Verde European a stabilit următoarele obiective ambițioase de mediu:

- Protejarea și restabilirea biodiversității prin plantarea a trei miliarde de copaci până în 2030 și prin protejarea a 30% din terenurile și oceanele UE.
- Reducerea poluării aerului și a apei, cu un accent deosebit pe poluarea aerului, care este responsabilă pentru aproximativ 400.000 de decese premature în fiecare an în UE.
- Tranzitarea către o economie circulară, în care deșeurile sunt reduse la minimum și resursele sunt utilizate într-un mod mai durabil.

1.2 Biodiversitatea este esențială pentru viață. Natura ne oferă hrană, sănătate și medicamente, materiale, recreere și bunăstare. Un ecosistem sănătos ne filtrează aerul și apa, ajută la menținerea climei în echilibru, transformă deșeurile înapoi în resurse, polenizează și fertilizează culturile și multe altele. În mai 2020, UE și-a adoptat strategia pentru biodiversitate pentru 2030. Prezintă acțiuni și angajamente specifice care vizează inversarea degradării ecosistemelor și să pună biodiversitatea Europei pe calea redresării până în 2030. De asemenea, va sprijini

o redresare ecologică în urma pandemiei de Covid-19. Strategia propune un nou cadru de guvernare consolidat, iar UE să fie lider în abordarea crizei globale a biodiversității. Acțiunile interne ambițioase trebuie să fie însoțite de acțiuni internaționale eficiente și colaborative. Este o prioritate pentru UE să colaboreze cu partenerii săi din întreaga lume pentru a realiza ambițiosul cadru global de biodiversitate post 2020. Acordul Kunming-Montreal privind biodiversitatea, convenit în decembrie 2022 la cea de-a 15-a Conferință a părților la Convenția privind diversitatea biologică (CBD COP15) stabilește un plan ambițios de acțiune globală pentru conservarea și protejerea biodiversității, asigurându-ne că „trăim în armonie în natură” până în 2050.

UE a susținut „*Angajamentul liderilor pentru natură*”, pentru a transmite un semnal unit de intensificare a ambiției globale pentru biodiversitate. Președintele Comisiei, Ursula von der Leyen, a fost autorizată să aprobe angajamentul la un eveniment ONU, care a avut loc virtual la 28 septembrie 2020, în contextul Summit-ului ONU privind biodiversitatea. Angajamentul este o declarație voluntară, care subliniază că pierderea biodiversității și degradarea ecosistemelor necesită o acțiune globală urgentă și imediată, este o expresie a necesității de a spori eforturile, pentru a aborda provocările interdependente ale pierderii biodiversității, degradării terenurilor, apei dulci și oceanelor, defrișărilor, poluării și schimbărilor climatice într-un mod integrat și coerent. Este un angajament de a pune biodiversitatea, clima și mediul în ansamblu în centrul atât a strategiilor de redresare COVID-19, cât și a urmării dezvoltării și cooperării naționale și internaționale. Scopul „*Angajamentul liderilor pentru natură*” este de a se asigura că răspunsul la actuala criză economică și de sănătate este ecologic, echitabil și contribuie direct la redresarea mai bună și la realizarea unor societăți durabile. Autorizația acordată astăzi este în conformitate cu eforturile continue ale Consiliului de a proteja biodiversitatea. În concluziile sale din 19 decembrie 2019, Consiliul a încurajat UE și statele sale membre „să ia în considerare aderarea la inițiative globale relevante care vizează consolidarea conștientizării politice și a ambiției pentru protecția biodiversității, cum ar fi coalițiile cu ambiții ridicate, să pună în aplicare de urgență angajamentele existente și să și asume angajamente suplimentare și, prin urmare, să intensifice în mod semnificativ acțiunile de stopare a pierderii biodiversității și de a inversa degradarea ecosistemelor, contribuind astfel și la Deceniul ONU pentru restaurarea ecosistemelor”.

1.3 *Economie circulară*. UE depune eforturi, pentru a îmbunătăți gestionarea resurselor naturale și pentru o economie circulară neutră din punct de vedere climatic, eficient din punct de vedere al resurselor și face acest lucru de mulți ani. În martie 2020, a fost adoptat un nou Plan de acțiune „*Pentru o Europă mai curată și mai competitivă*”. Planul de acțiune este foaia de parcurs a UE către realizarea unei economii circulare în UE și în lume. Tranziția UE la o economie circulară va reduce presiunea asupra resurselor naturale și va crea o creștere du-

rabilă și locuri de muncă atât în UE, cât și în țările terțe. Tranziția este o condiție prealabilă, pentru atingerea obiectivului UE de neutralitate climatică pentru 2050 și pentru a opri pierderea biodiversității. Ca parte a acestor acțiuni, UE și Programul Națiunilor Unite pentru Mediu, în coordonare cu Organizația Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială, au lansat Alianța Globală pentru Economie Circulară și Eficiența Resurselor în marja reuniunii Adunării Națiunilor Unite pentru Mediu din februarie 2021.

1.4 *Poluare zero: calea către o planetă sănătoasă pentru toți.* La 12 mai 2021, Comisia Europeană a adoptat Planul de acțiune al UE: „*Către poluare zero pentru aer, apă și sol*”, care stabilește o viziune de a realiza o lume în care poluarea să fie redusă la niveluri, care nu mai sunt dăunătoare sănătății umane și ecosistemelor naturale, respectând în același timp granițele noastre planetare, până în 2050. Poluarea este cea mai mare cauză de mediu a multiplelor boli psihice și fizice și a deceselor premature, în special în rândul copiilor, persoanelor cu anumite afecțiuni medicale și vârstnicilor. În UE, în fiecare an, poluarea cauzează 1 din 8 decese. Un mediu lipsit de toxice este, de asemenea, crucial pentru a ne proteja biodiversitatea și ecosistemele - *Poluarea este unul dintre cei cinci factori principali ai pierderii biodiversității.* Planul de acțiune stabilește obiectivele cheie pentru 2030 pentru reducerea poluării la sursă și subliniază o serie de inițiative emblematice. Poluarea nu se oprește la frontiere și întrucât UE recunoaște că este atât victima, cât și sursa poluării, Planul de acțiune prevede o acțiune externă consolidată. De fapt, UE se angajează să conducă lupta globală împotriva poluării. Inițiativele emblematice pentru acțiunile-cheie includ, printre altele, reducerea amprentei de poluare externă a UE, prin restricționarea exportului de produse și deșeuri care au efecte nocive și toxice în țări terțe și sprijinirea acțiunii globale privind exportul de vehicule scoase din uz și vehicule uzate. Noul plan de acțiune al UE și împreună cu strategia de sustenabilitate a produselor chimice, Planul de acțiune al UE pentru zero poluare traduce ambiția UE de a realiza un mediu fără toxice.

1.5 *Învinge poluarea cu materialele plastice.* UE ia măsuri în privința materialelor plastice, pentru a aborda poluarea cu plastic și deșeurile marine și pentru a accelera tranziția către o economie circulară a materialelor plastice. Reguli și obiective specifice se aplică anumitor domenii, inclusiv materialele plastice de unică folosință, ambalajele din plastic și microplastele.

1.6 *Strategia UE pentru materiale plastice,* ca parte a planului de acțiune pentru economia circulară, prezintă acțiuni specifice mai detaliat. UE își asumă un rol de lider în combaterea poluării cu plastic la nivel global prin sprijinirea înființării Coaliției de înaltă ambiție, pentru a pune capăt poluării cu plastic, cu angajamentul de a viza sus în negocierile pentru a pune capăt poluării cu plastic până în 2040. Coaliția a lansat o declarație ministerială, solicitând mai multe obligații esențiale obligatorii din punct de vedere juridic în noul tratat aflat în curs de negociere.

15.2. Diplomația climatică a UE

UE este lider în lupta împotriva schimbărilor climatice: ghidată de știință, și-a intensificat angajamentele interne, adoptând obiectivul de neutralitate climatică până în 2050 și sporindu-și obiectivul de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră pe termen scurt și, implicit, Contribuția Națională Determinată a UE, cu cel puțin 55% până în anul 2030 comparativ cu nivelurile din 1990. UE contribuie la combaterea schimbărilor climatice la nivel global atât prin acțiuni interne, cât și prin cooperare internațională.

Politicile, legislația și inițiativele interne privind acțiunea climatică include:

- tarifarea carbonului;
- tranziția energetică către surse regenerabile;
- opțiuni de transport cu emisii reduse sau fără emisii;
- utilizarea tolerantă pentru mediu a terenurilor și agriculturii;
- orașe mai durabile;
- comunități rezistente la schimbările climatice;
- emisii mai reduse din toate sectoarele economiei noastre.

Lupta împotriva schimbărilor climatice necesită o mobilizare politică și diplomatică susținută la nivel global, în special din partea țărilor G20, care generează aproape 80% emisii globale. UE își folosește instrumentele de politică externă, inclusiv dialoguri politice, alianțe și parteneriate ambițioase, negocieri internaționale și instrumente financiare pentru a promova agenda de dezvoltare durabilă și schimbări climatice și pentru a promova implementarea acesteia în țările partenere.

Domeniile de implicare includ:

- ✓ Convenția ONU privind schimbările climatice și alte foruri internaționale;
- ✓ Relații bilaterale cu țări din afara UE;
- ✓ Alianța Verde între UE-Japonia;
- ✓ Parteneriat pentru tranziția energetică între UE și Vietnam;
- ✓ Parteneriat Energetic între UE și Indonezia;
- ✓ Politici și inițiative la nivel european și internațional;
- ✓ Creșterea în continuare a finanțării pentru a sprijini țările în curs de dezvoltare și țările cel mai puțin dezvoltate în eforturile lor de a aborda și de a se adapta la schimbările climatice;
- ✓ Politici comerciale și acorduri comerciale;
- ✓ Organizație multilaterală de transport.

Pentru a sprijini țările din întreaga lume în adaptarea la schimbările climatice, UE finanțează o mare varietate de programe și proiecte. Exemple de măsuri de adaptare includ utilizarea mai eficientă a resurselor limitate de apă; adaptarea codurilor de construcție la condițiile climatice viitoare și la eveni-

mentele meteorologice extreme; construirea de apărări împotriva inundațiilor și ridicarea nivelului digurilor; dezvoltarea culturilor tolerante la secetă; alegerea speciilor de arbori și a practicilor forestiere mai puțin vulnerabile la furtuni și incendii; punerea deoparte a coridoarelor terestre pentru a ajuta speciile să migreze.

UE va spori sprijinul pentru reziliența și pregătirea internațională împotriva schimbărilor climatice prin furnizarea de resurse, prin prioritizarea acțiunilor și prin creșterea eficacității, prin extinderea finanțelor internaționale și printr-un angajament global mai puternic și prin schimburi de adaptare. UE a adoptat propria sa nouă strategie a UE privind adaptarea la schimbările climatice la 24 februarie 2021. Noua strategie stabilește modul în care Uniunea Europeană se poate adapta la impacturile inevitabile ale schimbărilor climatice și poate deveni rezistentă la climă până în 2050.

Clima și securitatea. Schimbările climatice reprezintă una dintre cele mai răspândite amenințări globale actuale la adresa păcii. Evenimentele meteorologice extreme legate de schimbările climatice (uragane, inundații, incendii, furtuni tropicale, secetă, deșertificare etc.) devin din ce în ce mai numeroase. Impactul lor se produce pe fundalul conflictelor politice în curs și înrăutățiri și al crizelor umanitare, cu care interacționează. Schimbările climatice exercită efecte geopolitice, care afectează securitatea, dezvoltarea și consolidarea păcii. Toate țările sunt afectate, dar cele mai sărace sunt disproporționat. Impactul schimbărilor climatice afectează securitatea comunităților vulnerabile, în special în contexte fragile în care guvernarea este deja întinsă. Aceste impacturi pot afecta stabilitatea politică, securitatea alimentară, slăbiciunea economică și pot genera circulația pe scară largă a oamenilor. UE a recunoscut legătura dintre climă și securitate de peste un deceniu și a identificat următoarele principii principale de acțiune:

- ✓ asigurarea mobilizării la cel mai înalt nivel în forurile naționale, regionale și multilaterale
- ✓ sprijinirea punerii în aplicare a Acordului de la Paris
- ✓ să dezvolte instrumente de raportare și avertizare timpurie, cu prioritate în majoritatea țărilor și regiunilor expuse
- ✓ pune prima pe prevenire
- ✓ să promoveze o abordare cuprinzătoare pentru a crea sinergii între acțiunea climatică, politica de dezvoltare și dimensiunea de securitate
- ✓ promovarea rolului femeilor ca agenți ai schimbării sociale, economice și politice

SEAE, în colaborare cu Comisia Europeană și Agenția Europeană de Apărare, a elaborat în noiembrie 2020 o foaie de parcurs specifică axată pe provocările schimbărilor climatice, pentru sectorul apărării, ca o contribuție la abordarea legăturii mai ample dintre climă și securitate.

15.3. Diplomația energetică a UE

Diplomația energetică a UE își propune să accelereze tranziția energetică globală, care este justă, incluzivă și care nu lasă pe nimeni în urmă, promovând eficiența energetică, tehnologiile regenerabile și piețele globale, care funcționează bine. În același timp, diplomația energetică a UE - luând în considerare riscul geopolitic și impactul climatic asociat cu combustibilii fosili - promovează și susține sistematic tranziție globală către sisteme energetice libere de combustibili fosili, nefiltrați cu mult înainte de 2050, începând cu cărbunele, și în vârful consumului de combustibili fosili deja pe termen scurt și încetarea subvențiilor pentru combustibili fosili dăunătoare mediului. Recunoscând rolul de tranziție al gazelor naturale, diplomația energetică a UE sprijină eforturile urgente, pentru a consolida și proteja securitatea energetică a UE, evitând în același timp noile dependențe, ceea ce este necesar pentru a menține competitivitatea UE și pentru a asigura energie la prețuri accesibile pentru cetățenii.

Răspunsul la criza energetică este determinat în mare parte de războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei, angajamentul extern al UE în materie de energie într-o lume în schimbare, prezentat la 18 mai 2022 ca parte a Planului REPowerEU, explică modul în care diplomația energetică a UE sprijină o tranziție energetică globală, curată și justă, pentru a asigura o energie durabilă, sigură și accesibilă, având ca scop:

- ✓ consolidarea securității energetice și reducerea dependenței Europei de importurile rusești de energie
- ✓ sprijinirea Ucrainei și a partenerilor afectați de războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei, stimulând eficiența energetică și dezvoltarea surselor regenerabile;
- ✓ accelerarea tranziției juste și favorabile incluziunii la energie verde la nivel global.

Tranziția energetică. Diplomația energetică a UE urmărește să accelereze o tranziție globală a sectorului energetic, care este responsabil, pentru peste două treimi din emisiile globale de gaze cu efect de seră, promovând eficiența energetică, tehnologiile regenerabile și piețele globale, care funcționează bine. Diplomația energetică a UE va sprijini o tranziție energetică incluzivă și justă din punct de vedere social, care să nu lase pe nimeni în urmă, ca soluție cheie, pentru a asigura securitatea energetică și accesul universal la energie sigură, durabilă și accesibilă în UE și în țările partenere din întreaga lume, reducând în același timp emisiile de gaze cu efect de seră.

Securitate energetică. Diplomația energetică a UE va sprijini eforturile urgente de consolidare și salvagardare a securității energetice a UE evitând în același timp noile dependențe, care sunt necesare pentru a menține competitivitatea UE și pentru a asigura energie la prețuri accesibile cetățenilor. Pentru a sprijini di-

versificarea energetică, diplomația energetică a UE va sprijini sensibilizarea și coordonarea cu producători de încredere și mari consumatori pentru a promova infrastructura și acțiuni relevante pentru reducerea emisiilor de metan, fără a submina obiectivele pe termen lung de neutralitate climatică. Securitatea combustibililor fosili va rămâne importantă în următorii ani, iar diplomația energetică a UE va continua să promoveze piețele globale deschise și lichide în acest scop. Între timp, UE se pregătește și pentru noi provocări în materie de securitate energetică, care decurg din lanțurile de aprovizionare cu materii prime, preocupările privind securitatea cibernetică, accesul la tehnologii de energie curată, printre altele. Diplomația energetică a UE va continua să promoveze și să sprijine cele mai înalte standarde de siguranță nucleară, mediu și transparență, la nivel regional, în imediata apropiere a frontierelor UE și la nivel global.

Geopolitică și guvernare globală. Tranziția energetică către neutralitatea climatică va avea un impact semnificativ asupra societăților și poate avea consecințe geopolitice. SEAE va continua să consolideze capacitatea de previziune pentru a anticipa noi provocări geopolitice și de securitate, iar diplomația energetică va sprijini diversificarea energetică și economică a partenerilor noștri. SEAE va lucra în mod activ pentru a asigura o arhitectură multilaterală eficientă și va sprijini procesele de reformă aflate în desfășurare pentru a promova alinierea structurilor de guvernare multilaterală existente la Acordul de la Paris, care sunt esențiale pentru a stimula decarbonizarea globală a sectorului energetic .

Bibliografie de referință:

1. *UN Biodiversity Summit: Council sends a united signal to step up global ambition for biodiversity.* [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/09/21/un-biodiversity-summit-council-sends-a-united-signal-to-step-up-global-ambition-for-biodiversity/> (văzut: 11 august 2023)
2. *Environment.* [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/environment_en#13091 (văzut: 11 august 2023)
3. *Climate Action.* [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/climate-action_en (văzut: 11 august 2023)
4. *Energy Diplomacy.* [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/climate-environment-energy_en#1081 (văzut: 11 august 2023)
5. *Energy diplomacy.* [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/energy-diplomacy_en (văzut: 11 august 2023)

BIBLIOGRAFIE DE REFERINȚĂ:

1. *A stable and peaceful Pacific region*. [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/pacific_en (văzut: 13 august 2023)
2. *A Strategic Compass for Security and Defence*. [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-security-and-defence-1_en#43556 (vizitat: 20 august 2023)
3. *ABC-ul dreptului Uniunii Europene*. [online]. Disponibil: <https://op.europa.eu/webpub/com/abc-of-eu-law/ro/> (citată la 25 decembrie 2022)
4. *Actul Unic European*. [online]. Disponibil: <http://cursdegovernare.ro/wpcontent/uploads/2014/07/actul-unic-european-1986.pdf> (vizitat: 06.04.2023)
5. *Asia and the EU*. [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/asia_en (văzut: 13 august 2023)
6. *Asia-Europe Meeting (ASEM)*. [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/asia-europe-meeting-asem_en (văzut: 13 august 2023)
7. *Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part*. [online]. Disponibil: https://publications.europa.eu/resource/ellar/4589a50c-e6e3-11e3-8cd4-01aa75ed71a1.0006.03/DOC_1 (vizitat: 13 august 2023)
8. BÂRGĂOANU, Alina și PREDA, Dumitru. *Politica externă și de securitate comună a Uniunii Europene. Tratatul de la Lisabona*. Editura C.H. Beck, 2012.
9. BENIUC, Liliana. *Impactul mediului internațional asupra demarării acțiunii externe a Uniunii Europene în lumea postrăzboi rece*. În: *Relații Internaționale. Plus*. 2015. Nr.2. pp. 99-116.
10. BENIUC, Liliana. *Organizarea și funcționarea Serviciului European de Acțiune Externă. Mandatul Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate*. În: *Managementul public și guvernarea în Uniunea Europeană=Public Management and Governance in the European Union: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale, 12 mai 2015 / col. de red.: Valentin Beniuc*. Chișinău, 2015, p. 109-121.
11. BENIUC, Valentin, BENIUC, Liliana. *Politica de securitate și apărare a Uniunii Europene în contextul crizelor regionale din vecinătatea estică (Cazul conflictului Transnistrean)*. În: *Managementul politicilor de securitate al Uniunii Europene în Europa de Sud-Est, 2017*, pp. 8-22. ISBN: 978-9975-56-444-1
12. *Berlin Economics. Economic Monitor Transnistria*. [online] [citată

- 13.04.2021]. Disponibil: https://berlin-economics.com/wp-content/uploads/EMT_05_en.pdf
13. BOGDAN, Ana Maria. *Diplomația și politica externă a Uniunii Europene*. Editura Universității din București, 2015.
 14. *Cea de a 3587-a reuniune a Consiliului Uniunii Europene (Afaceri Externe), desfășurată la Bruxelles la 11 decembrie 2017*. [online]. Disponibil: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15693-2017-INIT/ro/pdf> (vizitat: 10 iunie 2023)
 15. CEBOTARI, Svetlana. *Baza juridică a relațiilor dintre Uniunea Europeană și Federația Rusă*. În: *Studia Universitatis Moldaviae. Revista Științifică a Universității de Stat din Moldova*, 2013. Nr. 3(63). pp. 47-55. [online]. Disponibil: <https://social.studiamsu.md/wp-content/uploads/2013/01/06.-p.47-55.pdf> (vizitat: 20 august 2023)
 16. CEBOTARI, Svetlana. *Relațiile Federația Rusă - Uniunea Europeană în contextul crizei ruso-ucrainene*. În: *Administrare Publică*. 2021. Nr.3. pp. 90-97. [online]. Disponibil: [https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.3\(111\).09](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.3(111).09) (vizitat: 20 august 2023)
 17. CHRISTOPHE-TCHAKALOFF, Marie-France. *Les grandes etapes de l'organisation de l'Europe (1945-1996)*. Paris: Presses Universitaires de France, 1996, 127p.
 18. *Climate Action*. [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/climate-action_en (văzut: 11 august 2023)
 19. CLOOS, Jim. *A new start for EU-US relations?* [online]. Disponibil: <https://www.egmontinstitute.be/a-new-start-for-eu-us-relations/> (vizitat: 6 august 2023)
 20. *Comitetul Politic și de Securitate*. [online]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM%3Apolitical_security_committee (vizitat: 10 iunie 2023)
 21. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Commission work programme 2023. A Union standing firm and united*. Strasbourg, 18.10.2022. COM(2022) 548 final. [online]. Disponibil: https://commission.europa.eu/system/files/2022-10/com_2022_548_3_en.pdf (vizitat: 20 iunie 2023)
 22. *Consiliul European*. [online]. Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/23/consiliul-european> (vizitat: 03 septembrie 2022)
 23. *Cooperarea Structurată Permanentă*. [online]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=LEGISSUM:permanent_structured_cooperation (vizitat: 10 iunie 2023)
 24. CRISTESCU, Florin. *Războiul de zece ani pentru independența Slo-*

- veniei. [online]. Disponibil: <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/razboiul-de-zece-zile-pentru-independenta-sloveniei> (vizitat: 21.06.2023)
25. *CSDP structure, instruments and agencies*. [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/csdp-structure-instruments-and-agencies_en#8948 (vizitat: 10 iunie 2023)
 26. *Decizia nr. 2009/881/UE a Consiliului European*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009D0881&from=EN> (citat la 25 decembrie 2022)
 27. *Defending Europe: Improving Military Mobility within and beyond the European Union*. [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/node/48178_en (vizitat: 10 iunie 2023)
 28. *Delegation of the European Union to the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN)*. [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/delegations/association-southeast-asian-nations-asean_en (văzut: 13 august 2023)
 29. *Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova*. [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/delegations/moldova_ro?s=223 (vizitat: 01.06.2023)
 30. *Diverse tipuri de sancțiuni*. [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/sanctions/different-types/> [vizitat: 20 august 2023].
 31. DRAGAN, Gabriela. *Politica Europeană de Vecinătate – o opțiune strategică pentru UE?* În: Jurnal Economic. 2007. Iulie. Anul X. nr. 24. p. 69-75.
 32. *Energy Diplomacy*. [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/climate-environment-energy_en#1081 (văzut: 11 august 2023)
 33. *Energy diplomacy*. [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/energy-diplomacy_en (văzut: 11 august 2023)
 34. *Environment*. [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/environment_en#13091 (văzut: 11 august 2023)
 35. *EU and Georgia*. [online]. Disponibil: <https://eu4georgia.eu/eu-and-georgia/> (vizitat: 13 august 2023)
 36. *EU relations with Azerbaijan*. [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eastern-partnership/azerbaijan/> (văzut: 3 octombrie 2023)
 37. *EU trade relations with Georgia. Facts, figures and latest developments*. [online]. Disponibil: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/georgia_en (vizitat: 13 august 2023)
 38. *EU trade relations with the Pacific. Facts, figures and latest develop-*

- ments. [online]. Disponibil: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/pacific_en (văzut: 13 august 2023)
39. EUBAM. *Conflict resolution*. [online] [citat 13.04.2021]. Disponibil: <http://eubam.org/what-we-do/conflict-resolution/> (vizitat: 13 august 2023)
 40. EUNAVFOR MED Operation IRINI. [online]. Disponibil: <https://www.operationirini.eu/about-us/#mission> (vizitat: 10 iunie 2023)
 41. *European Union Confidence Building Measures Programme 2019 – 2022. Annex I-Description of the Action*. Cris n. 404-319. 44p.
 42. *European Union Mission in Armenia*. [online]. Disponibil: https://en.wikipedia.org/wiki/European_Union_Mission_in_Armenia (văzut: 3 octombrie 2023)
 43. *European Union Naval Force Operation ATALANTA – EUNAVFOR ATALANTA*. [online]. Disponibil: <https://eunavfor.eu/> (vizitat: 10 iunie 2023)
 44. FENET Alain, AKANDJI-KOMBÉ, Jean-Francois, LAMBLIN-GOURDIN, Anne-Sophie, MONDIELLE, Éric, PROUTIERE-MAULION, Gwenaëlle. *Droit des relations extérieures de l'Union Européenne*. Paris: LexisNexis SA, 2006. 396 p.
 45. *Formațiunea Afaceri Externe a Consiliului (CAE)*. [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/council-eu/configurations/fac/> (vizitat: 03 septembrie 2022)
 46. FRUNZETI, Teodor. *Spre o nouă Politică Europeană de Vecinătate*. În: *Revista Academiei de Științe ale Securității Naționale*. 2016. [online]. Disponibil: <https://ssrn.com/abstract=3429664> (vizitat: 11 august 2023)
 47. HERMAN, Vanessa Cuevas. *Rusia. Fișa descriptivă a Parlamentului European*. [online]. Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/177/rusia> (vizitat: 20 august 2023)
 48. HILL, Christopher. *European Foreign Policy: The EC's External Relations*. Oxford University Press, 1998.
 49. HILLION, Christophe, LEFEBVRE, Maxime. *Le Service Europeen pour l'Action Exterérieure: vers une diplomatie commune?* In: *Question d'Europe*. No. 184. 2010. 25 octobre. [online]. Disponibil: <https://old.robert-schuman.eu//fr/doc/questions-d-europe/qe-184-fr.pdf> (citat la 25 decembrie 2022)
 50. HOWORTH, Jolyon. *European integration and defence: the ultimate challenge?* Paris, 2000. ISSN 1017-7565. Disponibil: <https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/cp043e.pdf> (vizitat: 20 iunie 2023)
 51. *Instrumentul de vecinătate, cooperare pentru dezvoltare și cooperare*

- internațională: Coreperul aprobă acordul provizoriu cu Parlamentul European. [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2020/12/18/neighbourhood-development-and-international-cooperation-instrument-coreper-endorses-provisional-agreement-with-the-european-parliament/> [vizitat: 20 august 2023].
52. *Instrumentul european pentru pace*. [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/european-peace-facility/> [vizitat: 20 august 2023].
53. *Instrumentul european pentru pace: Consiliul adoptă o măsură de asistență în sprijinul forțelor armate din Republica Moldova*. [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2022/06/30/european-peace-facility-council-adopts-assistance-measure-in-support-of-the-moldovan-armed-forces/> [vizitat: 20 august 2023].
54. *Joint communication on the Indo-Pacific*. [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/joint-communication-indo-pacific_en (văzut: 13 august 2023)
55. Juc Victor, Beniuc Liliana. *Acțiunea de politică externă a Uniunii Europene*. Chișinău: S.n., 2019. 300 p. ISBN 978-9975-146-95-1.
56. JUC, Victor, VARZARI, Vitalie. *Dimensiunea politico-militară a securității europene*. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Dimensiunea%20politico_militara%20a%20securitatii%20europene_0.pdf (vizitat: 10 iunie 2023)
57. KEUKELEIRE, Stephan, DELREUX, Tom. *The Foreign Policy of the European Union*. Palgrave Macmillan, 2015.
58. KOCHINYAN, Areg. *EU Mission in Armenia and Russia*. [online]. Disponibil: <https://www.freiheit.org/south-caucasus/eu-mission-armenia-and-russia> (văzut: 3 octombrie 2023)
59. *Manualul Afacerilor Europene*. [online]. Disponibil: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/publicatii/manualul_afacerilor_europene.pdf (văzut: 25 decembrie 2022)
60. MASCLET, Jean-Claude. *L'Union politique de l'Europe*. Paris: Presses Universitaires de France, 2001. 128 p.
61. *Negocierea unui nou acord*. [online]. Disponibil: <https://mfa.gov.md/ro/content/negocierea-unui-nou-acord> (vizitat: 13 august 2023)
62. OLIVI, Bino. *L'Europe difficile. Histoire politique de construction européenne*. Paris: Gallimard, 1998, 800 p.
63. ÖZER, Yonca. *The European Union as a Civilian Power: the case of the EU's Trade Policy*. In: Marmara Journal Of European Studies. 2012. Volume 20. No. 2. pp.63-94. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1310> (vizitat: 10 iunie 2023)

64. *Partnership Priorities between the EU and Azerbaijan reinforce the bilateral agenda* [online]. Disponibil: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/news/partnership-priorities-between-eu-and-azerbaijan-reinforce-bilateral-agenda-2018-07-11_en (văzut: 3 octombrie 2023)
65. PETITEVILLE, Franck. *La politique internationale de l'Union Européenne*. Paris: Presses de Sciences Po, 2006, 272 p.
66. *Politica Europeană de Vecinătate* [online]. Disponibil: www.europarl.europa.eu/factsheets/ro (vizitat: 13 august 2023)
67. *Politica europeană de vecinătate*. [online]. Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/170/politica-europeana-de-vecinatate> (vizitat: 11 august 2023)
68. *Politica externă și de securitate a Uniunii Europene*. [online]. Disponibil: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-to-put-foreign-and-security-policy_ro (vizitat: 03 septembrie 2022)
69. *Politica externă: obiective, instrumente și realizări*. [online]. Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/158/politica-externa-obiective-instrumente-si-realizari> (vizitat: 01.06.2023)
70. *Politica externă: obiective, instrumente și realizări*. [online]. Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/158/politica-externa-obiective-instrumente-si-realizari> (vizitat: 03 septembrie 2022)
71. *Politica UE*. [online]. Disponibil: <https://euneighbourseast.eu/ro/policy/> (vizitat: 11 august 2023)
72. *Political and Security Committee (PSC)* [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/political-security-committee/> (vizitat: 10 iunie 2023)
73. POPESCU, Nicu, LITRA, Leonid. *Transnistria-a bottom-up solution*. Publicat de European Council on Foreign Relations, 2012. ISBN: 978-1-906538-63-7.
74. *Principalele inovații ale Tratatului de la Lisabona* https://www.mae.ro/sites/default/files/file/tratate/2009.11.21_brosura_tratatul_lisabona.pdf (vizitat: 22.06.2022)
75. *Procedura privind adoptarea și revizuirea sancțiunilor UE*. [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/sanctions/adoption-review-procedure/> [vizitat: 20 august 2023].
76. *Rapport Davignon (Luxembourg, 27 octobre 1970)*. [online]. Disponibil: https://www.cvce.eu/obj/rapport_davignon_luxembourg_27_octobre_1970-fr-4176efc3-c734-41e5-bb90-d34c4d17bbb5.html (vizitat: 16.11.2022)
77. *Relații transatlantice: SUA și Canada*. [online]. Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/174/transatlantic-relations-the-us-and-canada> (vizitat: 6 august 2023)

78. *Relațiile UE cu Ucraina*. [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/eastern-partnership/ukraine/#association> (vizitat: 13 august 2023)
79. REMLER, Philip. *Negotiation Gone Bad: Russia, Germany, and Crossed Communications*. [online] [citat 13.04.2021]. Disponibil: <https://carnegieeuropa.eu/2013/08/21/negotiation-gone-bad-russia-germany-and-crossed-communications-pub-52712>
80. *Repartizarea competențelor în cadrul Uniunii Europene* [online]. Disponibil: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0020_ro.htm (vizitat 01.06.2022)
81. *Reprezentanții speciali ai Uniunii Europene – RSUE*. [online]. Disponibil: https://publications.europa.eu/resource/cellar/c8b3cb15-3b4c-11e9-8d04-01aa75ed71a1.0020.02/DOC_1 (vizitat: 01.06.2023)
82. *RESOLUTION 661 (1990)*. Adopted by the Security Council at its 2933rd meeting on 6 August 1990 [online]. Disponibil: <https://web.archive.org/web/20000818054602/https://fas.org/news/un/iraq/sres/sres0661.htm> (vizitat: 06.04.2023)
83. *Rezoluția Parlamentului European din 6 octombrie 2021 referitoare la viitorul relațiilor UE-SUA (2021/2038(INI))*. [online]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A52021IP0410&qid=1697214358289> (vizitat: 6 august 2023)
84. SEEHAUSER, Sebastian. *The European External Action Service*. Dissertação para obtenção de grau de Mestre em Relações Internacionais. Lisboa, 2015. [online]. Disponibil: https://www.repository.utl.pt/bitstream/10400.5/11500/3/TESE_FIN_PRNT-12072015.pdf (vizitat: 16.11.2022)
85. SKOLIMOWSKA, Anna. *The European Union as a 'Normative Power' in International Relations. Theoretical and Empirical Challenges*. [online]. Disponibil: https://journalse.com/pliki/pw/18-2015_skolimowska.pdf (vizitat: 20 august 2023)
86. SMITH, Karen E. *European Union Foreign Policy in a Changing World*. Publisher: Polity Press, 3rd edition. ISBN: 9780745664705. Disponibil: <https://www.cejiss.org/european-union-foreign-policy-in-a-changing-world> (vizitat: 20 iunie 2023)
87. SOLCAN, Natalia. *Noțiunea, scopul, principiile și prioritățile Politicii Europene de Vecinătate*. În: Revista moldovenească de drept internațional și relații internaționale. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/13.Notiunea%20Scopul%20Principiile%20si%20prioritatile%20politicii%20europene%20de%20vecinatate.pdf (vizitat: 11 august 2023)
88. *Tensionarea relațiilor UE-Rusia: care sunt cauzele?* [online].

- Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/news/ro/headlines/world/20210128STO96606/tensionarea-relatiilor-ue-rusia-care-sunt-cauzele> (vizitat: 20 august 2023)
89. *The Diplomatic Service of the European Union. Structure and Organisation*. [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/structure-and-organisation_en (citat la 25 decembrie 2022)
90. *The European Union and Georgia*. [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/georgia/european-union-and-georgia_en?s=221 (vizitat: 13 august 2023)
91. *The European Union: from passive observer to key actor*. [online] [citat 13.04.2023]. Disponibil: <https://www.clingendael.org/pub/2022/walking-the-tightrope-towards-the-eu/5-the-european-union-from-passive-observer-to-key-actor/>
92. *Transatlantic relations*. [online]. Disponibil: <https://www.auswaertigesamt.de/en/aussenpolitik/regionaleschwerpunkte/usa> (vizitat: 6 august 2023)
93. *Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene, semnat la Lisabona, 13 decembrie 2007*. [online]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2007.306.01.0001.01.RON&toc=OJ%3AC%3A2007%3A306%3ATOC (vizitat: 03 septembrie 2022)
94. *Tratatul privind Uniunea Europeană*. [online]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT> (vizitat: 03 septembrie 2022)
95. TULMETS, Elsa. *The European Union: A “Soft Power” with Civilian Means?* [online]. Disponibil: <https://bibliotekanauki.pl/articles/441151.pdf> (vizitat: 10 iunie 2023)
96. *Ucraina: Consiliul adoptă Acordul de asociere UE-Ucraina*. [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2017/07/11/ukraine-association-agreement/> (vizitat: 13 august 2023)
97. *UE instituie Instrumentul european pentru pace*. [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2021/03/22/eu-sets-up-the-european-peace-facility/> (vizitat: 20 iunie 2023)
98. *UN Biodiversity Summit: Council sends a united signal to step up global ambition for biodiversity*. [online]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/09/21/un-biodiversity-summit-council-sends-a-united-signal-to-step-up-global-ambition-for-biodiversity/> (văzut: 11 august 2023)
99. *Versiune consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tra-*

- tatului privind funcționarea Uniunii Europene. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene. Comunicări și informări. Ediția în limba română. 26 octombrie 2012, C-326/01, p.1-390.*
100. VILLEPIN, Xavier de. *Une politique étrangère commune pour l'Union européenne*. [online]. Disponibil: <https://www.senat.fr/rap/r95-394/r95-394.html> (vizitat: 16.11.2022)
 101. WESSELS, Wolfgang, BOPP, Franziska. *The institutional architecture of CFSP after the Lisbon Treaty: Constitutional breakthrough or challenges ahead?* În: Challenge Research Paper, 2008. Nr.10, pp. 1-36.
 102. WHITE, Brian. *Understanding European Foreign Policy*. Palgrave Macmillan, 2014.
 103. WHITMAN, Richard. *The Foreign Policy of the European Union: Assessing Europe's Role in the World*. Lynne Rienner Publishers, 2010. ISBN: 978-1588266989
 104. WOLFF, Stefan. *The Transnistrian issue: Moving beyond the status-quo*. Uniunea Europeană, 2012. ISBN: 978-92-823-3937-4
 105. ZORGBIBE, Charles. *Histoire de l'Union européenne*. Paris: Édition Albin Michel et Fondation Robert-Schuman, 2005. 404 p.

Liliana BENIUC

**ACȚIUNEA DE POLITICĂ EXTERNĂ A UNIUNII
EUROPENE**

Suport de curs

Asistență computerizată – *Maria Bondari*

Bun de tipar 2023. Formatul 70x100 $\frac{1}{12}$.

Coli de tipar 15,2. Coli editoriale 12,0.

Comanda. Tirajul ex.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al. Mateevici, 60, Chișinău, MD 2009